ISSN 1725-521X

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 319

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

52 tomas
2009 m. gruodžio 23 d.

Pranešimo Nr. Turinys Puslapis

IV *Pranešimai*

EUROPOS SĄJUNGOS INSTITUCIJŲ IR ORGANŲ PRANEŠIMAI

Taryba

2009/C 319/01 Aiškinamoji ataskaita dėl 2007 m. spalio 30 d. Lugane pasirašytos Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo – Fausto Pocar *(Milano universiteto tarptautinės teisės profesorius)* 1

LT

Kaina:
4 EUR

IV

(Pranešimai)

EUROPOS SĄJUNGOS INSTITUCIJŲ IR ORGANŲ PRANEŠIMAI

TARYBA

Aiškinamoji ataskaita dėl 2007 m. spalio 30 d. Lugane pasirašytos Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo

EXPLANATORY REPORT

Fausto Pocar

(Milano universiteto tarptautinės teisės profesorius)

(2009/C 319/01)

I SKYRIUS

BENDROSIOS APLINKYBĖS

1. **Preliminarios pastabos ir peržiūros raida**

1. 2007 m. spalio 30 d. Lugane Europos bendrija, Danijos Karalystė [1], Islandijos Respublika, Norvegijos Karalystė ir Šveicarijos Konfederacija sudarė Konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo („Lugano konvencija“ arba „Konvencija“). Ji pakeičia 1988 m. rugsėjo 16 d. Lugano konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo („1988 m. Lugano konvencija“ arba „1988 m. Konvencija“), kurią sudarė Europos bendrijos valstybės narės ir kai kurios Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) valstybės narės) [2]. 1988 m. Lugano konvencija buvo „lygiavertė“ 1968 m. rugsėjo 27 d. Briuselio konvencijai dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose („Briuselio konvencija“), kurią sudarė šešios pirmosios Europos bendrijos valstybės narės taikydamos EB sutarties 220 straipsnį (dabar 293 straipsnis), ir vėliau buvo kelis kartus iš dalies pakeista siekiant išplėsti jos taikymo sritį įtraukiant į Bendriją įstojusias naujas valstybes [3]. Po to, kai laikotarpiu po 1988 m. kelios valstybės, kurios buvo Lugano konvencijos šalys, įstojo į Europos bendriją ir tapo Briuselio konvencijos šalimis, jų statusas pagal Lugano konvenciją pasikeitė [4]. 1997 m. pradėjus Lugano konvencijos peržiūrą, Susitariančiosios Šalys buvo penkiolika valstybių, kurios tuo metu buvo Europos bendrijos narės, taip pat Islandija, Norvegija ir Šveicarija.

2. 1997 m. Europos Sąjungos Taryba inicijavo abiejų – Briuselio konvencijos ir 1988 m. Lugano konvencijos – peržiūrą siekdama visapusiškai suderinti šias dvi Konvencijas ir įtraukti pakeitimus, kad būtų išspręstos tam tikros problemos, kilusios

[1] Danija pasirašė Konvenciją 2007 m. gruodžio 5 d. Briuselyje.

[2] OL L 319, 1998 11 25.

[3] Jei nenurodyta kitaip, pateikiamos nuorodos į 1998 m. sausio 26 d. OL C 27 paskelbtą Briuselio konvencijos tekstą, kuriame išdėstyta Konvencija su pakeitimais, padarytais 1978 m. spalio 9 d. Konvencija dėl Danijos Karalystės, Airijos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės prisijungimo („1978 m. Prisijungimo konvencija“), 1982 m. spalio 25 d. Konvencija dėl Graikijos Respublikos prisijungimo („1982 m. Prisijungimo konvencija“), 1989 m. gegužės 26 d. Konvencija dėl Ispanijos Karalystės ir Portugalijos Respublikos prisijungimo („1989 m. Prisijungimo konvencija“) ir 1996 m. lapkričio 29 d. Konvencija dėl Austrijos Respublikos, Suomijos Respublikos ir Švedijos Karalystės prisijungimo („1996 m. Prisijungimo konvencija“).

[4] Suomija, Švedija ir Austrija, kurios į Bendriją įstojo 1995 m. sausio 1 d., tačiau Lugano konvencijos šalimis buvo nuo 1993 m. balandžio 1 d.

Teisingumo Teismui aiškinant jų nuostatas. Buvo manoma, kad abi konvencijas reikėtų peržiūrėti siekiant, be kita ko, atsižvelgti į pokyčius tarptautiniame gyvenime ir technologijų srityje, visų pirma elektroninės prekybos srityje; paspartinti teismo sprendimų vykdymą, kaip buvo pabrėžta 1997 m. spalio 2 d. Amsterdamo sutarties ([1]), kuri dar tuo metu, kai peržiūra buvo pradėta, dar negaliojo, 65 straipsnyje; supaprastinti jurisdikcijos ir jurisdikcijų suderinamumo aspektus; patikslinti klausimus, kurie nebuvo tikslūs, ar buvo nustatyta, kad yra problemiški taikant; ir galiausiai pakeisti tam tikras Konvencijų nuostatas, kad jos atitiktų Teisingumo Teismo praktiką, nors vėliau paaiškėjo, kad toks pakeitimas ne visuomet buvo reikalingas.

3. 1997 m. gruodžio 4–5 d. posėdyje Europos Sąjungos Taryba įsteigė *ad hoc* ekspertų darbo grupę, sudarytą iš valstybių narių atstovų ir ELPA valstybių – Lugano konvencijos šalių (Šveicarijos, Norvegijos ir Islandijos), atstovų; darbo grupės uždavinys buvo nagrinėti Briuselio ir Lugano konvencijų pakeitimus, kuriuos pasiūlys valstybės narės ir Europos Komisija, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo praktiką ir tam tikrus nacionalinių teismų priimtus sprendimus, nurodytus 1988 m. Lugano konvencijos 2 protokole, siekiant parengti Konvencijos projektą, kuriuo būtų patobulinti ir suderinti abu tekstai. Darbo grupės įgaliojimuose buvo nurodyti prioritetai, kurių ji turi laikytis, t. y. nagrinėti abiejų Konvencijų praktinius aspektus nagrinėjimas, atnaujinti nemažai nuostatų, ištaisyti tam tikrus techninius aspektus, tekstus suderinimas su 1980 m. birželio 19 d. Romos konvencija ir, galiausiai, išnagrinėti tam tikrus būdingus Lugano konvencijos aspektus, kurie pagal Briuselio konvenciją buvo reglamentuojami kitaip; kiti pasiūlymai dėl peržiūros galėjo būti svarstomi išnagrinėjus straipsnius, kuriems buvo suteiktas prioritetas.

Ad hoc darbo grupė, kurios įgaliojimai buvo pagrįsti EB sutarties 220 straipsniu, savo darbą vykdė remdamasi Komisijos pasiūlymais ir Tarybos bei valstybių delegacijų jai pateiktais darbo dokumentais, visapusiškai atsižvelgdama į Teisingumo Teismo praktiką ir teisinėje literatūroje bei akademikų asociacijų pareikštas nuomones ([2]). Darbo grupė surengė devynis posėdžius Briuselyje; posėdžiams pirmininkavo Suomijos atstovas Gustaf Möller, kurio pavaduotoja buvo Šveicarijos atstovė Monique Jametti Greiner, o pranešėjas buvo Italijos atstovas Fausto Pocar. Europos Komisija visapusiškai dalyvavo darbo grupės posėdžiuose ([3]). Paskutiniajame posėdyje, įvykusiame 1999 m. balandžio 19–23 d., darbo grupė pasiekė bendrą susitarimą dėl dviejų konvencijų – Briuselio ir Lugano – patikslinto teksto ([4]).

4. Tačiau 1999 m. gegužės 1 d. įsigaliojo Amsterdamo sutartis; ja Europos bendrijai buvo suteikta naujų galių teisminio bendradarbiavimo civilinėse bylose srityje ir užkirstas kelias *ad hoc* darbo grupės pasiūlytam projektui netapti nauja Briuselio konvencijos bei atitinkamai naujosios Lugano konvencijos redakcija. 1999 m. gegužės 12 d. Taryba projektą „įšaldė“ laukdama, kol Komisija pagal EB sutarties 61 straipsnį pateiks Bendrijos teisės akto projektą, kuris Bendrijos teisės aktų sistemoje pakeistų Briuselio konvenciją. 1999 m. gegužės 27–28 d. posėdyje Taryba iš esmės pritarė *ad hoc* darbo grupės pasiektam susitarimui.

5. 1999 m. liepos 14 d. Komisija pateikė Tarybai pasiūlymą dėl Bendrijos reglamento, iš esmės pagrįsto *ad hoc* darbo grupės parengtu tekstu, kuriame buvo padaryti patikslinimai atsižvelgiant į naują būsimą dokumento teisinę formą ir pateiktos naujos nuostatos dėl vartotojų ([5]). Šį pasiūlymą išnagrinėjo Tarybos civilinės teisės komitetas. 2000 m. gruodžio 22 d. Taryba patvirtino pasiūlymą dėl Reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo („Briuselis I“ reglamentas) ([6]). Reglamentas, kuris vėliau buvo iš dalies pakeistas siekiant įtraukti naujas į Europos bendriją įstojusias valstybes, įsigaliojo 2002 m. kovo 1 d. ir pakeitė Briuselio konvenciją santykiuose tarp Bendrijos valstybių narių, išskyrus Daniją, kuri pagal EB sutarties 69 straipsnį nedalyvauja IV antraštinės dalies pagrindu priimtuose aktuose. 2005 m. spalio 19 d. Briuselyje Bendrija pasirašė susitarimą su Danija, kuriame numatytas „Briuselis I“ reglamento nuostatų taikymas ir vėlesni jų pakeitimai, reglamentuojantys Bendrijos ir Danijos santykius ([7]).

6. Amsterdamo sutartimi Europos bendrijai suteikus naujų galių kilo klausimas, ar dėl naujosios Lugano konvencijos turėtų derėtis ir ją sudaryti tik Bendrija, ar Bendrija kartu su

([1]) Amsterdamo sutartis, iš dalies pakeičianti Europos Sąjungos sutartį, Europos Bendrijų steigimo sutartis ir tam tikrus su jomis susijusius aktus, OL C 340, 1997 11 10.

([2]) Visų pirma reikėtų paminėti Europos tarptautinės privatinės teisės grupę (EGPIL/GEDIP), kuri 1997 m. balandžio 7 d. Lugano konvencijos nuolatinio komiteto sekretoriui ir Europos Sąjungos generaliniam sekretoriui pateikė dokumentą, kuriame išdėstyta nemažai pasiūlymų dėl Briuselio ir Lugano konvencijų peržiūros; 1997 m. balandio 15 d. jis buvo išplatintas atstovams kaip Tarybos darbo dokumentas (toliau – „Europos tarptautinės privatinės teisės grupės pasiūlymai“).

([3]) Lenkija dalyvavo darbo grupės posėdžiuose kaip stebėtoja po to, kai, visos Lugano konvencijos Susitariančiosios Šalys pritarė jos prisijungimui prie Konvencijos. Kiti stebėtojai darbo grupės posėdžiuose buvo Teisingumo Teismas, ELPA ir Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencija.

([4]) Tarybos dokumentas 7700/99, 1999 4 30.

([5]) COM (1999) 348 galutinis, 1999 7 14.

([6]) OL L 12, 2001 1 16.

([7]) OL L 299, 2005 11 16.

valstybėmis narėmis. 2002 m. kovo 25 d. Komisija pateikė rekomendaciją dėl Tarybos sprendimo, įgaliojančio Komisiją pradėti derybas dėl Bendrijos bei Danijos ir Islandijos, Norvegijos, Šveicarijos bei Lenkijos (kuri dar nebuvo įstojusi į Bendriją) konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, kuri pakeistų 1988 m. rugsėjo 16 d. Lugano konvenciją, priėmimo [1]. 2002 m. spalio 14–15 d. posėdyje Taryba įgaliojo Komisiją pradėti derybas dėl naujosios Lugano konvencijos priėmimo, tačiau nenusprendė, ar naujos konvencijos sudarymas priklauso Bendrijos išimtinei kompetencijai, ar Bendrijos ir valstybių narių pasidalijamajai kompetencijai. Prie Tarybos sprendimo buvo pridėti derybų nurodymai ir Tarybos, Komisijos bei valstybių narių bendras pareiškimas, kuriame nurodyta, kad Tarybos sprendimas neturi jokio teisinio poveikio klausimui dėl atitinkamų Bendrijos ir valstybių narių pareigų. Tuo klausimu Taryba susitarė prašyti Teisingumo Teismo pateikti nuomonę pagal EB sutarties 300 straipsnio 6 dalį.

7. 2003 m. kovo 7 d. Taryba pateikė prašymą Teisingumo Teismui pateikti nuomonę, kuriame nurodė, kad būsimo susitarimo tikslas – kuo labiau suderinti esmines naujojo susitarimo nuostatas su esminėmis „Briuselis I“ reglamento nuostatomis ir suformulavo tokį klausimą: „ar naujosios Lugano konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, kaip nurodyta šio memorandumo 8–12 punktuose, sudarymas priklauso Bendrijos išimtinės kompetencijos sričiai ar Bendrijos ir valstybių narių bendros kompetencijos sričiai?“ 2006 m. vasario 7 d. visos sudėties Teismas pateikė tokią nuomonę: „Naujosios Lugano konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, nurodytos prašymo pateikti nuomonę 8–12 punktuose, perteiktuose šios nuomonės 26 punkte, sudarymas priklauso išimtinei Europos bendrijos kompetencijai.“ [2]

8. Teismui pateikus nuomonę, 2006 m. spalio 10–12 d. Lugane įvyko diplomatinė konferencija siekiant patvirtinti galutinę naujosios Lugano konvencijos redakciją; joje dalyvavo Europos bendrijos, Danijos, Islandijos, Norvegijos bei Šveicarijos atstovai ir Bendrijos institucijos bei valstybės narės kaip stebėtojos. Susitikimui pirmininkavo Šveicarijos atstovė Monique Jametti Greiner, pranešėjas buvo Fausto Pocar; jame apsvarstytos visos nuostatos, kurios skiriasi nuo teksto, dėl kurio *ad hoc* darbo grupė 1999 m. pasiekė susitarimą – dėl daugelio iš jų neoficialios derybos jau įvyko Nuolatiniame komitete, įsteigtame pagal 1988 m. Lugano konvencijos 2 protokolo 3 straipsnį – ir oficialiai priėmė naujosios Konvencijos tekstą. Tačiau buvo susitarta ne dėl visų punktų, todėl reikėjo tęsti derybas, po kurių naujosios Konvencijos tekstas 2007 m. kovo 28 d. Briuselyje buvo parafuotas ir 2007 m. spalio 30 d. Lugane Susitariančiųjų Šalių pasirašytas.

2. **Šios aiškinamosios ataskaitos pobūdis ir tikslas**

9. 2002 m. spalio 14–15 d. posėdyje patvirtintuose derybų nurodymuose, įgaliojančiuose Komisiją pradėti derybas dėl naujosios Lugano konvencijos priėmimo, Taryba nurodė, kad turėtų būti parengta aiškinamoji ataskaita dėl patikslintos Konvencijos, kaip buvo padaryta dėl 1988 m. Lugano konvencijos. Todėl ši aiškinamoji ataskaita parengta remiantis ataskaita, pridėta prie 1988 m. Lugano konvencijos (Jenard-Möller ataskaita) [3]. Tokios aiškinamosios ataskaitos pranašumas yra tas, kad Konvencijos sistemoje, kitaip nei sistemoje, kuriai priklauso „Briuselis I“ reglamentas, nėra Teisingumo Teismo, kuris spręstų aiškinimo problemas, kurios gali kilti nagrinėjant bylas nacionaliniuose teismuose, todėl pageidautina, kad teismai turėtų pagrindą, kuriuo remdamiesi galėtų paaiškinti Konvencijos reikšmę ir sudarytų palankesnes sąlygas vienodam taikymui, taip pat numatant galimybę, kad kitos šalys ateityje galėtų prisijungti prie konvencijos.

10. Dėl turinio Tarybos derybų nurodymuose nurodyta, kad ataskaitoje turi būti svarstomi visi klausimai, kurie aptariami Konvencijoje ir prie jos pridedamuose protokoluose. Derybų metu delegacijos nurodė, kad aiškinamojoje ataskaitoje turėtų būti aptartos visos Konvencijos nuostatos ir apžvelgta, kaip faktiškai vyko derybos ir kaip buvo plėtojama Teisingumo Teismo praktika, susijusi su lygiavertėmis Briuselio konvencijos ir „Briuselis I“ reglamento nuostatomis. Kaip buvo paaiškinta, naujoji Lugano konvencija yra dalis ilgo ir sudėtingo kelis dešimtmečius trukusio raidos proceso, kuris buvo pradėtas Briuselio konvencija, kurią 1968 m. sudarė šešios pirmosios Europos bendrijos valstybės narės sudarė, o vėliau plėtojamas kitais aktais, iš kurių vienas yra 1988 m. Lugano konvencija. Konvencijos tekste atspindėta ši raida, ir daugelyje jos nuostatų pakartoti straipsniai, kurie jau buvo ankstesniuose dokumentuose, kai kuriais atvejais be pakeitimų arba tik su formaliais pakeitimais.

Prie kiekvieno iš šių dokumentų, išskyrus „Briuselis I“ reglamentą, yra pridėta aiškinamoji ataskaita, kurioje aptariamos atskiros nuostatos. Kai nuostata nėra nauja arba padaryti

[1] SEC (2002) 298 galutinis, 2002 3 22.
[2] Teisingumo Teismas, Nuomonė 1/03, rezoliucinė dalis.
[3] Ataskaita dėl 1988 m. rugsėjo 16 d. Lugano konvencijos, OL C 189, 1990 7 28.

pakeitimai yra tik formalūs ar lingvistinio pobūdžio, pakaks remtis ankstesnėmis aiškinamosiomis ataskaitomis. Todėl šioje ataskaitoje, nekartojant to, kas jose pasakyta, dažnai remiamasi ataskaitomis dėl 1968 m. Briuselio konvencijos (Jenard ataskaita) ([1]), 1978 m. Prisijungimo konvencija (Schlosser ataskaita) ([2]), 1982 m. Prisijungimo konvencija (Evrigenis-Kerameus ataskaita) ([3]), 1989 m. Prisijungimo konvencija (Almeida Cruz-Desantes Real-Jenard ataskaita) ([4]) ir jau paminėta Jenard-Möller ataskaita, pridėta prie 1988 m. Lugano konvencijos. Tokios ataskaitos nėra pridėta prie „Briuselis I“ reglamento, tačiau kai kuriose įvadinėse konstatuojamosiose dalyse pateikiamas aiškus jo nuostatų paaiškinimas, todėl, kai būtina, į jas bus pateikta nuoroda.

11. Šioje aiškinamojoje ataskaitoje turi būti apsvarstytos visos Lugano konvencijos nuostatos atsižvelgiant į teisminius precedentus, kurie susiję ne tik su ankstesne Konvencija, bet ir su „Briuselis I“ reglamentu, kurių turinys iš esmės yra toks pat; tačiau reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad ataskaita yra tik dėl Lugano konvencijos ir nei vienu aspektu neatspindi valstybių ar Bendrijos pozicijos dėl „Briuselis I“ reglamento. Tai, kad nėra aiškinamosios ataskaitos dėl „Briuselis I“ reglamento, nereiškia, kad šia ataskaita ketinama užpildyti spėjamą spragą. Kitaip tariant, šia ataskaita nesiekiama išaiškinti reglamento ar pateikti nuorodų dėl jame nustatytų taisyklių aiškinimo ar taikymo: jos vienintelis tikslas – paaiškinti peržiūrėtas Lugano konvencijos taisykles.

II SKYRIUS

KONVENCIJOS STRUKTŪRA IR TAIKYMO SRITIS

1. **Struktūra**

12. Preambulėje nurodytas Konvencijos tikslas – Susitariančiųjų Šalių teritorijose stiprinti čia įsisteigusių asmenų teisinę apsaugą ir šiuo tikslu nustatyti tarptautinę teismų jurisdikciją, palengvinti teismo sprendimų pripažinimą ir sukurti operatyvią procedūrą, užtikrinančią teismo sprendimų, autentiškų dokumentų ir teismo susitarimų vykdymą. Šiuo tikslu, atsižvelgiant į pirmiau apibūdintą tarptautinių ir Bendrijos taisyklių raidą, Konvencija išplečiama „Briuselis I“ reglamento principų taikymo sritis įtraukiant Susitariančiąsias Šalis ir pakartojama daugelis jo nuostatų. Panašumas su „Briuselis I“ reglamentu dar kartą nurodomas Konvencijos 2 protokolo įvade, kuriame pabrėžiamas esminis abiejų aktų ryšys, nepaisant to, kad jie yra atskiri dokumentai. Todėl Konvencijos struktūra yra pagrįsta reglamento principais, kuriais savo ruožtu buvo grindžiama Briuselio konvencija.

Taigi ši Konvencija yra dvejopa konvencija, jos taikymo srityje reglamentuojanti tiesioginę teismų jurisdikciją Konvencijos privalančiose laikytis valstybėse, teismų veiklos koordinavimą jurisdikcijos kolizijos atveju, teismo sprendimų pripažinimo sąlygas ir supaprastintą jų vykdymo tvarką. Kiekvienu iš šių klausimų naujosios Konvencijos tekstas skiriasi nuo 1988 m. Konvencijos teksto arba dėl to, kad jis buvo suderintas su „Briuselis I“ reglamentu, arba dėl to, kad buvo nustatyta speciali nuostata siekiant atsižvelgti į vėlesnę Teisingumo Teismo praktikos raidą ar reglamentuoti Konvencijos ir reglamento ryšį.

13. Dėl principų, kuriais grindžiama Konvencija, reikėtų atkreipti dėmesį į principą, kad joje nustatytos jurisdikcijos taisyklės yra išsamios, t. y. Konvencijos sistema apima net taisykles, reglamentuojančias jurisdikciją perduodant klausimą Konvencijos privalančių laikytis valstybių nacionalinei teisei, kaip būna su kai kuriomis išimtimis tuo atveju, kai atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra su Konvencija nesusijusioje šalyje. Pirmiau nurodytoje Nuomonėje 1/03 Teisingumo teismas laikėsi nuomonės, kad straipsniu, pagal kurį „Briuselis I“ reglamento 4 straipsnyje jurisdikcija nustatoma nacionaliniams teismams, įgyvendinamos Bendrijos galios, o ne pripažįstama, kad valstybės narės turi galių, ribojančių reglamente išdėstytų jurisdikcijos taisyklių taikymo sritį. Konvencijoje išdėstytos jurisdikcijos taisyklės yra išsamios, o tai, kad atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje ar valstybėje, kuriai ji netaikoma, jurisdikcijos požiūriu nėra kriterijus, ribojantis Konvencijos taikymo sritį (žr. taip pat 37 punktą).

2. **Esminė taikymo sritis (1 straipsnio 1 ir 2 dalys)**

14. Esminė Konvencijos taikymo sritis visai nepasikeitė palyginti su 1988 m. Lugano konvencija, o naujoji formuluotė yra tokia pat kaip ir Briuselio konvencijoje bei „Briuselis I“ reglamente. Kaip ir ankstesni tekstai, naujoji Konvencija taikoma tik byloms ir teismo sprendimams dėl tarptautinių teisinių santykių, įskaitant santykius, su kuriais susijusios ne dvi Susitariančiosios Valstybės, bet viena Susitariančioji Valstybė ir viena ne

([1]) Ataskaita dėl 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo, OL C 59, 1979 3 5.

([2]) Ataskaita dėl 1978 m. spalio 9 d. Konvencijos dėl Danijos, Airijos ir Jungtinės Karalystės prisijungimo, OL C 59, 1979 3 5.

([3]) Ataskaita dėl 1982 m. spalio 25 d. Konvencijos dėl Graikijos prisijungimo, OL C 298, 1986 11 24.

([4]) Ataskaita dėl 1989 m. gegužės 26 d. Konvencijos dėl Portugalijos ir Ispanijos prisijungimo, OL C 189, 1990 7 28.

Susitariančioji Valstybė ([1]); ji taikoma automatiškai, neatsižvelgiant į tai, ar Šalys ją taiko; ir ji taikoma tik civilinėse ir komercinėse bylose, neatsižvelgiant į teismo pobūdį. Konvencija netaikoma mokesčių, muitinių ir administracinėms byloms, tačiau gali būti taikoma viešųjų administracinių institucijų ir asmenų ginčams, jei šios institucijos nevykdė savo viešųjų įgaliojimų ([2]). Esminę Konvencijos taikymo sritį taip pat apriboja į ją neįtrauktų dalykų sąrašas, kuris yra nepakeistas ir išsamiau aptartas ataskaitose dėl ankstesnių konvencijų (Jenard ataskaitos 10–13 psl.; Schlosser ataskaitos 30–65 dalys; Evrigenis-Kerameus ataskaitos 24–37 dalys).

15. *Ad hoc* darbo grupė svarstė, ar esminė Konvencijos taikymo sritis turėtų būti išplėsta sumažinant į ją neįtrauktų dalykų skaičių. Komisija pasiūlė, kad Konvencija turėtų apimti nuosavybės teises, susijusias su santuokiniais ryšiais, atsižvelgiant, be kita ko, į kitus dalykus, susijusius su išlaikymo klausimais, kurie jau buvo įtraukti į Konvenciją ([3]). Tačiau atsižvelgiant į didelius nacionalinės teisės skirtumus ir būtinybę peržiūrėti esamą tekstą, buvo nuspręsta atidėti galimą santuokinių nuosavybės teisių įtraukimą į Konvenciją kada nors ateičiai. Be to, darbo grupė išnagrinėjo pasiūlymą, kad į Konvenciją turėtų būti įtrauktas socialinis draudimas: pradžioje socialinis draudimas nebuvo įtrauktas dėl nacionalinių sistemų skirtumų, nes kartais jis priskiriamas viešosios teisės, o kartais privatinės teisės sričiai. Darbo grupė pageidavo nemėginti toliau nagrinėti klausimą, dėl kurio nebuvo pasiektas susitarimas priimant Reglamentą Nr. 1408/71 ([4]), nors ji pripažino, kad šis klausimas nebuvo visiškai išbrauktas iš Konvencijos, kaip galėtų atrodyti iš 1 straipsnio teksto, nes Konvencija iš tiesų yra taikoma teismo byloms, iškeltoms, pavyzdžiui, socialinio draudimo institucijos, veikiančios vieno ar kelių naudos gavėjų vardu, kad pareikštų ieškinį žalą padariusiai trečiajai šaliai (žr. taip pat Schlosser ataskaitos 60 dalį). Be to, ji apima bylas, keliamas pagal atgręžtinio reikalavimo teisę, kuriomis viešoji įstaiga siekia iš asmens, kuriam taikoma privatinė teisė, išieškoti sumas, jos sumokėtas kaip socialinė parama išsituokusiam sutuoktiniui ir to asmens vaikui, jeigu pagrindą ir išsamias taisykles dėl tokios bylos iškėlimo reglamentuoja įprastinės (privatinės) teisės normos dėl išlaikymo prievolių. Tačiau ji netaikoma byloms, keliamoms pagal atgręžtinio reikalavimo teisę, grindžiamą nuostatomis, kuriomis teisės aktų leidėjas suteikė viešajai įstaigai prerogatyvą, pagal kurią tos įstaigos teisinis statusas nepatenka į įprastinės teisės sritį ([5]).

3. **Šalys, kurios privalo vykdyti Konvencijoje nustatytas prievoles (1 straipsnio 3 dalis)**

16. 1988 m. Konvencijoje, apibrėžiant šalis, kurioms turi būti taikomos Konvencijoje nustatytos prievolės, pavartota sąvoka „Susitariančiosios Valstybės“. Amsterdamo sutartimi Bendrijai buvo suteikta išimtinė teisė sudaryti tokią konvenciją, o tai reiškė, kad Konvencija nebebūtų Europos bendrijos valstybių narių ir kitų valstybių susitarimu, tačiau taptų susitarimu, kuriame pati Bendrija būtų Susitariančioji Šalis, veikianti valstybių narių vardu (išskyrus Daniją); todėl sąvoka „Susitariančiosios Valstybės“ yra nepakankama ir 1 straipsnio 3 dalyje buvo pakeista terminu „Konvencijos privalančios laikytis valstybės“, kuris yra naujas palyginti su ankstesne Konvencija. Nauja sistema, pagal kurią šalys privalo vykdyti Konvencijoje nustatytas prievoles, taip pat grindžiama supratimu, kad Konvencijos taikymas tiek jurisdikcijos, tiek teismo sprendimų pripažinimo bei vykdymo srityse paprastai yra Bendrijos valstybių narių, o ne pačios Bendrijos pareiga. Todėl paprasta nuoroda į Konvencijos Susitariančiąsias Šalis nebūtų tinkama ar pakankama teisingam Konvencijos įgyvendinimui užtikrinti. 3 dalyje pateikta nauja formuluotė apima tiek valstybes, kurios yra Konvencijos Susitariančiosios Šalys, t. y. Bendrijai nepriklausančios valstybės – Islandija, Norvegija ir Šveicarija – taip pat Daniją, tiek Bendrijos valstybes nares, privalančias taikyti Konvenciją atitinkamose nacionalinės teisės sistemose.

17. Kita vertus, nuostata nurodyta, kad ši sąvoka taip pat gali reikšti, jog pati Europos bendrija yra Konvencijos Šalis, nes kai kurios iš Konvencijos prievolių gali būti tiesiogiai taikomos pačiai Bendrijai arba gali būti susijusios su teismo sprendimų, priimtų Teisingumo Teismo ar kitų su juo susijusių Bendrijos teismų, pavyzdžiui, Pirmosios instancijos teismo ar Tarnautojų teismo, pripažinimu ir vykdymu.

Atsižvelgiant į diskusiją dėl 70 straipsnio 1 dalies c punkto galiausiai buvo susitarta neįtraukti regioninių ekonominės integracijos organizacijų į šalis, privalančias laikytis Konvencijoje nustatytų prievolių, nors jos taip pat gali tapti Susitariančiosiomis Šalimis.

([1]) Teisingumo Teismas, Byla C-281/02 *Owusu*, [2005] Rink., p I-1383, 25–26 punktai.

([2]) Teisingumo Teismas, Byla C-266/01 *Préservatrice Foncière TIARD*, [2003] Rink., I-4867, 36 punktas.

([3]) Santuokinio turto neįtraukimo į konvenciją išaiškinimą žiūrėti Teisingumo Teismo byloje 143/78 de Cavel, [1979] Rink., p. 1055, ir Byloje C-220/95 *Van den Boogaard* prieš *Laumen*, [1997] Rink., p. I-1147.

([4]) 1971 m. birželio 14 d. Reglamentas (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, OL L 149, 1971 7 5.

([5]) Teisingumo Teismas, Byla C-271/00 *Gemeente Steenbergen*, [2002] Rink., p. 10489.

4. **Konvencijos ir „Briuselis I“ reglamento ryšys (64 straipsnis)**

18. Kalbant apie glaudų Konvencijos ir „Briuselis I“ reglamento ryšį Konvencijos 64 straipsnio specialia nuostata siekiama tiksliai atskirti abiejų dokumentų taikymo sritį. Šiame straipsnyje iš esmės pakartojamas 1988 m. Konvencijos nuostatos, reglamentavusios Konvencijos ir Briuselio konvencijos (54B straipsnis) ryšį, turinys ([1]), atsižvelgiant į Bendrijos teisės raidą. Kaip ir anksčiau, pirmosios dvi nuostatos dalys iš esmės skirtos „Briuselis I“ reglamento privalančių laikytis Bendrijos valstybių narių teismams, kuriems gali tekti taikyti abu dokumentus, kadangi tik Lugano konvencijos privalančių laikytis valstybių teismai bet kuriuo atveju privalo taikyti Lugano konvenciją. 3 dalis yra platesnė, nes ji taip pat skirta tik Lugano konvencijos privalančių laikytis valstybių teismams. Tačiau šioje nuostatoje paaiškinimą gali rasti bet kuris teismas, visų pirma *lis pendens* ir susijusiose bylose, taip pat teismo sprendimų pripažinimo bylose.

19. 64 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad Konvencija neturi poveikio tam, kaip Europos bendrijos valstybės narės taiko „Briuselis I“ reglamentą, Briuselio konvenciją ir 1971 m. protokolą dėl jos aiškinimo arba EB ir Danijos susitarimą ([2]). Tai reiškia, kad šių dokumentų taikymo sritis liko nepakeista ir iš esmės neapribota Lugano konvencijos. Todėl valstybių, privalančių laikytis „Briuselis I“ reglamento arba EB ir Danijos susitarimo, teismų jurisdikcija toliau vykdoma remiantis reglamentu asmenų, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra nurodytose valstybėse ir asmenų, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra kitose valstybėse, kurios nėra Lugano konvencijos Šalis, atžvilgiu. Be to, visi teismo sprendimai, priimti reglamento privalančioje laikytis vienoje valstybėje, turi būti pripažįstami ir vykdomi laikantis reglamento nuostatų bet kurioje reglamento privalančioje laikytis valstybėje.

20. Tačiau pagal 2 dalį tam tikrais atvejais valstybės, privalančios laikytis tiek „Briuselis I“ reglamento, tiek Lugano konvencijos, teismai arba valstybės, privalančios laikytis tik Lugano konvencijos, teismai privalo taikyti Lugano konvenciją bet kuriomis aplinkybėmis.

Bylose dėl jurisdikcijos valstybės, privalančios laikytis Konvencijos, teismai, įskaitant valstybių, privalančių laikytis „Briuselis I“ reglamento, teismus, jei atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra valstybės, kurioje Konvencija taikoma, o reglamentas netaikomas, teritorijoje turi taikyti Lugano konvenciją visais atvejais. Tas pat galioja ir tais atvejais, kai jurisdikcija tokios valstybės teismams suteikiama Konvencijos 22 arba 23 straipsniu, nes tai yra išimtinė jurisdikcija, kurios visuomet reikia laikytis.

Be to, *lis pendens* ir susijusiose bylose, kurias reglamentuoja 27 ir 28 straipsniai, Lugano konvencija turi būti taikoma visais atvejais, kai byla iškeliama valstybėje, kurioje taikoma Konvencija, o „Briuselis I“ reglamentas netaikomas, taip pat valstybėje, kurioje taikoma tiek Konvencija, tiek reglamentas. Todėl jurisdikcijos koordinavimo požiūriu valstybės, privalančios laikytis Lugano konvencijos, laikomos viena teritorija.

Galiausiai, bylose dėl teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo Lugano konvencija turi būti taikoma visais atvejais, kai kilmės valstybė arba valstybė, kurioje prašoma pripažinti ar vykdyti teismo sprendimą, netaiko „Briuselis I“ reglamento. Todėl Konvencija taikoma, kai abi valstybės yra tik Lugano konvencijos Šalys arba kai tik viena iš valstybių yra Konvencijos Šalis, o kita privalo laikytis reglamento.

21. 3 dalyje į Konvenciją taip pat perkeltas atitinkamas 1988 m. Konvencijos straipsnis, pagal kurį teismas, kuriame iškelta byla ir kuris turi jurisdikciją pagal Lugano konvenciją, gali atsisakyti pripažinti ar vykdyti užsienio valstybės teismo sprendimą, jei jurisdikcijos pagrindas, kuriuo pirmasis teismas pagrindė savo sprendimą, skiriasi nuo Konvencijoje nustatyto jurisdikcijos pagrindo, ir jei prašoma pripažinti ar vykdyti teismo sprendimą atsakovui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra valstybėje, kurioje Konvencija taikoma, bet „Briuselis I“ reglamentas yra netaikomas. Ši taisyklė netaikoma, jei teismo sprendimas pagal valstybės, kurioje siekiama jį pripažinti ar vykdyti, teisę yra pripažintinas ar vykdytinas. *Ad hoc* darbo grupė aptarė, ar tikslinga išlaikyti šią taisyklę, kuri grindžiama nepakankamu valstybių, kurios yra Konvencijos šalys, pasitikėjimu reglamento privalančiomis laikytis valstybėmis. Tačiau nors ši taisyklė turbūt niekada nebus taikoma ir nepaisant didelio Konvencijos privalančių laikytis valstybių tarpusavio pasitikėjimo, ši taisyklė vis tik galėtų būti naudinga garantija, atsižvelgiant į tai, kad valstybės, kurios privalo laikytis „Briuselis I“ reglamento, turi teisę iš dalies keisti savo jurisdikcijos taisykles taikydamos Bendrijoje galiojančią Bendrijos teisės aktų keitimo tvarką be valstybių, kurios yra tik Lugano konvencijos šalys, sutikimo.

22. Galiausiai, reikėtų pažymėti, kad viskas, kas iki šiol buvo pasakyta apie Lugano konvencijos ir „Briuselis I“ reglamento ryšį, taip pat taikoma *mutatis mutandis* kalbant apie Lugano konvencijos ir Briuselio konvencijos ryšį ir Lugano konvencijos bei EB ir Danijos susitarimo ryšį.

([1]) Jenard-Möller ataskaita, p. 14–17.

([2]) Reikia paminėti, kad „Briuselis I“ reglamento nuostatos, susijusios su išlaikymo prievolėmis, bus pakeistos 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje, OL L 7, 2009 1 10 (žr. Reglamento 68 straipsnį).

III SKYRIUS

JURISDIKCIJA

1. ***Bendrosios nuostatos***

1. **Bendroji jurisdikcijos taisyklė (2 straipsnis)**

23. Naujojoje Konvencijoje bendroji jurisdikcijos taisyklė yra tokia pat, kokia buvo 1988 m. Konvencijoje. Ji grindžiama *actor sequitur forum rei* principu ir yra siejama su atsakovo nuolatine gyvenamąja vieta Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje. Ji patvirtina, kad atsakovo pilietybė neturi reikšmės jurisdikcijai (priežastys išsamiai nagrinėjamos Jenard ataskaitos 14 ir tolesniuose puslapiuose). Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje nuolat gyvenantiems asmenims bylos turi būti keliamos tos valstybės teismuose, neatsižvelgiant į tai, ar jie yra ar nėra tos valstybės piliečiai (1 dalis). Kaip pakartojama 2 dalyje, asmenims, nesantiems šios Konvencijos privalančios laikytis valstybės, kurioje jie nuolat gyvena, piliečiais, taikomos tos valstybės piliečiams galiojančios jurisdikcijos taisyklės. Reikėtų pažymėti, kad kaip ir 1988 m. Konvencijoje, pagal bendrąją taisyklę jurisdikcija nustatoma tai valstybei, kurios teritorijoje yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta, nepažeidžiant konkretaus teismo, turinčio jurisdikciją toje valstybėje pagal tos valstybės nacionalinę teisę, nustatymo.

24. Atsižvelgdama į Komisijos pasiūlymą [1], *ad hoc* darbo grupė pakartotinai išnagrinėjo klausimą, ar nevertėtų vietoj atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos atsižvelgti į jo įprastinę gyvenamąją vietą, kaip yra pagal daugelį konvencijų, visų pirma pagal konvencijas, sudarytas Hagos konferencijoje dėl tarptautinės privatinės teisės, ir pagal Reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo („Briuselis II“ reglamentas) [2]. Darbo grupė padarė išvadą, kad nuolatinės gyvenamosios vietos kriterijų reikėtų toliau taikyti dėl kelių priežasčių: dėl sunkumų, kurie kiltų kai kurioms valstybėms, pavyzdžiui, Jungtinei Karalystei, kurios siekdamos taikyti Briuselio ir Lugano konvencijas savo vidaus teisėje patvirtino specialią nuolatinės gyvenamosios vietos sąvokos apibrėžtį; dėl to, kad, kai kurių ekspertų nuomone, įprastinė gyvenamoji vieta yra labiau tinkama nagrinėjant bylas asmeninių ir šeimos santykių, o ne komercinių santykių srityse; dėl to, kad neatrodė, jog įprastinė gyvenamoji vieta bendrovių ir juridinių asmenų atveju būtų tinkamas jungiamasis veiksnys; ir dėl to, kad būtų reikėję pateikti nepriklausomą įprastinės gyvenamosios vietos sąvokos apibrėžtį, o dėl jos galbūt nebūtų lengva susitarti.

25. Taip pat buvo atmesta galimybė nuolatinės gyvenamosios vietos sąvoką papildyti įprastinės gyvenamosios vietos sąvoka, kaip alternatyviu jurisdikcijos nustatymo kriterijumi, nes galimų jurisdikcijų skaičius būtų padidėjęs tais atvejais, kai nuolatinė gyvenamoji vieta ir įprastinė gyvenamoji vieta yra dviejose skirtingose valstybėse [3]. Be to, buvo pažymėta, kad praktiškai taikant Briuselio ir Lugano konvencijas ir naudojant nuolatinę gyvenamąją vietą kaip pagrindinį jurisdikcijos nustatymo kriterijų nekilo jokių ypatingų sunkumų, nepaisant skirtingo nuolatinės gyvenamosios vietos aiškinimo nacionalinės teisės aktuose, bent jau tose bylose, kuriose atsakovas buvo ne juridinis, o fizinis asmuo.

a) *Fizinių asmenų nuolatinė gyvenamoji vieta (59 straipsnis)*

26. *Ad hoc* darbo grupė apsvarstė galimybę nepriklausomą nuolatinės gyvenamosios vietos sąvokos apibrėžtį pateikti Konvencijoje, o ne perduoti šį klausimą nacionalinei teisei, kaip buvo padaryta Briuselio konvencija ir 1988 m. Lugano konvencija. Kai kurie ekspertai pasiūlė, kad bendra fizinių asmenų nuolatinės gyvenamosios vietos sąvokos apibrėžtis galėtų būti visų pirma grindžiama laiko, kurį atsakovas praleido teismo, kuriame iškelta byla, valstybėje, trukme; tačiau atsižvelgdama į tai, kad galiojančios konvencijos veikė gerai, darbo grupė nemanė, kad tikslinga pateikti tokią sąvokos apibrėžtį. Darbo grupė pripažino galimą bendros sąvokos apibrėžties naudą, tačiau pageidavo, kad nuolatinės gyvenamosios vietos reikšmė remiantis laiko, kurį atsakovas praleido teritorijoje, trukme būtų apibrėžta nacionaliniuose įstatymuose, jei paaiškėtų, kad tokia sąvokos apibrėžtis yra reikalinga. Todėl 59 straipsnio nuostata nepasikeitė, palyginti su atitinkama 1988 m. Konvencijos 52 straipsnio nuostata, o fizinių asmenų nuolatinė gyvenamoji vieta ir toliau nustatoma pagal valstybės, kurioje jie nuolat gyvena, vidaus teisę.

b) *Bendrovių ir kitų juridinių asmenų buveinė (60 straipsnis)*

27. Bendrovių ir juridinių asmenų atvejis yra kitoks, nes jų pagrindinė buveinė, kuri šiame dokumente laikoma jų buveine, pagal 1988 m. Konvencijos 53 straipsnį nustatoma taikant bylą nagrinėjančio teismo valstybės tarptautinės privatinės teisės taisykles. Praktiškai taikant nacionalines teisės kolizines normas, grindžiamas labai skirtingais kriterijais, nekilo didelių problemų, tačiau ateityje dėl to gali atsirasti sunkumų. Todėl Komisija pasiūlė patvirtinti bendrą bendrovių, kuri būtų jų centrinės administracijos vieta arba, jei tokios nėra, jų registruoto biuro vieta [4], buveinės sąvokos apibrėžtį, kad remiantis faktiniais duomenimis bendrovę būtų galima susieti su viena teisine sistema. Šia nuostata, išdėstyta naujame Konvencijos 60 straipsnyje, atsižvelgta į Komisijos pasiūlymą, tačiau užtikrinama, kad Konvencijos privalančių laikytis valstybių teismai turėtų jurisdikciją net tuo atveju, kai bendrovės pagrindinė buveinė nėra nė vienoje Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje su sąlyga, jei centrinė administracija yra įsikūrusi vienoje iš tokių valstybių ir atvirkščiai. Taigi šiame sprendime numatyta daugiau nei Komisijos pasiūlyme.

([1]) COM (97) 609 galutinis, 1997 11 26. Panašiai už įprastinės gyvenamosios vietos principą pasisakoma Europos tarptautinės privatinės teisės grupės pasiūlymuose, 26 punktas.

([2]) OL L 338, 2003 12 23. Reglamentas pakeičia ankstesnį Reglamentą Nr. 1347/2000, pagal kurį jurisdikcija taip pat grindžiama įprastinės gyvenamosios vietos kriterijumi.

([3]) Jenard ataskaita, p. 15–16.

([4]) COM (97) 609 galutinis, 2 straipsnis.

28. Naujoje sąvokos apibrėžtyje kaip alternatyvos nurodytos oficiali buveinės vieta, centrinė administracija arba bendrovės ar kito juridinio asmens verslo pagrindinė vieta. Tai, kad jos nurodytos kaip alternatyvios vietos, reiškia, kad jei tik viena iš jų yra Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, tos valstybės teismuose bendrovei gali būti keliama byla, net jeigu kitos vietos yra valstybėje, kuriai Konvencija netaikoma, arba kitoje Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje. Pastaruoju atveju pagal Konvencijos sistemą bus jurisdikcijų kolizija ir teismą pasirinks ieškovas. Pagal šią sąvokos apibrėžtį gali būti net ieškomas palankiausias teismas, o tai tam tikru mastu taip pat įmanoma kalbant apie fizinių asmenų nuolatinę gyvenamąją vietą. Pagrindžiant tai, galima pažymėti, kad bendrovei nusprendus turėti savo centrinę administraciją vietoje, kuri nėra jos verslo pagrindinė vieta, ji nusprendžia prisiimti riziką, kad byla jai gali būti keliama abiejose vietose.

29. Tačiau svarbiausia tai, kad tokia sąvokos apibrėžtis užtikrina jungiamąjį veiksnį, kuris užtikrins, kad jeigu bendrovė įregistruojama Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje ar vykdo ten veiklą, ginčas dėl jos veiklos pateks į Konvencijos privalančių laikytis valstybių jurisdikciją, kad iš ieškovo nebūtų atimta teisė kreiptis į „Konvencijos“ teismą. Be to, pagal ją ieškovas gali iškelti bylą vietos, kurioje teismo sprendimas turbūt bus vykdomas, teismuose. Nė vienas iš minėtų kriterijų atskirai neatitiktų šių poreikių. Oficiali buveinės vieta tikrai užtikrina nemažą tikrumą, nes ją lengva nustatyti, tačiau dažnai ji yra kitoje vietoje, nei bendrovės turtas ir pati savaime neužtikrina teismo sprendimo vykdymo; be to, pagal ją bendrovė savo centrinę administraciją galėtų turėti Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje arba ten vykdyti savo pagrindinę veiklą, o oficialią buveinę turėti kitur ir tokiu būdu išvengti Konvencijos privalančių laikytis valstybių jurisdikcijos. Centrinė administracija savo ruožtu yra jungtis, kurioje yra vieta, reikalinga teismo sprendimo vykdymui, tačiau tai yra vidinis bendrovės elementas, kuris dažnai ne iškart nustatomas, dėl kurio sunkiau nustatyti jurisdikciją turintį teismą; ir jeigu centrinė administracija yra valstybėje, kuriai Konvencija netaikoma, pagal šį kriterijų bendrovei byla negalėtų būti iškelta Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, net jeigu ji ten turėtų savo oficialią buveinę ar pagrindinę verslo vietą. Galiausiai pagrindinę verslo vietą tikrai yra lengviau nustatyti ir patikrinti, bet pagal ją kaip vienintelį jungiamąjį veiksnį nebūtų galima taikyti jurisdikcijos bendrovei, kurios pagrindinė verslo vieta buvo ne Konvencijos privalančiose laikytis valstybėse, net jeigu tokios bendrovės oficiali buveinės vieta ir centrinė administracija buvo vienoje iš šių valstybių ir ji ten vykdė didelę dalį veiklos.

30. Atsižvelgiant į visas šias aplinkybes, reikia pasirinkti plačią sąvokos apibrėžtį, pagal kurią bendrovę ar kitą juridinį asmenį būtų galima šaukti atvykti į teismą Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, su kuria jis glaudžiai susijęs dėl savo centrinės administracijos, pagrindinės verslo vietos ar oficialios buveinės vietos. Tačiau „oficialios buveinės vietos“ sąvoka bendrovei ar juridiniam asmeniui nėra tinkamas jungiamasis veiksnys Jungtinėje Karalystėje ar Airijoje, kurių teisinėse sistemose daroma nuoroda ne į oficialią buveinės vietą, bet į vietą, kurioje bendrovė įtraukiama į šiuo tikslu veikiantį registrą, arba į jos įregistravimo vietą. Pagal įregistravimo kriterijų taisyklė taikoma ne tik bendrovėms arba firmoms, bet ir bet kuriai įstaigai, kuri nėra fizinis asmuo, kad pirmenybė būtų teikiama registruotam biurui, bet ne steigimo dokumentuose nurodytai „oficiali buveinės vietai“. Todėl 60 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad šiose dviejose šalyse terminas „oficiali buveinės vieta“ reiškia registruotą biurą arba, jeigu tokio biuro nėra, įregistravimo vietą ar, jeigu tokios vietos niekur nėra, vietą, pagal kurios teisę buvo įsteigta bendrovė. Šia pastaraja nuoroda į teisę, taikomą įsteigimo vietai, kuri laikoma oficialia buveinės vieta, nustatyti, atsižvelgiama visų pirma bendrijas reglamentuojančioje Škotijos teisėje, kuria remiantis vienintelis kriterijus, į kurį atsižvelgiama, yra teisė, pagal kurią bendrija buvo įsteigta, neatsižvelgiant į įsteigimo vietą.

31. Apibrėžiant bendrovių ir juridinių asmenų buveinės sąvoką 60 straipsnyje taip pat buvo atsižvelgta į pageidavimą suderinti bendrąjį jurisdikcijos kriterijų, taikomą bendrovėms, atitinkančios jungiamuosius veiksnius, nurodytus EB sutarties 48 straipsnyje, siekiant pripažinti bendrovių arba firmų įsisteigimo teisę Bendrijos teritorijoje: 48 straipsnyje nurodytas „registruotas biuras“, „centrinė administracija“ ir „pagrindinė verslo vieta“ Bendrijoje. Net jeigu 48 straipsniu siekiama skirtingo siekio – jo tikslas yra nustatyti bendroves arba firmas, turinčias teisę veikti visose valstybėse narėse – paaiškėjo, kad pagrįsta naudoti tuos pačius jungiamuosius veiksnius, kad bendrovėms arba firmoms būtų galima iškelti bylas vienos iš Konvencijos privalančių laikytis valstybių teismuose. Kitaip tariant, jei vieno iš 48 straipsnyje nurodytų jungiamųjų veiksnių pakanka, kad bendrovė būtų Bendrijos bendrove, kuri naudojasi šio statuso suteikiamais privalumais, ji turėtų būti laikoma Bendrijos bendrove visais atvejais ir todėl jai turėtų būti taikoma valstybių narių, kuriose ji veikia ir turi teisę veikti, jurisdikcija.

32. Svarstoma buveinės sąvoka šiuo atveju susijusi su bendrovių ir juridinių asmenų *forum generale*, nepažeidžiant bendrovės buveinės sąvokos apibrėžties, kai taikomas *forum speciale* nagrinėjant tam tikrų rūšių ginčus, pavyzdžiui, kurių objektas yra įstatų galiojimas, bendrovių ar kitų juridinių asmenų, kurių pagrindinė buveinė yra Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, negaliojimo ar likvidavimo arba jų valdymo organų sprendimų, kurie yra Konvencijos 22 straipsnio 2 dalies objektas (ir kurie bus aptarti toliau) galiojimo. Dėl ginčų, susijusių su draudimo sutartimis, vartojimo sutartimis ir individualiomis darbo sutartimis, Konvencijos 9, 15 ir 18 straipsniuose yra tokia pat speciali nuostata kaip ir 1988 m. Konvencijoje. Pirmiau paaiškinta sąvoka taip pat neturi įtakos jurisdikcijai ginčuose, susijusiuose su filialo, agentūros arba kitokio padalinio veikla, kuriai taikoma Konvencijos 5 straipsnio 5 dalis (jei taisyklės taip pat nepakeičiamos).

33. Pagal naują Konvencijos tekstą taip pat nepakeistas tresto buveinės nustatymas taikant teismo, kuriame iškelta byla, tarptautinę privatinę teisę. Taikant šią nuostatą valstybėse, kurių teisinėse sistemose trestas pripažįstamas įstaiga, nekyla didelių problemų, tačiau valstybėse, kuriose tokia įstaiga nežinoma, sunkumų gali kilti; jei nėra tinkamų kolizinių normų nustatant trestų buveinę teismo, kuriame iškelta byla, teisinėje sistemoje, klausimas gali būti nagrinėjamas pagal teisę, kuri taikoma trestui (Schlosser ataskaitos 109–120 dalys).

2. **Nacionalinių jurisdikcijos taisyklių netaikymas (3 straipsnis)**

34. Kaip 1998 m. Konvencijoje atsakovo nuolatine gyvenamąja vieta (buveine) grindžiamos bendrosios jurisdikcijos taisyklės galima netaikyti tik pagal Konvencijoje, konkrečiai II antraštinės dalies 2–7 skirsniuose, nustatytas jurisdikcijos taisykles. Tai reiškia, kad tik pagal šias taisykles asmeniui, nuolat gyvenančiam ir turinčiam buveinę Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, ar tai būtų fizinis, ar juridinis asmuo, bylos gali būti keliamos kitos Konvencijos privalančios laikytis valstybės teismuose. Reikėtų pažymėti, kad nors 3 straipsnio 1 dalyje bendrai nurodyti Konvencijos privalančios laikytis kitos valstybės teismai, ši nuoroda nebūtinai neapima tos valstybės teismų vidaus jurisdikcijos. daugeliu atvejų II antraštinėje dalyje nustatytos jurisdikcijos taisyklės taikomos ne tik tam tikros valstybės jurisdikcijai, bet ir teritorinės jurisdikcijos paskirstymui tarp jos teismų, be to, pagal jas jurisdikcija gali būti suteikta konkrečiam teismui.

35. Kadangi tai yra bendrosios taisyklės išimtis, Konvencijoje nustatytų jurisdikcijos taisyklių taikymas turi būti laikomas galutiniu, netaikant jokių kitų nacionalinių jurisdikcijos taisyklių, neatsižvelgiant į tai, ar jos yra pernelyg plačios apimties (pavyzdžiui, nacionalinė jurisdikcijos taisyklė, kuria nurodoma atsakovo gyvenamoji vieta, jei ji yra ne nuolatinėje gyvenamojoje vietoje (buveinėje)). Konvencijos sistema grindžiama jurisdikcijos taisyklių suderinimu, o ne tik pernelyg plačios apimties jurisdikcijų netaikymu, net jeigu nacionalinės taisyklės, kurios netaikomos, iš tikrųjų dažnai yra tokio pobūdžio.

36. Todėl 3 straipsnio 2 dalyje ir I priede, į kurį joje daroma nuoroda ir kuriame nustatytos nacionalinės taisyklės, kurios negali būti taikomos (nacionalinių taisyklių sąrašo perkėlimo iš 3 straipsnio į priedą priežastys išdėstytos toliau aptariant 77 straipsnį), siekiama tik pateikti apibūdinimą ir gaires ūkinės veiklos vykdytojams nurodant pagrindines nacionalines taisykles, kurios negali būti taikomos. 1 dalyje numatyta, kad bylos gali būti keliamos tik II antraštinės dalies 2–7 skirsniuose nurodytuose teismuose, ir tai reiškia, kad netaikomas joks kitas jurisdikcijos kriterijus, neatsižvelgiant į tai, ar taisyklė, kurioje jis numatytas, yra pateikta I priede. Taigi atrodo, kad nesvarbu, jog ne visų 2 dalies kalbų redakcijose vėl įrašyti žodžiai „visų pirma“, kurie 1988 m. Konvencijoje buvo įrašyti prieš nacionalinių taisyklių sąrašą [1]. I priede pateiktas sąrašas yra tik pavyzdinis ir neriboja 1 dalies tikslo, pagal kurį visos Konvencijos neatitinkančios nacionalinės taisyklės turi būti laikomos netaikytinomis.

3. **Atsakovas, nuolat negyvenantis Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje (4 straipsnis)**

37. Jei atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta yra valstybėje, kuriai Konvencija netaikoma, pagal Konvencijos sistemą jurisdikciją reglamentuoja nacionalinė teisė, ir tai patvirtinta naujosios Konvencijos 4 straipsnyje. Šiuo atveju Konvencijoje nepateiktos jurisdikcijos taisyklės, tačiau klausimas reglamentuojamas tik netiesiogiai, perduodant jį teismo, kuriame iškelta byla, valstybės teisinei sistemai. Taigi atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta taip pat yra kriterijus, apribojantis Konvencijoje nustatytų taisyklių, tiesiogiai ir nepriklausomai reglamentuojančių jurisdikciją, taikymo sritį, tačiau tai nėra bendras kriterijus, apribojantis jurisdikcijos reglamentavimą Konvencija.

Tai, kad toks klausimo aiškinimas teisingas, kaip jau buvo teigta literatūroje dėl 1988 m. Konvencijos, buvo patvirtinta Teisingumo Teismo nuomonėje 1/03, kurioje Teismas, aptardamas Reglamentą Nr. 44/2001, teigė, kad: „šiame reglamente pateikiamas rinkinys visa apimančią sistemą sudarančių taisyklių, taikomų ne tik santykiams tarp skirtingų valstybių narių (…), bet ir santykiams tarp valstybės narės ir trečiosios valstybės“ ir visų pirma, kad „4 straipsnio 1 dalis (...) turi būti aiškinama taip, kad ji priklauso šiuo reglamentu nustatytai sistemai, jeigu ji reglamentuoja situaciją, numatytą nuorodoje į valstybės narės, į kurios teismą kreiptasi, teisės aktus“ [2].

38. Rėmimasis teismo, kuriame iškelta byla, nacionaline teise taip pat ribojamas taisyklėmis, tiesiogiai nustatytomis Konvencijoje, kurios taikomos neatsižvelgiant į atsakovo nuolatinę gyvenamąją vietą (buveinę). Tai yra 22 straipsnyje nustatytos išimtinės jurisdikcijos taisyklės ir 23 straipsnyje nustatytos jurisdikcijos prorogacijos taisyklės, kurios dabar paminėtos 4 straipsnyje, nors jos jau praeityje ribojo rėmimąsi nacionaline teise. Jeigu nekreiptume dėmesio į šias dvi nuostatas, rėmimasis nacionaline teise reiškia, kad jeigu atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra valstybėje, kuriai Konvencija netaikoma, I priede pateiktos jurisdikcijos taisyklės gali būti taikomos, net jeigu jos sudaro pernelyg plačią jurisdikciją. Reikėtų pažymėti, kad, galiausiai, 4 straipsnio 2 dalyje patvirtinta, jog užsienio ieškovai turi tokias pat teises, kaip ir teismo, kuriame iškelta byla, valstybės piliečiai naudotis joje galiojančiomis jurisdikcijos taisyklėmis tik su viena sąlyga, kad jie turi nuolat gyventi arba turėti buveinę toje šalyje (žr. Jenard ataskaitos 21–22 psl.).

[1] Žr. visų pirma Konvencijos redakciją italų kalba; taip pat „Briuselis I“ reglamento redakciją italų kalba.

[2] Teisingumo Teismas, Nuomonė 1/03, 144 ir 148 punktai.

2. ***Speciali jurisdikcija***

1. **Bendra informacija**

39. Pagal bendrąją taisyklę dėl atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos (buveinės) Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje ir kaip jos alternatyva Konvencijoje palikta nepakeista esama struktūra, kurioje numatytos specialios jurisdikcijos, kurios ieškovo pasirinkimu suteikia ieškovui teisę kelti bylą kitoje Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje. Šios jurisdikcijos reglamentuojamos Konvencijos 5–7 straipsniais (atitinkančiais 1988 m. Konvencijos 5, 6 ir 6A straipsnius). Nors bendroji taisyklė grindžiama atsakovo ir teismo jungiamuoju veiksniu, specialiose taisyklėse pripažįstamas paties ginčo ir teismo, kurio gali būti paprašyta jį nagrinėti, ryšys. Šiose jurisdikcijose atspindėtas efektyvaus bylos nagrinėjimo principas, ir jos bus pagrįstos tik tuo atveju, jei byloje yra pakankamas ginčo ir teismo, kuriame iškelta byla, ryšys įrodymų rinkimo ar bylos nagrinėjimo požiūriu ([1]) arba siekiant geriau apsaugoti šalių, kurioms iškelta byla, interesus. Atsižvelgiant į Konvencijoje numatytą išsamią jurisdikcijos sistemą, šios taisyklės taikomos neatsižvelgiant į tai, ar jos suderinamos su jurisdikcijomis, numatytomis Konvencijos privalančių laikytis valstybių nacionalinės teisės aktuose ([2]).

40. Iš dalies 1988 m. Konvencijoje numatytos specialios jurisdikcijos tebėra tokios pat, nors kai kuriais atvejais formuluotėje padaryti tik redakcinio pobūdžio nedideli pakeitimai. Todėl toliau nurodyti ne tik redakcinio pobūdžio pakeitimai, kuriuose iš tikrųjų atspindėtas esminis klausimas ir pakeitimai, dėl kurių atsižvelgiant į Teisingumo Teismo praktikos raidą reikalingi išsamesni paaiškinimai.

Didelių pakeitimų nepadaryta, ir nėra poreikio pateikti išsamesnius paaiškinimus be to, kas buvo pasakyta ataskaitose dėl ankstesnių Konvencijų, susijusiose su valstybės, kurioje yra patikėtas turtas, teismų jurisdikcijos taisyklėmis, kai iškeliama byla turto patikėtojui, patikėtiniui ar naudos gavėjui (5 straipsnio 6 dalis; žr. Schlosser ataskaitos 109–120 dalis) arba su teismo, areštavusio krovinį ar frachtą, jurisdikcija nagrinėti ginčus, susijusius su kompensacijos išmokėjimu už pagalbą ar išgelbėjimą, jei pareiškiama, kad atsakovui priklauso dalis krovinio arba frachto arba kad jo dalis atsakovui priklausė išgelbėjimo metu (5 straipsnio 7 dalis, žr. Schlosser ataskaitos 121–123 dalis).

41. Tas pat pasakytina apie specialias taisykles, suteikiančias jurisdikciją teismui, kuriame pagal priešinį ieškinį, susijusį su ta pačia sutartimi arba faktais, kuriais buvo pagrįstas pagrindinis ieškinys, nagrinėjamas pagrindinis ieškinys (6 straipsnio 3 dalis; žr. Jenard ataskaitos 28 psl.), arba suteikiančias jurisdikciją Konvencijos privalančios laikytis valstybės, kurioje yra turtas, teismams bylose dėl sutarties, jeigu ieškinį galima sujungti su ieškiniu tam pačiam atsakovui, kai tokios bylos yra susijusios su daiktinėmis teisėmis į nekilnojamąjį turtą (6 straipsnio 4 dalis, žr. Jenard-Möller ataskaitos 46–47 psl. ir Almeida Cruz-Desantes Real-Jenard ataskaitos 24 dalį).

2. **Sutartys (5 straipsnio 1 dalis)**

42. Dėl specialių jurisdikcijų, numatytų 5–7 straipsniuose, pagal kurias ieškovas gali iškelti bylą Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, kuri nėra atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos (buveinės) valstybė, kaip būtų reikalaujama pagal bendrąją taisyklę, daugiausia diskusijų, žinoma, kilo dėl jurisdikcijos bylose dėl sutarčių. Pagal 1988 m. Lugano konvencijos 5 straipsnio 1 dalį, kaip ir atitinkamą Briuselio konvencijos nuostatą, Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje nuolat gyvenančiam asmeniui „byla dėl sutarties gali būti iškelta atitinkamos prievolės vykdymo vietos teismuose“; kilo daug aiškinimo problemų, susijusių su „bylos dėl sutarties“ sąvokos apibrėžtimi, vykdytinos prievolės nustatymu ir vykdymo vietos nustatymu. Sprendžiant šias problemas susiformavo didelė Teisingumo Teismo praktika – buvo priimti nepriklausomi sprendimai ar atitinkamais atvejais klausimas buvo perduodamas nacionalinei teisei, bet ne visi dėl Konvencijos kilę sunkumai buvo išspręsti.

43. Sąvokos „byla dėl sutarties“ apibrėžtis Susitariančiųjų Valstybių nacionaliniuose įstatymuose skiriasi, ir Teismas laikėsi požiūrio, kad ši sąvoka turi būti apibrėžiama nepriklausomai; jis nepateikė jokios bendros ar abstrakčios sąvokos apibrėžties, tačiau atskirais atvejais pateikė gaires, nurodydamas, kada yra sutartinė prievolė, o kada ne ([3]). Sutarties buvimas ar galiojimas yra su sutartimi susijęs klausimas ([4]). Jei byla susijusi tiek su sutartinės prievolės pažeidimu, tiek su nesutartine prievole, bendros jurisdikcijos nėra: dėl pirmo ieškinio jurisdikcija nustatoma pagal 5 straipsnio 1 dalį, dėl antro – pagal 5 straipsnio 3 dalį dėl atsakomybės, atsirandančios dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto, net jeigu yra galimybė, kad atskiros ieškovo bylos bus nagrinėjamos skirtinguose teismuose ([5]) – tokios galimybės visada galima išvengti taikant bendrąją atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos (buveinės) taisyklę.

([1]) Teisingumo Teismas, Byla 21/76 *Bier*, [1976] Rink., p. 1735.
([2]) Jenard ataskaita, p. 22.
([3]) Byla 24/82 *Martin Peters*, [1983] Rink., p. 987; Byla C-26/91 *Jacob Handte*, [1992] Rink., p. I-3697.
([4]) Bent tuo atveju, kai pateikiamas protestas dėl bylos, iškeltos dėl sutarties pažeidimo (Byla 38/81 *Effer*, [1982] Rink., p. 825).
([5]) Teisingumo Teismas, Byla 189/87 *Kalfelis*, [1988] Rink., p. 5565.

44. „Atitinkamos prievolės“ nustatymo klausimu 5 straipsnio 1 dalyje aiškiai nurodyta, kad dėl tos pačios sutarties gali būti nustatytos kelios jurisdikcijos teikiam pirmenybę tikram teismo ir konkretaus ginčo dėl vienodo sutarties taikymo ryšiui. Siekdamas tinkamos dviejų reikalavimų – tikro ryšio su ginču ir sutarties vientisumo –pusiausvyros Teisingumo Teismas nusprendė, kad žodžiai „atitinkama prievolė“ reiškia sutartinę prievolę, kuria grindžiama byla, ir prievolę, kurios nevykdymu grindžiama ieškovo byla, o ne prievolę, kurios vykdymo aiškiai siekia ieškovas ([1]).

Panašiai Teismas nusprendė, kad tuo atveju, kai prašyme nurodomos kelios vienoje sutartyje nustatytos prievolės, teismas, kuriame iškeliama byla, gali nustatyti, ar jis turi jurisdikciją pagrindinės tokios prievolės pagrindu ([2]); tai, ar šios prievolės yra papildomosios ar lygiavertės, turi nustatyti bylą nagrinėjantis teismas, paprastai remdamasis sutarčiai taikytina teise ([3]). Nepaisant šių teismo sprendimų, paprastai viena sutartis vis dar priskiriama daugiau nei vienai jurisdikcijai, visų pirma tais atvejais, kai bylos grindžiamos lygiavertėmis prievolėmis, nustatytomis vienoje sutartyje ([4]). Buvo pažymėta, kad tokia padėtis ne visuomet yra patenkinama, visų pirma kadangi mokėjimo prievolė gali būti atskirta nuo visos sutarties ir bylos, iškeltos vietos, kurioje turi būti vykdoma prievolė, teisme, kuris dažnai yra ieškovo teismas.

45. Atitinkamos prievolės vykdymo vietos nustatymo klausimu, nors galėjo būti kitų sprendimų – nepriklausomas sprendimas ar rėmimasis *lex fori* – Teisingumo Teismas nusprendė, kad turi būti remiamasi ginčytinos prievolės *lex causae*, nustatomam pagal teismo, kuriame iškelta byla, teisės kolizines normas ([5]) net tais atvejais, kai šalys pačios nusprendžia dėl straipsnio dalies, kuri galioja pagal sutarčiai taikomą teisę ([6]). Šis išaiškinimas, kuriuo pradžioje nebuvo pateikta jokio vieno sprendimo dėl nepakankamo Susitariančiųjų Valstybių teisės kolizinių normų suderinimo ir buvo palikta galimybė ieškoti palankiausio teismo, vėliau buvo pagrįstas 1980 m. birželio 19 d. Romos konvencija dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės: nors Romos konvencijoje naudojamas lankstus, objektyvus jungiamasis veiksnys, nepaisant sutartims taikytinos teisės, jose nustatytų prievolių vykdymo vietą šalys paprastai gali numatyti. Tačiau remiantis taikytina teise, kaip priemone prievolės vykdymo vietai nustatyti, nepakeičiamas didelis nacionalinių įstatymų dėl finansinių prievolių neatitikimas ir neišsprendžiama problema, kad kai prievolė, kuria remiamasi teisme, yra mokėjimo prievolė, jos vykdymo vieta dažnai sutampa su ieškovo teismo vieta ir tokiu būdu sudaroma galimybė ieškoti palankiausio teismo.

46. Nepaisant teismo praktikoje pateikto išaiškinimo, kuriuo buvo išspręsti kai kurie sunkumai, pirmiau nurodytas taisykles daugelis pripažino nepakankamomis, ir Komisija bei Susitariančiosios Valstybės pateikė įvairių pasiūlymų, kaip jas iš dalies pakeisti. Pasiūlymai yra įvairūs, tačiau visuose siūloma mažiau remtis prievolės vykdymo vieta, bent tam tikru mastu išlaikyti vieną jurisdikciją dėl sutarties ir pasiekti, kad būtų lengviau nustatyti bei numatyti prievolės vykdymo vietą, kuri turi būti bylos jurisdikcijos pagrindas. Pasiūlymai ir debatai, kurie kilo *ad hoc* darbo grupėje, yra apibūdinti toliau tiek, kiek tai gali būti naudinga suprasti šio teksto aplinkybes.

47. Radikaliausias pasiūlymas, kuriam taip pat labai pritariama literatūroje ([7]), buvo tas, kad prievolės vykdymo vieta turėtų būti išbraukta tam, kad bylos dėl sutarties būtų nagrinėjamos įprastame atsakovo teisme arba šalių pasirinktoje jurisdikcijoje. Šį sprendimą atmetė *ad hoc* darbo grupė remdamasi tuo, kad atsakovo teismas gali būti ne pats tinkamiausias, jei reikia atlikti patikrinimus vietoje, kurioje turėtų būti pristatytos prekės ar suteiktos paslaugos, ir kad šalims gali nepavykti susitarti dėl teismo, kuris turėtų būti paskirtas jų ginčui išspręsti. Todėl darbo grupė svarstė kitus pasiūlymus, pagal kuriuos būtų išlaikyta sutarties teismo vieta, tuo pat metu išvengiant dėl esamo teksto kylančių sunkumų arba bent juos sumažinant.

48. Tarp jų buvo pasiūlymas perduoti klausimą spręsti sutarčiai būdingos prievolės vykdymo vietai, siekiant išvengti jurisdikcijos dėl sutarties fragmentacijos ir jurisdikcijos, nustatomos pagal mokėjimo prievolę, išskyrus, žinoma, atvejus, kai finansinė

([1]) Byloje 14/76 *De Bloos*, [1976] Rink., p. 1497, 13 punktas, dėl ieškinio dėl žalos, patirtos dėl sutarties pažeidimo, atlyginimo Teismas nustatė, kad reikia nagrinėti ne prievolę atlyginti žalą, o prievolę, kurios nevykdymu remdamasis ieškovas pateikė ieškinį dėl žalos atlyginimo.

([2]) Byla 266/85 *Shenavai*, [1987] Rink., p. 239.

([3]) Teisingumo Teismas, Byla C-440/97 *Groupe Concorde*, [1999] Rink., p. I-6307, 26 punktas.

([4]) Teisingumo Teismas, Byla C-420/97 *Leathertex*, [1999] Rink., p. I-6747.

([5]) Byla 12/76 *Tessili*, [1976] Rink., p. 1473; Byla C-288/92 *Custom Made Commercial*, [1994] Rink., p. I-2913, 26 punktas (kur nurodyta, kad taikytina teisė gali apimti tarptautinę konvenciją, kurioje nustatyta vienoda teisė); Byla C-440/97 *Groupe Concorde*, [1999] Rink., p. I-6307.

([6]) Byla 56/79 *Zelger* prieš *Salinitri*, [1980] Rink., p. 89.

([7]) Droz, „Delendum est forum contractus?“, *Rec. Dalloz*, 1977 m., chron., p. 351.

skola yra sutarčiai būdinga prievolė. Šiam pasiūlymui nebuvo pritarta dėl kelių priežasčių: tarptautinės sutartys dažnai yra sudėtingos ir ne visuomet paprasta nustatyti būdingą prievolę; būdingai prievolei nustatyti reikalingas bendras sutarties įvertinimas, kuris yra pernelyg ankstyvas tuo metu, kai jurisdikcija dar tik nustatoma; būdingos prievolės vykdymo vietos nustatymas priklauso nuo taikytinos teisės, kad nebūtų išvengta būtinybės taikyti teisės kolizines normas; ir, galiausiai, būdinga prievolė nebūtinai yra pakankamas ginčo ir tam tikro teismo jungiamasis veiksnys, jei ginčas kyla dėl kitos sutartinės prievolės. Galima pažymėti, kad viena yra nustatyta taikytiną teisę siekiant nuosekliai apibrėžti bendrą sutartinį santykį, net jeigu kai kurios dalys gali būti akivaizdžiai ne taip glaudžiai susijusios ir jurisdikcija gali būti pasidalijusi, ir kita – nustatyti ginčo ir teismo, galinčio geriausiai jį išspręsti, jungiamąjį veiksnį.

49. Atmetusi galimybę remtis sutarčiai būdinga prievole, *ad hoc* darbo grupė svarstė galimybę apriboti 5 straipsnio 1 dalies taikymo sritį taikant ją tik tam tikroms sutartims, konkrečiau – sutartims dėl prekių pardavimo, kaip pasiūlė Komisija, kai vykdymo vieta yra vieta, kurioje buvo ar turėtų būti pristatytos prekės, išskyrus atvejus, kai prekės buvo pristatytos ar turėtų būti pristatytos į kelias vietas; tokiu būdu būtų panaikintas bet koks ryšys su mokėjimo prievole ([1]). Svarstant tokį pasiūlymą dėl apribojimo, buvo pažymėta, kad sutarties teismas yra reikalingas ne tik sutarčių dėl prekių pardavimo atveju, bet taip pat svarbus sutarčių dėl paslaugų teikimo atveju. Kita vertus, būtent tokiose sutartyse buvo nurodyta, kad daugeliu atveju mokėjimo prievolė nebuvo tas svarbus aspektas, kuris galėtų būti jurisdikcijos pagrindas, išskyrus, žinoma, sutarčių dėl finansinių paslaugų atveju.

Po išsamaus svarstymo *ad hoc* darbo grupė nusprendė nedaryti jokių esminių esamo teksto pakeitimų, bet jį patikslinti nurodant, kad sutarties dėl prekių pardavimo ar sutarties dėl paslaugų teikimo atveju, pagal kurią prievolės vykdymo vieta būtų jurisdikcijos, kuri nėra atsakovo teismo vieta, pagrindas ir išbraukti bet kokią nuorodą į mokėjimo vietą pagal tokias sutartis, paliekant esamą nuostatą nepakeistą visoms kitoms sutartims ir byloms, kuriose paaiškėja, kad specialios apibūdintos taisyklės yra netaikytinos ([2]).

50. Į naujosios Konvencijos 5 straipsnio 1 dalį perkelta atitinkama 1988 m. Konvencijos nuostata, pagal kurią jurisdikcija nustatoma atitinkamos prievolės vykdymo vietos teismui. Šios taisyklės taikymo sritis ne visiškai priklauso nuo to, kaip ją aiškina subjektas, kurio prašoma ją taikyti, kaip buvo anksčiau: dėl a punkto taikymo, b punkte nurodyta, kad sutarčių dėl prekių pardavimo ar paslaugų teikimo atveju atitinkamos prievolės vykdymo vieta turi būti vieta – Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, – kurioje pagal sutartį prekės buvo pristatytos ar turėtų būti pristatytos arba paslaugos buvo suteiktos ar turėtų būti suteiktos. Tokiu būdu b punkte nurodyta prievolė, kurios vykdymo vieta yra pagrindas jurisdikcijai dėl tokių sutarčių nepriklausomai nustatyti, neatsižvelgiant į prievolę, kurios vykdymas yra ginčo dalykas. Nieko nenurodant jame patvirtinamas būdingos prievolės principas ir todėl nenumatyta galimybė remtis mokėjimo prievole, net jeigu prašyme ta prievolė nurodyta.

Ad hoc darbo grupė į tekstą neįtraukė Komisijos pirminio pasiūlymo, kad b punktas turėtų būti aiškiai netaikomas atvejams, kai pagal sutartį prekės buvo pristatytos arba turėtų būti pristatytos į kelias vietas. Tokiu atveju, jei prašyme vienu metu nurodomos visos prievolės pristatyti prekes, tam tikrais atvejais gali būti siūlomi įvairūs sprendimai, nedarant poveikio jokiam būsimam šios nuostatos išaiškinimui, kurį pateiks Teisingumo Teismas, pavyzdžiui, remdamasis pagrindine pristatymo vieta, ieškovo pasirinkta pristatymo vieta, kurioje jis galėtų iškelti bylą dėl visų ar dalies prekių pristatymo toje vietoje, arba net remdamasis finansinės prievolės vykdymo vieta, jei ji nurodyta prašyme. Teisingumo Teismas jau paskelbė nuomonę dėl panašios „Briuselis I“ reglamento 5 straipsnio 1 dalies b punkte įrašytos nuostatos ir priėmė sprendimą, kad „prekių pristatymo į kelias vietas toje pačioje valstybėje narėje atveju“ „jurisdikciją nagrinėti visus prekių pardavimo sutarties pagrindu pareikštus ieškinius turi teismas, kurio apylinkėje yra pagrindinė pristatymo vieta, kurią reikia nustatyti remiantis ekonominiais kriterijais. Jei neįmanoma nustatyti pagrindinės pristatymo vietos, ieškovas gali iškelti bylą atsakovui pasirinktos pristatymo vietos teisme.“ ([3]) Kilusius klausimus ir sprendimus, kurie gali būti tinkamesni prekių pristatymo į kelias vietas skirtingose valstybėse narėse atveju, Teisingumo Teismas sąmoningai paliko neišspręstus ([4]). Akivaizdu, kad panašios problemos taip pat kils paslaugų teikimo į kelias vietas skirtingose valstybėse.

51. Vykdymo vietai nustatyti b punkte numatytas faktinis būdas, kuriuo siekiama išvengti tarptautinės privatinės teisės

([1]) COM (97) 609 galutinis, 5 straipsnis.

([2]) Panašiai dėl pasiūlymų nustatyti objektyvius kriterijus, kuriuose būtų nurodyta faktinė prekių pristatymo vieta ar faktinė paslaugų teikimo vieta, žr., pavyzdžiui, Europos tarptautinės privatinės teisės grupės pasiūlymus, 9 dalis; tačiau šiuose pasiūlymuose teigiama, kad jei objektyvūs kriterijai tam tikroje byloje yra netaikytini, taikoma taisyklė turėtų būti bendroji taisyklė, pagal kurią jurisdikcija nustatoma atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos teismams, o ne pagal atitinkamos prievolės vykdymo vietą, kaip nurodyta šio teksto 5 straipsnio 1 dalies a punkte.

([3]) Teisingumo Teismas, Byla C-386/05 *Color Drack*, [2007] Rink., p. I-3699.

([4]) Žr. teismo sprendimo 16 punktą.

taikymo, pagal kurį, jeigu šalys nesusitaria kitaip, prekių pristatymo ar paslaugų teikimo vieta turi būti nurodyta „pagal sutartį“. Reikia pažymėti, kad ši nuostata taikoma tuo atveju, „jeigu šalys nesusitaria kitaip“; tokiomis sąlygomis šalių savarankiškumas taip pat aiškiai išsaugomas ir nustatant prievolės vykdymo vietą. Liko neišspręstas klausimas, ar ši nuostata gali visiškai sutrukdyti taikyti ginčą nagrinėjančio teismo teisės kolizines normas, jei šalys pakankamai tiksliai nenurodė prekių pristatymo ar paslaugų teikimo vietos, ir ją galima nustatyti remiantis sutartims taikytina teise, arba jei ginčo dalykas faktiškai yra vieta, kurioje prekės buvo ar turėtų būti pristatytos, arba vieta, kurioje paslaugos buvo ar turėtų būti suteiktos.

Todėl taikant a punkte nustatytos atitinkamos prievolės vykdymo vietos bendrąjį principą b punktas taikomas kaip speciali taisyklė, galiojanti tik sutartims dėl prekių pardavimo ir paslaugų teikimo. Ji netaikoma sutartims, nepatenkančioms nė į vieną iš šių kategorijų, ir netaikoma net toms kategorijoms, kai sutarties vykdymo vieta yra valstybėje, kuriai Konvencija netaikoma. Nustačius, kad b punktas netaikomas, taikomas a punktas; tai faktiškai yra nurodyta c punkte, kuriame paaiškinama ir patvirtinama išvada, kurią būtų galima padaryti remiantis a ir b punktais, net jei c punkto nebūtų. Pavyzdžiui, sutarties dėl prekių pardavimo atveju, kai prievolė pristatyti prekes turi būti vykdoma Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, mokėjimo prievolės vykdymo vieta negali būti jurisdikcijos nustatymo pagrindas; tačiau jei prievolė pristatyti prekes turi būti vykdoma valstybėje, kurioje Konvencija netaikoma, ieškovas galėtų nurodyti vietą, kurioje turėtų būti įvykdytas mokėjimas, visais atvejais darant prielaidą, kad ta vieta yra Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, nes tuo atveju būtų taikytinas a punktas ir būtų galima atsižvelgti į specialią prievolę, į kurią reikia atsižvelgti.

52. Dėl jurisdikcijos individualių darbo sutarčių, nurodytų 1988 m. Konvencijos 5 straipsnio 1 dalyje, klausimais, buvo pateikti keli pasiūlymai; *ad hoc* darbo grupė nusprendė šį klausimą aptarti atskirai II antraštinėje dalyje (žr. toliau, dėl 5 skirsnio).

3. **Išlaikymo prievolės (5 straipsnio 2 dalis)**

53. Pirmoji nuostatos dalis – a ir b punktai – nepakeista, palyginti su 1988 m. Konvencijos nuostata, kuri savo ruožtu yra tokia pat kaip ir Briuselio konvencijos ir 1978 m. Prisijungimo konvencijos. Pastabos pateiktos ankstesnėse ataskaitose (žr. Jenard ataskaitos 24–25 psl., Schlosser ataskaitos 90–108 dalis).

54. Teisingumo Teismas keletą kartų svarstė šią nuostatą ir paaiškino kelis aspektus. Teismas nusprendė, kad išlaikymo prievolės sąvoka turi būti aiškinama plačiai, kad būtų įtrauktos visos prievolės, skirtos suteikti galimybę asmeniui apsirūpinti, neatsižvelgiant į tai, ar mokėjimai yra reguliarūs ir ar prievolė nustatoma pagal išteklius ir poreikius. Todėl ją gali sudaryti vienkartinės išmokos mokėjimas, jei sukaupiama tokia kapitalo suma, kuri užtikrintų iš anksto nustatytą pajamų lygį, arba perleidžiama turto nuosavybės teisė siekiant sudaryti sąlygas asmeniui apsirūpinti. Jei tokia nuostata siekiama sudaryti sąlygas vienam sutuoktiniui apsirūpinti arba jei nustatant sumą atsižvelgiama į kiekvieno iš sutuoktinių poreikius ir išteklius, mokėjimas yra susijęs su išlaikymo prievole, o ne su nuosavybės teisėmis, susijusiomis su santuokiniais ryšiais, kuriems Konvencija būtų netaikoma ([1]). Jei išlaikymo prievolė turi šias savybes, prievolę reglamentuoja 5 straipsnio 2 dalis ir jai taikoma Konvencija, net jeigu ji yra susijusi su byla, pavyzdžiui, ištuokos byla, kuriai pačiai ji netaikoma ([2]).

55. „Išlaikymo kreditoriaus“ sąvoka yra nepriklausoma sąvoka, kuri turi būti apibrėžta atsižvelgiant į Konvencijos taisykles, netaikant teismo, kuriame iškelta byla, nacionalinės teisės. Pagal 5 straipsnio 2 dalį neįmanoma skirti asmens, kurio teisė į išlaikymo išmokas yra pripažinta, ir asmens, kurio teisė dar nenustatyta, todėl ši sąvoka apima ne tik asmenį, kurio teisė į išlaikymą jau nustatyta ankstesniu teismo sprendimu, tačiau ir asmenį, kuris pirmą kartą pateikia prašymą dėl išlaikymo, neatsižvelgiant į tai, ar nacionalinėje teisėje išlaikymo kreditoriaus sąvoka apima tik pirmos kategorijos asmenis ([3]). Atsižvelgdama į Teismo praktiką, *ad hoc* darbo grupė laikėsi nuomonės, kad nereikia keisti 5 straipsnio 2 dalies keičiant žodžius „išlaikymo kreditorius“ žodžiais „išlaikymo prašantis pareiškėjas“, kaip pasiūlė Komisija ([4]).

Sąvoka „išlaikymo kreditorius“ neapima viešosios įstaigos, kuri iškelia bylą siekdama susigrąžinti sumas, jos sumokėtas išlaikymo kreditoriui, kurio reikalavimo teises ji perima išlaikymo skolininko atžvilgiu, nes tokiu atveju nebūtina atimti išlaikymo skolininko teisės į apsaugą, kuri numatyta Konvencijos 2 straipsnyje ([5]).

([1]) Teisingumo Teismas, Byla C-220/95 *Van den Boogaard* prieš *Laumen*, [1997] Rink., I-1147, 22 punktas; pirmiau Byla 120/79 *de Cavel*, [1979] Rink., p. 731, 11 punktas.

([2]) Žr. visų pirma Teisingumo Teismo Bylą 120/79 *de Cavel*, [1979] Rink., p. 731, 7 punktas.

([3]) Teisingumo Teismas, Byla C-295/95 *Farrell* prieš *Long*, [1997] Rink., p. I-1683.

([4]) COM (97) 609 galutinis, 5 straipsnio 2 dalis.

([5]) Teisingumo Teismas, Byla C-433/01 *Blijdenstein*, [2004] Rink., p I-981, 31 ir 34 punktai.

56. C punkte yra nauja nuostata dėl bylų dėl išlaikymo, susijusių su bylomis dėl tėvų atsakomybės: pagal ją jurisdikcija suteikiama teismui, kuris pagal savo teisę turi jurisdikciją nagrinėti bylas, susijusias su tėvų atsakomybe, nebent ta jurisdikcija pagrįsta tik vienos iš šalių pilietybe. Tačiau reikėtų pažymėti, kad tai jokiu būdu nekeičia dabartinės 5 straipsnio 2 dalies nuostatos, kuri šiuo metu įrašyta 1988 m. Konvencijoje ir „Briuselis I“ reglamente ([1]). C punkto tikslas – tik užtikrinti Europos bendrijos teisės ir Lugano konvencijos lygiavertiškumą. „Briuselis II“ reglamento (2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003) ([2]) 11 konstatuojamojoje dalyje visų pirma paaiškinta jurisdikcijos dėl išlaikymo ieškinių taisyklė, kai išlaikymo ieškiniai susiję su bylomis dėl tėvų atsakomybės – joje nurodyta, kad jurisdikcija dėl tokių ieškinių turėtų būti nustatyta remiantis „Briuselis I“ reglamento 5 straipsnio 2 dalimi. Siekiant išvengti abejonių dėl Lugano konvencijos, buvo manoma, kad tinkama įtraukti šį klausimą paaiškinančią nuostatą.

4. **Civilinės teisės pažeidimas, deliktas ir kvazideliktas (5 straipsnio 3 dalis)**

57. Dėl to, kad jurisdikcija nagrinėti bylas dėl „civilinės teisės pažeidimų, delikto ar kvazidelikto“ buvo suteikta „vietos, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis, teismams“, kaip numatyta 1988 m. Konvencijos 5 straipsnio 3 dalyje (ir anksčiau – Briuselio konvencijoje), susiformavo didelė Teisingumo Teismo praktika; iš dalies tai nulėmė Jenard ataskaita, kurioje tik teigiama, kad ekspertų komitetas, kurio pranešėjas buvo Jenard, „nemano, kad reikėtų nurodyti, kur įvyko žalą sukėlęs įvykis, ar kad tai yra vieta, kurioje buvo patirta žala“. Komitetas norėjo laikytis tos teisinės formuluotės, kuri jau buvo patvirtinta keletoje teisinių sistemų ([3]), neapibrėžiant pačiai formuluotei priskirtinos reikšmės. Teisingumo Teismas išnagrinėjo klausimą ir nusprendė, kad atsižvelgiant į 5 straipsnio 3 dalies formuluotę, minėta dalis taikoma ir vietai, kurioje buvo padaryta žala, ir vietai, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis, ir kad atsakovui byla gali būti iškelta bet kurios iš abiejų minėtų vietų teismuose, teismą pasirenkant ieškovui ([4]).

Pagal šį išaiškinimą nereikia pasirinkti vieno iš įvairių sprendimų, kurie pripažįstami pagal nacionalinės teisės aktus ir kurie, siekiant nustatyti „toli“ įvykdytos neteisėtos veikos įvykdymo faktą, kartais grindžiami teorija dėl vietos, kurioje buvo įvykdyta veika, o kartais – teorija dėl vietos, kurioje buvo užfiksuotas rezultatas; tai padidina palankiausio teismo ieškojimo galimybes. Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad dėl nuorodos vien tik į vietą, kurioje veika buvo įvykdyta, daugeliu atveju vietos, kurioje buvo įvykdytas teisės pažeidimas, speciali jurisdikcija būtų netekusi reikšmės, nes dažnai vieta, kurioje buvo įvykdyta veika, sutampa su už civilinės teisės pažeidimą atsakingo atsakovo nuolatine gyvenamąja vieta, tuo tarpu nuoroda vien tik į vietą, kurioje buvo padaryta žala, nei vienu atveju nebūtų užkirtusi kelio ieškinio fragmentacijai.

58. Komisija pasiūlė 5 straipsnio 3 dalį suformuluoti taip, kad joje būtų daroma nuoroda į Teisingumo Teismo praktiką, numatant, kad minėta dalis būtų taikoma ir „vietai, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis“, ir „vietai, kurioje buvo patirta žala ar dalis žalos“ ([5]). *Ad hoc* darbo grupė šiam siūlymui nepritarė: jos nuomone, aiškiai ir neginčijamai nurodyti Teismo praktiką teisės akte nebūtina ir netgi pavojinga, nes jau vien dėl pačių žodžių, įterptų į teisinį tekstą, galėtų atsirasti naujų aiškinimų. Be to, kalbant apie nuorodą į vietą, kurioje buvo padaryta žala, verta paminėti, kad pasiūlymas suteikti jurisdikciją „vietos, kurioje buvo patirta žala ar dalis žalos“ teismams turi keletą trūkumų. Pagal pasiūlymą į teisės aktus nebuvo įtrauktas Teisingumo Teismo pateiktas paaiškinimas dėl teismo sprendimų, priimtų po pirminių nutarčių. Juose Teismas aiškiai nurodė, kad vieta, kurioje buvo padaryta žala, yra vieta, kurioje įvykis, sukėlęs žalą ir susijęs su civiline, deliktine ar kvazideliktine atsakomybe, tiesiogiai sukėlė kenksmingų padarinių asmeniui, kuris yra tiesioginis nukentėjusysis minėtame įvykyje ([6]), ir nėra vieta, kurioje, nukentėjusiojo teigimu, pastarasis patyrė finansinę žalą po pirminės žalos, kilusios ar jo patirtos kitoje Susitariančiojoje Valstybėje; tokiu būdu siekiama užkirsti kelią pernelyg plačiam nuostatos aiškinimui, t. y. neturi būti įtraukiama vieta, kurioje gali būti patirtos su įvykiu, kuris jau sukėlė žalą, faktiškai kilusią kitur, susijusios neigiamos pasekmės ([7]). Noras kodifikuoti Teisingumo Teismo praktiką, bet ne visus vėlesnius jos pokyčius, galėjo sukelti abejonių dėl teisės aktų leidėjo ketinimų dėl taisyklės taikymo srities.

59. Be to, jurisdikcijos suteikimas „vietos, kurioje buvo patirta žala arba dalis žalos“ teismui reikštų, kad, žalą patyrus daugiau nei vienoje valstybėje, ieškovas galėtų paduoti ieškinį dėl bendros žalos atlyginimo sumos kiekvienoje iš šių valstybių, o tai prieštarauja Teismo praktikai: byloje dėl šmeižto laikraštyje Teismas išsprendė žalos, kurią sukėlė ta pati veika, daugiapusiškumo vietos atžvilgiu problemą, suteikdamas kiekvienos iš valstybių, kurioje buvo patirta žala, teismams jurisdikciją priimti sprendimą dėl žalos, sukeltos toje valstybėje: vieninteliai teismai, turėję jurisdikciją priimti sprendimą dėl visos sukeltos žalos, buvo atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos teismai ([8]).

([1]) Reikia atsižvelgti į tai, kad 5 straipsnio 2 dalis bus pakeista Reglamentu Nr. 4/2009 dėl išlaikymo prievolių: žr. 19 punktą.

([2]) 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantis Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, OL L 338, 2003 12 23.

([3]) Jenard ataskaita, p. 26.

([4]) Teisingumo Teismas, Byla 21/76 *Bier*, [1976] Rink., p. 1735.

([5]) COM (97) 609 galutinis.

([6]) Teisingumo Teismas, Byla C-220/88 *Dumez*, [1990] Rink., p. I-49.

([7]) Teisingumo Teismas, Byla C-364/93 *Marinari*, [1995] Rink., I-2719, 21 punktas; Byla C-168/01 *Kronhofer*, [2004] Rink., p. I-6009, 19–21 punktai.

([8]) Teisingumo Teismas, Byla C–68/93 *Shevill*, [1995] Rink., p. I-415, 33 punktas.

Tiesa, kad Teisingumo Teismo sprendimai įpareigoja ieškovus, patiriančius žalą keliose valstybėse, kelti kelias bylas; atsižvelgiant į skirtingus įstatymus, kurie yra taikytini, tai gali sąlygoti prieštaringus teismo sprendimus dėl tos pačios priežastinės veikos ([1]). Kita vertus, jurisdikcijos dėl visos žalos suteikimas kiekvienos vietos, kur buvo padaryta dalis žalos, teismui padidintų palankiausio teismo ieškojimo galimybes, ir tokia padėtis būtų labai palanki ieškovui. *Ad hoc* darbo grupė išnagrinėjo alternatyvų pasiūlymą, pagal kurį jurisdikcija turėtų būti suteikta valstybės, kurioje buvo padaryta didžioji dalis žalos arba lemiama jos dalis, teismui. Tačiau šis sprendimas taip pat galiausiai buvo atmestas dėl rizikos, kad dažnai galėtų kilti ginčai dėl to, kuri žalos dalis yra didžioji arba lemiama, o tai įpareigotų ginčo šalis ir teismą spręsti esminius klausimus etape, kuriame yra nustatoma jurisdikcija.

60. Nusprendusi nekeisti 5 straipsnio 3 dalies taip, kaip pasiūlė Komisija, *ad hoc* darbo grupė ilgai svarstė, ar nevertėtų patikslinti nuostatos taikymo sritį, kad ji būtų taikoma ne tik ieškiniams dėl žalos, kuri jau buvo padaryta, atlyginimo (kaip galima pažodžiui suprasti iš 1988 m. Konvencijos formuluotės), bet ir ieškiniams, grindžiamiems ateityje galima žala.

Ad hoc darbo grupė visų pirma rėmėsi tais atvejais, kai viešosios ar privačiosios vartotojų organizacijos iškeltoje byloje teismas priėmė sprendimą dėl uždraudimo siekiant apginti kolektyvinius vartotojų interesus, nes dėl atitinkamų veiksmų galėjo būti padaryta žala, arba 5 straipsnio 3 dalis būtų netaikoma.

Tokio pobūdžio bylos yra įprasta praktika Skandinavijos šalyse, visų pirma Švedijos teisėje, ir jas reikia vienodai traktuoti jurisdikcijos ir teismo sprendimų vykdymo požiūriu siekiant užtikrinti, kad komercinės veiklos vykdytojus, kurie veikia nesąžiningai, taip sukeldami žalą vartotojams Bendrijos valstybėse narėse, pavyzdžiui, užsiima klaidinančia rinkodaros veikla arba nustato nesąžiningas sąlygas tipinėse sutartyse, būtų galima traukti atsakomybėn ir priversti atlyginti žalą ir tuo atveju, jei jų firma yra įsteigta ne valstybėje, kurioje jie faktiškai vykdo veiklą.

Ad hoc darbo grupė atkreipė dėmesį į tai, kad šiam atvejui taikomas 31 straipsnis, pagal kurį galima paduoti prašymą teismui dėl laikinųjų ar apsaugos priemonių, kurias numato nacionalinė teisė, taikymo, nes minėta taisyklė buvo taikoma net ir tada, kai taikomos priemonės turėjo galutinį poveikį ([2]).

Ji taip pat nagrinėjo, kokio lygio apsaugą vartotojams užtikrina Bendrijos direktyvos, pavyzdžiui, Direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais, kurios 7 straipsnio 1 ir 2 dalyse reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų pakankamas ir veiksmingas priemones, užkertančias kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse su vartotojais, ir pabrėžiama, kad nurodytos priemonės turi apimti nuostatas, pagal kurias asmenys arba organizacijos, turinčios teisėtą interesą apsaugoti vartotojus, gali pagal atitinkamus nacionalinės teisės aktus iškelti bylą teismuose arba kompetentingose administracinėse institucijose, kad būtų priimtas sprendimas dėl to, ar bendram naudojimui parengtos sutarčių sąlygos yra nesąžiningos, ir galėtų būti pritaikytos tinkamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią tolesniam tokių sąlygų naudojimui ([3]), arba Direktyva 98/27/EB dėl draudimų ginant vartotojų interesus, kurios 2 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės paskirtų teismus arba administracines institucijas, kompetentingas priimti sprendimus, kuriais reikalaujama nutraukti priede išvardytų direktyvų vartotojų apsaugos srityje pažeidimus arba juos uždrausti ir, atitinkamais atvejais, nurodyti imtis priemonių, pavyzdžiui, paskelbti sprendimą arba jį pataisantį pranešimą, siekiant panaikinti besitęsiantį pažeidimo poveikį, arba priimti sprendimą sumokėti baudas siekiant užtikrinti sprendimų vykdymą ([4]).

61. Neatsižvelgiant į galimybę taikyti šias įvairias teisines nuostatas, *ad hoc* darbo grupė taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad minėtose direktyvose nenumatyta jokių jurisdikcijos taisyklių ir kad atskiros valstybės narės jas gali taikyti nevienodai, ir kad įmanoma, jog gali kilti abejonių dėl to, ar jos taikomos tam tikroms byloms dėl neteisėtos veiklos nutraukimo pagal nacionalinę teisę, ir, galiausiai, į tai, kad tokios bylos gali būti iškeliamos atvejais, kurie yra nesusiję su vartotojų apsauga, pavyzdžiui, ieškovui siekiant sutrukdyti atsakovui pažeisti ieškovo intelektinės nuosavybės teises; atsižvelgdama į šias aplinkybes, darbo grupė 5 straipsnio 3 dalį papildė konkrečia nuostata, be kita ko, suteikiančia jurisdikciją žalą sukeliančio įvykio vietos teismams dėl būsimos žalos.

Šiuo pakeitimu ketinama patikslinti teisės aktų taikymo sritį ir nekeisti jų esmės, nes akivaizdu, kad bylų dėl neteisėtos veiklos nutraukimo įtraukimas gali būti grindžiamas ankstesnės formuluotės aiškinimu ([5]). Šiuo atžvilgiu reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad specialios jurisdikcijos suteikimą vietos, kuriame įvyko žalą sukėlęs įvykis, teismui pagrindžia tai, kad minėtas teismas paprastai turi geriausias galimybes išnagrinėti bylą dėl to, kad jis yra arti ginčo vietos ir jam nesunku surinkti įrodymus, ir į tai, kad šis pagrindas taikomas ne tik ieškiniams dėl žalos, kuri jau patirta, atlyginimo, bet ir ieškiniams, kuriais siekiama užkirsti kelią žalai. Teisingumo Teismas vėliau pritarė šiam požiūriui Briuselio konvencijoje, nors jo motyvus iš dalies nulėmė iš dalies pakeista „Briuselis I“ reglamento 5 straipsnio 3 dalis, kurioje nustatytos tos pačios sąlygos, kurios šiuo metu yra įtrauktos į Lugano konvenciją ([6]).

([1]) 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma II“) (OL L 199, 2007 7 31) tik iš dalies numatyta, kaip išspręsti šią problemą.

([2]) Taip pat žr. Schlosser ataskaitos 134 dalį, kurioje šiam požiūriui pritariama.

([3]) 1993 m. balandio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB, OL L 95, 1993 4 21.

([4]) 1998 m. gegužės 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/27/EB, OL L 166, 1998 6 11.

([5]) Pvz., Schlosser ataskaitos 134 dalis.

([6]) Teisingumo Teismas, Byla C–167/00 *Henkel*, [2002] Rink., p. I–8111, 49–50 punktai.

62. Nuostata dėl jurisdikcijos suteikimo žalą sukeliančių įvykių, kurie gali įvykti ateityje, atžvilgiu reiškia, kad šiuos įvykius reglamentuoja Teisingumo Teismo išvados, suteikiančios galimybę ieškovui kelti bylą arba vietos, kurioje reikia išvengti žalą sukeliančių veiksmų, teisme arba vietos, kurioje reikia užkirsti kelią pačiam žalą sukeliančiam įvykiui, teisme. Vieta, kurioje žala „gali būti padaryta“, nustatoma remiantis faktais, todėl tai yra bylą nagrinėjančio teismo sprendžiamas dalykas. Tačiau vadovaujantis Teisingumo Teismo požiūriu, tai turi būti ta vieta, kurioje kyla tiesioginės žalos pavojus, o ne vieta, kurioje gali būti padaryta netiesioginė finansinė žala. Tai, ar esama pavojaus, kuris galėtų pagrįsti ieškinio dėl uždraudimo patenkinimą, priklauso nuo valstybės, kurioje pareiškiamas ieškinys dėl uždraudimo, teisės: šioje srityje taisyklė tik reglamentuoja jurisdikciją ir konkrečiai nenurodo ieškinių dėl uždraudimų, kurie gali būti pasirenkami – taip siekiama užtikrinti, kad jų pobūdis, turinys, sąlygos, kuriomis tokie ieškiniai patenkinami, ir asmenys, turintys teisę juos pateikti, būtų nustatyti pagal teismo, kuriame iškeliama byla, teisę arba pagal Bendrijos nuostatas, kuriomis siekiama suderinti atitinkamus nacionalinius įstatymus.

63. Kaip paminėta pirmiau, speciali jurisdikcija patenkinti ieškinius dėl uždraudimo, kurie nagrinėjami šiame dokumente, yra susijusi tik su ieškiniais dėl žalą galinčio sukelti elgesio, kuriuo sutartinės prievolės nėra pažeidžiamos; tuo atveju, jei sutartinės prievolės buvo pažeistos kaip numatyta 5 straipsnio 1 dalyje, galima siekti žalos atlyginimo sutartyje numatytame teisme – alternatyvi institucija atsakovo teismui. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad sąvoka „civilinės teisės pažeidimas, deliktas ar kvazideliktas“ kaip ir sąvoka „byla dėl sutarties“ turi būti aiškinamos atskirai, pirmiausia įvertinant sistemą bei Konvencijos taikymo sritį ir tai, kad tai nėra klausimas, kuris sprendžiamas pagal nacionalinę teisę. Visų pirma, Teisingumo Teismas nusprendė, kad sąvoka „bylos dėl teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“ taikoma visiems ieškiniams, kuriais siekiama nustatyti atsakovo atsakomybę ir kurie nėra susiję su prievole, kurią viena sutarties šalis laisvai prisiėmė kitos šalies atžvilgiu ([1]).

5. **Bylos, keliamos už nusikalstamą veiką (5 straipsnio 4 dalis)**

64. Naujojoje konvencijoje buvo palikta nuostata, suteikianti jurisdikciją baudžiamajam teismui nagrinėti bylas dėl nuostolių ar žalos, padarytos nusikalstama veika, atlyginimo. *Ad hoc* darbo grupė svarstė, ar šią nuostatą vertėtų palikti tokią, kokia ji šiuo metu yra, ar ją iš dalies pakeisti, o galbūt netgi išbraukti. Iš tiesų pasiūlyme būtų buvusi išbraukta nuostata, pagal kurią baudžiamieji teismai turėtų teisę nagrinėti civilines bylas tik tuo atveju, jei tos pačios vietos civiliniai teismai galėtų nagrinėti su ta pačia nusikalstama veika susijusias bylas pagal Konvenciją. Darbo grupė nusprendė palikti šią taisyklę, atsižvelgusi į baudžiamiesiems teismams suteiktos specialios jurisdikcijos, kai pagal nacionalinę teisę civilines bylas galima iškelti baudžiamajame teisme, naudingumą; ši specialioji jurisdikcija nebūtinai sutampa su vietos, kuriame padarytas civilinės teisės pažeidimas pagal 5 straipsnio 3 dalį, jurisdikcija.

65. Siūlymas iš dalies pakeisti 5 straipsnio 4 dalį iš dalies susijęs su kitos nuostatos formuluotės pakeitimu; pastaroji yra dėl galimybės iškelti civilines bylas baudžiamajame teisme (1988 m. Konvencijos 1 protokolo II straipsnis) ir sudaro sąlygas asmenims, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Susitariančiojoje Valstybėje ir kuriems kaltinimas už netyčinį nusikaltimą yra pareikštas kitos Susitariančiosios Valstybės, kurios piliečiais jie nėra, baudžiamuosiuose teismuose, būti ginamiems advokato jiems asmeniškai nedalyvaujant teismo posėdyje. Jeigu teismo įsakymu jie privalo dalyvauti teismo posėdyje, bet jie nedalyvauja, baudžiamojo teismo posėdyje priimto sprendimo civilinėje byloje kitos Konvencijos privalančios laikytis valstybės neprivalo pripažinti ([2]). Be to, buvo pateikti du siūlymai: viena vertus, išplėsti šios taisyklės taikymo sritį ir ją taikyti ir tyčiniams nusikaltimams, kita vertus, apriboti jos taikymo sritį, numatant, pavyzdžiui, kad tuo atveju, jei baudžiamasis teismas nagrinėtų ir civilines bylas, atsakovui būtų suteikta galimybė būti atstovaujamam civilinės bylos nagrinėjime jam asmeniškai nedalyvaujant, konkrečiai nenurodant tokios nuostatos poveikio teismo sprendimo pripažinimui. Abu šie siūlymai buvo atmesti, iš dalies siekiant išvengti didelio kišimosi į Konvencijos, susijusios su civilinėmis ir komercinėmis bylomis, valstybių baudžiamąją teisę.

66. Todėl Protokolo II straipsnio formuluotė buvo nepakeista ([3]), o siekiant išlaikyti paraleles su „Briuselis I“ reglamentu, minėtas straipsnis buvo perkeltas į Konvencijos tekstą kaip 61 straipsnis. Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad Teisingumo Teismas sušvelnino sprendimą netaikyti taisyklės tyčiniams nusikaltimams – jis nustatė, kad Protokolo II straipsnis neturi būti aiškinamas kaip užkertantis kelią valstybės, kurioje siekiama vykdyti teismo sprendimą, teismui, remiantis 34 straipsnio 1 dalyje nustatyta sąlyga dėl viešosios tvarkos, atsižvelgti į tai, kad byloje dėl tyčiniu baudžiamuoju nusikaltimu padarytos žalos atlyginimo kilmės valstybės teismas atsisakė suteikti galimybę asmeniui būti atstovaujamam advokato, jeigu pats asmuo neatvyko į teismo posėdį ([4]). Tai tas pats, kaip teigti, jog nuostata dabartiniame 61 straipsnyje, kuriame aiškiai kalbama apie netyčinius nusikaltimus, yra taikoma ir tyčiniams nusikaltimams, arba jog teismo sprendimų galima nepripažinti, jeigu jie prieštarauja viešajai tvarkai ([5]).

6. **Bendrovių filialai (5 straipsnio 5 dalis)**

67. Nuostata dėl teismo, kuris nagrinėja ginčus, susijusius su filialo, agentūros arba kitokio padalinio veikla, teismo vietos nebuvo pakeista. Siekiant išvengti nuorodos į nacionalinę teisę, 5 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad speciali ir teritorinė jurisdikcija suteikiama vietos, kurioje veikia minėti filialas, agentūra arba kitoks padalinys, teismams. Todėl filialo, agentūros

([1]) Teisingumo Teismas, Byla C-334/00 *Tacconi*, [2002] Rink., p. I–7357, 21–23 punktai, remiantis Briuselio konvencija ikisutartinės atsakomybės atveju.

([2]) Jenard ataskaita, p. 63.

([3]) Ši išnaša taikoma tik aiškinamosios ataskaitos redakcijai italų kalba. Joje pateiktas tik redakcinis pakeitimas tekste italų kalba (žodžiai *violazione involontaria* (pažodžiui „nevalingas nusikaltimas“) buvo pakeisti žodžiais *violazione non dolosa* („netyčinis nusikaltimas“)).

([4]) Teisingumo Teismas, Byla C–7/98 *Krombach*, [2000] Rink., p. I–1935, 44–45 punktai.

([5]) Priešingai Teisingumo Teismo išvadoms ankstesniame sprendime, Byla 157/80 *Rinkau*, [1981] Rink., p. 1391, 12 punktas.

arba kitokio padalinio sąvoka yra išskiriama, yra bendra Konvencijos privalančioms laikytis valstybėms ir užtikrina teisinį aiškumą. Teisingumo Teismas nurodė, kad filialo, agentūros arba kitokio padalinio sąvoka reiškia verslo vietą, kurioje vykdoma patronuojančios įmonės veikla, kuri turi savo valdymo struktūrą ir yra materialiai pajėgi derėtis su trečiosiomis šalimis, kad pastarosios žinotų, jog jos gali užmegzti teisinius santykius su užsienyje įsteigta patronuojančia įmone ir nebūtinai tuos santykius palaikyti tiesiogiai ([1]). Tokie ypatumai yra net ir tokiu atveju, kai minėtą verslą vykdantį filialą, agentūrą arba kitą padalinį valdo nuo patronuojančios bendrovės nacionalinės bendrovių teisės požiūriu nepriklausoma bendrovė, kurios pavadinimas yra identiškas, kurios valdymo struktūra yra ta pati ir kuri derasi bei vykdo verslą kaip patronuojančios bendrovės padalinys, nes trečiosios šalys turi galėti pasitikėti tokiu būdu įsteigta bendrove ([2]). Siekiant tokiu atveju užtikrinti trečiųjų šalių apsaugą, būtina, kad tokia bendrovė būtų prilyginta lygiaverčiu filialo, neturinčio teisinio nepriklausomumo, buvimui.

Remiantis aprašyta sąvoka, teismui tenka atsakomybė jo nagrinėjamoje byloje patikrinti įrodymus, ar iš tiesų egzistuoja antrinė įmonė.

68. Ginčai, kilę dėl filialų, agentūrų ir kitų padalinių, kurių atžvilgiu šiame straipsnyje yra nustatyta speciali jurisdikcija, galinti pakeisti įprastinį atsakovo teismą, yra susiję su sutartinėmis ir su sutartimis nesusijusiomis teisėmis ir prievolėmis dėl įmonės valdymo (nuomos, santykių su darbuotojais, t. t.), sutartinėmis prievolėmis, kurias įmonė prisiėmė patronuojančios bendrovės vardu ir kurias reikia vykdyti valstybėje, kurioje yra verslo vieta, ir su nesutartinėmis prievolėmis, susijusiomis su veikla, kurią įmonė patronuojančios bendrovės vardu vykdo vietoje, kurioje yra įsteigta ([3]).

Ir čia bylą nagrinėjantis teismas turi patikrinti ir suklasifikuoti santykius, atsižvelgdamas į ginčą, kilusį dėl filialo, agentūros arba kito padalinio, kaip apibūdinta pirmiau, veiklos.

7. **Daugiau nei vienas atsakovas ir bylos dėl laidavimo ar garantijos (6 straipsnio 1 ir 2 dalys)**

69. Atsižvelgiant į įvairius atvejus, kai jurisdikciją galima nustatyti remiantis iškeltos bylos ir kitos bylos, kurios atveju jurisdikciją reglamentuoja Konvencija, ryšiu, atsirado poreikis patikslinti atvejį, kai yra daugiau nei vienas atsakovas, suteikiant ieškovui galimybę kelti bylą bet kurio iš atsakovų gyvenamosios vietos teisme, nes buvo manoma, kad nuostatos praktinio taikymo sritis yra neaiški. Jenard ataskaitoje nurodė, kad jurisdikcija, susijusi su vieno iš atsakovų gyvenamąja vieta, buvo patvirtinta, nes tai sudarė sąlygas išvengti vienas kitam prieštaraujančių teismo sprendimų priėmimo Susitariančiosiose Valstybėse; tačiau tokios jurisdikcijos nebuvo galima pagrįsti tais atvejais, kai prašymas buvo pateiktas turint vien tik tikslą išstumti valstybės, kurioje yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta, teismų jurisdikciją (tokios nuorodos pirminiame Briuselio konvencijos tekste nėra) ([4]).

Teisingumo Teismas nusprendė, kad 6 straipsnio 1 dalyje reikalaujama susieti ieškovo iškeltas bylas siekiant išvengti teismo sprendimų nesuderinamumo tuo atveju, jei jos būtų nagrinėjamos atskirai ([5]). *Ad hoc* darbo grupė manė, kad vertėtų kodifikuoti teismų praktiką šiuo klausimu ir nustatyti, koks turėtų būti bylų ryšys, jeigu jurisdikciją reikėtų nustatyti kiekvieno iš atsakovų atveju vieno iš jų nuolatinės gyvenamosios vietos teismui. Galima paminėti, kad pripažinto susietumo koncepcija sutampa su nurodytąja 28 straipsnio 3 dalyje, nors tos nuostatos prielaidos ir tikslai yra kitokie: ja siekiama suderinti Konvencijos privalančių laikytis valstybių jurisdikciją, o ne nustatyti jurisdikciją turinčios vienos iš tų valstybių teismą ar teismus.

70. Priešingai Komisijos pateiktai nuomonei ([6]), *ad hoc* darbo grupė nemanė, kad yra būtina kodifikuoti kitą Jenard ataskaitoje nurodytą principą, pagal kurį jurisdikcija yra pagrįsta tik tuo atveju, jei ieškiniu ne vien tik siekiama panaikinti vienam iš atsakovų tinkamo teismo galimybę. Darbo grupės nuomone, reikalavimo nustatyti glaudų ieškinių ryšį, o taip pat reikalavimo, kad teismas, kuriame iškeliama byla, turi būti vieno iš atsakovų nuolatinės gyvenamosios vietos teismas ([7]), pakanka, kad būtų išvengta piktnaudžiavimu taisykle ([8]); tai netaikoma atvejams, kai iškeliama byla dėl laidavimo ar garantijos arba

([1]) Teisingumo Teismas, Byla 33/78 *Somafer* prieš *Saar-Ferngas*, [1978] Rink., p. 2183.
([2]) Teisingumo Teismas, Byla 218/86 *Schotte* prieš *Parfums Rothschild*, [1987] Rink., p. 4905, 17 punktas.
([3]) Teisingumo Teismas, Byla 33/78 *Somafer* prieš *Saar-Ferngas*, [1978] Rink., p 2183.
([4]) Jenard ataskaita, p. 26.
([5]) Teisingumo Teismas, Byla 189/87 *Kalfelis*, [1988] Rink., p. 5565, 12 punktas; ir Byla C-98/06 *Freeport*, [2007] Rink., p. I-8319.
([6]) COM (97) 609 galutinis, 6 straipsnis.
([7]) Teisingumo Teismas, Byla C-51/97 *Réunion européenne*, [1998] Rink., p. I-6511.
([8]) Tai nereiškia, kad 6 straipsnio 1 dalį galima aiškinti taip, jog ji suteikia galimybę ieškovui iškelti bylą keliems atsakovams teisme, kompetentingame vieno iš jų atžvilgiu, vien tik turėdamas tikslą panaikinti kitiems atsakovams tinkamo teismo galimybę: žr. Teisingumo Teismas, Byla C-103/05 *Reisch Montage*, [2006] Rink., p. I-6827, 32 punktas. Taip pat žr. Teisingumo Teismas, Byla C-98/06 *Freeport*, [2007] Rink., p. I-8319, 54 punktas.

bet kuri byla kaip trečiajam asmeniui (reglamentuojama 6 straipsnio 2 dalimi), kai buvo aiškiai nurodytas principas siekiant užkirsti kelią trečiajam asmeniui iškeltos bylos nagrinėjimui ją nagrinėti nekompetentingame teisme. Galima atkreipti dėmesį į tai, kad tuo atveju, kai yra keli atsakovai, jurisdikcija yra grindžiama vien tik tuo, kad tarp bylų yra glaudus ryšys, kurį turi įrodyti ieškovas, tuo tarpu byloje dėl laidavimo ar garantijos arba kitoje byloje trečiajam asmeniui toks glaudus ryšys nebūtinas. Vietoj to, pakanka „pagrindinės bylos ar bylos dėl laidavimo ar garantijos susijusio pobūdžio“ ([1]), neatsižvelgiant į pagrindą, kuriuo remiantis teismui suteikiama jurisdikcija pirminėje byloje, todėl yra pageidautina numatyti nuostatą, kuri užtikrintų atsakovui teisę jam iškeltą bylą nagrinėti kompetentingame teisme, nors pagal tokią nuostatą pats atsakovas turi įrodyti, kad jam buvo panaikinta tinkamo teismo galimybė.

71. Lygiai taip pat *ad hoc* darbo grupė nemanė, kad yra būtina įtraukti 6 straipsnio 1 dalies nuostatą siekiant užkirsti kelią tam, kad nuostatą būtų taikoma atsakovams, kurie su ieškovu yra susitarę dėl teismo pagal Konvencijos 23 straipsnį. Komisija yra pateikusi pasiūlymą šiuo klausimu, tačiau 23 straipsnyje numatyta išimtinė jurisdikcija turi viršenybę kitos jurisdikcijos, kurią reglamentuoja Konvencija, atžvilgiu, taikant tik 23 straipsnio 5 dalyje nustatytas nuostatas; tokiu būdu nelieka jokių abejonių dėl aiškinimo ir nėra priežasčių pakartoti principą konkrečioje jurisdikcijos taisyklėje. Tai, kad ataskaitoje nuoroda į tokią viršenybę daroma tik pastaboje dėl 6 straipsnio 2 dalies, nėra priešingas įrodymas, nes taisyklė dėl jurisdikcijos turi viršenybę visų kitų Konvencijoje nustatytų jurisdikcijos taisyklių atžvilgiu, išskyrus taisykles, išvardytas pačiame 23 straipsnyje. Žinoma, ši nuostata netaikoma sąlygai dėl teismo, kuriam šalys neketina suteikti išimtinės teisės, pasirinkimo (žr. toliau, siejant su 23 straipsniu).

72. Galiausiai reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad bylų pagal ieškinius dėl laidavimo ar garantijos kai kuriose Konvencijos privalančiose valstybėse ypatumai, kuriems buvo pritaikyta speciali taisyklė, kuria remiantis Briuselio konvencijos 6 straipsnio 2 dalis yra netaikytina (ta pati taisyklė pakartota 1988 m. Konvencijos 1 protokolo V straipsnyje), naujojoje Konvencijoje, ypač jos 1 protokolo II straipsnyje, vertinami lygiai taip pat. Minėtame straipsnyje nustatyta, kad 6 straipsnio 2 dalyje ir 11 straipsnyje nurodyta jurisdikcija Konvencijos IX priede nurodytose šios Konvencijos privalančiose laikytis valstybėse (Vokietijoje, Austrijoje, Vengrijoje ir Šveicarijoje ([2]) negali būti visiškai taikoma, nors bylos asmenims, nuolat gyvenantiems kitoje Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, gali būti keliamos tos valstybės teismuose pagal Konvencijoje numatytas taisykles dėl bylų tretiesiems asmenims nagrinėjimo. Tačiau sprendimai, priimti kitose valstybėse pagal 6 straipsnio 2 dalį ir 11 straipsnį, bus pripažįstami ir vykdomi atitinkamose valstybėse vadovaujantis Konvencijos III antraštinės dalyje numatyta specialia nuostata (pastabos dėl šios specialios nuostatos, skirtos kai kurios valstybėms, argumentavimo pateikiamos Jenard ataskaitos 27–28 psl., Schlosser ataskaitos 135 dalyje ir Jenard-Möller ataskaitos 105 dalyje) ([3]). 1 protokolo II straipsnis papildomas nauja dalimi (2 dalimi), kurioje nustatyta, kad ratifikavimo metu Europos bendrija gali paskelbti, kad 6 straipsnio 2 dalyje ir 11 straipsnyje nurodytų procedūrų kai kuriose kitose valstybėse narėse negalima taikyti; tokiu atveju Europos bendrija turi suteikti informaciją apie taikytinas taisykles ([4]). „Briuselis I“ reglamente (65 straipsnyje) taip pat pripažįstama, kad Vokietijoje, Austrijoje ir Vengrijoje 6 straipsnio 2 dalis ir 11 straipsnis yra netaikytini.

3. *Apsauginės jurisdikcijos*

1. **Draudimas (8–14 straipsniai)**

73. Konvencijoje yra palikta nepriklausoma ir visapusiška schema bylų, susijusių su draudimu, atveju, tačiau yra nurodyta, kad neturi būti pažeidžiami 4 straipsnis ir 5 straipsnio 5 dalis; 9 straipsnio 2 dalyje pateikiama išsamesnė informacija dėl filialo, agentūros arba kitokio padalinio teismo vietos, numatant galimybę pagrįsti jurisdikciją filialo, agentūros arba kitokio padalinio buvimu, netgi jei draudikas neturi nuolatinės gyvenamosios vietos (buveinės) Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje. Siekiant apsaugoti silpnesnę šalį draudimo santykiuose, Konvencijoje yra išlaikyta buvusi struktūra, atskiriant draudiko poziciją (iš vienos pusės) ir draudėjo, apdraustojo arba naudos gavėjo poziciją (iš kitos pusės) ir yra nustatyti įvairūs jurisdikcijos nustatymo kriterijai, atsižvelgiant į tai, kuri pusė yra ieškovas, o kuri – atsakovas (žr., Jenard ataskaitos 33–33 psl. ir Schlosser ataskaitos 136–152 dalis).

74. Pagal 1988 m. Konvenciją draudikui bylą pagal draudėjo pateiktą ieškinį galima iškelti net tik jo gyvenamosios vietos (buveinės) valstybės teismuose (ir kituose teismuose atitinkamais atvejais), bet ir draudėjo nuolatinės gyvenamosios vietos (buveinės) valstybės teismuose; tačiau draudikas gali iškelti bylą draudėjui, apdraustajam arba naudos gavėjui tik pastarųjų nuolatinės gyvenamosios vietos (buveinės) valstybės teismuose. Ši jurisdikcijos taisyklė suteikė išskirtinį statusą draudėjui, kuriam buvo garantuota didesnė apsauga, nei apdraustajam ar naudos gavėjui. Pastariesiems bylos taip pat galėtų būti iškeltos tik jų nuolatinės gyvenamosios vietos (buveinės) valstybės teismuose, tačiau kaip ieškovai jie bylą draudikui galėtų iškelti tik jų gyvenamosios vietos (buveinės) teismuose, o tokia teisė buvo palikta draudėjui. Jenar ataskaitoje yra paaiškinta, kad šis

([1]) Teisingumo Teismas, Byla C-365/88 *Hagen*, [1990] Rink., p. I-1845.

([2]) Pagal 2009 m. vasario 18 d. Šveicarijos Federalinės Tarybos patvirtintą ratifikavimo dokumento projektą (BBI 20091777, FF 20091497; FF 20091435) Šveicarija atšauks savo deklaraciją dėl I protokolo II straipsnio, atšaukimui įsigaliojant nuo Konvencijos įsigaliojimo dienos.

([3]) Valstybės, kurioms ši nuostata taikoma, yra Vokietija, Austrija, Vengrija ir Šveicarija.

([4]) 2008 m. lapkričio 27 d. EB Tarybos sprendimu dėl naujosios Lugano konvencijos sudarymo (OL L 147, 2009 6 10) Taryba nusprendė, kad Bendrija turi paskelbti deklaraciją pagal Konvencijos 1 protokolo II straipsnio dalį, pareikšdama, kad 6 straipsnio 2 dalyje ir 11 straipsnyje nurodytos teismo bylos negali vykti Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Lenkijoje ir Slovėnijoje bei Konvencijos IX priede jau paminėtose valstybėse narėse.

skirtumas buvo padarytas atsižvelgiant į tai, kad tik draudėjas turi verslo santykių su draudiku ir kad „būtų nepagrįsta tikėtis, kad draudikas galėtų pasirodyti apdraustojo ar naudos gavėjo teisme, nes jis nebūtinai turi žinoti tikslią jų nuolatinę gyvenamąją vietą (buveinę) tuo metu, kai atsiranda ieškinio priežastis.“ ([1])

Ad hoc darbo grupės nuomone, šis argumentas nebeatspindi tų poreikių, kurie yra siejami su pastaraisiais dešimtmečiais pasikeitusia draudimo veikla dėl didesnės konkurencijos, naujų draudimo rūšių atsiradimo ir visų pirma dėl teisės aktų, kurie priėmus Bendrijos direktyvas vienos bendros rinkos srityje, yra labiau suderinti – dėl šių priežasčių vienoje bendroje rinkoje draudikas turi palankesnes galimybes atvykti į kitos šalies teismą. Kita vertus, nepaisant išsiplėtojusio ES valstybių narių teisminio bendradarbiavimo, privačiam asmeniui yra vis dar sunku iškelti bylą bendrovei kitoje šalyje – bendrovės buveinės valstybės teismuose. Dėl šių aplinkybių minėtas skirtumas buvo panaikintas ir 9 straipsnio 1 dalie b punkte šalia draudėjo buvo įrašyti apdraustasis ir naudos gavėjas, t. y., jiems sudarytos vienodos sąlygos ([2]).

75. Be to, kad draudėjui, apdraustajam ir naudos gavėjui buvo suteikta teisė iškelti bylą draudikui jų nuolatinės gyvenamosios vietos (buveinės) valstybės teismuose, draudėjas, apdraustasis ir naudos gavėjas ginami dar ir ta prasme, kad bendrasis principas, suteikiantis šalims galimybę nesilaikyti Konvencijoje nustatytų jurisdikcijos taisyklių, išskyrus išimtinės jurisdikcijos atveju, yra apribotas. Vadovaujantis 13 straipsniu, susitarimą dėl jurisdikcijos galima sudaryti tik nurodytais ir tik tam tikrais atvejais, be kita ko, numatant susitarimus, susijusius su draudimo sutartimi, sudaryta dėl vienos ar daugiau 14 straipsnyje nustatytų rizikos rūšių, iš esmės susijusių su prekių ir keleivių vežimu jūrų, oro ir kombinuotuoju transportu. Toks sutarčių sąlygų dėl teismo vietos pasirinkimo apribojimas užtikrina aukšto lygio apsaugą ir yra taikomas draudimo sutartims, sudarytoms ne tik privačių vartotojų, bet ir įmonių bei specialistų. Tačiau buvo šiek tiek abejojama, ar tokia plati apsauga yra pagrįsta komercinės veiklos draudimo sutarčių atveju.

Todėl *ad hoc* darbo grupė įvertino galimybę padidinti šalims suteiktiną laisvę atskiriant draudimo sutartis, sudarytas vartotojų, ir sutartis, sudarytas vykdant pramoninę, komercinę ar profesinę veiklą, suteikiant galimybę pasirinkti teismą pastarųjų sutarčių atveju. Tačiau pageidautinas variantas buvo nustatyti, kad sutartys, kurių atveju šalims būtų galima suteikti daugiau laisvės, turėtų būti nustatomos remiantis ne draudėju, bet sutartyje įrašytomis rizikos rūšimis, 1988 m. Konvencijos 12A straipsnyje nurodytas rizikos rūšis papildant dar keliomis rūšimis. Tokio sprendimo privalumas – jis nekeičia Konvencijos struktūros, t. y., skirsnis dėl draudimo ir toliau pateikiamas atskirai nuo skirsnio dėl sutarčių su vartotojais. Be to, taip išvengiama nuorodų į draudėją, kuris yra vartotojas, taigi, toliau apsaugomi ne tik vartotojai, bet ir individualūs verslininkai, mažosios ir vidutinės įmonės ir specialistai, kurie, nors ir vykdo pramoninę, komercinę ar profesinę veiklą, nusipelno tokios pačios apsaugos draudimo klausimais, kokia yra garantuojama vartotojams.

76. Todėl pagal kaupiamąjį metodą 14 straipsnyje išvardytos rizikos rūšys (į kurias daroma nuoroda 13 straipsnio 5 dalyje) išlieka tokios pačios, tik naujojoje Konvencijoje dar papildomomis „visomis didelėmis rizikomis“. Formuluotė, kuri yra vartojama apibūdinant rizikos rūšis, kurios, jei yra įrašytos draudimo sutartyje, leidžia šalims nesilaikyti skirsnio nuostatų, kurios kitu atveju būtų privalomos, skiriasi nuo „Briuselis I“ reglamento 14 straipsnio 5 dalyje pateiktos formuluotės. Pastarojoje kalbama apie visas dideles rizikas, „kaip apibrėžta“ Tarybos direktyvoje 73/239/EEB su pakeitimais, padarytais Tarybos direktyvomis 88/357/EEB ir 90/618/EEB, „su galimais pakeitimais“, todėl yra siejama tiek su esamais, tiek su būsimais Bendrijos teisės aktais. Čia formuluotė yra kitokia, nes būtų buvę netinkama daryti tikslią nuorodą į Bendrijos taisykles Konvencijoje, kurios Šalys yra valstybės, kurios nėra Europos bendrijos narės. Tačiau iš esmės reikia suprasti, kad Konvencijos 14 straipsnio 5 dalyje pateikiama bendra nuoroda į „dideles rizikas“ reiškia tas pačias rizikos, kurios minimos išvardytose direktyvose.

Šios didelės draudimo rizikos yra apibrėžtos Direktyvos 1988/357/EEB ([3]) 5 straipsnyje, kuriame daroma nuoroda į Direktyvos 73/239/EEB ([4]) priedo A dalį, konkrečiai į rizikas, klasifikuojamas 4–7 draudimo grupėms (žala, padaryta geležinkelio transporto priemonėms, skraidymo aparatams, jūrų, ežerų upių ir kanalų laivams, ir vežamiems kroviniams arba bagažui, neatsižvelgiant į gabenimo formą, arba jų netekimas); 11–12 draudimo grupėse (civilinė atsakomybė naudojant skraidymo aparatus, ir civilinė atsakomybė naudojant laivus jūrose, ežeruose, upėse arba kanaluose, įskaitant vežėjo civilinę atsakomybę); į draudimo rizikas, klasifikuojamas 14 ir 15 grupėse (kreditas ir laidavimas), jeigu draudėjas profesionaliai užsiima gamybine, komercine veikla arba vienos iš laisvųjų profesijų veikla, o draudimo rizika yra susijusi su šia veikla; ir į draudimo rizikas, klasifikuojamas 8–9 draudimo grupėse (gaisrai, gamtos jėgos ir kita žala turtui), 13 draudimo grupėje (bendroji civilinė atsakomybė) ir 16 draudimo grupėje (įvairūs finansiniai nuostoliai), jeigu draudėjas viršija bent dviejų iš trijų kriterijų, susijusių su bendra balanso suma, grynąja apyvarta ir vidutiniu darbuotojų skaičiumi finansiniais metais ribas.

([1]) Jenard ataskaitos 31 psl. dar rašoma, kad draudėjo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė), į kurią atsižvelgiama nustatant jurisdikciją, yra nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) tuo metu, kai iškeliama byla.

([2]) Taip pat r. Teisingumo Teismas, Byla C-463/06 *FBTO Schadeverzekeringen*, [2007] Rink., p. I-11321, 24 punktas.

([3]) 1988 m. birželio 22 d. Antroji Tarybos direktyva 88/357/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su tiesioginiu draudimu, išskyrus gyvybės draudimą, derinimo, apibrėžianti nuostatas, padedančias veiksmingai naudotis laisve teikti paslaugas, ir iš dalies keičianti Direktyvą 73/239/EEB; OL L 172, 1988 7 4.

([4]) 1973 m. liepos 24 d. Pirmoji Tarybos direktyva 73/239/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su tiesioginio draudimo, išskyrus gyvybės draudimą, veiklos pradėjimu ir vykdymu, derinimo (OL L 228, 1973 8 16).

Todėl iš priedo A dalyje klasifikuojamų draudimo rizikų „didelės draudimo rizikos“ iš esmės yra tos, kurių atveju draudėjas yra tam tikro dydžio įmonė arba bent jau užsiima gamybine, komercine arba profesine veikla, ir šioms draudimo rizikoms nepriskiriamos tos, kurios klasifikuojamos nelaimingų atsitikimų, ligų, motorinių transporto priemonių ir teisinių išlaidų grupėse, kurių atveju draudėjas paprastai veikia kaip privatus asmuo. Todėl nors Konvencijoje, kitaip nei „Briuselis I“ reglamente, tai aiškiai ir neįvardijama, joje susiejama jurisdikcija ir laisvė teikti paslaugas įmonių ir draudimo rizikos grupių, išskyrus gyvybės draudimą, kuriam taikomi Pirmoji direktyva, atveju net ir Konvencijos privalančiose laikytis valstybėse, kurios nėra Europos bendrijos narės.

77. Kaip nurodyta pirmiau, „Briuselis I“ reglamente didelės draudimo rizikos apibrėžiamos darant aiškią nuorodą į Bendrijos direktyvas ir numatant galimybę ateityje jas keisti. Tokios nuorodos Konvencijoje nėra, bet vien jau žodžius „visos didelės rizikos“ 14 straipsnio 5 dalyje reikia aiškinti atsižvelgiant į esamas ir būsimas Bendrijos taisykles, bent jau tiek, jeigu Bendrijos taisyklės radikaliai nepakeičia požiūrio, taikytino didelių rizikų valdymui. Šį požiūrį patvirtina preambulės konstatuojamoji dalis, kurioje teigiama, kad Konvencija yra grindžiama „Briuselis I“ reglamente nustatytų principų išplėtimu įtraukiant Susitariančiąsias Šalis, ir 2 protokolas, kuriuo siekiama užtikrinti, kad Konvencija ir „Briuselis I“ reglamentas būtų aiškinami kiek įmanoma vienodai. Visos problemos, kurių gali kilti dėl Bendrijos taisyklių pakeitimų, turi būti nagrinėjamos pagal 2 protokolą įsteigtame Nuolatiniame komitete (toliau pateikta 203 dalis).

2. **Vartojimo sutartys (15–17 straipsniai)**

78. Bylų dėl vartojimo sutarčių atveju Konvencijoje yra patvirtinamos 1988 m. Konvencijos taisyklės, garantuojančios sutarties silpnesnės šalies apsaugą, ir yra nustatoma nepriklausoma schema, nepažeidžiant 4 straipsnio ir 5 straipsnio 5 dalies. Vartotojas gali iškelti bylą kitai sutarties šaliai ne tik valstybės, kurioje kita sutarties šalis turi nuolatinę gyvenamąją vietą, teismuose, bet ir jo, kaip vartotojo, nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teismuose, tuo tarpu kita šalis gali paduoti ieškinį tik Konvencijos privalančios laikytis valstybės, kurioje yra nuolatinė vartotojo gyvenamoji vieta, teismuose (16 straipsnis). Konvencija leidžia pasirinkti sutartą teismo vietą, bet tik tuomet, kai ginčas tarp šalių jau kilo arba pagal susitarimą, kuris leidžia vartotojui kelti bylą kituose teismuose, arba jeigu susitarimas dėl teismo vietos pasirinkimo suteikia jurisdikciją valstybės, kurioje ir vartotojas, ir kita sutarties šalis turi nuolatinę arba įprastinę gyvenamąją vietą (buveinę) sutarties sudarymo metu, jeigu toks susitarimas neprieštarauja minėtos valstybės įstatymams (17 straipsnis). Šių nuostatų aiškinimas yra pateiktas ankstesnėse ataskaitose (žr. Jenard ataskaitos 33–34 psl., Schlosser ataskaitos 159–161 dalis).

79. Nors apsaugos sistema nesikeičia, Konvencijoje nurodyta dar daugiau sutarčių, kurioms ji taikoma. 1988 m. Konvencijoje, kurioje buvo pakartota tuo metu galiojusioje Briuselio konvencijoje pateikta formuluotė, nustatyta, kad Konvencija garantuojama apsauga taikoma sutartims dėl prekių pardavimo išsimokėtinai grąžinamo dalinių įmokų kredito sąlygomis, sutartims dėl dalimis grąžinamos paskolos arba dėl bet kurio kito tipo kreditavimo, suteikto prekių pardavimui finansuoti, ir sutartims dėl prekių tiekimo arba sutartims dėl paslaugų teikimo, jeigu vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje prieš sudarant sutartį vartotojas gavo konkretų pasiūlymą arba buvo taikomos reklamos priemonės ir vartotojas toje valstybėje ėmėsi būtinų priemonių sutarčiai sudaryti (13 straipsnio 1 dalis). Ši paskutinė nuostatos dalis labai išplėtė apsaugos priemonių taikymo sritį palyginti su ta, kurią garantavo pirminis Briuselio konvencijos tekstas, kuriame buvo apsiribojama sutartimis dėl pardavimo išsimokėtinai grąžinamo dalinių įmokų kredito sąlygomis ir sutartimis dalimis grąžinamos paskolos; vis dėlto buvo manoma, kad to nepakanka tinkamai vartotojų apsaugai teismuose garantuoti, kuri būtų analogiška didelei apsaugai, kuri numatyta Bendrijos direktyvose. 1988 m. Konvencijoje nėra vartojimo sutarčių šalių sąvokos apibrėžties, visų pirma – kitos sutarties šalies sąvokos apibrėžties, ji taikoma ne visoms vartojimo sutartims ir jos formuluotėje aiškiai nenurodyta, kad ji taikoma sutartims, sudarytoms netradiciniu, visų pirma, skaitmeniniu formatu.

80. Dėl vartotojo sąvokos apibrėžties Konvencijos 15 straipsnyje iš esmės pakartojama 1988 m. Konvencijoje pateikta sąvokos apibrėžtis, pagal kurią vartotojas yra fizinis asmuo, kuris sudaro sutartį „tokiam tikslui, kuris nesusijęs su jo darbu ar profesija“. Ši apibrėžtis atitinka kituose Bendrijos teisės aktuose [1], visų pirma Reglamente dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma I) [2], vartojamą sąvokos apibrėžtį. Tačiau 1988 m. Konvencijoje vartojimo sutarties kitos šalies sąvokos apibrėžtis nepateikiama, dėl to kilo abejonių, ar sutarčiai, kurią abi sutarties šalys sudaro siekdamos tikslų, nesusijusių su jų darbu ar profesija, turi būti taikomos specialios taisyklės dėl vartojimo sutarčių arba Konvencijos bendrosios taisyklės. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad 15–17 straipsniuose nustatytų specialių taisyklių taikymą galima pagrįsti tik tuo atveju, jei šalių pozicijos yra nesubalansuotos, todėl reikia imtis priemonių šiam pusiausvyros neatitikimui sumažinti arba jį panaikinti ir taip apsaugoti silpnesnę šalį. Tai taikoma tik tuo atveju, jei kita šalis užsiima komercine arba profesine veikla. Tačiau siekiant išvengti abejonių dėl aiškinimo, 15 straipsnio 1 dalies c punkte, kuris taikomas daugumai vartojimo sutarčių, aiškiai nurodoma, kad ji taikoma sutartims, kurias vartotojas sudaro su „šalimi, vykdančia komercinę ar profesinę veiklą“. Manoma, kad toks patikslinimas nebūtinas konkrečiais sutarčių dėl prekių pardavimo išsimokėtinai grąžinamo dalinių įmokų kredito sąlygomis

[1] Visų pirma 1985 m. gruodžio 20 d. Tarybos direktyvos 85/577/EEB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su sutartimis, sudarytomis ne prekybai skirtose patalpose (OL L 372, 1985 12 31, p. 31), 2 straipsnyje; ir, šiek tiek kitokia formuluote, kitose direktyvose dėl vartotojų, pavyzdžiui, 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993 4 21, p. 29) 2 straipsnyje ir 1997 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/7/EB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis (OL L 144, 1997 6 4), 2 straipsnyje.

[2] Žr. 2008 m. birelio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma I) (OL L 177, 2008 7 4) 6 straipsnį. Taip pat žr. 1980 m. birželio 19 d. Romos konvencijos (OL C 334, 2005 12 30) 5 straipsnį.

arba sutarčių dėl dalimis grąžinamos paskolos, atvejais, kai sunku numanyti, kad pardavėjas ar paskolos davėjas nevykdo verslo ar profesinės veiklos.

81. Konvencijos 15 straipsnyje taip pat nurodyta dar daugiau vartojimo sutarčių, kurioms jis taikomas. 1988 m. Konvencijos 13 straipsnio 1 dalies 3 punkte kalbama apie „visas kitas sutartis dėl prekių tiekimo arba paslaugų teikimo“, o naujosios Konvencijos 15 straipsnio 1 dalies c punkte vartojami žodžiai „visais kitais atvejais“, kurie siejami su bet kokio pobūdžio sutartimi, kuri sudaroma su šalimi, vykdančia komercinę ar profesinę veiklą, jeigu sutartis priskiriama tokios veiklos sričiai, išskyrus sutartis dėl prekių pardavimo išsimokėtinai grąžinamo dalinių įmokų kredito sąlygomis ir sutarties dėl dalimis grąžinamos paskolos. Tokia plati vartojimo sutarčių sąvoka išplečia numatytos apsaugos sritį ir supaprastina sutarčių, kurioms ji taikoma, nustatymo procedūrą; be to, numatyta apsauga atitinka Bendrijos direktyvomis dėl vartotojų apsaugos garantuojamą apsaugą. Ji taikoma visoms sutartims, kurios pagal Bendrijos direktyvas yra reglamentuojamos kaip vartojimo sutartys, įskaitant sutartis, pagal kurias kreditorius suteikia arba įsipareigoja suteikti vartotojui kreditą atidėto apmokėjimo, paskolos forma arba kitu panašiu finansiniu būdu, jeigu tokias sutartis reglamentuoja Direktyva 87/102 dėl vartojimo kredito ([1]).

Nebeliko abejonių, kad sąvoka taikoma sutartims, susijusioms su pakaitinio naudojimosi teisės pirkimu – šios sutartys yra Direktyvos 94/47/EB ([2]) objektas; tačiau atsižvelgiant į Konvencijos privalančių laikytis valstybių įvairių nacionalinių įstatymų skirtumus, nebūtų buvę aišku, kad šios sutartys turi būti klasifikuojamos kaip vartojimo sutartys, o ne sutartys dėl daiktinės teisės į nekilnojamąjį turtą pirkimo, kurios minimos 22 straipsnio 1 dalyje. Šią išvadą patvirtino Teisingumo Teismas, nusprendęs, kad sutartims dėl pakaitinio naudojimosi teisės, kurios yra Direktyvos 94/47/EB objektas, taip pat taikoma Direktyva 85/557/EB, jeigu yra įvykdomos kitos sąlygos dėl pastarosios direktyvos taikymo ([3]), ir kad aiškinant būtina atsižvelgti į Konvencijos aiškinimo tikslus, atsižvelgiant į Konvencijos santykį su Bendrijos teisine sistemas ([4]).

82. Konvencija taip pat išplečia taisyklių taikymo sritį įtraukiant vartojimo sutartis ryšio su vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybe atžvilgiu. Joje nenumatyta jokių naujovių dėl sutarčių dėl prekių pardavimo išsimokėtinai grąžinamo dalinių įmokų kredito sąlygomis ir sutarčių dėl dalimis grąžinamos paskolos, kurių atveju nebūtina, kad sutartis būtų susijusi su vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybe. Tačiau kitų sutarčių atveju apsaugos taikymas visoms vartojimo sutartims ir su tuo siejamas *forum actoris* jurisdikcijos išplėtimas nebūtų pagrįstas, jeigu nebūtų nustatytas kitos sutarties šalies ir vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės jungiamasis veiksnys. 1988 m. konvencijoje buvo reikalaujama nustatyti tam tikras sąsajas sutarčių dėl prekių tiekimo ar paslaugų teikimo atveju – reikalavimą, pagal kurį vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje prieš sudarant sutartį vartotojui buvo išsiųstas konkretus pasiūlymas arba buvo taikomos reklamos priemonės, ir reikalavimą, kad vartotojas toje valstybėje ėmėsi būtinų priemonių sutarčiai sudaryti – tačiau *ad hoc* darbo grupė manė, kad šių nuostatų nepakanka ir jos yra netinkamos atsižvelgiant į dabartinius reikalavimus vartotojų apsaugos srityje. Todėl naujojoje Konvencijoje reikalaujama, kad asmuo, su kuriuo vartotojas sudaro sutartį, vykdytų komercinę ar profesinę veiklą vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje, arba kad ta veikla būtų nukreipta į tą valstybę arba į kelias valstybes, įskaitant tą valstybę.

83. Naują sąsają su vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybe galima taikyti bet kuriai sutarčiai, visų pirma siekiant patenkinti apsaugos poreikius, susijusius su elektronine prekyba ([5]). Ji nepriklauso nuo vietos, kurioje vartotojas veikia, ar nuo vietos, kurioje sutartis yra sudaroma – tokia vieta gali būti šalyje, kuri nėra vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybė: vienintelis svarbus veiksnys – kitos sutarties šalies veikla, kuri turi būti vykdoma vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje arba ji turi būti nukreipta į tą valstybę, galbūt naudojant elektronines priemones. Elektroninių sandorių atveju, pavyzdžiui, tai, kad vartotojas užsakė prekes būdamas valstybėje, kuri nėra jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybė, nereiškia, kad jis netenka pagal Konvenciją numatytos apsaugos; vartotojas turi tas pačias teises į minėtą apsaugą, jeigu pardavėjo veikla yra nukreipta į jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybę arba ir tą kitą valstybę; tokiu atveju vartotojas gali taip pat iškelti bylą savo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje pagal Konvencijos 16 straipsnį, neatsižvelgiant į vietą, kurioje buvo sudaryta sutartis, ir į vietą, kurioje jis naudojosi elektroniniu būdu suteikta paslauga.

Šis ryšys yra tik tuo atveju, jei komercinė ar profesinė veikla yra neginčijamai nukreipta į vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybę. Ir šiuo atveju visai nesvarbu, ar tinklalapis yra aktyvus, ar pasyvus. ES Taryba ir ES Komisija pateikė tokius

([1]) 1986 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyva 87/102/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su vartojimo kreditu, suderinimo (OL L 42, 1987 2 12), vėliau pakeista 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančia Tarybos direktyvą 87/102/EEB (OL L 133, 2008 5 22).

([2]) 1994 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 94/47/EB dėl pirkėjų apsaugos, susijusios su teisės tam tikru laiku naudotis nekilnojamaisiais daiktais pirkimo sutarčių tam tikrais aspektais (OL L 280, 1994 10 29).

([3]) Teisingumo Teismas, Byla C-423/97 *Travel Vac*, [1999] Rink., p. I-2795, 22 punktas.

([4]) Teisingumo Teismas, Byla C-73/02 *Klein*, [2005] Rink., p. I-8667, 22 ir tolesni punktai.

([5]) 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyvoje) (OL L 17, 2000 7 17) 1 straipsnio 4 dalyje aiškiai nustatyta, kad šioje direktyvoje „nenagrinėjama teismų jurisdikcija“, todėl šis klausimas paliekamas „Briuselis I“ reglamentui ir, atitinkamai, Lugano konvencijai.

komentarus dėl „Briuselis I“ reglamento 15 straipsnio: „tam, kad 15 straipsnio 1 dalies c punktas būtų taikytinas, nepakanka, kad įmonė nukreiptų savo veiklą į vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybę narę arba į kelias valstybes nares, įskaitant vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybę narę; be kita ko, reikia, kad sutartis būtų priskirta tokios veiklos sričiai“. Ši nuostata yra susijusi su keliais prekybos būdais, įskaitant nuotoliniu būdu sudarytas sutartis internete. Atsižvelgdamos į tai, Taryba ir Komisija pabrėžia, kad vien to, kad tam tikra interneto svetainė yra prieinama, nepakanka, kad būtų taikomas „15 straipsnis; nors vienas iš kriterijų būtų tas, kad šioje interneto svetainėje raginama sudaryti nuotolines sutartis ir kad sutartis iš tikrųjų sudaryta nuotoliniu būdu bet kokiomis priemonėmis. Šiuo atžvilgiu tinklalapyje vartojama kalba ar valiuta nėra esminis veiksnys“ ([1]).

84. Vartotojus ginančių jurisdikcijos taisyklių taikymo sritis buvo dar labiau išplėsta įtraukiant vežimo sutartis (1988 m. Konvencija šioms sutartims netaikoma), nustačius, kad joms taikomos bendrosios sutarčių taisyklės. Sprendimas neįtraukti visų vežimo sutarčių buvo nepagrįstas, atsižvelgiant į tai, kad labai dažnai sutartys sudaromos į bendrą kainą įtraukiant kelionės ir apgyvendinimo išlaidas. Toliau neįtraukus vežimo sutarčių taip pat būtų reiškę, kad skirtingoms paslaugoms, numatytoms vienoje sutartyje, kuri ekonominiu požiūriu vertinama kaip vienas bendras komercinis sandoris, būtų reikėję taikyti skirtingas jurisdikcijos taisykles. Todėl 15 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad II antraštinės dalies 4 skirsnis netaikomas tik toms vežimo sutartims, kurios į bendrą kainą neįtraukia kelionės ir apgyvendinimo išlaidų; tokiu būdu ši nuostata yra suderinta su Konvencijos dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės nuostata dėl vartojimo sutarčių ([2]).

3. **Individualios darbo sutartys (18–21 straipsniai)**

85. Pirminėje Briuselio konvencijoje individualios darbo sutartys visiškai nenagrinėjamos, todėl joms galiojo bendrosios taisyklės ir 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta specialioji taisyklė dėl sutartinių prievolių, specialiai neapribojant galimybės pasirinkti teismą; 1988 m. Konvencijoje nustatyta, kad joms turi būti taikomos specialiosios taisyklės (5 straipsnio 1 dalies antroji dalis ir 17 straipsnio 5 dalis); dabar jas reglamentuoja II antraštinės dalies 5 skirsnyje, kuris pateikiamas po skirsnių dėl draudimo ir vartojimo sutarčių, nustatytos specialiosios taisyklės, kuriomis garantuojama sutarties silpnosios šalies apsauga jau visose srityse. Naujajame skirsnyje laikomasi tos pačios schemos ir nustatomi tie patys sprendimai kaip ir kituose, kai kuriais aspektais nukrypstant nuo 1988 m. Konvencijoje nustatytos tvarkos.

86. Analogiškai kitų skirsnių nuostatoms 18 straipsnio 1 dalyje patvirtinamas nepriklausomas ir visapusiškas jurisdikcijos taisyklių, taikytinų skirsnyje numatytoms individualioms darbo sutartims, pobūdis, nepažeidžiant 4 straipsnio, jeigu atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta yra Konvencijos neprivalančioje laikytis valstybėje, ir nepažeidžiant 5 straipsnio 5 dalies ginčų, susijusių su filialo, agentūros ar kitokio padalinio veikla, atveju. Analogiškai 9 straipsnio 2 daliai ir 15 straipsnio 2 daliai 18 straipsnio 2 dalyje vertinama, kad darbdavio nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) ginčuose, susijusiuose su jam priklausančio filialo, agentūros arba kitokio padalinio veikla Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, yra toje valstybėje net ir tuo atveju, jei darbdavys nuolat gyvena (turi buveinę) Konvencijos neprivalančioje laikytis valstybėje.

87. Jurisdikciją bylose prieš darbdavius, turinčius nuolatinę gyvenamąją vietą (buveinę) Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, reglamentuoja 19 straipsnis, kuris iš esmės pakartoja 1988 m. Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies antrosios dalies nuostatą. Pagal šią nuostatą darbdaviui bylą galima iškelti ne tik valstybės, kurioje yra jo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė), teismuose, bet ir valstybės, kurioje yra darbuotojo įprastinė darbo vieta, teismuose arba darbuotojo paskutinės tokios darbo vietos teismuose (2 dalies a punktas). Pastarosios frazės 1988 m. Konvencijoje nėra; ji įrašyta atsižvelgiant į dažnus atvejus, kai darbuotojas kelia bylą darbdaviui tik nutrūkus darbo santykiams arba tuomet, kai darbuotojas nebedirba. Tokiais atvejais būtų neteisinga atimti iš darbuotojo galimybę iškelti bylą jo darbo vietos teismuose. Be to, būtina atsižvelgti į tai, kad įdarbinimo vietoje darbuotojas paprastai turi galimybę kreiptis į profsąjungą, kuri jam padėtų reikalauti pripažinti jo teises teismuose neatsižvelgiant į tai, ar darbo santykiai tebegalioja, ar jau yra nutrūkę.

Jei darbuotojo įprastinė darbo vieta yra ar buvo skirtingose šalyse, bylą galima iškelti vietos, kurioje yra ar buvo darbuotoją įdarbinusi įmonė, teismuose (2 dalies b punktas). Šis sprendimas atitinka 1980 m. birželio 19 d. Romos konvencijoje dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės pateiktą nuostatą ([3]). Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad toks sprendimas būtinas tik tuo atveju, kai yra neįmanoma nustatyti šalį, atitinkančią abu reikalavimus, t. y., reikalavimą, kad tarp ginčo ir vietos, kurios teismai turi geriausias galimybes išnagrinėti bylą siekiant užtikrinti darbuotojui – silpnesnei sutarties šaliai – tinkamą apsaugą, turi būti esminis ryšys ir reikalavimą, kad reikia išvengti daugelio jurisdikcijų turinčių teismų. Netgi jei darbuotojas dirba keliose valstybėse, tačiau esminę dalį savo pareigų darbdaviui jis faktiškai atlieka vienoje vietoje, laikoma, kad jo įprastinė darbo vieta yra būtent toje vietoje; tada atitinkamai bus taikomas Konvencijos 19 straipsnio 2 dalies a punktas ([4]).

([1]) Tarybos ir Komisijos pareiškimas yra pateikiamas Europos teisminio tinklo tinklalapyje, visų pirma adresu http://ec.europa.eu/civiljustice/docs/Reg_44-2000_joint_statement_14139_en.pdf

([2]) 1980 m. birelio 19 d. Konvencijos 5 straipsnio 5 dalis. Taip pat žr. „Roma I“ reglamento 6 straipsnio 3 dalį ir 6 straipsnio 4 dalies b punktą.

([3]) Konvencijos (OL C 27, 1998 1 26) 6 straipsnio 2 dalies b punktas; taip pat žr. „Roma I“ reglamento 8 straipsnio 3 dalį.

([4]) Žr. siejant su Briuselio konvencijos 5 straipsnio 1 dalimi, Teisingumo teismas, Byla C-37/00 *Weber*, [2002] Rink., p. I–2013, 49–58 punktai.

88. *Ad hoc* darbo grupė išnagrinėjo pasiūlymą 19 straipsnyje nustatytą jurisdikciją papildyti nauja jurisdikcija siekiant sudaryti galimybes darbuotojui, komandiruotam į kitą Konvencijos privalančią laikytis valstybę, pradėti teismo procesą dėl darbo ir darbo sąlygų tos valstybės teismuose. Pasiūlymas buvo svarstomas atsižvelgiant į Direktyvą 1996/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo ([1]), kurios 6 straipsnyje nustatyta: „siekiant užtikrinti, kad būtų vykdoma 3 straipsnyje garantuota teisė į darbo sutarties sąlygas, gali būti pradėtos teisminės procedūros toje valstybėje narėse, į kurios teritoriją darbuotojas yra arba buvo komandiruotas, nepažeidžiant, kur taikoma, galiojančių tarptautinių susitarimų dėl jurisdikcijos pradėti procedūras kitoje valstybėje". Akivaizdu, kad pagal direktyvą aiškinamos nuostatos taikymo sritis skiriasi nuo tos, kurią numato Konvencijos nuostata, pagal kurią bendroji jurisdikcija darbuotojo naudai suteikiama valstybės, į kurią jis komandiruojamas, teismams.

Direktyvoje yra pateiktos keleto sąvokų, pavyzdžiui, „komandiruotasis darbuotojas", „darbo sutarties sąlygos", ir t. t., apibrėžtys, kuriomis reikėtų remtis aiškinant Konvencijos nuostatas. Be to, direktyvoje pateikta frazė „3 straipsnyje garantuota teisė į darbo sutarties sąlygas" apriboja jurisdikciją, kuri suteikiama vietos, į kurią darbuotojas komandiruojamas, teismui,, ir tokia jurisdikcija nėra bendroji. Bendroji jurisdikcija tokiam teismui būtų suteikiama ne dėl visų bylų, kurioms direktyvos 3 straipsnis yra taikomas, nes darbo sutarties sąlygos, apie kurias jame kalbama, apima tokius dalykus, kaip, pavyzdžiui, darbuotojų sveikatą, saugą ir higieną – viešosios teisės klausimus, kurie į Lugano konvenciją, kurioje apsiribojama civilinėmis ir komercinėmis bylomis, negalėjo būti įtraukti. Galiausiai, Konvencijoje numatyta galimybe dėl papildomo teismo galėtų naudotis tik darbuotojai, tuo tarpu direktyvos 6 straipsnyje šalių pozicijos neišskiriamos ir jame numatyta, kokiu pagrindu suteikiama jurisdikcija tuo atveju, kai bylą iškelia darbdavys. Taigi, suteikus jurisdikciją valstybės, į kurią darbuotojas yra komandiruojamas, teismams, jurisdikcija nebūtų reglamentuojama taip pat, kaip ją reglamentuoja direktyva, ir būtų sukurtos dvi sistemos, kurioms būtų taikomos skirtingos aiškinimo ir taikymo taisyklės, o tai galėtų sumažinti teisinį tikrumą srityse, kuriose reikėtų užtikrinti apsaugą.

Šios aplinkybės įtikino *ad hoc* darbo grupę nepritarti pasiūlymui suteikti bendrąją jurisdikciją vietos, į kurią darbuotojas yra komandiruojamas, teismams ir nekeisti jurisdikcijos darbo santykiuose taisyklių, nors direktyva yra toliau taikoma atsižvelgiant į jos taikymo sritį; bet kuriuo atveju galima iškelti bylą remiantis galiojančiomis tarptautinėmis konvencijomis jurisdikcijos srityje, be kita ko, pagal Lugano konvenciją, kurių taikymo sritis yra nepakeista.

89. Kaip ir pagal kitas apsaugines jurisdikcijas, darbdavys gali iškelti bylą darbuotojui tik Konvencijos privalančios laikytis valstybės, kurioje darbuotojas turi nuolatinę gyvenamąją vietą, teismuose, išskyrus atvejį, kai pagrindinį ieškinį nagrinėjančiame teisme yra pateikiamas priešinis ieškinys pagal skirsnio dėl darbo sutarčių taisykles. Atitinkamai 20 straipsnyje laikomasi to paties kriterijaus, kuris yra nustatytas draudimo ir vartojimo sutartims, ir iš dalies pakeičiama 1988 m. Konvencijos 5 straipsnio 1 dalis, pagal kurią darbdavys taip pat gali iškelti bylą vietos, kurioje yra įprastinė darbuotojo darbo vieta, teismuose, o jeigu pastarasis dirba keliose šalyse – vietos, kurioje yra darbuotoją įdarbinusi įmonė, teismuose. Sprendimas panaikinti darbdavio pasirinkimo galimybę buvo priimtas atidžiai įvertinus šio jurisdikcijos kriterijaus svarbą. Nuoroda į vietą, kurioje darbas yra atliekamas, skirta suteikti darbuotojui galimybę pateikti ieškinį kitame teisme, jeigu darbuotojas mano, kad jame jam bus lengviau įrodyti ieškinį, be kita ko, ir tuo atveju, jei darbo santykiai yra nutrūkę, o ne suteikti darbdaviui tikslingą *forum actoris* jurisdikciją ginčuose su darbuotoju.

90. Taisyklės dėl teismo pasirinkimo taip pat yra suderintos su draudimo ir vartojimo sutartims taikoma sistema. Laikantis 1988 m. Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies nuostatos, 21 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad susitarti dėl kitos jurisdikcijos galima tik po to, kai kilo ginčas, kad darbuotojas galėtų įvertinti, ar jis jos pageidauja. Be to, 21 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad pasirenkant jurisdikciją bendrųjų taisyklių galima nesilaikyti, jeigu susitarimas dėl jurisdikcijos leidžia darbuotojui iškelti bylą kituose teismuose, nei nurodyti 19 straipsnyje. Tačiau skirtingai nei kituose skirsniuose, šiame skirsnyje nėra nuorodos į sąlygos dėl jurisdikcijos suteikimo valstybės, kurioje ir darbdavys, ir darbuotojas turi nuolatinę ar įprastinę gyvenamąją vietą, teisėtumą, nes tokia nuoroda prieštarautų pirmiau minėtos Direktyvos dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje 3 straipsniui.

4. *Išimtinės jurisdikcijos*

1. **Bendra informacija**

91. Kai kurioms bylų objekto kategorijoms taikoma išimtinė jurisdikcija dėl priežasčių, kurių nereikia konkrečiai nagrinėti, nes jos visos susijusios su specialiu teismo ir situacijos ryšiu. Siekiant užtikrinti tinkamą teisingumo vykdymą, tam tikrose bylose reikėtų suteikti išimtinę jurisdikciją teismams, kurie turi geriausias galimybės išnagrinėti ginčą ir taikyti vietos taisykles ir papročius. Naujojoje Konvencijoje patvirtinami išimtinės jurisdikcijos ypatumai: išimtinė jurisdikcija taikoma neatsižvelgiant į šalių nuolatinę gyvenamąją vietą (buveinę) Konvencijos privalančiose laikytis valstybėse (22 straipsnis); jos negalima nesilaikyti šalių susitarimu (23 straipsnis) arba preziumuojamu jurisdikcijos taikymu (24 straipsnis); teismas, kuriame iškeliama su ginču susijusi pagrindinė byla, turi savo iniciatyva atsisakyti jurisdikcijos, jeigu išimtinė jurisdikcija yra suteikiama kitos Konvencijos privalančios laikytis valstybės teismams (25 straipsnis); ir teismo sprendimai nebus pripažįstami, jeigu jie prieštaraus nuostatoms dėl išimtinės jurisdikcijos (35 straipsnis) ir jie nėra vykdytini (45 straipsnis).

([1]) 1996 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje (OL L 18, 1997 1 21).

Tik 22 straipsnio 1, 2 ir 4 dalyse nurodytos išimtinės jurisdikcijos buvo iš dalies pakeistos ir jas reikia konkrečiai išnagrinėti. 22 straipsnio 3 ir 5 straipsniuose nurodytos jurisdikcijos, lyginant su 1988 m. Konvencija, nebuvo pakeistos, todėl skaitytojas turėtų remtis ankstesnėmis ataskaitomis (Jenard ataskaita, 35–36 psl.)

2. **Nekilnojamasis turtas (22 straipsnio 1 dalis)**

92. Taisyklė, pagal kurią išimtinė jurisdikcija teismo procesuose, kurių objektas yra daiktinės teisės į nekilnojamąjį turtą arba nekilnojamojo turto nuomą, suteikiama Konvencijos privalančios laikytis valstybės, kurioje yra turtas, teismams, nebuvo pakeista dėl priežasčių, kurios jau nurodytos nagrinėjant 1988 m. Konvenciją (Jenard-Möller ataskaita, 49–54 dalys) ir Briuselio konvenciją (Jenard ataskaita, 34–35 psl.; Schlosser ataskaita, 162–65 dalys) ir kurių šiame dokumente nebereikia nurodyti.

Lygiai taip pat nėra būtina apibrėžti nuostatos taikymo sritį siejant su kitomis Konvencijoje nustatytomis jurisdikcijos taisyklėmis; Teisingumo Teismas savo praktikoje ne kartą nagrinėjo minėtą taikymo sritį siejant su Briuselio konvencija. Atkreiptinas dėmesys tik į tai, kad Teismas pripažino, jog bylose dėl nuomos išimtinė jurisdikcija suteikiama tik tuo atveju, kai ginčai yra akivaizdžiai susiję su turto nuoma ir turi būti priskirti šalies, kurioje yra turtas, teismų išimtinei jurisdikcijai. Pagal šią nuostatą sutartis dėl įvairių paslaugų, kurios teikiamos po to, kai vartotojas iš karto sumoka visą sumą, nėra nuoma ([1]). Tačiau ši nuostata taikoma ieškiniams dėl žalos atlyginimo, jeigu patalpomis buvo nesirūpinama ir buvo padaryta žala būstui, kurį privatus asmuo išsinuomojo kelių savaičių atostogoms, netgi jei ieškinį pateikia ne pats turto savininkas, bet profesine veiklą vykdantis kelionių operatorius, kuris minėtam asmeniui išnuomojo būstą ir kuris, perėmęs turto savininko teises, pradėjo teismo procesą ([2]).

Galiausiai, *ad hoc* darbo grupė, remdamasi Bendrijos taisyklėmis ir jų aiškinimu Teisingumo Teisme, išsprendė klausimą, ar ir kokiu mastu išimtinė jurisdikcija bylose dėl nekilnojamojo turto turėtų būti taikoma pakaitinio naudojimosi teisei; šiuo klausimu specialios nuostatos nebūtinos (žr. pirmiau pateiktą 81 punktą).

93. Komisijos siūlymu *ad hoc* darbo grupė išnagrinėjo, ar reikėtų vertinti, kad 22 straipsnio 1 dalis turi grįžtamąjį poveikį, pagal kurį Konvencijos privalančių laikytis valstybių teismai taip pat neturėtų jurisdikcijos ir tuo atveju, jei nekilnojamasis turtas būtų Konvencijos neprivalančioje laikytis valstybėje. Kaip nurodyta Jenard-Möller ataskaitoje ([3]), 1988 m. Konvencijos 16 straipsnio 1 dalis taikoma tik tuo atveju, jei turtas yra Susitariančiosios Valstybės teritorijoje; jeigu turtas yra Konvencijos neprivalančioje laikytis valstybėje, Konvencijos 2 straipsnis ir, galbūt, speciali jurisdikcija, kurią numato Konvencija, taikomi, jei atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra Susitariančiojoje Valstybėje, o 4 straipsnis taikomas, jei atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra Konvencijos neprivalančioje laikytis valstybėje.

Atidžiai išnagrinėjusi šį klausimą *ad hoc* darbo grupė nusprendė, kad būtų nerekomenduotina keisti išimtinės kompetencijos bylose dėl nekilnojamojo turto taikymo srities formuluotę ar tikslinti Konvencijos tekstą šiuo klausimu, netgi jei būtų atsižvelgta į tai, kad tais atvejais, kai turtas yra Konvencijos neprivalančioje laikytis šalyje, tikėtina, kad dažnai bus taikomas 4 straipsnis, ir kad šios srities nacionaliniai įstatymai labai skiriasi ([4]). Atsižvelgiant į Teisingumo Teismo pastabas, pateiktas Nuomonėje 1/03 ([5]), klausimą, ar 22 straipsnio 1 dalis turi grįžtamąjį poveikį, ir kokios yra tokio poveikio pasekmės, būtų geriausia iš naujo svarstyti, jei Europos bendrijoje būtų suvienodintos nacionalinės nuostatos dėl jurisdikcijos nekilnojamojo turto bylose, kai atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra Bendrijai nepriklausančioje šalyje.

94. Ypač daug dėmesio buvo skirta klausimui dėl jurisdikcijos teismo procesuose, kurių objektas yra nekilnojamojo turto nuoma laikinam privačiam naudojimui ne ilgesniam kaip šešių mėnesių iš eilės laikotarpiui, suteikimo atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos (buveinės) valstybės teismams, kuriuos būtų galima pasirinkti vietoj valstybės, kurioje yra turtas, teismų. Šiuo klausimu Briuselio konvencijos ir 1988 m. Konvencijos nuostatos skiriasi. Pagal Briuselio konvenciją ši galimybė priklauso nuo to, ar įvykdytos dvi sąlygos, t. y. abi šalys turi būti fiziniai asmenys ir abiejų nuolatinė gyvenamoji vieta turi būti toje pačioje valstybėje, tačiau pagal 1988 m. Konvenciją atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teismų sutampanti jurisdikcija yra platesnė, nustatant sąlygas, kad tik viena iš šalių, t. y. nuomininkas privalo būti fizinis asmuo ir kad nei vienos iš šalių nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) negali būti šalyje, kurioje yra nekilnojamasis turtas, neatsižvelgiant į tai, ar jų nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra toje pačioje valstybėje. *Ad hoc* darbo grupė pagal savo įgaliojimus turėjo kuo labiau suderinti abiejų konvencijų tekstus ir svarstė, ar šiuo klausimu nereikėtų su Briuselio konvencija suderinti Lugano konvenciją arba atvirkščiai. Buvo pasirinktas sprendimas (kurio

([1]) Teisingumo Teismas, Byla C-280/90 *Hacker*, [1992] Rink., p. I-1111, 15 punktas (nuoroda į Briuselio konvencijos 16 straipsnio 1 dalį).

([2]) Teisingumo Teismas, Byla C-8/98 *Dansommer*, [2000] Rink., p. I-393, 38 punktas (nuoroda į Briuselio konvencijos 16 straipsnio 1 dalį).

([3]) Jenard-Möller ataskaita, 54 punktas.

([4]) Dėmesys į tai atkreiptas Jenard ataskaitoje (35 psl.) ir Schlosser ataskaitoje (166–172 punktai).

([5]) Žr. Nuomonės 1/03 153 punktą: „Vis dėlto nors Bendrijos taisyklių ir numatyto sudaryti susitarimo nuostatų objektų ir formuluočių tapatumas yra elementai, į kuriuos reikėtų atsižvelgti tikrinant šio susitarimo poveikio šioms taisyklėms buvimą, patys šie elementai negali įrodyti jo nebuvimo. Kalbant apie darnumą, kylantį dėl tų pačių jurisdikcijos taisyklių taikymo, jis nėra poveikio nebuvimo sinonimas, nes numatyto sudaryti susitarimo jurisdikcijos taisyklės taikymas gali lemti kito kompetentingo teismo nei tas, kuris buvo paskirtas pagal Reglamento Nr. 44/2001 nuostatas, paskyrimą. Pavyzdžiui, kadangi nauja Lugano konvencija įtvirtina straipsnius, identiškus Reglamento Nr. 44/2001 22 ir 23 straipsniams, ir šiuo pagrindu kompetentingu teismu paskiriamas trečiosios valstybės, kuri yra šios konvencijos šalis, teismas, nors atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta yra valstybėje narėje, nesant konvencijos būtų kompetentingas pastarosios valstybės, o konvencijos atveju – trečiosios valstybės teismas.“

laikytasi ir „Briuselis I“ reglamente) kai kurias nuostatas paimti iš abiejų konvencijų: reikalaujama, kad tik nuomininkas būtų fizinis asmuo, tačiau abiejų sutarties šalių nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) turi būti toje pačioje valstybėje.

Remiant šį sprendimą reikėtų visų pirma pabrėžti, kad reikalavimas, jog abi sutarties šalys būtų fiziniai asmenys, būtų buvę pernelyg griežtas, nes šia nuostata siekiama, be kita ko, užtikrinti apsaugą tais labai dažnais atvejais, kai atostogaujantys asmenys nuomojasi būstą iš bendrovės, kuri yra užsienyje esančio turto savininkė. Be to, reikalavimas, kad abiejų sutarties šalių nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) turi būti vienoje valstybėje, apima daugelį atvejų, kai yra tikslinga atsisakyti valstybės, kurioje yra turtas, jurisdikcijos, pernelyg neišplečiant išimties taikymo srities.

95. Pagal 1988 m. Konvencijos 1 protokolo 1b straipsnį valstybė galėjo pareikšti, kad ji nepripažįsta teismo sprendimo byloje dėl nekilnojamojo turto nuomos, jeigu nekilnojamasis turtas yra jos teritorijoje, netgi jeigu nuoma yra tokia, kokia numatyta pagal taisykles, o kilmės valstybės teismo jurisdikcija buvo pagrįsta atsakovo nuolatine gyvenamąja vieta; buvo manoma, kad tokia nuostata nebereikalinga, todėl į naująją konvenciją ji nebuvo įtraukta.

3. **Bendrovės (22 straipsnio 2 dalis)**

96. 1988 m. Konvencijos nuostata dėl išimtinės jurisdikcijos teismo procesuose, kurių objektas yra „įstatų galiojimas, bendrovių ar kitų juridinių asmenų arba fizinių ar juridinių asmenų asociacijų negaliojimo, likvidavimo ar jų valdymo organų sprendimų galiojimas“, buvo nepakeista; pagal naują formuluotę patvirtinama, kad nuoroda į „jų valdymo organų sprendimus“ yra skirta užtikrinti sąsają su pirmąja prieš tai pateiktos frazės dalimi. Pagal senosios konvencijos 16 straipsnio 2 dalį jurisdikcija yra suteikiama bendrovės, juridinio asmens ar asociacijos buveinės valstybės teismams, laikantis nuostatos, pagal kurią buveinė prilyginama nuolatinei gyvenamajai vietai.

Naujojoje nuostatoje ryšys su „buveine“ yra paliktas, tačiau ši sąsaja nebūtinai išlieka tokia pati, kokia yra pagal bendrąją taisyklę. Naujojoje Konvencijoje bendrovės buveinė faktiškai nustatoma pagal oficialią buveinės vietą, centrinę administraciją ar pagrindinę verslo vietą. Minėta sąvokos apibrėžtis yra nepriklausoma ir ja remiantis yra daugiau galimybių Konvencijos privalančios laikytis valstybės teismuose iškelti bylą bendrovei, turinčiai esminę sąsają su valstybėmis, kurioms Konvencija yra taikoma, tačiau nebuvo manoma, kad ši nuostata yra tinkamas pagrindas nustatyti išimtinę jurisdikciją ginčuose, kurie susiję su čia nagrinėjamomis sritimis. 22 straipsnyje nurodytos jurisdikcijos yra išimtinės, todėl yra sunku išlaikyti suderinamumą su nuolatinės gyvenamosios vietos sąvokos apibrėžtimi, pagal kurią taikomi alternatyvūs patikrinimai, o tai gali sukelti teisinį netikrumą dėl bendrovių įstatų galiojimo. Kitaip tariant, nustatant įprastinį teismą bendrovių atveju pagrįstai galima vadovautis nuolatinės gyvenamosios vietos (buveinės) sąvoka plačiąja prasme, tačiau bendrovių įstatų galiojimo atveju sąvoka turi būti taikoma siaurąja prasme – pagrįsta tik vienu jungiamuoju veiksniu.

Darbo grupė nusprendė palikti nuorodą tik į „buveinę“ (kaip yra 1988 m. Konvencijoje), kuri, kaip buvo pagal minėtą Konvenciją, turi būti nustatyta remiantis tarptautinės privatinės teisės taisyklėmis, kurių laikosi teismas, kuriame iškeliama byla. Todėl reikėtų pabrėžti, kad šioje vietoje bendrovės „buveinė“, skirtingai nei 60 straipsnyje paminėta „oficiali buveinės vieta“, nėra nepriklausoma sąvoka. Gali būti, kad palikus nuorodą vien tik į „oficialią buveinės vietą“ nebūtų likę galimybės, kad tuo atveju, jei „oficiali buveinės vieta“ ir faktinė buveinė yra skirtingose šalyse, daugiau nei vienas teismas galėtų turėti išimtinę jurisdikciją; tačiau buvo nuspręsta, kad siekiant išspręsti minėtą problemą, Konvencijoje pakaks nuostatų dėl jurisdikcijų suderinimo.

97. Sprendimas, dėl kurio susitarta, iš esmės užtikrins, kad teismas ir teisė sutaps, ir jis pagrįstas noru užtikrinti, kad tuo atveju, kai yra nagrinėjamas ginčas dėl bendrovės įstatų galiojimo, yra viena jurisdikcija, kuri yra nuspėjama ir neabejotina. Darbo grupėje buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad noras nustatyti tokią jurisdikciją buvo mažiau akivaizdus ginčų, susijusių su bendrovės valdymo organų sprendimais, atveju. Tačiau darbo grupė nusprendė palikti ir teismo pagal bendrovės buveinės vietą išimtinę jurisdikciją remdamasi tuo, kad šis teismas paprastai turi geriausias galimybes nuspręsti dėl tokių sprendimų galiojimo. Siekiant užkirsti kelią galimybei, kad ši jurisdikcija, atitinkamai ją aiškinant, būtų pernelyg išplėsta, naujojoje konvencijoje, kaip jau buvo paminėta, aiškiai kalbama apie sprendimų „galiojimą“, o ne apie pačius „sprendimus“, kaip yra ankstesnėje formuluotėje; tokiu būdu yra gana akivaizdu, kad išimtinė jurisdikcija netaikoma sprendimų esmei ar poveikiui.

4. **Intelektinės nuosavybės teisės (22 straipsnio 4 dalis)**

98. Bylų dėl patentų, prekės ženklų, dizainų arba kitų panašių teisių, kurias reikia deponuoti ar registruoti, atveju jurisdikciją reglamentuojanti taisyklė iš esmės yra nustatyta 1988 m. konvencijoje. Išimtinė jurisdikcija yra suteikiama Konvencijos privalančios laikytis valstybės, kurioje buvo kreiptasi dėl deponavimo ar registravimo, deponavimas arba registravimas buvo atliktas, arba laikoma, kad jis buvo atliktas pagal tarptautinės konvencijos sąlygas, arba, atsižvelgiant į naująją formuluotę, pagal Bendrijos dokumento sąlygas, teismams. Šis paskutinis punktas buvo įrašytas siekiant panaikinti bet kokią abejonę Bendrijos teisės intelektinės ir pramoninės nuosavybės teisių srityje lygiavertiškumu galiojančių tarptautinių konvencijų teisei.

99. Išimtinė jurisdikcija taip pat taikoma patentams, išduotiems pagal 1973 m. spalio 5 d. Miunchene pasirašytą Europos patentų išdavimo konvenciją. Į naujosios konvencijos 22 straipsnio 4 dalį buvo įtraukta 1988 m. konvencijos 1 protokolo Vd straipsnio taisyklė, pagal kurią Konvencijos privalančios laikytis kiekvienos valstybės teismai turi išimtinę jurisdikciją teismo procesuose, susijusiuose su tai valstybei išduotų Europos patentų registracija ar galiojimu, nepažeidžiant Europos patentų biuro jurisdikcijos. Paskutinė nuostatos dalis, kuri buvo pateikta protokole, buvo praleista: joje buvo numatyta Konvencijos privalančių laikytis valstybių teismų išimtinės jurisdikcijos išimtis, kai patentas buvo išduotas kaip Bendrijos patentas pagal 1975 m. gruodžio 15 d. Liuksemburge pasirašytos Konvencijos dėl Europos patento bendrajai rinkai 86 straipsnį ([1]).

Liuksemburgo konvencijoje, kuri vėliau buvo iš dalies pakeista 1989 m. gruodžio 15 d. Liuksemburge pasirašytu Susitarimu dėl Bendrijos patentų, numatyta, kad Bendrijos patentai yra išduodami panašiai kaip nacionaliniai patentai, tačiau nepriklausomai nuo pastarųjų ir turi lygiavertį poveikį visoms Susitariančiosioms Valstybėms. Joje skelbiama, kad Briuselio konvencija turi būti taikoma visiems ieškiniams dėl Bendrijos patentų, ir nustatoma specialioji jurisdikcija nagrinėti ginčus dėl galiojimo ir pažeidimų. Liuksemburgo konvencija neįsigaliojo, todėl naujojoje Lugano konvencijoje nuorodos į ją nėra.

100. Tačiau klausimas dėl pagal 22 straipsnio 4 dalį valstybių narių teismams suteikiamos išimtinės jurisdikcijos išimties yra tebenagrinėjamas, atsižvelgiant į pastangas, kuriomis Bendrijos teisės aktais siekiama sukurti Bendrijos patentą; 2000 m. Komisija pateikė pasiūlymą dėl Tarybos reglamento dėl Bendrijos patento ([2]), vėliau, 2003 m., – pasiūlymą dėl Tarybos sprendimo, kuriuo Teisingumo Teismui suteikiama jurisdikcija nagrinėti bylas dėl Bendrijos patento ir pasiūlymą dėl Tarybos sprendimo, įsteigiančio Bendrijos patentų teismą ir numatančio galimybę teikti apeliacinius skundus Pirmosios instancijos teisme ([3]). Bendras požiūris – suteikti Teisingumo Teismui plačią jurisdikciją, ypač ginčuose dėl pažeidimo, įskaitant ieškinius dėl pažeidimo fakto nebuvimo nustatymo, ginčuose dėl Bendrijos patento galiojimo, ginčijamo pagrindiniame ieškinyje arba priešiniame ieškinyje, ir ginčuose dėl išradimo naudojimo po to, kai buvo paskalbta paraiška Bendrijos patentui gauti, arba dėl teisių, grindžiamų pirmalaikiu išradimo naudojimu, numatant išimtinę jurisdikciją nurodyti taikyti laikinąsias priemones bylose minėtose srityse, valstybių teismams paliekant išimtinę jurisdikciją pagal 22 straipsnio 4 dalį tik bylose, apie kurių priskyrimą Teisingumo Teismui aiškiai nenurodyta.

([1]) Schlosser ataskaita, 173 punktas.
([2]) COM (2000) 412 galutinis, 2000 8 1.
([3]) COM (2003) 827 galutinis ir COM(2003) 828 galutinis, 2003 12 23. 2003 m pasiūlymuose siūloma suteikti jurisdikciją Teisingumo Teismui ir Teisingumo Teismo struktūroje įsteigti Bendrijos patentų teismą, numatant galimybę pateikti apeliacinius skundus Pirmosios instancijos teisme.

101. 2006 m. spalio 10–12 d. surengtos diplomatinės konferencijos metu buvo svarstoma, ar nevertėtų prie Lugano konvencijos pridėti protokolą, kuriuo Teisingumo Teismui būtų suteikta išimtinė jurisdikcija nagrinėti su Bendrijos pramoninės nuosavybės teisėmis susijusias bylas ([4]). Toks protokolas būtų naudingas tuo, kad ginčai dėl patentų galiojimo ir dėl pažeidimo būtų nagrinėjami viename teisme, tuo tarpu pagal Lugano konvenciją tokie ginčai būtų nagrinėjami skirtinguose teismuose. Tačiau argumentai prieš siūlomą protokolą buvo tokie: protokole nebuvo tiksliai nustatyta, apie kokius ginčus kalbama, numatant jų sąvokas apibrėžti Bendrijos teisės aktuose, kurie bus priimti vėliau, o sprendimu įtraukti ieškinius dėl pažeidimo būtų iš esmės nukrypta nuo Lugano konvencijoje nustatytų jurisdikcijos taisyklių, dėl to būtų pakenkta jo bendram suderinamumui. Pasirodė, kad nustatyti visus tenkinančios formuluotės yra neįmanoma, todėl diplomatinėje konferencijoje buvo nuspręsta tokio protokolo svarstymą atidėti vėlesniam laikotarpiui – po to, kai bus priimtas reglamentas dėl Bendrijos patento.

102. Svarstant protokolą, kuriuo Teisingumo Teismui būtų suteikta išimtinė jurisdikcija nagrinėti su pramoninės nuosavybės teisėmis susijusias bylas, buvo atkreiptas dėmesys į tam tikrus poreikius, kuriuos faktiškai bent iš dalies patenkino Teisingumo Teismas savo vėlesnėje praktikoje: prieš naujosios Konvencijos pasirašymą Teismo buvo paprašyta išspręsti klausimą, ar taisyklė dėl išimtinės jurisdikcijos ieškiniuose dėl patento registracijos ir galiojimo būtų taikoma neatsižvelgiant į tai, ar klausimas buvo iškeltas ieškinyje ar prieštaravime dėl ieškinio ([5]). Teismas klausimą išsprendė: atsižvelgiant poziciją ir nuostatos tikslą pagal Briuselio konvenciją reikėjo laikytis nuomonės, kad patento registracijos valstybės teismai turi išimtinę jurisdikciją „neatsižvelgiant į tai, kokia forma iškeliamas klausimas dėl patento galiojimo (ieškinyje ar prieštaravime dėl ieškinio) bylos iškėlimo metu ar vėlesniame teisminio proceso etape“ ([6]). Todėl Teisingumo Teismas nustatė, kad tais atvejais, kai ieškinys yra pateikiamas dėl pažeidimo, bylą nagrinėjantis teismas negali netiesiogiai nustatyti, kad konkretus patentas negalioja, netgi jeigu teismo sprendimas turėtų poveikį tik bylos šalims, kaip kad yra nutikę pagal kai kurių Konvencijos privalančių laikytis valstybių nacionalinius įstatymus ([7])

([4]) Pagal Europos Komisijos pasiūlytą protokolą (4 protokolą) Teisingumo Teismas būtų turėjęs išimtinę jurisdikciją nagrinėti ginčus, susijusius su Bendrijos pramoninės nuosavybės teisėmis tuo atveju, jei tokia išimtinė jurisdikcija jam būtų suteikta Europos bendrijos steigimo sutartimi. Lugano konvencijos III ir IV antraštinės dalys būtų buvusios taikomos tokiuose teismo procesuose paskelbtų teismo sprendimų pripažinimui ir vykdymui.
([5]) Teisingumo Teismas, Byla C-4/03 *GAT*, [2006] Rink., p. I-6509 (nuoroda į Briuselio konvencijos 16 straipsnio 4 dalį).
([6]) Teismo sprendimas *GAT* byloje, 25 punktas.
([7]) Teismas aiškiai nurodė, kad valstybės, išskyrus patentą išdavusią valstybę, teismų jurisdikcija netiesiogiai priimti sprendimus dėl užsienio patentų galiojimo negalėtų apsiriboti tik tomis bylomis, kai pagal taikytiną nacionalinį įstatymą priimtinas sprendimas turėtų poveikį tik bylos šalims. Keliose šalyse patentą panaikinantis teismo sprendimas turėjo *erga omnes* poveikį, o šios nuostatos apribojimai sukeltų iškraipymus ir tokiu būdu turėtų neigiamą poveikį Konvencijos privalančių laikytis valstybių ir atitinkamų asmenų teisių ir prievolių vienodumui (Teismo sprendimo *GAT* byloje 30 punktas).

Atsižvelgdamas į minėtą precedentą, teismas, kurio prašoma išnagrinėti ieškinį dėl patento pažeidimo ir kai nagrinėjimo metu kyla klausimas dėl patento galiojimo, pagal Konvencijos 25 straipsnį savo paties iniciatyva privalo pareikšti, kad jis neturi jurisdikcijos nuspręsti, išskyrus atvejus, kai jis turi išimtinę jurisdikciją priimti sprendimą dėl patento galiojimo pagal 22 straipsnio 4 dalį; o atsižvelgiant į procedūras, kurias leidžiama taikyti pagal taikytiną nacionalinę teisę, jis, kol išimtinę jurisdikciją turintis teismas nėra priėmęs sprendimo, gali sustabdyti pažeidimo bylą prieš priimdamas sprendimą dėl esmės. Todėl naujosios Konvencijos 22 straipsnio 4 dalies formuluotė, palyginti su atitinkamomis nuostatomis 1988 m. Lugano konvencijoje ir „Briuselis I“ reglamento 22 straipsnio 4 dalyje, buvo iš dalies pakeista siekiant atkreipti dėmesį į Teisingumo Teismo sprendimą *GAT* byloje [1].

Teisingumo Teismo patvirtinta pozicija iš esmės atitinka pasiūlymo dėl protokolo dėl išimtinės Teisingumo Teismo jurisdikcijos tikslus, reikalaujant nustatyti vieną bendrą išimtinę jurisdikciją nagrinėti ieškinius dėl galiojimo ginčijimo arba tariamo pažeidimo, tokiu būdu užkertant kelią sprendimus dėl patento galiojimo priimti daugiau nei viename teisme, netgi jei byla turi daug skirtingų aspektų, ir taip išvengiant sprendimų kolizijos pavojaus. Tuo atveju, jei Europos bendrija priimtų reglamentą dėl Bendrijos patento ir suteiktų Teisingumo Teismui išimtinę jurisdikciją patentų registracijos ir galiojimo srityje, Konvencijos privalančios laikytis valstybės teismas, kurio buvo paprašyta nagrinėti ieškinį dėl Bendrijos patento pažeidimo, negalėtų sprendimo dėl patento galiojimo priimti net netiesiogiai, tuo klausimu turėtų pripažinti Teisingumo Teismo išimtinę jurisdikciją ir pastarąjį traktuoti kaip, kaip bet kurį kitą nacionalinį teismą [2].

5. *Jurisdikcijos prorogacija*

1. **Bendra informacija (23 straipsnis)**

103. Sistema, reglamentuojanti šalių laisvę nustatyti, kuris teismas turi jurisdikciją jų santykiuose, yra itin delikatus klausimas, kaip galima suprasti iš gausios Teisingumo Teismo praktikos, pradedant Briuselio konvencija, pagal kurią per kelerius metus buvo pareikalauta padaryta svarbių pakeitimų siekiant tinkamai atsižvelgti į tarptautinio verslo subjektų poreikius [3]. Pati 1988 m. Konvencija buvo parengta atsižvelgiant į tokią teismų praktikos raidą ir teisės aktus. Todėl nieko nuostabaus, kad *ad hoc* darbo grupė spręsdama šį klausimą susidūrė su įvairiomis problemomis, iš kurių vienos buvo susijusios su jau anksčiau svarstytais klausimais, o kitos atsirado dėl to, kad reikėjo rasti klausimų, kilusių vėliau dėl tarptautinės verslo praktikos, sprendimus.

23 straipsnio, kuriame reglamentuojamos nuostatos dėl teismo vietos pasirinkimo sutartyse, atžvilgiu sunkumų kilo visų pirma dėl ryšio su šios Konvencijos privalančia laikytis valstybe, kuris privalo egzistuoti, kad būtų galima taikyti Konvencijos taisykles. Tuomet darbo grupė svarstė, ar jurisdikcija, dėl kurios šalys susitaria, turėtų būti išimtinė. Po to darbo grupė nagrinėjo formalius reikalavimus, taikomus nuostatai dėl teismo vietos pasirinkimo, visų pirma – kaip tokia nuostata galėtų atitikti elektroninės komercijos reikalavimus. Galiausiai, buvo svarstoma keletas problemų, susijusių su skirtingomis šalių pozicijomis dėl šios nuostatos, jurisdikcijos priimti sprendimus dėl šios nuostatos teisėtumo klausimas bei 23 straipsnio ir likusios Konvencijos dalies ryšys.

2. **Ryšys su šios Konvencijos privalančia laikytis valstybe**

104. 23 straipsnis taikomas išimtinai santykiams, kuriems būdingas tarptautinis aspektas, kurie negali apsiriboti vien tik galimybe pasirinkti tam tikros valstybės teismus [4], ir yra taikomas tik tada, jeigu bent vienos iš šalių nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra šios Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje. Jeigu nė vienos iš šalių nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) nėra tokioje valstybėje, nuostatoje dėl teismo vietos pasirinkimo paskirtas šios Konvencijos privalančios laikytis valstybės teismas gali įvertinti šios nuostatos teisėtumą remdamasis savo nacionaliniais teisės aktais, o kitų šios Konvencijos privalančių laikytis valstybių teismai privalo tos bylos nenagrinėti tol, kol nuostatoje dėl teismo vietos pasirinkimo paskirtas (-i) teismas (-ai) neatsisako jurisdikcijos. Darbo grupė, siekdama, kad būtų supaprastintos taisyklės ir kad būtų suteikta vienoda galia visoms nuostatoms, kuriomis suteikiama jurisdikcija šios Konvencijos privalančios laikytis valstybės teismui (-ams), svarstė, ar tikslinga toliau taikyti reikalavimą, kad bent vienos iš šalių nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) būtų šios Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje.

Tačiau net atsižvelgus į šiuos argumentus, buvo nutarta, kad nėra tikslinga išplėsti Konvencijos taikymo sritį, iš dalies pakeičiant 23 straipsnį kaip pasiūlyta. Visų pirma, buvo laikomasi nuomonės, kad nebūtų pagrįsta keisti požiūrį, jog Konvencijoje nereikia nustatyti sąlygų, pagal kurias teismas turi prisiimti jurisdikciją, jeigu jį pasirinko šalys, kurių nė vienos nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) nėra teritorijoje, kuriai taikoma Konvencija [5], nors buvo susitarta, kad teismui, kuris buvo pasirinktas nuostatoje dėl teismo vietos pasirinkimo, sutikus, kad nukrypimas nuo įprastų taisyklių yra teisėtas, ši nuostata turi galioti visose šios Konvencijos privalančiose laikytis valstybėse. Todėl 23 straipsnio 1 dalies formuluotė šiuo atžvilgiu yra tokia pati, kaip ir atitinkama 1988 m. Konvencijos nuostata, išskyrus tai, kad tos dalies antra pastraipa dėl šios nuostatos traktavimo tais atvejais, kai nė vienos šalies nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) nėra šios Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, dabartinėje teksto redakcijoje buvo išskirta į atskirą 3 dalį.

---

[1] Taip pat žr. 2008 m. lapkričio 27 d. sprendimą dėl naujosios Lugano konvencijos sudarymo (OL L 147, 2009 6 10), kuriame Europos bendrija pareiškia ketinanti patikslinti „Briuselis I“ reglamento 22 straipsnio 4 dalies taikymo sritį, siekiant užtikrinti jos ir Lugano konvencijos 22 straipsnio 4 dalies lygiavertiškumą, tuo pat metu atsižvelgiant į „Briuselis I“ reglamento taikymo įvertinimo rezultatus.

[2] Konvencijos 1 straipsnio 3 dalis.

[3] Schlosser ataskaita, 179 punktas.

[4] Schlosser ataskaita, 174 punktas.

[5] Schlosser ataskaita, 177 punktas.

105. *Ad hoc* darbo grupė nagrinėjo klausimą, susijusį su data, kurią vienos iš šalių nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) turi būti šios Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje tam, kad būtų galima taikyti 23 straipsnio 1 dalį, atsižvelgiant į 13 straipsnio 3 dalį ir 17 straipsnio 3 dalį, kuriose nurodyta, kad jose numatytais atvejais atitinkama nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra šalių nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) sutarties sudarymo metu. Buvo susitarta, kad ši data yra lemiama taikant ir 23 straipsnį, tačiau buvo laikomasi nuomonės, kad tokį paaiškinimą įtraukti į tekstą nebūtina. Taip buvo padaryta todėl, kad, siekiant dėl šios nuostatos susitarusių šalių teisinio tikrumo ir pasitikėjimo, atitinkamas momentas turėjo būti sutarties sudarymo momentas. Jeigu data, pagal kurią sprendžiama, būtų data, kurią buvo pradėtas procesas, viena iš šalių turėtų galimybę perkelti savo pačios nuolatinę gyvenamąją vietą (buveinę) į šios Konvencijos privalančią laikytis valstybę po sutarties pasirašymo ir prieš proceso pradžią, tokiu būdu sudarydama prielaidą taikyti 23 straipsnio 1 dalį ir pakeisdama aplinkybes, kuriomis nuostatoje dėl teismo vietos pasirinkimo paskirtas teismas turi patikrinti, ar jam priklauso jurisdikcija.

3. **Išimtinis arba neišimtinis nuostatos dėl prorogacijos pobūdis**

106. 1988 m. Konvencijoje nustatyta, kad nuostata dėl prorogacijos, atitinkanti Konvencijos reikalavimus, visuomet suteikia išimtinę jurisdikciją paskirtajam teismui (-ams). Tačiau pagal kai kurių šios Konvencijos privalančių laikytis valstybių teisės aktus – pirmiausia pagal Anglijos teisę – šalys dažnai susitaria dėl nuostatos dėl teismo vietos pasirinkimo neišimtiniu pagrindu, palikdamos kitiems teismams sutampančią jurisdikciją ir leisdamos ieškovui teismo vietą pasirinkti iš kelių; ir Anglijos precedentų teisėje pripažinta, kad neišimtinio pobūdžio nuostata yra teisėta galimybė pasirinkti teismo vietą pagal šią Konvenciją ([1]). Jungtinės Karalystės delegacijos pasiūlymu *ad hoc* darbo grupė dar kartą nagrinėjo išimtinio nuostatos dėl teismo vietos pasirinkimo poveikio klausimą ir padarė išvadą, jog, kadangi nuostata, kuria suteikiama jurisdikcija, yra šalių susitarimo rezultatas, nėra priežasčių apriboti šalių laisvę uždraudžiant joms tarpusavio sutartyje susitarti, kad be teismo vietos (-ų), kuri (-ios) yra faktiškai numatyta (-os) pagal Konvenciją, būtų galima pasinaudoti ir neišimtinio pobūdžio nuostata dėl teismo vietos pasirinkimo.

Iš tikrųjų panaši galimybė jau buvo numatyta, tik su tam tikrais apribojimais, 1988 m. Konvencijoje, kurios 17 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad nuostata dėl teismo vietos pasirinkimo gali būti nustatyta tik vienos iš šalių naudai, kuriai tokiu būdu paliekama teisė pradėti procesą bet kuriame kitame teisme, turinčiame jurisdikciją pagal tą Konvenciją, taigi tuo atveju nuostata buvo išimtinė tik tiek, kiek tai buvo susiję su antrąja šalimi. Akivaizdu, kad tokia nuostata buvo naudinga stipresniajai šaliai derybose dėl sutarties ir nesuteikė jokios svarios naudos tarptautinei komercijai. 1988 m. Konvencija dabar yra iš dalies pakeista, kad būtų bendrai pripažįstamas neišimtinio pobūdžio nuostatos dėl teismo vietos pasirinkimo teisėtumas, ir išbraukta 1988 m. Konvencijoje įrašyta nuostata, pagal kurią tokią nuostatą buvo galima nustatyti tik vienos iš šalių naudai.

([1]) Žr., Briuselio konvencijos taikymo atžvilgiu, bylą *Kurz* prieš *Stella Musical*, [1991] 3-ia Savaitinė teismo ataskaita, p. 1046.

107. 23 straipsniu vis tiek pirmenybė teikiama išimtiniam pobūdžiui, nurodant, kad sutarta jurisdikcija „yra išimtinė, jeigu šalys nebuvo susitarusios kitaip“. Todėl nuostata dėl teismo vietos pasirinkimo laikoma turinti išimtinį poveikį, jeigu Susitariančiosios Šalys nėra pareiškusios priešingų ketinimų, ir nėra laikoma – kaip kad buvo siūlyta iš pradžių – neišimtinio pobūdžio nuostata, jeigu sutarties šalys nėra susitarusios, kad ji būtų išimtinio pobūdžio.

4. **Formalūs reikalavimai, taikomi nuostatai dėl prorogacijos**

108. Formalius reikalavimus, taikomus nuostatai dėl prorogacijos, reglamentuojančiose taisyklėse, nustatytose 1988 m. Konvencijoje, buvo atspindėti svarbūs pokyčiai teismų praktikoje, susijusioje su atitinkamos Briuselio konvencijos nuostatos pirmine redakcija, kurios formalų griežtumą įvairiais būdais buvo siekiama sušvelninti teismo sprendimais, pokyčiai. 1988 m. Konvencijoje buvo atsižvelgta į teismų praktiką ir pasitelkus 1978 m. Konvenciją dėl prisijungimo buvo įtrauktas svarbiausias Briuselio konvencijos pakeitimas, susijęs su formaliu nuostatų, atitinkančių panaudojimą tarptautinės prekybos arba komercijos srityje ([2]), teisėtumu, įtraukiant nuorodą į jurisdikciją suteikiančių susitarimų formas, atitinkančias šalių tarpusavyje nustatytą praktiką ([3]).

Dėl to, kaip teismai aiškino šią 1988 m. Konvencijoje apibrėžtą taisyklę, nebuvo būtinybės daryti jokių radikalių pakeitimų rengiant naująją Lugano konvenciją. Naujojoje konvencijoje patvirtinama, kad nuostata dėl teismo vietos pasirinkimo nelaikoma teisėtos formos, jeigu ji nėra nustatyta raštu, arba – tuo atveju, kai ji nustatyta žodžiu – jeigu nėra paliudyta raštu, arba jeigu nėra tokios formos, kuri atitinka šalių tarpusavyje nustatytą praktiką, arba jeigu nėra tokios formos, kuri atitinka panaudojimą tarptautinės prekybos arba komercijos srityje, kaip apibrėžta 23 straipsnio 1 dalies c punkte.

Rašytinio žodinės nuostatos paliudijimo klausimu kilo abejonių dėl to, ar pakanka, kad paliudijimas būtų pateiktas tik vienos iš šalių, ar tokį paliudijimą turėtų pateikti abi šalys. Sprendimu pirmenybė turi būti suteikta pirmai galimybei. Žodžiu nustatoma nuostata yra dažnai pasiūloma vienos iš šalių, o kitai šaliai lieka teisė šį žodinį susitarimą išdėstyti raštu, ir tos kitos šalies patvirtinimo pakanka, kad būtų įrodytas susitarimo egzistavimas bei sąlygos. Šis aiškinimas labiau atitinka 23 straipsnio 1 dalies a punkto formuluotę teksto redakcijose kai kuriomis kalbomis, visų pirma – teksto redakcijoje anglų kalba, kurioje aiškiau nurodytas reikalavimas dėl tokio žodinio susitarimo rašytinės formos paliudijimo, o ne daroma nuoroda į tokio susitarimo sudarymą ([4]). Be to, jeigu ši taisyklė būtų aiškinama kitaip, a punkto frazės antroje dalyje esanti nuoroda teksto redakcijose

([2]) Schlosser ataskaita, 179 punktas. Dėl panaudojimo tarptautinės prekybos arba komercijos srityje egzistavimo įrodymų ir jo aktualumo įvertinimo žr. visų pirma Teisingumo Teismo bylą C-159/97 *Trasporti Castelletti*, [1999] Rink., p. I-1597.

([3]) Ta nuoroda buvo perkelta į Briuselio konvenciją, 1989 m. Donostia-San Sebastián redakciją ir vėliau „Briuselis I“ reglamentą, Jenard-Möller ataskaita, 58 punktas.

([4]) a punkto redakcijoje anglų kalba nurodytas susitarimas, „paliudijamas raštu“ (angl. „evidenced in writing“), o teksto redakcijose kitomis kalbomis vartojami žodžiai, kurių tiesioginė reikšmė „sudaromas žodžiu su raštišku patvirtinimu“ (angl. „concluded verbally with written confirmation“).

kitomis kalbomis į „rašytinį patvirtinimą“ taptų faktiškai bereikalinga, kadangi rašytinis patvirtinimas, kurį turėtų pateikti abi šalys, galiausiai reikštų „rašytinę“ nuostatą dėl teismo vietos pasirinkimo, kaip numatyta šio punkto frazės pirmoje dalyje.

109. Pagrindinė problema, kuriai *ad hoc* darbo grupė skyrė daugiausia dėmesio nagrinėdama formalius reikalavimus, taikomus nuostatai dėl prorogacijos, buvo klausimas, ar 23 straipsniu galėtų būti atsižvelgta į elektroninių komunikacijų raidą, turint omenyje tai, kad e. komercijai neturėtų kilti kliūčių dėl netinkamų formalių reikalavimų. Neabejotina, kad 1 dalies b ir c punktai iš tiesų gali būti taikomi elektroniniams informaciniams pranešimams, kadangi juose pateikta nuoroda į šalių tarpusavyje nustatytą praktiką ir panaudojimą tarptautinės prekybos arba komercijos srityje.

Sudėtingiau nuspręsti, ar gali būti taikomas a punktas, t. y. ar elektroniniai informaciniai pranešimai yra rašytinės formos, kurios reikalaujama šiame punkte. Siekiant išsklaidyti visas abejones, buvo laikomasi nuomonės, kad tikslinga priimti aiškią taisyklę. Todėl dabartinės teksto redakcijos 23 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad bet kuris elektroninėmis priemonėmis perduodamas informacinis pranešimas laikomas lygiaverčiu „rašytinei formai“, jeigu jis „yra ilgalaikis susitarimo įrašas“. Todėl siekiant įsitikinti, ar yra įvykdytas 23 straipsnio 1 dalyje nurodytas formalus reikalavimas, reikia patikrinti, ar įmanoma sukurti ilgalaikį elektroninio informacinio pranešimo įrašą jį atspausdinant arba išsaugant atsarginėje juostoje arba atsarginiame diske, ar išsaugant jį kitokiu būdu. Spręsdama šį klausimą, darbo grupė rėmėsi formaliais arbitražo susitarimams taikomais reikalavimais, nustatytais Jungtinių Tautų Tarptautinės prekybos teisės komisijos (UNCITRAL) pavyzdiniame įstatyme dėl tarptautinio komercinio arbitražo, kuriame nurodyta, kad susitarimas, sudarytas žodžiu, tam tikrais veiksmais arba kitomis priemonėmis, yra „rašytinis“, jeigu yra įrašytas kokia nors forma, o elektroninis informacinis pranešimas laikomas atitinkančiu „rašytinės formos“ reikalavimą, jeigu jame esama informacija yra prieinama tam, kad ja būtų galima vėliau pasinaudoti; šiame įstatyme taip pat pateikiamos aiškios „elektroninio informacinio pranešimo“ ir „duomenų pranešimo“ sąvokų apibrėžtys ([1]).

Pagal šią taisyklę neįtraukiami tik tokie elektroniniai informaciniai pranešimai, kurių atveju negalima padaryti ilgalaikio jų įrašo. Todėl tokie elektroniniai informaciniai pranešimai negali būti naudojami pagal a punktą siekiant nustatyti formaliai teisėtą nuostatą dėl teismo vietos pasirinkimo, nors jie gali būti tinkami pagal b ir c punktus, jeigu yra užtikrintas tų punktų reikalavimų laikymasis. 23 straipsnio 2 dalyje tik nurodyta, kad rašytinės formos elektroniniu informaciniu pranešimu laikomas toks elektroninis informacinis pranešimas, „kuris yra ilgalaikis... įrašas“, net jeigu faktiškai toks ilgalaikis įrašas padarytas nebuvo – tai reiškia, kad tokio įrašo nereikalaujama tam, kad tokia nuostata būtų formaliai teisėta ar egzistuojanti, o jo būtų reikalaujama tik atsiradus būtinybei jį paliudyti, o tokį paliudijimą, be abejo, būtų sunku pateikti kokiu nors kitokiu būdu.

([1]) UNCITRAL pavyzdinio įstatymo dėl tarptautinio komercinio arbitražo su pakeitimais, padarytais 2006 m. liepos 7 d. UNCITRAL JT dokumento A/61/17 I priedu, 7 straipsnio 3 ir 4 dalys, kuriose nustatyta: 3) arbitražo susitarimas yra rašytinis, jeigu jo turinys įrašytas kokia nors forma, neatsižvelgiant į tai, ar tas arbitražo susitarimas ar sutartis sudaryti žodžiu, tam tikrais veiksmais arba kitomis priemonėmis; 4) elektroninis informacinis pranešimas atitinka reikalavimą, kad arbitražo susitarimas būtų rašytinis, jeigu jame esama informacija yra prieinama tam, kad ja būtų galima vėliau pasinaudoti; „elektroninis informacinis pranešimas“ – bet koks informacinis pranešimas, kurį šalys sukuria naudodamos duomenų pranešimus; „duomenų pranešimai“ – elektroninėmis, magnetinėmis, optinėmis ar panašiomis priemonėmis – įskaitant elektroninių duomenų apsikeitimą (EDI), elektroninį paštą, telegramas, teleksą ar telekopijas, bet jais neapsiribojant – surinkta, persiųsta, gauta arba saugoma informacija.

5. **Numanoma jurisdikcijos prorogacija (24 straipsnis)**

110. Yra numanoma jurisdikcijos prorogacija – kai jurisdikcija priskiriama teismui, kuriam ji priešingu atveju nepriklausytų pagal šią Konvenciją, – jurisdikcija tam teismui priklauso, jeigu ieškovas pateikia tam tikrą bylą tam teismui, o atsakovas atvyksta į tą teismą neginčydamas jo jurisdikcijos; ši nuostata skiriasi nuo 23 straipsnyje apibrėžtos jurisdikcijos prorogacijos, kadangi ja nesuponuojama, kad turi egzistuoti šalių tarpusavio susitarimas, ir teismas neįpareigojamas nagrinėti, ar nuostata dėl teismo vietos pasirinkimo, kuria jam suteikiama jurisdikcija, faktiškai buvo nustatyta šalims susitarus (kas turi būti aiškiai ir tiksliai parodyta), kadangi 23 straipsnyje nustatytų formalių reikalavimų tikslas yra užtikrinti įrodymus ([2]). 24 straipsniu suteikiama jurisdikcija tiesiog pagal faktą, jog atsakovas atvyksta į teismą, kuriame iškelta bylą, neginčydamas to teismo jurisdikcijos, ir ginasi dėl bylos esmės, – tam, kad nereikėtų nustatyti, ar tarp šalių buvo susitarimas.

Ad hoc darbo grupė svarstė klausimą, ar jurisdikcija suteikiama tik tuo atveju, jeigu atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra šios Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje ([3]), ar ir tuomet, kai atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra kitoje nei šios Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, tačiau laikėsi nuomonės, kad nėra būtina įtraukti kokį nors formuluotės paaiškinimą. Nepaisant 24 straipsnio pirmo sakinio, kuriame iš esmės kalbama apie tuos atvejus, kai jurisdikcija priskiriama ne pagal Konvencijos nuostatas, tariamo dviprasmiškumo, palyginus 23 ir 24 straipsniuose apibrėžtas sistemas galima padaryti išvadą, kad jeigu atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) nebūtinai turi būti šios Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, numanoma jurisdikcijos prorogacija gali būti taikoma plačiau nei konkrečiai įvardyta prorogacija, kurią norint taikyti turi būti laikomasi reikalavimo, kad bent vienos iš šalių gyvenamoji vieta (buveinė) turi būti tokioje valstybėje (darbo grupė nusprendė šio reikalavimo nepanaikinti).

111. Aiškinant 24 straipsnio formuluotę kilo sunkumų dėl atitinkamos nuostatos Briuselio konvencijoje, visų pirma dėl galimybės tuo pat metu užginčyti jurisdikciją ir pateikti gynybos pareiškimą dėl bylos esmės bei dėl momento, kada turi būti užginčyta jurisdikcija.

([2]) Teisingumo Teismas, Byla 24/76 *Estasis Salotti*, [1976] Rink., p. 1831; Byla 24/76 *Galeries Segoura*, [1976] Rink., p. 1851.

([3]) Dėl argumentų, pagrindžiančių tokį požiūrį, žr. Jenard ataskaitą, p. 38.

Pirmas klausimas, ar jurisdikcijos prorogacija teismo, kuriame buvo iškelta byla, naudai gali būti panaikinta užginčijus jurisdikciją, jeigu atsakovas dar ir ginasi dėl bylos esmės, kyla dėl skirtingų Briuselio konvencijos (ir vėliau – Lugano konvencijos) teksto redakcijų įvairiomis kalbomis: teksto redakcijose kai kuriomis, pavyzdžiui, anglų ir italų, kalbomis, nurodyta, kad taisyklė dėl numanomos prorogacijos netaikoma tais atvejais, kai atvykstama į teismą „*tik* užginčyti jurisdikcijos“, o ne paprasčiausiai „užginčyti jurisdikcijos“. Pagal kai kurių šalių teisės aktus visi atsiliepimai į ieškinį ginantis, įskaitant atsiliepimus dėl bylos esmės, turi būti pateikti per pirmąjį gynybos veiksmą; dėl to šią taisyklę tapo sunku taikyti tiesiogiai, kadangi taip būtų užkirstas kelias atsakovui gintis dėl esmės, jeigu jo atsiliepimas į ieškinį, kuriame nurodyta, kad jurisdikcija teismui nepriklauso, buvo atmestas, ir tai būtų nesuderinama su gynybos teisių apsauga pirminiame procese, kuri yra viena iš šia Konvencija suteikiamų garantijų.

Abejonę pašalino Teisingumo Teismas, išaiškinęs, kad ši nuostata reiškia, jog tai, kad atsakovas atvyksta į teismą, nesuteikia jurisdikcijos, jeigu atsakovas ne tik užginčija jurisdikciją, bet ir pateikia pareiškimus dėl esmės ([1]), ir kad atsakovas, tuo pat metu, alternatyviu atveju, pateikiantis gynybos argumentus dėl ieškinio esmės, dėl to nepraranda savo teisės pateikti prieštaravimą, kad jurisdikcija teismui nepriklauso ([2]). Siekiant išsklaidyti bet kokias tolesnes abejones ir patvirtinti teismo aiškinimą, 24 straipsnio formuluotė buvo suderinta teksto redakcijose įvairiomis kalbomis, išbraukiant žodį „tik“, tokiu būdu aiškiai nurodant, kad pakanka to, kad atsakovas užginčytų jurisdikciją, net jeigu jis tuo pat metu pateikia savo gynybos pareiškimus dėl ieškinio esmės.

112. Momentas, kada turi būti užginčyta jurisdikcija tam, kad būtų užkirstas kelias taikyti numanomą jurisdikcijos prorogaciją, priklauso nuo teismo, kuriame iškelta byla, nacionalinės teisės; be to, to teismo darbo tvarkos taisyklės taip pat nulemia, ką reiškia formuluotė, kad atsakovas „atvyksta į teismą“ ([3]). Nuorodą į nacionalinę teisę šioje vietoje patvirtino Teisingumo Teismas, kuris visgi pateikė nepriklausomą šios nuostatos išaiškinimą, nurodydamas, kad „jeigu jurisdikcijos užginčijimas nėra ankstesnis nei bet kokie gynybos pareiškimai dėl ieškinio esmės, jos užginčijimas jokiu atveju negalimas pateikus pareiškimus, kurie pagal nacionalinę procesinę teisę laikomi pirmaisiais gynybos pareiškimais, skirtais tam teismui, kuriame iškelta byla“ ([4]). Kita vertus, jeigu jurisdikcija užginčijama prieš pateikiant kokius nors gynybos pareiškimus dėl ieškinio esmės, klausimas, iki kada toks užginčijimas turi būti pateiktas, sprendžiamas tik pagal nacionalinę teisę.

6. *Jurisdikcijos tikrinimas*

1. **Išimtinė kito teismo jurisdikcija (25 straipsnis)**

113. Nuostatos, pagal kurią šios Konvencijos privalančios laikytis valstybės teismas tais atvejais, kai išimtinė jurisdikcija pagal 22 straipsnį suteikiama kitos šios Konvencijos privalančios laikytis valstybės teismui, turi savo paties iniciatyva viešai paskelbti, kad jurisdikcijos neturi, keisti nereikėjo ([5]). Ši prievolė galioja net ir tais atvejais, kai atsakovas atvyksta į teismą ir neginčija jo jurisdikcijos, kadangi išimtinės jurisdikcijos šalys negali panaikinti nei pagal 23 straipsnį, nei pagal 24 straipsnį. *Ad hoc* darbo grupė svarstė, ar šia nuostata, pagal kurią teismas privalo savo paties iniciatyva viešai paskelbti, kad jurisdikcijos neturi, nustatyta prievolė turėtų būti taikoma ir kitais nei 22 straipsnyje numatytais išimtinės jurisdikcijos atvejais, ją taikant ir tais atvejais, kai jurisdikciją šalys pasirenka pagal 23 straipsnį, tačiau tik tais atvejais, kai pagal nuostatą dėl teismo vietos pasirinkimo jurisdikcija buvo suteikta išimtiniu pagrindu, taip pat šią prievolę taikant ir tais atvejais, kai jurisdikcija buvo suteikta pagal nuostatą dėl arbitražo Darbo grupė padarė išvadą, kad šios prievolės taikymo srities plėsti nereikėtų, kadangi 25 straipsnyje reglamentuojama tokia situacija, kai šalys jau yra atvykusios į teismą. Todėl tai, kad nebuvo užginčyta jurisdikcija, turėtų būti laikoma 24 straipsnyje nustatytos nuostatos dėl teismo vietos pasirinkimo pakeitimu, o pareiškus užginčijimą, jeigu teismas sutinka, teismas turėtų priimti sprendimą, kuris nebuvo priimtas anksčiau jo paties iniciatyva. 26 straipsnyje reglamentuotas atvejis, kai atsakovas neatvyksta į teismą. Jurisdikcijos, kuri suteikiama pagal nuostatą dėl arbitražo, klausimu buvo nurodyta, kad arbitražui ši Konvencija netaikoma, todėl buvo laikomasi nuomonės, kad darbo grupei nėra tikslinga svarstyti šį klausimą.

2. **Atsakovas neatvyksta į teismą (26 straipsnis)**

114. Kaip ir 25 straipsnio atveju, nebuvo būtinybės daryti kokių nors didelių 26 straipsnio, kuriame reglamentuojama jurisdikcija tokiu atveju, kai atsakovas neatvyksta į teismą, pakeitimų ([6]). Šiame straipsnyje tokia situacija, kai teismas, kuriame iškelta byla, neturi jurisdikcijos pagal šią Konvenciją, atskiriama nuo situacijos, kai teismas turi jurisdikciją pagal šią Konvenciją, tačiau abiem atvejais pagal šį straipsnį teismas, remdamasis ieškovo pateiktu ieškiniu, turi patikrinti, ar jurisdikcija jam priklauso ([7]).

Pagal 1 dalį, jeigu teismas nustato, kad neturi jurisdikcijos atsakovo, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra šios Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, atžvilgiu, jis savo paties iniciatyva turi viešai paskelbti, kad neturi jurisdikcijos, nes nėra jokio pagrindo, suteikiančio jam jurisdikciją pagal šią Konvenciją, arba šalys panaikino teismo jurisdikciją jų atžvilgiu susitardamos dėl nuostatos dėl teismo vietos pasirinkimo, tokiu būdu suteikdamos jurisdikciją kitam teismui. Kitaip tariant, atsakovo neatvykimas į teismą negali būti laikomas sutikimu, kad teismas turi jurisdikciją jo atžvilgiu, ir tuo negalima remtis nesant kitų kriterijų, kuriais remiantis suteikiama jurisdikcija. Tai, kad 24 straipsnyje nustatytas nepriklausomas jurisdikcijos suteikimo kriterijus, reiškia, kad teismas turi patikrinti, ar viskas buvo padaryta, kad atsakovas būtų informuotas apie jam iškeltą ieškinį pagal 26 straipsnį 2 dalį, kad galėtų atvykti į teismą ir pripažinti, kad tam teismui priklauso jurisdikcija jo atžvilgiu, jeigu jo manymu tai yra tikslinga.

([1]) Teisingumo Teismas, Byla 150/80 *Elefanten Schuh*, [1981] Rink., p. 1671, 17 punktas.
([2]) Teisingumo Teismas, Byla 27/81 *Rohr* prieš *Ossberger*, [1981] Rink., p. 2431, 8 punktas.
([3]) Jenard ataskaita, p. 38.
([4]) Teisingumo Teismas, Byla 150/80 *Elefanten Schuh*, [1981] Rink., p. 1671, 16 punktas.
([5]) Jenard ataskaita, p. 38.
([6]) Jenard ataskaita, p. 39.
([7]) Schlosser ataskaita, 22 punktas.

Antrosios apibūdintos situacijos aprėptis platesnė. Kai teismui jurisdikcija pagal šią Konvenciją priklauso, jis turės imtis tolesnių procesinių veiksmų šaliai neatvykus į teismą, jeigu ir kokiu mastu tai leidžiama pagal jo šalies nacionalinę teisę tais atvejais, kai atsakovas neatvyksta į teismą. Tačiau prieš tęsiant teismo procesą, pagal 26 straipsnio 2 dalį teismas turi sustabdyti bylos procesą, kol įrodoma, kad atsakovas turėjo galimybę laiku gauti bylos iškėlimo arba lygiavertį dokumentą, kad galėtų gintis, arba kad buvo imtasi visų šiam tikslui būtinų priemonių.

115. Ši nuostata turi būti taikoma visais atvejais, kai teismui, kuriame iškelta byla, jurisdikcija priklauso pagal šią Konvenciją, neatsižvelgiant į tai, ar atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra šios Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje ([1]). Priešingu atveju, išimtinės jurisdikcijos atvejai nepatektų į šios nuostatos taikymo sritį, jeigu atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) būtų kitoje nei šios Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje. Reikalavimas, kad būtų padaryta viskas, kas įmanoma, siekiant užtikrinti, kad atsakovas laiku gautų bylos iškėlimo dokumentą, yra susijęs su sprendimo pripažinimu kitose šios Konvencijos privalančiose laikytis valstybėse, kuris nepriklauso nuo atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos (buveinės) pirminiame procese, tačiau kuris gali priklausyti nuo to, ar buvo padaryta viskas, kas įmanoma, siekiant užtikrinti, kad atsakovas iš anksto būtų informuotas apie tai, kad iškelta byla ([2]).

116. Kaip 1988 m. Konvencijoje, jeigu dokumentas, kuriuo iškeliama byla, buvo perduotas pagal 1965 m. lapkričio 15 d. Hagos konvenciją dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo užsienyje, Lugano konvencijos 26 straipsnio 2 dalies nuostatos pakeičiamos Hagos konvencijos 15 straipsniu ([3]). Priėmus 2000 m. gegužės 29 d. Reglamentą (EB) Nr. 1348/2000 ([4]) ir vėliau, 2005 m. spalio 19 d., Briuselyje pasirašius Europos bendrijos ir Danijos Karalystės susitarimą dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo ([5]), buvo įtraukta papildoma dalis; šio reglamento arba Konvencijos privalančių laikytis valstybių tarpusavio santykiuose tais atvejais, kai dokumentas, kuriuo iškeliama byla, buvo perduotas pagal šį reglamentą arba Susitarimą, šioje naujoje dalyje nuoroda į Hagos konvencijos 15 straipsnį pakeičiama nuoroda į to reglamento 19 straipsnį. Pažymėtina, kad Reglamentą (EB) Nr. 1348/2000 pakeitė naujas Reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 ([6]), taikomas nuo 2008 m. lapkričio 13 d. Vadovaujantis to reglamento 25 straipsnio 2 dalimi, Lugano konvencijoje pateikta nuoroda į Reglamentą (EB) Nr. 1348/2000 turėtų būti suprantama, kaip nuoroda į Reglamentą (EB) Nr. 1393/2007.

117. Siekiant laikytis tikrumo ir greito dokumentų įteikimo užtikrinimo reikalavimų, buvo nutarta palikti 1988 m. Konvencijos 1 protokolo IV straipsnyje pateiktą nuostatą dėl dokumentų perdavimo, kuri dabar tapo naujosios Konvencijos 1 protokolo I straipsniu. Toje nuostatoje nustatyta, kad dokumentai turi būti perduodami pagal tarp šios Konvencijos privalančių laikytis valstybių tarpusavyje taikomose konvencijose ir susitarimuose nustatytas procedūras. Išskyrus atvejus, kai valstybė, į kurią kreipiamasi, prieštarauja, dokumentus taip pat gali išsiųsti atitinkami valstybės, kurioje jie buvo parengti, pareigūnai tiesiogiai tos valstybės, kurioje turi būti adresatas, pareigūnams, juos perduodant valstybės, kurioje šiuos dokumentus prašoma įteikti, teisėje nustatyta tvarka. Dokumento perdavimo faktas turi būti užregistruojamas pažymoje, kuri tiesiogiai išsiunčiama kilmės valstybės pareigūnui. Dokumentai perduodami tokia forma, kuri atitinka 1965 m. lapkričio 15 d. Hagos konvencijos 10 straipsnio b punkte pateiktas nuostatas.

1 protokolo I straipsnyje įtraukta nauja nuostata, kad Europos bendrijos valstybės narės, privalančios laikytis Reglamento Nr. 1348/2000 ([7]) arba 2005 m. spalio 19 d. Europos bendrijos ir Danijos Karalystės susitarimo, palaikydamos tarpusavio santykius dokumentus turi perduoti tame reglamente arba Susitarime nustatytais būdais – šiuose teisės aktuose pirmenybė teikiama tiesioginiam dokumentų perdavimui ([8]), tačiau neatmetama galimybė juos perduoti ir kitais būdais ([9]).

7. *Lis pendens – susiję ieškiniai*

1. **Lis pendens (27, 29 ir 30 straipsniai)**

118. Tai, kad šios Konvencijos reglamentuojamus ginčus spręsti galima keliose alternatyviose teismo vietose, suteikia galimybę tą pačią bylą iškelti skirtingų šios Konvencijos privalančių laikytis valstybių teismuose, ir dėl to kyla pavojus, kad priimti sprendimai bus tarpusavyje nesuderinami. Siekiant užtikrinti, kad teisingumo sistema veiktų tinkamai bendroje teisminėje erdvėje, tokia rizika turėtų būti kuo labiau sumažinta, vengiant, kai įmanoma, kad analogiški teismo procesai vyktų vienu metu keliose valstybėse. 1988 m. Konvencijos, ir net ankstesnės – Briuselio konvencijos, rengėjai siekė įdiegti aiškų ir veiksmingą *lis pendens* ir susijusių ieškinių sprendimo mechanizmą ir turėjo atsižvelgti į didelius įvairių šalių nacionalinės teisės aktų skirtumus: visų pirma tam tikros valstybės atsižvelgia į tvarką, kuria iškeliama byla, o kitos taiko *forum non conveniens* taisyklę. 1988 m. Konvencijoje nėra nuorodos į *forum non conveniens* taisyklę, joje buvo remtasi teismo, kuriame iškelta pirmoji byla, pirmesnės jurisdikcijos kriterijumi: bet kuris teismas, kuriame byla iškeliama po to, turi sustabdyti teismo procesą, kol nustatoma pirmojo iškėlusio bylą teismo jurisdikcija, ir jeigu nustatoma, kad jurisdikcija priklauso tam pirmajam iškėlusiam bylą teismui, turi atsisakyti jurisdikcijos to teismo naudai.

([1]) Dėl priešingos nuomonės žr. Jenard ataskaitą, p. 40.
([2]) Žr. tekstą toliau dėl 34 straipsnio 2 dalies.
([3]) Žr. Konvencijos 26 straipsnio 3 dalį.
([4]) OL L 160, 2000 6 30.
([5]) OL L 300, 2005 11 17.
([6]) 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000 (OL L 324, 2007 12 10).
([7]) Dabar – Reglamento Nr. 1393/2007, žr. 116 punktą.
([8]) Reglamento Nr. 1348/2000 4–11 straipsniai.
([9]) Reglamento Nr. 1348/200012–15 straipsniai.

Tokia tvarka buvo geresnė nei pirmiau Briuselio konvencijoje nustatyta tvarka, pagal kurią bet kuris teismas, kuriame po to iškeliama byla, turėjo sustabdyti jame vykstantį teismo procesą tik tuo atveju, jeigu užginčijama kito teismo jurisdikcija, o priešingu atveju – nedelsdamas atsisakyti jurisdikcijos, tokiu būdu sudarant didelį pavojų, kad kils neigiama jurisdikcijos kolizija ([1]); tačiau visgi ir pati naujoji tvarka sukėlė nemažai problemų. Visų pirma, šią tvarką nustatančia formuluote, kaip jos aiškinime nurodė Teisingumo Teismas, nebuvo nustatyta nepriklausoma *lis pendens* sąvoka, apimanti kiekvieną šio klausimo aspektą. Kita vertus, ja buvo nustatyta keletas esminių sąlygų – *lis pendens* sąvokos sudedamųjų dalių, pvz., kad vienu metu nagrinėjamos bylos turi būti tarp tų pačių šalių, turi būti tas pats ieškinio pagrindas ir ta pati bylos esmė – tokiu būdu sudarant sąlygas Teisingumui Teismui teigti, kad kriterijai, kuriais remiamasi siekiant nustatyti, ar susidarė *lis pendens* situacija, turi būti laikomi nepriklausomais ([2]). Tačiau, kita vertus, šia taisykle nebuvo nustatytas nepriklausomas ir vienodas principas, kaip nustatyti, į kurį teismą buvo pirmiau kreiptasi, t. y. nuo kurio momento ieškinys laikomas nagrinėjamu tame teisme ([3]). Atsižvelgdamas į tai, kad nenustatyta nepriklausoma sąvokos apibrėžtis, Teisingumo Teismas nurodė, kad sąlygos, kuriomis ginčas galėtų būti laikomas nagrinėjamas teisme, turi būti vertinamos vadovaujantis kiekvieno teismo nacionaline teise ([4]).

Nuorodos į nacionalinę teisę siekiant nustatyti momentą, nuo kurio būtų laikoma, kad teisme iškelta byla, viena iš pasekmių yra tai, kad klausimas bus sprendžiamas labai skirtingai priklausomai nuo teismo, kuriame ta byla yra iškelta. Šioje srityje šios Konvencijos privalančių laikytis valstybių teisė labai skiriasi, kartais net skirtingų procesų atžvilgiu jų pačių teisės sistemose. Net jei apsiribotume tik bylomis, kai iškeliamas įprastas ieškinys, tam tikrose šalyse, pavyzdžiui, Italijoje ir Nyderlanduose, *lis pendens* atveju laikoma, kad teisme byla iškelta nuo tada, kai atsakovui antstolis įteikia vykdomąjį dokumentą dėl procesinių veiksmų pradžios. Tose šalyse atsakovui vykdomasis dokumentas dėl procesinių veiksmų pradžios įteikiamas prieš jį pristatant į teismą. Tačiau kitose šalyse *lis pendens* situacija atsiranda, kai pareiškimas pateikiamas atitinkamam teismui: taip yra Danijoje, Ispanijoje, Airijoje, Suomijoje, Norvegijoje, daugelyje Šveicarijos kantonų ([5]) ir Švedijoje. Tokia pati tvarka galioja Prancūzijoje ir Liuksemburge, išskyrus tai, kad šaukimas į teismą atsakovui įteikiamas prieš užregistruojant bylą teismo registre, ir šiuo atveju lemiamas momentas yra ne dokumento pristatymas į teismą, o šaukimo į teismą įteikimo atsakovui momentas. Galiausiai, tam tikrose kitose šalyse *lis pendens* situacija atsiranda tik tuomet, kai byla užregistruojama teismo registre, o atsakovui įteikiamas šaukimas į teismą. Tokia tvarka galioja Austrijoje, Belgijoje, Vokietijoje, Graikijoje ([6]), Portugalijoje ir Jungtinėje Karalystėje.

Padėtis tampa dar sudėtingesnė, kai lemiamas momentas, nuo kurio atsiranda *lis pendens* situacija, priklauso nuo laiko, kada atsakovui buvo pranešta apie ieškinį, kadangi šis momentas skiriasi įvairiose valstybėse ir taip pat gali priklausyti nuo tvarkos, kurios laikomasi. Šiuo atžvilgiu svarbu atsižvelgti į Bendrijos reglamentą dėl teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimo ([7]), kurio 9 straipsnyje – atsižvelgiant į Europos konvencijos tuo pačiu klausimu ([8]) nuostatas – nustatytos bendros taisyklės, reglamentuojančios dokumentų įteikimo datą, pagal kurias dokumento įteikimo data yra ta data, kurią jis yra įteikiamas pagal valstybės narės, į kurią kreipiamais, teisę; tačiau, jeigu su byla, kuri turi būti iškelta arba yra dar nagrinėjama kilmės valstybėje narėje, susijęs dokumentas turi būti įteiktas per konkretų laikotarpį, data, į kurią turi būti atsižvelgiama pareiškėjo atžvilgiu, yra pagal tos valstybės narės teisę nustatyta data, išskyrus atvejus, kai atitinkama valstybė yra pareiškusi, kad tos nuostatos netaikys.

119. Dėl šių nacionalinės teisės skirtumų gali kilti rimtų problemų, ne tik dėl to, kad šie skirtumai gali paskatinti siekti palankesnės teismo vietos – o tai yra neišvengiama galimybė atsižvelgiant į tai, kad egzistuoja teismai, kurių jurisdikcija sutampa – arba lenktyniauti dėl bylinėjimosi, iš dalies dėl to, kad 27 straipsnyje pirmenybė suteikiama tam teismui, kuriame pirmiausia buvo iškelta byla ([9]), tačiau ir dėl to, kad šie skirtumai skatina paduoti analogiškus ieškinius tuo pat metu skirtingų šios Konvencijos privalančių laikytis valstybių teismuose, kai kuriais atvejais sudarant galimybę atsakovui paduoti pareiškimą, pagrįstą tuo pačiu ieškinio pagrindu kaip ir prieš jį paduotas pareiškimas, esant galimybei, kad jo pareiškimui būtų suteikta pirmenybė pagal jį svarstančio teismo teisės aktus.

([1]) Jenard-Möller ataskaita, 64 punktas.

([2]) Teisingumo Teismas, Byla 144/86 *Gubisch* prieš *Palumbo*, [1987] Rink., p. 4861, ypač dėl identiško tuo pačiu metu nagrinėjamų bylų ieškinio pagrindo.

([3]) Jenard ataskaita, p. 41, kuriame nurodyta, kad „Komitetas (rengęs Briuselio konvenciją) nusprendė, kad nereikia tekste konkrečiai nustatyti momento, nuo kurio byla turėtų būti laikoma nagrinėjama, ir paliko šį klausimą spręsti kiekvienos Susitariančiosios Valstybės vidaus teisėje“.

([4]) Teisingumo Teismas, Byla 129/83 *Zelger* prieš *Salinitri*, [1984] Rink., p. 2397.

([5]) Tam tikruose kantonuose šiuo momentu laikoma susitaikymo procedūros, kuri vyksta prieš prasidedant teismo procesui, pradžios data.

([6]) Išskyrus tai, kad Graikijoje lemiamas momentas, nuo kurio atsiranda *lis pendens* situacija, nustatomas atgaline data, skaičiuojant nuo tada, kai teisme buvo pateiktas pareiškimas.

([7]) 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 (OL L 324, 2007 12 10), pakeitęs Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000: žr. pirmiau, 116 punktą.

([8]) Konvencija, parengta remiantis Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsniu, dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse ar komercinėse bylose įteikimo Europos Sąjungos valstybėse narėse (OL C 261, 1997 8 27), į kurią *ad hoc* darbo grupė atsižvelgė peržiūrėdama Briuselio ir Lugano konvencijas.

([9]) Žr., pavyzdžiui, Teisingumo Teismo bylą C-406/92 *Tatry* prieš *Maciej Rataj*, [1994] Rink., p. I-5439, kurioje Teismas nurodė, kad ieškinio, kuriame siekiama patraukti atsakovą atsakomybėn už žalos padarymą ir jam nurodyti apmokėti nuostolius, pagrindas ir dalykas yra tie patys, kaip ir ankstesnės bylos, iškeltos to atsakovo, kurioje buvo siekiama paskelbti, kad jis nėra atsakingas už tą žalą.

Kad tokių situacijų būti išvengta, naujojoje Konvencijoje, atsižvelgiant į įvairių šalių teisės aktų skirtumus, nustatyta atskira koncepcija, nuo kada *lis pendens* tikslu laikoma, kad teisme byla yra iškelta, o siekiant nustatyti tam tikrus aspektus tam tikru mastu, tačiau su didesniais apribojimais nei ankstesnėje tvarkoje, daroma nuoroda į nacionalines procesines normas. 30 straipsnyje konkrečiai nurodyti du pagrindiniai kriterijai, kuriuos taiko šios Konvencijos privalančios laikytis valstybės, siekdamos nustatyti, kada laikoma, kad byla teisme yra iškelta – visų pirma tai momentas, kai atsakovui įteikiamas bylos iškėlimo dokumentas, ir momentas, kai teismui pateikiamas skundas; be to, pagal šį straipsnį šie kriterijai turi būti taikomi taip, kad atitinkamas momentas būtų nustatytas atsižvelgiant į skirtingas sistemas, tačiau kad kuo labiau sutaptų.

Pagal šią taisyklę išskiriami atvejai, kai pagal nacionalinę teisę bylos iškėlimo arba lygiavertis dokumentas pateikiamas teismui, ir atvejai, kai šis dokumentas turi būti įteiktas prieš jį pateikiant teismui. Jeigu momentas, nuo kada laikoma, kad byla yra iškelta teisme, nustatomas pagal bylos iškelimo dokumento pateikimo teismui momentą, laikoma, kad teisme byla yra iškelta tuo momentu, su sąlyga, kad ieškovas nepažeidė pareigos imtis jam privalomų priemonių, kad minėtas dokumentas būtų įteiktas atsakovui; kita vertus, jeigu momentas, nuo kada laikoma, kad byla yra iškelta teisme, nustatomas pagal bylos iškelimo dokumento įteikimo atsakovui momentą, laikoma, kad teisme byla yra iškelta nuo tada, kai institucija, atsakinga už dokumento įteikimą, gauna bylos iškėlimo dokumentą, su sąlyga, kad ieškovas nepažeidė pareigos imtis jam privalomų priemonių, kad minėtas dokumentas būtų įteiktas teismui.

Sprendimas atrodo sudėtingas, tačiau tik todėl, kad reikalaujama papildomai patikrinti tai, ko paprastai nereikalaujama pagal nacionalinės teisės aktus. Pagal šią tvarką galima nustatyti momentą, nuo kada laikoma, kad byla yra iškelta teisme, kuris iš esmės sutampa, tačiau visgi toks šio momento nustatymas atitinka nacionalines procesines sistemas, pagal kurias nustatyti momentai yra pakankamai skirtingi ir laiko atžvilgiu vienas nuo kito nutolę. Tais atvejais, kai momentas, nuo kada laikoma, kad byla yra iškelta teisme, priklauso nuo dokumento įteikimo atsakovui, šiuo sprendimu taip pat užtikrinama, kad būtų laikomasi tikrumo principo, išvengiant sunkumų nustatant įteikimo dieną, kurią nustatyti dažnai yra nelengva, kai dokumentas įteikiamas gavėjui ne asmeniškai ([1]). Bet kokiu atveju taikant šią taisyklę abiems šalims tenka mažiau privalumų ir mažiau trūkumų, nei tiesiog remiantis nacionaline teise.

120. Konvencijos 29 straipsnyje atkartojama nepakeista nuostata, kuria reglamentuojamas retas atvejis ([2]), kai ieškiniai esant *lis pendens* situacijai priskiriami išimtinei kelių teismų jurisdikcijai: tuo atveju bet kuris teismas, kuriame byla iškelta vėliau, turi atsisakyti jurisdikcijos to teismo, kuriame byla iškelta pirmiausia, naudai. Šiuo atveju, nustatant, kuriame teisme byla buvo iškelta pirmiau, taip pat turi būti remiamasi 30 straipsnyje nustatytu kriterijumi. Kitaip nei 25 straipsnyje, 29 straipsnyje nenurodytas išimtinės jurisdikcijos teisinis pagrindas, kurį taikant teismas gali turėti atsisakyti jurisdikcijos to teismo, kuriame pirmiausia iškelta byla, naudai. Taigi ši taisyklė taip pat taikoma tais atvejais, kai išimtinė jurisdikcija suteikiama pagal nuostatą dėl teismo vietos pasirinkimo, kaip nurodyta 23 straipsnyje, tačiau tik tada, jeigu ji sutampa su išimtine jurisdikcija, suteikta kitam teismui pagal tą patį straipsnį ([3]). Ir priešingai, jeigu pagal 23 straipsnį suteikta išimtinė jurisdikcija sutampa su išimtine jurisdikcija, suteikta pagal 22 straipsnį, pirmenybė teikiama pastarajai, neatsižvelgiant į momentą, nuo kada laikoma, kad byla iškelta teisme, kaip nurodyta 25 straipsnyje.

Tarp atvejų, reglamentuojamų nuostata dėl *lis pendens*, nepatenka atvejis, kai tik tas teismas, kuriame byla iškelta vėliau, turi išimtinę jurisdikciją, kadangi tuo atveju kitas teismas tebeturi prievolę savo iniciatyva viešai paskelbti, kad neturi jurisdikcijos pagal šios Konvencijos 25 straipsnį, neatsižvelgiant į momentą, kada jame buvo iškelta byla.

2. **Susiję ieškiniai (28 straipsnis)**

121. Nuostata dėl susijusių ieškinių yra svarbus šios Konvencijos privalančių laikytis valstybių jurisdikcijos koordinavimo aspektas. Tais atvejais, kai tarp kelių netapačių ieškinių yra toks glaudus ryšys, kad juos tikslinga nagrinėti ir spręsti kartu siekiant išvengti rizikos, kad sprendimai bus tarpusavyje nesuderinami ir atitinkamos valstybės jų tarpusavyje nepripažins, Konvencijoje numatyta koordinuoti skirtingų valstybių teismų, kuriuose nagrinėjami tokie ieškiniai, procesus. 28 straipsnyje nėra nurodyta, kad ieškinių ryšys yra vienas iš bendrųjų jurisdikcijos priskyrimo kriterijų, kaip kad yra nurodyta tam tikrose nacionalinėse teisės sistemose, ir visų pirma šiuo straipsniu teismui, kuris nagrinėja jame pagal šios Konvencijos taisykles iškeltą ieškinį, nėra suteikiama jurisdikcija priimti sprendimą dėl kito ieškinio, susijusio su pirmuoju ([4]); vietoj to šiame straipsnyje nustatyta tvarka, kuria siekiama sudaryti palankesnes sąlygas svarstyti susijusias bylas vieno proceso arba kelių koordinuojamų procesų metu.

([1]) Šiuo atžvilgiu pirmenybė teiktina sutartam sprendimui, o ne tam, kurį siūlė Tarptautinės privatinės teisės Europos grupė; siekdama nustatyti momentą, nuo kada ieškinys galutinai laikomas nagrinėjamu, ši grupė, vadovaudamasi kumuliaciniu principu, rėmėsi laiku, kada teismui buvo pranešta apie pareiškimą, ir laiku, kada dokumentas įteikta atsakovui: Tarptautinės privatinės teisės Europos grupės pasiūlymai, 10–12 punktai.

([2]) Panašu, kad vadovaujantis Teisingumo Teismo praktika šie atvejai dar retesni. Byloje dėl nekilnojamojo turto, kurio dalis buvo Belgijoje, o dalis – Nyderlanduose, nuomos Teisingumo Teismas nusprendė, kad kiekviena iš abiejų valstybių turi išimtinę jurisdikciją jos teritorijoje esančio turto atžvilgiu, tokiu būdu atmesdamas galimybę taikyti nuostatą dėl išimtinės jurisdikcijos kolizijos – nors tik šios bylos aplinkybėmis, o ne apskritai: Teisingumo Teismas, Byla 158/87 *Scherrens*, [1988] Rink., p. 3791.

([3]) Pavyzdžiui, žr. Teisingumo Teismo bylą 23/78 *Meeth* prieš *Glacetal*, [1978] Rink., p. 2133.

([4]) Teisingumo Teismas, Byla 150/80 *Elefanten Schuh*, [1981] Rink., p. 1671.

122. Todėl, jeigu yra įvykdyti 28 straipsnio 3 dalyje nustatyti kriterijai, teismas, kuriame byla iškelta vėliau, turi teisę – tačiau ne pareigą – prieš spręsdamas tą bylą sustabdyti bylos procesą ir palaukti teismo, kuriame byla iškelta pirmiausia, sprendimo. Naująja 28 straipsnio 1 dalies formuluote nebereikalaujama, kaip kad buvo reikalauta pirmesnėje jos teksto redakcijoje, kad susiję ieškiniai būtų nagrinėjami pirmąja instancija. Priežastis, kuri buvo pateikta siekiant pagrįsti tokį reikalavimą, t. y. kad „priešingu atveju proceso dalykas būtų skirtingas ir viena iš šalių galėtų netekti galimybės pasinaudoti viena pakopa teismų hierarchijoje“ ([1]), neatrodo įtikinama. Jeigu teismas, kuriame byla iškelta vėliau, sustabdo bylos procesą, tai neturi jokios įtakos bylos procesui tame teisme, ir jis gali atnaujinti jame nagrinėjamo susijusio ieškinio procesą užsienio valstybės teismui dar nepriėmus galutinio sprendimo byloje. Tai tinkamas laikais įvertinti, ar užsienio valstybės teismas gerbė šia Konvencija garantuojamas atsakovo teises, ir ar į jo sprendimą galima atsižvelgti nagrinėjant ieškinį teisme, kuriame byla iškelta vėliau.

Tačiau visgi reikalavimas, kad abu procesai būtų nagrinėjami pirmąja instancija, yra esminis ir buvo paliktas bei konkrečiai suformuluotas 28 straipsnio 2 dalyje, kurioje nurodyta, kad teismas, kuriame byla iškelta vėliau, nusprendžia – vėlgi, tai yra jo teisė, o ne pareiga – atsisakyti nagrinėti bylą atsisakydamas jurisdikcijos teismo, kuriame susijęs ieškinys iškeltas pirmiau, naudai. Priešingu atveju, jeigu byla, nagrinėjama teisme, kuriame ji iškelta pirmiausiai, yra nagrinėjama apeliacine tvarka, viena iš šalių iš tiesų netektų galimybės pasinaudoti viena pakopa teismų hierarchijoje. Jeigu, kita vertus, byla yra nagrinėjama apeliacine tvarka tame teisme, kuriame ji iškelta vėliau, siekiant proceso efektyvumo nebūtų tikslinga, kad tas teismas atsisakytų savo jurisdikcijos naujo teismo proceso pirmąja instancija naudai.

Bet kokiu atveju teismas, kuriame byla iškelta vėliau, jurisdikcijos atsisakyti gali tik to paprašius vienai iš šalių, jeigu jurisdikciją nagrinėti tą bylą turi teismas, kuriame ji iškelta pirmiausia, ir jeigu pagal to teismo teisės aktus leidžiama tas bylas nagrinėti kartu. Šioje nuostatoje vartojama formuluotė „minėtas bylas nagrinėti kartu“ (angl. „consolidation thereof“), t.y. „būtent tas susijusias bylas“ (angl. „of *the* related actions“), o ne tiesiog „susijusias bylas“ (angl. „*of* related actions“), kaip buvo suformuluota 1988 m. Konvencijoje, reiškia, kad pagal teismo, kuriame byla iškelta pirmiausia, teisės aktus turi būti leidžiama kartu nagrinėti būtent tuo konkrečiu atveju nagrinėjamas susijusias bylas, o ne apskritai kartu nagrinėti bylas. Todėl prieš atsisakydamas jurisdikcijos teismas privalo įsitikinti, kad kitas teismas ją prisiims.

123. *Ad hoc* darbo grupė svarstė, ar 28 straipsnio nuostatomis turėtų būti numatyta daugiau lankstumo, suteikiant teismui, kuriame byla iškelta pirmiausia, teisę atsisakyti jurisdikcijos teismo, kuriame byla iškelta vėliau, naudai, kai tai būtų tikslinga atsižvelgiant į bylos aplinkybes, tačiau nusprendė tokios galimybės nesudaryti. Suteikus tokią teisę, šia Konvencija būtų sudaryta galimybė toliau taikyti *forum non conveniens* doktriną, kuri yra nebūdinga daugeliui šios Konvencijos privalančių laikytis valstybių teisinių tradicijų.

([1]) Jenard ataskaita, p. 41.

8. ***Laikinosios, įskaitant apsaugos, priemonės***

124. Naujojoje konvencijoje nustatyta taisyklė dėl laikinųjų ir apsaugos priemonių – tai tik formaliai pakeista 1988 m. Konvencijos taisyklė (žr. Jenard ataskaitą, p. 42, Schlosser ataskaitą, 183 punktą, ir Jenard ir Möller ataskaitą, 65 punktą). 31 straipsnio glausta formuluote tiesiog nurodyta, kad jeigu tokiomis priemonėmis galima naudotis pagal Konvencijos privalančios laikytis valstybės teisę, tos valstybės teismo gali būti prašoma taikyti tokias priemones, net jeigu pagal šią Konvenciją nagrinėti bylą iš esmės jurisdikciją turi kitos šios Konvencijos privalančios laikytis valstybės teismai. Kaip nurodyta Jenard ataskaitoje, atitinkama Briuselio konvencijos taisykle (24 straipsnis) nustatyta, kad kompetentingos institucijos nagrinėja bylą „neatsižvelgdamos į Konvencijoje nustatytas taisykles dėl jurisdikcijos“. Taigi, ši nuostata yra tik nuoroda į nacionalinius teismo, kuriame iškelta byla ir kuris taikys *lex fori* tiek priemonių, kurios turi būti paskirtos nustatymo, tiek jo paties įgaliojimų jas paskirti atžvilgiu, teisės aktus.

125. *Ad hoc* darbo grupė, remdamasi įvairiais Komisijos ir nacionalinių ekspertų delegacijų pasiūlymais, itin nuodugniai svarstė klausimą, ar ši Konvencijos taisyklė yra pakankama. Diskutuojant itin buvo akcentuota tai, kad pageidautina nustatyti vienodą sąvokos „laikinosios, įskaitant apsaugos, priemonės“ apibrėžtį, kuri galėtų apimti Prancūzijoje taikomą priemonę, žinomą kaip „*référé provision*“. Kadangi Konvencijoje nėra nustatytos konkrečios šios sąvokos apibrėžties, Teisingumo Teismas apibrėžė „laikinąsias, įskaitant apsaugos, priemones“ kaip priemones, kurios „skirtos išsaugoti faktinę ar teisinę padėtį tam, kad apsaugotų teises, kurias, be kita ko, prašoma pripažinti bylą iš esmės nagrinėjančio teismo“ ([2]). Tačiau buvo pastebėta, kad tokios sąsajos su bylos esmės nagrinėjimo procesu, ne visada duoda patenkinamų rezultatų: kai apsaugos priemonė prilygsta išankstiniam vykdymui, nepriklausomai nuo bylos nagrinėjimo iš esmės baigties, Konvencijoje nustatytas ieškinių dėl bylos esmės jurisdikcijos taisykles praktiškai galima apeiti. Todėl buvo nurodytas argumentas, kad leidžiant naudoti vykdytinas priemones gali tekti taikyti apribojimus, pavyzdžiui, nustatyti, kad jas naudoti būtų leidžiama dėl skubos priežasčių arba dėl to, kad reikalinga apsauga. Taip pat buvo teigiama, kad formuluotę reikėtų iš dalies pakeisti, kad taptų aišku, jog laikinieji mokėjimo nurodymai nepatenka į Konvencijoje nustatytos specialiosios taisyklės taikymo sritį ir juos nurodyti atlikti gali tik teismas, turintis jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės; priešingu atveju Konvencijoje nustatytos taisyklės dėl jurisdikcijos neveiktų ir byla būtų išspręsta nagrinėjimui neįvykus iki galo.

([2]) Teisingumo Teismas, Byla C-261/90 *Reichert*, [1992] Rink., p. I-2149, 34 punktas.

Todėl buvo pasiūlyta, kad 31 straipsnis turėtų būti aiškinamas ne kaip nuoroda į *lex fori*, o kaip materialinė taisyklė, kurios taikymo sritis apsiriboja priemonėmis, kurios faktiškai galėtų būti vykdomos toje valstybėje, kurioje buvo pateiktas prašymas dėl tokių priemonių taikymo, netaikant kitos vykdymo tvarkos ([1]). Tos valstybės, kurioje priemonė turi būti vykdoma, teismas turėtų turėti išimtinę jurisdikciją nurodyti taikyti tą priemonę. Argumentuojant už tos valstybės, kurioje priemonė gali ir turi būti vykdoma, teismo jurisdikciją, buvo pastebėta, kad tokių priemonių pobūdį ir aplinkybes, kuriomis tokios priemonės gali būti leistos naudoti, nustatant pagal nacionalinę teisę sudaroma galimybė atsirasti jurisdikcijai, grindžiamai nepagrįstai pernelyg plataus taikymo nuostata dėl teismo vietos pasirinkimo, o tai turėtų būti neleidžiama pagal šią Konvenciją.

126. Prieš *ad hoc* darbo grupei užbaigiant darbą, šie klausimai buvo išnagrinėti Teisingumo Teismo sprendime, kuris apima įvairius šios temos aspektus ([2]). Teisingumo Teismas nurodė, kad teismas, turintis jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės pagal vieną iš šioje Konvencijoje nustatytų nuostatų dėl jurisdikcijos taip pat turi jurisdikciją nurodyti skirti laikinąsias ar apsaugos priemonės, tai jurisdikcijai netaikant jokių kitų sąlygų ([3]). Atitinkama šios Konvencijos nuostata nustatoma dar viena jurisdikciją reglamentuojanti taisyklė, pagal kurią numatyta, kad teismas gali nurodyti skirti pagal jo nacionalinę teisę leidžiamas naudoti laikinąsias ar apsaugos priemones, net tuo atveju, jeigu jis neturi jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės, su sąlyga, kad ginčo dalykas patenka į Konvencijos *ratione materiae* taikymo sritį ([4]). Vien tik tai, kad procesas buvo, ar galėjo būti, pradėtas dėl bylos esmės vienos iš šios Konvencijos privalančių laikytis valstybių teisme, iš kitos šios Konvencijos privalančios laikytis valstybės teismo neatima jam priklausančios jurisdikcijos ([5]). Tokia jurisdikcija nepriklauso nuo šioje Konvencijoje nustatytos jurisdikciją reglamentuojančios taisyklės ir taip pat gali būti grindžiama viena iš šios Konvencijos 3 straipsnyje nurodytų taisyklių dėl nepagrįstai pernelyg plačios apimties jurisdikcijos. Kalbant apie šioje Konvencijoje nustatytas sąlygas, kurios turi būti įvykdytos, kad būtų leista naudoti laikinąją ar apsaugos priemonę, kaip apibrėžta atitinkamoje Konvencijos nuostatoje, tokias priemones leidžiama naudoti, jeigu, *inter alia*, egzistuoja realus priemonių, kurias prašoma taikyti, dalyko ir teismo, kurio prašoma taikyti tas priemones, valstybės teritorinės jurisdikcijos ryšys ([6]).

Laikinųjų ir apsaugos priemonių sąvokos apibrėžtis priklauso nuo teismo nacionalinės teisės, tačiau nacionalinė teisė aiškintina atsižvelgiant į Teisingumo Teismo nurodytą koncepciją, pagal kurią, kaip jau minėta šiame dokumente, tokios priemonės apibrėžiamos kaip priemonės, skirtos išsaugoti faktinę ar teisinę padėtį tam, kad apsaugotų teises, kurias prašoma pripažinti jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės turinčio teismo. Atsižvelgiant į šią koncepciją, priemonė, kuria nurodoma atlikti tarpinį sutartinio pobūdžio mokėjimą, pagal patį savo pobūdį yra tokia, kad gali turėti pirmenybę teismo, turinčio jurisdikciją priimti sprendimą dėl bylos esmės, sprendimo atžvilgiu, ir nėra laikinoji priemonė, kaip apibrėžta atitinkamoje Konvencijos nuostatoje, išskyrus atvejus, kai, pirma, atsakovui garantuojamas priteistos sumos grąžinimas, jeigu ieškovui nepavyksta laimėti proceso dėl jo ieškinio esmės, ir, antra, priemonė, kurią prašoma taikyti, yra susijusi tik su konkrečiu atsakovo turtu, esančiu arba turinčiu būti teritorinės jurisdikcijos, kurioje pateikiamas pareiškimas, ribose ([7]).

127. Atsižvelgdama į šį Teisingumo Teismo sprendimą, *ad hoc* darbo grupė svarstė, ar būtina 31 straipsnyje reglamentuoti tame sprendime išdėstytus principus, ir nusprendė, kad tai nėra būtina, be kita ko, dėl to, kad jeigu jie būtų įtraukti į teisės aktą, gali prireikti juos aiškinti detaliau, visų pirma priemonės dalyką ir teismo teritorinę jurisdikciją siejančio veiksnio, kuris Teisingumo Teismo sprendime apibrėžtas išimtinai turint omenyje konkrečią nagrinėjamą bylą, atžvilgiu.

Dar viena problema yra susijusi su pagal 31 straipsnį paskirtų priemonių pripažinimu kitose šios Konvencijos privalančiose laikytis valstybėse. Teismo, pagal šią Konvenciją turinčio jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, paskirtos priemonės, be jokios abejonės, yra sprendimai, kurie turi būti pripažinti pagal Konvencijos III antraštinę dalį, tačiau atrodo natūralu, kad 31 straipsnyje nurodytu jurisdikcijos pagrindu priimtų sprendimų iš esmės neturėtų reikėti pripažinti ir vykdyti užsienyje. Šiuo atveju *ad hoc* darbo grupė taip pat nusprendė, kad į Konvenciją konkrečių nuostatų įtraukti nereikia.

IV SKYRIUS

PRIPAŽINIMAS IR VYKDYMAS

1. *Bendra informacija*

128. Į Lugano konvencijos taikymo sritį patenkančių teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo procedūrų supaprastinimas yra vienas iš esminių šios konvencijos aspektų; tai buvo ir vienas iš esminių Briuselio konvencijos aspektų, kurioje buvo nurodyta, kad tai yra pagrindinis tikslas. III antraštinės dalies tikslas – nustatyti procedūrą, sudarančią kuo palankesnes sąlygas teismo sprendimams laisvai judėti ir dar labiau sumažinančią tebeegzistuojančias kliūtis, nors jau 1968 m. Briuselio konvencijoje nustatytos sprendimų pripažinimo ir vykdymo taisyklės galėtų būti laikomos itin liberaliomis ([8]).

Neabejotina, kad bendroje teisminėje erdvėje, kurią numatyta sukurti EB sutartimi ir į kurią galima lengvai įtraukti ir ELPA šalis, kaip nurodyta Lugano konvencijoje, laisvas teismo

([1]) Taip pat žr. Tarptautinės privatinės teisės Europos grupės pasiūlymus, 13 punktas.
([2]) Teisingumo Teismas, Byla C-391/95 *Van Uden*, [1998] Rink., p. I-7091.
([3]) Byla *Van Uden*, 22 punktas.
([4]) Byla *Van Uden*, 20 ir 28 punktai.
([5]) Byla *Van Uden*, 29 punktas, ir (dėl galimybės procesą dėl bylos esmės vykdyti arbitraže) 34 punktas.
([6]) Byla *Van Uden*, 40 punktas.
([7]) Byla *Van Uden*, 43–48 punktai. Dėl panašios išvados, taip pat žr. Teisingumo Teismo bylą C-99/96 *Mietz*, [1999] Rink., p. I-2277, 47 punktas.
([8]) Jenard ataskaita, p. 42.

sprendimų judėjimas būtų užtikrintas panaikinus visas *exequatur* procedūras šios Konvencijos privalančiose laikytis valstybėse teismo sprendimų, gaunamų iš kitų šios Konvencijos privalančių laikytis valstybių, atžvilgiu, kad tokie teismo sprendimai galėtų būti vykdomi tiesiogiai, neatliekant tikrinimo. *Ad hoc* darbo grupė kruopščiai išnagrinėjo šią galimybę, tačiau nusprendė, kad ją taikyti dar per anksti atsižvelgiant į nacionalinio suverenumo prerogatyvas, kurios vis dar tebėra būdingos Europos valstybėms – o vienas iš svarbių šio aspekto elementų yra teisenos administravimas, bent jau daugeliu teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose atvejų ([1]).

Visgi sprendimų pripažinimo ir vykdymo taisyklių pakeitimai yra pagrįsti požiūriu, kad galima dar labiau sumažinti vykdančiosios valstybės institucijų įsikišimo mastą ir kad teismo sprendimo paskelbimas vykdytinu gali būti beveik tik formalumas. Šią išvadą patvirtina nacionalinės teismų praktikos, susijusios su ankstesnėmis konvencijomis, nagrinėjimo rezultatai, kurie rodo, kad apeliacinių skundų dėl teismo sprendimų paskelbimo vykdytinais pagal Briuselio ir Lugano konvencijas skaičius yra toks mažas, kad jį galima laikyti nereikšmingu.

129. Konvencijos III antraštinė dalis yra atitinkamai pagrįsta principu, kad teismo sprendimo paskelbimas vykdytinu tam tikru mastu turi būti automatiškas ir kad atliekamas tik formalus patikrinimas, šioje pradinėje proceso stadijoje netikrinant, ar esama šioje Konvencijoje numatytų pagrindų atsisakyti pripažinti sprendimą. Todėl šioje stadijoje pasitikima kilmės valstybe, kad ji veiks tinkamai – tokio požiūrio taip pat laikomasi kitose Europos bendrą rinką reglamentuojančių taisyklių srityse. Tikrinimas, ar esama pagrindų atsisakyti pripažinti sprendimą atidedamas iki antros stadijos, kurioje šalis, kurios atžvilgiu gautas sprendimas teismo sprendimą paskelbti vykdytinu, nusprendusi tai užginčyti privalo įrodyti, kad esama tokių pagrindų. Toks teismo sprendimo paskelbimo vykdytinu procedūros supaprastinimas atliekamas kartu peržiūrint atsisakymo pripažinti teismo sprendimą pagrindus, kurių, palyginti su 1988 m. Konvencija, yra mažiau, tačiau tai padaryta nepažeidžiant principo, pagal kurį procesas kilmės valstybėje turi vykti laikantis tinkamo teismo proceso reikalavimų ir gynybos teisių.

130. Buvo nutarta, kad nereikia jokių pakeitimų, susijusių su teismo sprendimais, kurie turi būti pripažinti ir vykdomi, tad 32 straipsnyje atkartota atitinkama 1988 m. Konvencijos nuostata ([2]). Taigi visi teismo priimti sprendimai, nepriklausomai nuo to, kaip jie pavadinti, yra „teismo sprendimai“, ir ši sąvoka taip pat apima teismo pareigūnų nurodymus dėl žyminio mokesčio ar išlaidų nustatymo – tokia tvarka numatyta kai kuriose Europos šalių sistemose. Pažymėtina, kad plati sąvokos „teismas“ apibrėžtis 62 straipsnyje reiškia, kad siekiant priskirti atitinkamam tipui instituciją, priėmusią pripažinimui ir vykdymui pateiktą sprendimą, 32 straipsnis taip pat aiškintinas plačiai. Taigi, ši sąvokos apibrėžtis apima teismo arba teismines funkcijas vykdančio organo ar asmens priimtus sprendimus, nepriklausomai nuo to, ar sprendimą priėmęs asmuo yra oficialiai vadinamas „teisėju“, kaip kad tuo atveju, kai nurodymus dėl mokėjimų priima teismo sekretoriai ar registratoriai. *Ad hoc* darbo grupės nuomone, nebūtina iš dalies keisti 32 straipsnį, kad šią nuostatą būtų galima aiškinti plačiai, atsižvelgiant į dėl noro paspartinti teisinius procesus išaugusį nacionalinių procedūrų skaičių.

Laikinosios ir apsaugos priemonės taip pat patenka į „teismo sprendimų“ sąvokos apibrėžtį, jeigu jas yra paskyręs teismas, su sąlyga, kad kilmės valstybėje abiem šalims prieš tai buvo sudaryta galimybė būti išklausytoms. Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad būtent dėl atsakovui suteikiamų garantijų pirminiame procese ši Konvencija yra liberali teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo atžvilgiu – todėl III antraštinėje dalyje nustatytos sąlygos nevykdomos laikinųjų ar apsaugos priemonių, kurias paskyrė ar leido paskirti teismas, nenurodęs šaliai, prieš kurią šios priemonės nukreiptos, atvykti į teismą, ir kurios yra skirtos vykdyti nutarties dėl šių priemonių prieš tai neįteikus tai šaliai, atveju ([3]).

Galiausiai, pažymėtina, kad III antraštinėje dalyje nurodyti sprendimai apima Teisingumo Teismo ar kitų Europos bendrijos teismų sprendimus ([4]), kadangi 1 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kaip jau minėta pirmiau, kad sąvoka „šios Konvencijos privalanti laikytis valstybė“ taip pat gali reikšti Europos bendriją.

2. ***Pripažinimas***

131. Palyginti su 1988 m. Konvencija, nebuvo padaryta jokių skirsnio dėl teismo sprendimų pripažinimo pakeitimų – nei šį klausimą traktuojant kaip esminį, nei kaip šalutinį bet kuriame šios Konvencijos privalančios laikytis valstybės teisme (33 straipsnis, žr. Jenard ataskaitą, p. 43–44). Tereikia pridurti, kad aiškiau išdėsčius 1 straipsnio 3 dalies formuluotę, skirsnio dėl teismo sprendimų pripažinimo taisyklės taip pat taikomos Europos Bendrijų Teisingumo Teismo sprendimams, kai iškyla klausimas dėl jų pripažinimo valstybėse, nesančiose Europos bendrijos narėmis. Vieninteliai pakeitimai, padaryti siekiant dar mažiau tikrinti užsienio šalių teismų sprendimus, yra susiję su atsisakymo pripažinti teismo sprendimą pagrindais.

([1]) *Ad hoc* darbo grupei užbaigus savo darbą, *exequatur* procedūra Bendrijoje nebetaikoma tam tikrų rūšių teismo sprendimams: 2004 m. balandžio 21 d. Reglamentas (EB) Nr. 805/2004, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, OL L 143, 2004 4 30 (su pakeitimais, padarytais Reglamentu (EB) Nr. 1869/2005, OL L 300, 2005 11 17); 2006 m. gruodžio 12 d. Reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą, OL L 399, 2006 12 30; ir 2007 m. liepos 11 d. Reglamentas (EB) Nr. 861/2007, nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, OL L 199, 2007 7 31.

([2]) Dėl šios nuostatos žr. Jenard atskaitą, p. 42, ir Schlosser ataskaitą, 188 punktą.

([3]) Teisingumo Teismas, Byla 125/79 *Denilauler* prieš *Couchet*, [1980] Rink., p. 1553.

([4]) Pvz., žr. Vidaus rinkos derinimo tarnyba, kuri Europos bendrijoje priima sprendimus dėl tam tikrų Bendrijos intelektinės nuosavybės teisių, pavyzdžiui, Bendrijos prekių ženklų ir registruotų dizainų, panaikinimo ar paskelbimo negaliojančiomis, arba nacionaliniai teismai, ES valstybių narių paskirti Bendrijos teismais, kurie priima sprendimus dėl tam tikrų Bendrijos intelektinės nuosavybės teisių, pavyzdžiui, Bendrijos prekių ženklų, registruotų ir neregistruotų dizainų, paskelbimo negaliojančiomis.

1. **Viešoji tvarka (34 straipsnio 1 dalis)**

132. Europos Komisija pasiūlė, kad nuoroda į valstybės, į kurią kreipiamasi dėl teismo sprendimo pripažinimo, viešąją tvarką kaip vieną iš pagrindų atsisakyti pripažinti teismo sprendimą būtų išbraukta, kadangi tokiu pagrindu nacionalinių teismų sprendimuose Briuselio ir Lugano konvencijų atžvilgiu buvo remiamasi labai retai, o Teisingumo Teismo niekada nebuvo prašyta paaiškinti jo taikymo sritį. Nepaisant to, kad buvo pritariančių pasiūlymui, *ad hoc* darbo grupėje jam pritarta nepakankamai – darbo grupėje buvo paprieštarauta, kad valstybei, į kurią kreipiamasi, turi būti sudarytos sąlygos apsaugoti savo esminius interesus remiantis tokiu principu kaip viešoji tvarka, net jeigu šis principas taikomas retai. Siekiant akcentuoti išimtinį galimybės remtis šiuo atsisakymo pagrindu pobūdį, dabartinėje nuostatos formuluotėje nurodyta, kad atsisakyti pripažinti teismo sprendimą galima tik tada, kai toks pripažinimas „akivaizdžiai“ prieštarautų viešajai tvarkai.

133. Viešosios tvarkos sąvoka apibrėžiama iš esmės valstybės, į kurią kreipiamasi, nacionalinėje teisėje. Tačiau Teisingumo Teismas nurodė, kad jis turi jurisdikciją peržiūrėti ribas, kuriose nacionalinis teismas gali remtis viešosios tvarkos pagrindu, kad atsisakytų pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą, ir nusprendė, kad galimybė remtis viešosios tvarkos sąvoka pagal 34 straipsnio 1 dalį gali būti numatyta tik tais atvejais, kai sprendimo pripažinimas nepriimtinu mastu neatitiktų valstybės, kurioje prašoma jį vykdyti, viešosios tvarkos, kadangi juo pažeidžiamas vienas iš esminių principų; toks pažeidimas turėtų prilygti akivaizdžiam teisės normos pažeidimui, kuris laikomas esminiu tos valstybės teisės sistemoje ([1]). Tačiau jeigu teisės normos pažeidimas nėra tokio pobūdžio, rėmimasis viešosios tvarkos pagrindu galiausiai prieštarautų uždraudimui peržiūrėti užsienio teismo sprendimą iš esmės, nustatytam Konvencijos 36 straipsnyje ([2]).

Šiuo atveju kyla klausimas, ar viešosios tvarkos sąvoka Konvencijoje yra tik materialiosios viešosios tvarkos klausimas, ar taip pat apima ir tai, kas vadinama procesine viešąja tvarka, ar procesinė viešoji tvarka šiame kontekste yra aktuali tik tiek, kiek patenka į garantijos, kuria užtikrinama teisė į teisingą teismo procesą, kaip numatyta 34 straipsnio 2 dalyje, taikymo sritį. Šį klausimą nuodugniai svarstė *ad hoc* darbo grupė; be to, jam skirta nemažai dėmesio literatūroje, kur laikytasi skirtingų pozicijų. Vėlgi, verta priminti Teisingumo Teismo išvadas: pažymėjęs, kad teisė būti ginamam yra viena iš pagrindinių teisių, kilusi iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų, ir kad ši teisė yra garantuojama Europos žmogaus teisių konvencijoje, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad nacionalinis teismas turi teisę nuspręsti, kad atsisakymas išklausyti kaltinamojo gynybos yra akivaizdus vienos iš pagrindinių teisių pažeidimas ([3]). Tačiau šis sprendimas buvo priimtas atsižvelgiant į nagrinėjamos bylos aplinkybes – ši byla buvo susijusi su teismo sprendimu civilinėje byloje, kuriuo nurodyta atlyginti žalą ir kuris buvo priimtas kartu su baudžiamuoju nuosprendžiu kaltinamajam nedalyvaujant procese, ir negali būti aiškinamas kaip leidžiantis šaliai pagal 34 straipsnio 1 dalį remtis kokiu nors gynybos teisių pažeidimu, net tokiu pažeidimu, kuris akivaizdžiai nepažeidžia valstybės narės, į kurią kreipiamasi, viešosios tvarkos, kaip tame pačiame sprendime apibūdino Teisingumo Teismas.

2. **Atsakovo teisių pažeidimas atsakovui nedalyvaujant procese (34 straipsnio 2 dalis)**

134. Pagal 1988 m. Konvenciją teismo sprendimas, priimtas atsakovui nedalyvaujant procese, nepripažįstamas, jeigu atsakovas neturėjo galimybės „laiku ir tinkamu būdu gauti“ bylos iškėlimo pirmajame teisme arba lygiavertį dokumentą tam, „kad galėtų susitarti dėl savo gynybos“ ([4]). Šia nuostata nustatytos dvi sąlygos, pirmoji – kad dokumentas turėtų būti įteiktas tinkamu būdu – reiškia, kad turi egzistuoti kilmės valstybės teisės aktais bei tai valstybei dokumentų įteikimo atžvilgiu privalomomis konvencijomis pagrįstas sprendimas, o antroji – kad turi būti užtikrinta pakankamai laiko, kad atsakovas galėtų susitarti dėl savo gynybos – reiškia, kad turi būti atliekamas faktinio pobūdžio įvertinimas, kadangi turi būti nustatyta, ar laikotarpis, apskaičiuojamas nuo datos, kai dokumentas buvo tinkamai įteiktas, yra pakankamas, kad atsakovas galėtų susitarti dėl savo gynybos ([5]). Nustatant, ar šios sąlygos yra įvykdytos, praktikoje yra kilę tam tikrų sunkumų, dėl to kelis kartus savo nuomonę pareikšti turėjo Teisingumo Teismas, visų pirma dėl antrosios sąlygos bei šių abiejų sąlygų bendro poveikio.

Teisingumo Teismas išaiškino kelis šios nuostatos teigiamus aspektus, kaip bus nurodyta toliau tekste, tačiau taip pat nurodė trūkumus, galinčius sudaryti sąlygas skolininkui piktnaudžiauti padėtimi nesąžiningai elgiantis. Visų pirma, dėl to, ar dokumentas tinkamai įteiktas, Teisingumo Teismas nusprendė, kad šios dvi sąlygos turi bendrą poveikį, t.y. teismo sprendimą priėmus atsakovui nedalyvaujant procese, jis negali būti pripažįstamas, jeigu bylos iškėlimo dokumentas nebuvo tinkamai įteiktas atsakovui, net jeigu atsakovas ir turėjo pakankamai laiko susitarti dėl savo gynybos ([6]), ir nurodė, kad šiuo tikslu teismas, į kurį kreipiamasi, gali atsižvelgti į bet kokį dokumentų įteikimo reikalavimo pažeidimą, kuri yra vertintinas atsižvelgiant į pirmąjį sprendimą priėmusio teismo teisę, įskaitant visas tarptautines konvencijas, kurios gali būti aktualios šiuo atžvilgiu. Dokumentų įteikimo laiku klausimu Teisingumo Teismas nurodė, jog tai, kad atsakovas galėjo sužinoti apie procesą, neturi reikšmės, jeigu tai atsitiko po teismo sprendimo priėmimo, net jeigu kilmės valstybėje yra numatytos teisių gynimo priemonės, o atsakovas jomis nepasinaudojo ([7]).

([1]) Teisingumo Teismas, Byla C-7/98 *Krombach*, [2000] Rink., p. I-1935, 23 ir 37 punktai, dėl teisės būti ginamam.

([2]) Teisingumo Teismas, Byla C-38/98 *Renault* prieš *Maxicar*, [2000] Rink., p. I-2973, 30 punktas, dėl kilmės valstybės teismų atliekamo tinkamo Bendrijos laisvo prekių judėjimo ir laisvos konkurencijos principų taikymo.

([3]) Teisingumo Teismas, Byla C-7/98 *Krombach*, [2000] Rink., I-1935, p. 38–40 punktai.

([4]) Jenard ataskaita, p. 44; Schlosser ataskaita, 194 punktas.

([5]) Teisingumo Teismas, Byla 166/80 *Klomps* prieš *Michel*, [1981] Rink., p. 1593, 15–19 punktai.

([6]) Teisingumo Teismas, Byla C-305/88 *Lancray* prieš *Peters und Sickert*, [1990] Rink., p. I-2725, 15, 18 ir 23 punktai.

([7]) Teisingumo Teismas, Byla C-123/91 *Minalmet* prieš *Brandeis*, [1992] Rink., p. I-5661, 22 punktas; Byla C-78/01, *Hendrikman*, [1996], Rink., p. I-4943, 18–21 punktai.

Šie Teisingumo Teismo sprendimai pagrįsti tiesioginiu šios taisyklės aiškinimu, akivaizdžiai siekiant apsaugoti skolininko interesus, ir dėl jų yra kilę debatų literatūroje, kuriuose pabrėžta, kad taip pat turi būti apsaugoti ir kreditoriaus interesai, ir kad nesąžiningam skolininkui neturi būti sudarytos sąlygos pasinaudoti vien tik formaliais ir nereikšmingais dokumentų įteikimo pažeidimais arba tuo, kad dokumentai įteikti vėliau, ir nesiimti jokių veiksmų, pasitikėdamas tuo, kad kai bus prašoma pripažinti teismo sprendimą, jis galės remtis Konvencijoje nustatytais atsisakymo pripažinti sprendimą pagrindais. Į šiuos debatus įsijungė ir *ad hoc* darbo grupė, ypač daug dėmesio skyrusi šiam klausimui ir siekdama rasti sprendimą, kuriuo būtų užtikrinta kreditoriaus ir skolininko interesų pusiausvyra ir kuriuo būtų užkirstas kelias skolininkui, žinančiam apie jam iškeltą procesą, nesiimti jokių veiksmų ir vėliau remtis tam tikra nuostata, pagal kurią būtų oficialiai atsisakyta pripažinti teismo sprendimą.

135. Dėl šios priežasties 34 straipsnio 2 dalyje nebėra aiškiai apibrėžto reikalavimo, kad dokumentai būtų įteikti tinkamai, o vietoj to atsakovui suteikiama galimybė susitarti dėl savo gynybos, taip pat tam suteikiant tiek laiko, kiek gali prireikti. Pagal dabartinę formuluotę dokumentus atsakovas turi gauti „tinkamu būdu“, „kad galėtų susitarti dėl savo gynybos“. Šia formuluote nebereikalaujama vien tik to, jog turi būti įsitikinta, kad dokumentai buvo įteikti pagal taikytiną teisę; vietoj to nustatytas reikalavimas, kad būtų atliktas faktinio pobūdžio įvertinimas, kurio metu bus skirta dėmesio tikrai svarbiam aspektui – ar buvo laikytasi dokumentų įteikimo taisyklių, tačiau šis aspektas nebus lemiamas: teismas, kurio prašoma pripažinti sprendimą, turės apsvarstyti visus kitus veiksnius, galinčius padėti nustatyti, ar, nepaisant vieno ar kito pažeidimo, dokumentus atsakovas gavo tinkamu būdu, kad galėtų susitarti dėl savo gynybos. Taigi, dokumentų įteikimo reikalavimo pažeidimai gali būti vienas iš atsisakymo pripažinti teismo sprendimą pagal 34 straipsnio 2 dalį pagrindų tik tuo atveju, jeigu buvo pažeisti atsakovo interesai užkertant jam kelią apsiginti ([1]), ir nėra reikšmingi, jeigu atsakovas turėjo galimybę atvykti į teismo procesą ir gintis, galbūt netgi pateikęs pareiškimą dėl tokių pažeidimų, kilmės valstybėje.

Kartu su šiuo faktinio pobūdžio įvertinimu turi būti atliekamas, kaip numatyta 1988 m. Konvencijoje, ir kitas faktinio pobūdžio įvertinimas siekiant nustatyti, ar atsakovui buvo suteikta pakankamai laiko susitarti dėl savo gynybos; šiuo tikslu teismas gali apsvarstyti visas susijusias aplinkybes, netgi jei jos susiklostė po dokumentų įteikimo ([2]), bei galimybę remtis 26 straipsnio 2 dalies nuostata, kurios kilmės valstybės teismas privalo laikytis bet kokiu atveju ([3]). 34 straipsnio 2 dalyje nereikalaujama turėti įrodymą, kad su bylos iškėlimo dokumentu atsakovas buvo faktiškai supažindintas; šioje dalyje reikalaujama tik to, kad nuo dokumento įteikimo datos skaičiuojamas laikotarpis būtų pakankamas, kad atsakovas galėtų susitarti dėl savo gynybos ([4]).

136. 34 straipsnio 2 dalyje skolininkui užtikrinta apsauga tuo atveju, jeigu dokumentai buvo įteikti pažeidžiant nustatytą tvarką, buvo apribota ir kitu būdu: net jeigu dokumentai atsakovui nebuvo įteikti laiku ir tinkamu būdu, kad jis galėtų susitarti dėl savo gynybos, teismo sprendimas turi būti pripažįstamas tais atvejais, kai atsakovas neapskundė to sprendimo kilmės valstybėje, kai jis turėjo galimybę tai padaryti. Teismo procese nedalyvaujančio atsakovo apsauga tais atvejais, kai padaryta pažeidimų jį informuojant, neturėtų būti suteikiama ir tais atvejais, kai atsakovas nesiima jokių veiksmų – šia taisykle siekiama išspręsti šią problemą nustatant reikalavimą, kad atsakovas, jeigu gali, pateiktų visus prieštaravimus kilmės valstybėje ir išnaudotų visas teisių gynimo priemones toje valstybėje, o ne pasiliktų galimybę tai padaryti vėlesniame etape, kai teismo sprendimas turi būti pripažintas kitoje šios Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje. 34 straipsnio 2 dalyje nustatyta išimtis akivaizdžiai neapima 1988 m. Konvencijos atitinkamos nuostatos aiškinimo, kurį pirmiau pateikė Teisingumo Teismas ([5]).

137. 34 straipsnio 2 dalies taikymo sritis yra bendra ir ji yra skirta užtikrinti, kad teismo sprendimai, kuriems leista laisvai judėti šios Konvencijos privalančiose laikytis valstybėse, buvo priimti laikantis gynybos teisių. Todėl šis straipsnis taikomas nepriklausomai nuo atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos (buveinės), kuri gali būti kitoje šios Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, kitoje nei šios Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje arba toje pačioje valstybėje, kaip ir kilmės teismas ([6]).

Tačiau pažymėtina, kad Šveicarijos prašymu įtrauktoje 1 protokolo III straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad ratifikuodama konvenciją Šveicarija pasilieka teisę paskelbti, kad ji netaikys 34 straipsnio 2 punkto dalies, kurioje daroma nuoroda į atvejus, kai skolininkas neužginčijo kilmės valstybės teismo sprendimo, kai turėjo galimybę tą padaryti. Šveicarijos delegacija laikėsi nuomonės, kad šia išimtimi nepakankamai gerbiama atsakovo teisė į teisingą teismo procesą. 1 protokolo III straipsnyje taip pat nustatyta, kad, savaime suprantama, jeigu Šveicarija tai paskelbia, kitos Susitariančiosios Šalys tą pačią išlygą taikys Šveicarijos teismų priimtų sprendimų atžvilgiu. Susitariančiosios Šalys gali pareikšti tokią pačią išlygą kitai šios Konvencijos privalančiailaikytis valstybei, prisijungiančiai prie šios Konvencijos pagal 70 straipsnio 1 dalies c punktą.

([1]) Dėl panašaus požiūrio žr. Tarptautinės privatinės teisės Europos grupės pasiūlymus, 14–16 punktai.

([2]) Teisingumo Teismas, Byla 49/84 *Debaecker* prieš *Bouwman*, [1985] Rink., p. 1779, rezoliucinė dalis.

([3]) *Ad hoc* darbo grupė nutarė, kad į 34 straipsnio 2 dalį nereikia tiesiogiai įtraukti 26 straipsnio 2 dalies teksto, kaip pradžioje siūlė Komisija, kad nebūtų nustatyta, jog privaloma tvarka reikia tikrinti dar ir sprendimą priėmusio teismo veiksmus.

([4]) Teisingumo Teismas, Byla 166/80 *Klomps* prieš *Michel*, [1981] Rink., p. 1593, 19 punktas.

([5]) *Minalmet* ir *Hendrikman* bylų sprendimuose, žr. 134 punktą. Dėl „Briuselis I“ reglamento atitinkamos nuostatos Teisingumo Teismas taip pat pateikė paaiškinimą, kad galimybė atsakovui užginčyti jam nedalyvaujant priimtą teismo sprendimą valstybėje narėje apima sąlygą, kad jis buvo informuotas apie tą teismo sprendimą ir turėjo pakankamai laiko pasirengti gynybai bei pradėti procesą, nukreiptą prieš tą sprendimą: žr. Bylą C-283/05 *ASML*, [2006] Rink., p. I-12041.

([6]) Teisingumo Teismas, Byla 49/84 *Debaecker* prieš *Bouwman*, [1985] Rink., p. 1779, 10–13 punktai.

3. **Teismo sprendimų nesuderinamumas (34 straipsnio 3 ir 4 dalys)**

138. 34 straipsnio 3 dalies, kurioje nustatytas principas, pagal kurį šios Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje priimtas teismo sprendimas negali būti pripažįstamas, jeigu yra nesuderinamas su teismo sprendimu, priimtu sprendžiant ginčą tarp tų pačių šalių toje valstybėje, į kurią kreipiamasi, keisti nereikėjo. Ši nuostata taikoma tik retais atvejais, atsižvelgiant į jurisdikcijos *lis pendens* ir susijusių ieškinių atžvilgiu koordinavimo taisykles; šios nuostatos taikymo sritis plati ir ji yra skirta užtikrinti teisinės valstybės principų laikymąsi valstybėje, į kurią kreipiamasi, kuriems grėstų pavojus, jeigu egzistuotų du vienas kitam prieštaraujantys teismo sprendimai ([1]). Taigi, teismo sprendimai gali būti nesuderinami, net jeigu tarp atitinkamų ginčų bendra yra tik jų šalys, o ne tas pats ginčo dalykas ar ieškinio pagrindas ([2]). Taip pat, kad teismo sprendimas būtų nepripažintas, nėra būtina, kad teismo sprendimas toje valstybėje, į kurią kreipiamasi, būtų priimtas pirmiau nei užsienio valstybės teismo sprendimas.

Tačiau siekiant nuspręsti, kuris iš dviejų nesuderinamų užsienio valstybių teismų sprendimų pripažintinas toje valstybėje, į kurią kreipiamasi, reikia atsižvelgti į tai, kuris iš dviejų teismo sprendimų buvo priimtas pirmiau ([3]). 1988 m. Konvencijoje (27 straipsnio 5 dalyje) buvo reglamentuotas tik teismo sprendimų, priimtų šios Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, kurie yra nesuderinami su teismo sprendimais, priimtais pirmiau kitoje nei šios Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, pripažinimo klausimas; naujosios Konvencijos 34 straipsnio 4 dalyje įtraukti teismo sprendimai, priimti šios Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, kurie yra nesuderinami su teismo sprendimais, priimtais pirmiau kitoje šios Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, ir šiems dviems atvejams taikomos vienodos sąlygos. Tokiais atvejais teismo sprendimų nesuderinamumo faktas lemia tai, kad negali būti pripažįstamas vėliau priimtas sprendimas, tačiau tik tuomet, jeigu šie teismo sprendimai yra priimti sprendžiant ginčus tarp tų pačių šalių, jų dalykas yra tas pats bei ieškinio pagrindas sutampa, žinoma, visuomet su sąlyga, kad jie atitinka pripažinimo kriterijus toje valstybėje, į kurią kreipiamasi. Jeigu dalykas arba ieškinio pagrindas nesutampa, pripažįstami abu teismo sprendimai, net jeigu jie yra tarpusavyje nesuderinami. Tuomet nesuderinamumo klausimą turės spręsti nacionalinis teismas, kurio prašoma užtikrinti vykdymą ir kuris šiuo tikslu gali taikyti savo paties sistemos taisykles ir iš tiesų gali atsižvelgti į kitus veiksnius, o ne tik į tai, kuris teismo sprendimas buvo priimtas pirmiau, pavyzdžiui į tai, kuri byla buvo iškelta pirmiau arba kuri iš jų pirmiau tapo *res judicata*, o tai nėra vienas iš šioje Konvencijoje nustatytų teismo sprendimų pripažinimo reikalavimų.

4. **Kilmės valstybės teismo jurisdikcija (35 straipsnis)**

139. Kaip ir 1988 m. Konvencijoje, Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje priimti sprendimai paprastai turi būti pripažįstami valstybėje, į kurią kreipiamasi, neperžiūrint kilmės valstybės teismo jurisdikcijos. 35 straipsnyje pakartojama, kad tokia peržiūra neturi būti atliekama ir kad taisyklėms dėl jurisdikcijos neturi būti taikomas viešosios tvarkos kriterijus, tačiau jame taip pat atkartojamos pirmiau galiojusios taisyklės, kad kilmės valstybės teismo jurisdikcija negali būti peržiūrima, išimtys. Buvo pasiūlyta šias išimtis išbraukti visiškai, kad neliktų jokios jurisdikcijos peržiūros galimybės ([4]), tačiau po nuodugnių svarstymų *ad hoc* darbo grupė nusprendė, kad tai būtų neapgalvotas sprendimas. Todėl numatytos išimtys tuo atveju, kada galima nesilaikyti taisyklių dėl jurisdikcijos bylose, susijusiose su draudimu ir vartojimo sutartimis, ar taisyklių dėl išimtinės jurisdikcijos (II antraštinės dalies 3, 4 ir 6 skirsniai), 68 straipsnyje numatytu atveju bei 64 straipsnio 3 dalyje ir 67 straipsnio 4 dalyje numatytais atvejais ([5]). Buvo svarstoma, ar šias išimtis reikėtų papildyti atveju, kai galima nesilaikyti taisyklių dėl jurisdikcijos, susijusios su individualiomis darbo sutartimis. Šio atvejo buvo nuspręsta neįtraukti remiantis tuo, kad darbo ginčuose bylą paprastai iškelia darbuotojas, o tai reiškia, kad peržiūra, kuri trukdytų pripažinti sprendimą, daugeliu atvejų būtų palanki atsakovui, t. y. darbdaviui.

5. **Kilmės valstybės teismo taikomos teisės peržiūros panaikinimas**

140. Pagal 1988 m. Konvencijos 27 straipsnio 4 dalį sprendimo buvo galima nepripažinti, jei kilmės valstybės teismas, siekdamas priimti nutartį dėl parengtinio klausimo, susijusio su fizinių asmenų statusu arba teisnumu ir veiksnumu, nuosavybės teisėmis, susijusiomis su santuokiniais ryšiais, testamentais ir paveldėjimu (dėl klausimų, kuriems Konvencija netaikoma), taikė ne valstybės, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, tarptautinės privatinės teisės taisyklę, o kitą taisyklę; buvo padaryta išvada, kad ši taisyklė nebereikalinga, iš dalies dėl to, kad Europos bendrijoje padaryta pažanga derinant tarptautinės privatinės teisės nuostatas šiose srityse, ir visų pirma dėl to, kad šios nuostatos nėra „Briuselis II“ reglamente. Ji neįtraukta į naująją Konvenciją, kad ateityje nebūtų galima remtis šiuo atsisakymo pagrindu, kuris buvo užsienio teismo sprendimo esmės peržiūros dalis.

Peržiūra iš esmės yra visiškai panaikinta Konvencijos 36 straipsniu, kuriame atkartojama ankstesnės Konvencijos atitinkama nuostata ([6]).

6. **Užsienio teismo sprendimo, kurį prašoma pripažinti, apskundimas (37 straipsnis)**

141. Nepakeista taisyklė, pagal kurią teismas, kurio prašoma pripažinti kitoje Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje priimtą teismo sprendimą, gali sustabdyti bylos nagrinėjimą, jei šis sprendimas apskųstas kitoje valstybėje. 37 straipsnyje atkartotas 1988 m. Konvencijos 30 straipsnis, ir jo nereikia specialiai aiškinti (žr. Jenard ataskaitą, p. 46, ir Schlosser ataskaitą, 195–204 punktus).

([1]) Jenard ataskaita, p. 45.

([2]) Teisingumo Teismas, Byla 145/86 *Hoffmann* prieš *Krieg*, [1988] Rink., p. 645, 25 punktas, dėl užsienio valstybės teismo sprendimo dviejų sutuoktinių byloje dėl išlaikymo, kuris buvo nesuderinamas su nutartimi dėl ištuokos valstybėje, į kurią buvo kreiptasi dėl šio sprendimo pripažinimo.

([3]) Schlosser ataskaita, 205 punktas.

([4]) Tarptautinės privatinės teisės Europos grupės pasiūlymai, 28 punktas.

([5]) Jenard-Möller ataskaita, 67, 14–17, 79–84 punktai.

([6]) Jenard ataskaita, p. 46.

3. ***Vykdymas***

142. Konvencijos III antraštinės dalies 2 skirsnyje dėl teismo sprendimo vykdymo išdėstytos taisyklės, kurios, kaip jau minėta ([1]), buvo labai pakeistos persvarstymo metu siekiant dar labiau supaprastinti procedūras, kurias taikant teismo sprendimai paskelbiami vykdytinais valstybėje, į kurią kreipiamasi, ir taip pat pripažįstami, jei keliamas pripažinimo klausimas yra ginčo esmė pagal 33 straipsnio 2 dalį, kurioje minima III antraštinės dalies 2 ir 3 skirsniuose numatyta tvarka. Nepaisant to, principas, pagal kurį sprendimas vykdomas, jei jis paskelbiamas vykdytinu, nebuvo pakeistas ir 38 straipsnyje suformuluotas taip pat, kaip 1988 m. Konvencijos 31 straipsnyje. Todėl sprendimas gali būti paskelbiamas vykdytinu tik tuo atveju, jei jis jau yra vykdytinas toje valstybėje, kurioje jis buvo priimtas, ir tik suinteresuotosios šalies prašymu ([2]). Sprendimą paskelbus vykdytinu, jis gali būti vykdomas valstybėje, į kurią kreipiamasi; tačiau Jungtinėje Karalystėje teismo sprendimas turi būti užregistruotas vykdyti ([3]). 1 straipsnio 3 dalyje aiškiai nustatyta, kad skirsnis dėl teismo sprendimo vykdymo taip pat taikomas Europos Bendrijų Teisingumo Teismo sprendimams, kai jie turi būti vykdomi šalyse, kurios nėra Bendrijos valstybės narės. Todėl Teisingumo Teismo sprendimai tose valstybėse turi būti vykdomi taip pat, kaip ir Konvencijos privalančiose laikytis valstybėse priimti nacionalinių teismų sprendimai.

1. **Teismo sprendimo paskelbimas vykdytinu: pirma stadija (39–42 ir 53–56 straipsniai)**

a) *Teismas arba kompetentinga institucija (39 straipsnis)*

143. Kaip ir anksčiau, Konvencijoje aiškiai nurodyti Konvencijos privalančių laikytis valstybių teismai ar kompetentingos institucijos, kurioms teikiami prašymai užsienio teismų sprendimus paskelbti vykdytinais. Jų sąrašas dabar yra priede (II priedas), o ne Konvencijos tekste, ir dėl to supaprastintai pateikiama procedūra (priežastys, kodėl kompetentingų teismų ar institucijų sąrašas perkeltas į priedą, taip pat nurodytos šiame dokumente aptariant 77 straipsnį). Reikėtų pažymėti, kad 39 straipsnio 1 punkte nurodomas „teismas ar kompetentinga institucija“. Todėl Konvencijos privalančios laikytis valstybės gali nevaržomos pirmą teismo proceso stadiją patikėti institucijai, kuri nėra teismas. Visos jos faktiškai turi paskyrusios teismus, tačiau galima pažymėti, kad prašymams paskelbti vykdytinu notaro autentišką dokumentą priimti Prancūzija ir Vokietija paskyrė notarų instituciją (*président de la chambre départementale des notaires*) arba notarą, o prašymams paskelbti vykdytinais sprendimą dėl išlaikymo prievolių priimti Malta paskyrė teismo kanceliariją (*Reġistratur tal-Qorti*). Galima pateikti ir daugiau pavyzdžių iš kitų šalių, atsižvelgiant į tai, kad procesas nėra priešiško pobūdžio ir į tiesiog formalų būtinų atlikti patikrinimų pobūdį.

144. Paskirtų teismų vietinė jurisdikcija pagal 1988 m. Konvenciją yra nustatoma pagal šalies, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, gyvenamąją vietą (buveinę), o jei ta šalis valstybėje, kurioje prašoma vykdyti sprendimą, neturi gyvenamosios vietos (buveinės), pagal sprendimo vykdymo vietą. Ši tvarka buvo naudinga kreditoriui, kadangi esant kelioms sprendimo vykdymo vietoms jis galėjo prašyti tik vieno sprendimo paskelbimo vykdytinu, nors tuo atveju dėl vykdymo jis turėjo kreiptis į kelis teismus. Tačiau šios tvarkos trūkumas buvo tas, kad jei skolininko gyvenamoji vieta (buveinė) ir vykdymo vieta nesutapo, kreditorius privalėjo kreiptis į du teismus, pirmiausia į gyvenamosios vietos (buveinės) teismą, o tada į vykdymo vietos teismą. *Ad hoc* darbo grupė svarstė šį klausimą ir, nepaisant tam tikrų priešingų nuomonių, patvirtino, kad pageidaujama vidaus jurisdikciją apibrėžti tiesiogiai Konvencijoje, kad kreditoriui būtų lengviau nustatyti tinkamą teismą ([4]). Jos nuomone, geriausias būdas nustatyti teritorinę jurisdikciją kiekvienu konkrečiu atveju yra suteikti kreditoriui galimybę pasirinkti skolininko gyvenamąją vietą (buveinės vietą) arba sprendimo vykdymo vietą ir leisti jam kreiptis tiesiai į sprendimo vykdymo vietos teismą.

Šis požiūris yra įtvirtintas 39 straipsnio 2 dalyje, kurioje nustatyta, kad vietos jurisdikcija nustatoma pagal šalies, kurios atžvilgiu reikalaujama vykdyti sprendimą, nuolatinę gyvenamąją vietą (buveinę) arba sprendimo vykdymo vietą. Ši formuluotė reiškia, kad nebereikia specialios nuostatos tuo atveju, kai skolininko gyvenamoji vieta (buveinė) yra valstybėje, kuri nėra Konvencijos šalis, nors akivaizdu, kad tuo atveju kreditorius galės pasirinkti tik sprendimo vykdymo vietą.

Buvo pasiūlyta, kad tais atvejais, kai sprendimą vykdyti prašoma daugiau nei vienos šalies atžvilgiu, 39 straipsnyje reikėtų atkartoti 6 straipsnio 1 dalyje nustatytą taisyklę dėl jurisdikcijos ir numatyti, kad teismų vietinė jurisdikcija yra vieta, kurioje yra bet kurios iš šalių gyvenamoji vieta (buveinė). Vis dėlto *ad hoc* darbo grupė laikėsi nuomonės, kad tuo atveju, kai nustatoma vidaus jurisdikcija, geriau neapibrėžti kiekvieną konkretų aspektą reglamentuojančių taisyklių. Todėl klausimas, ką daryti, kai sprendimą vykdyti prašoma daugiau nei vienos šalies atžvilgiu, paliekamas spręsti remiantis kiekvienos Konvencijos privalančios laikytis valstybės nacionaline teise.

b) *Taikymas (40 ir 53–56 straipsniai)*

145. Kaip ir 1988 m. Konvencijoje, numatyta, kad prašymo pateikimo procedūra reglamentuojama valstybės, į kurią kreipiamasi, teisės nuostatomis, tačiau atsižvelgiant į Konvencijoje tiesiogiai išdėstytas taisykles. Konvencijoje toliau numatoma, kad pareiškėjas privalo nurodyti adresą, kuriuo turi būti įteikti teismo proceso dokumentai, teismo, į kurį kreipiamasi, jurisdikcijoje, ir kad, jeigu valstybės, kurioje prašoma vykdyti sprendimą, teisėje nėra numatytas tokio adreso pateikimas, pareiškėjas privalo paskirti atstovą *ad litem* ([5]).

([1]) Šio dokumento 128 punktas.
([2]) Jenard ataskaita, p. 47.
([3]) Schlosser ataskaita, 208–213 punktai, ir Jenard-Möller ataskaita, 68–69 punktai.
([4]) Be to, buvo pažymėta, kad pageidautina parengti vadovą, kuriame būtų išdėstyta praktinė informacija, reikalinga nustatant teismą ar kompetentingą instituciją; akivaizdu, kad tokia informacija negalėtų būti nurodyta pačios Konvencijos tekste arba jos priede.
([5]) Žr. Jenard ataskaitą, p. 49–50.

Tačiau pasikeitė prie prašymo pridedamų dokumentų sąrašas: 1988 m. Konvencijos 46 ir 47 straipsniuose buvo išvardyti tam tikri dokumentai, kurie turėjo parodyti, kad sprendimas atitinka pripažinimo reikalavimus; tačiau naujame 40 straipsnio 3 punkte daroma nuoroda į dokumentus, išvardytus 53 straipsnyje, kuriame apsiribojama reikalavimu pateikti sprendimo kopiją, atitinkančią sąlygas, būtinas jos autentiškumui patvirtinti, ir tolesniame 54 straipsnyje nurodytą pažymėjimą. 54 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės, kurioje buvo priimtas teismo sprendimas, kompetentinga institucija bet kurios suinteresuotosios šalies prašymu išduotų Konvencijos V priede nurodytos formos pažymėjimą.

146. Buvo daug diskutuojama dėl to, ar rekomenduotina reikalauti, kad pareiškėjas pateiktų ne tikrus dokumentus, o pažymėjimą. Ši tvarka grindžiama bendru požiūriu, kad šioje pirmoje stadijoje užsienio teismo sprendimai neturi būti peržiūrimi. Pažymėjimu siekiama dviejų tikslų – supaprastinti kreditoriaus, kuris turi pateikti vieną dokumentą, padėtį ir sudaryti galimybę teismui, į kurį kreipiamasi, skubiai gauti tą su sprendimu susijusią informaciją, kuri reikalinga, kad jis galėtų paskelbti tą sprendimą vykdytinu. Neretai teismui, į kurį kreipiamasi, iš kilmės valstybės teismo sprendimo sunku skubiai gauti tam tikrą patikimą informaciją dėl kalbos, kuria parengtas sprendimas, ir dėl to, kad įvairiose Konvencijos privalančių laikytis valstybių teisminėse sistemose teismo dokumentai rengiami skirtingai.

Kaip bus matyti iš V priede pateiktos formos, šiame pažymėjime privalo būti nurodyta sprendimo kilmės valstybė, pažymėjimą išduodantis teismas ar kita institucija, sprendimą priėmęs teismas, pagrindiniai sprendimo duomenys (data, numeris, šalys ir, jei sprendimas buvo priimtas atsakovui nedalyvaujant procese, bylos iškėlimo dokumento įteikimo data), sprendimo tekstas (tiksliau – tik visas sprendimo juridinę galią turinčios dalies tekstas), visų šalių, kurioms suteikta teisinė pagalba, pavadinimai ir konstatavimas, kad teismo sprendimas yra vykdytinas kilmės valstybėje. Pažymėjimą paprastai, tačiau nebūtinai išduos sprendimą priėmęs teismas. Pažymėjime tik išvardijami faktai nepateikiant informacijos apie Konvencijos 34 ir 35 straipsniuose išdėstytus atsisakymo pripažinti pagrindus, todėl pažymėjimą gali išduoti ir kitas asmuo teisme arba kita institucija, įgaliota tai daryti kilmės valstybėje ([1]).

147. Pažymėjimo tikslas – supaprastinti procesą, o kreditoriaus neturėtų būti reikalaujama pateikti pažymėjimą, kai sprendimą ir be jo galima greitai paskelbti vykdytinu. Todėl Konvencijoje performuluota su pažymėjimu susijusi nuostata, kuri pirmiau buvo pateikta 1988 m. Konvencijos 48 straipsnyje, dėl prašymą pagrindžiančių patvirtinamųjų dokumentų, kurie buvo numatyti tame straipsnyje ([2]). Atitinkamai naujosios Konvencijos 55 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad nepateikus pažymėjimo teismas, į kurį kreipiamasi, gali nustatyti jo pateikimo laiką, priimti lygiavertį dokumentą arba, jeigu teismas mano, kad turi pakankamai informacijos, apsieiti be minėto pažymėjimo. Iš šiuos nuostatos akivaizdu, kad teismas gali priimti nepilną pažymėjimą arba prireikus nustatyti visiškai užpildytos formos pateikimo terminą. Be abejo, jei pažymėjimas nepateiktas arba jis yra nepilnas, teismas, į kurį kreipiamasi, taip pat gali nuspręsti prašymą atmesti.

Nepakeista ankstesnė taisyklė, reglamentuojanti pažymėjimo vertimą, kuris reikalingas tik teismui pareikalavus (55 straipsnio 2 dalis), ir nereikia legalizuoti jokių dokumentų, įskaitant atstovo *ad litem* paskyrimo dokumentą (56 straipsnis) ([3]).

c) *Nutartis, kuria užbaigiama pirma stadija, ir sprendimo paskelbimas vykdytinu (41–42 straipsniai)*

148. Teismas arba kompetentinga institucija privalo nedelsiant priimti nutarimą dėl pagal Konvenciją pateikto prašymo ir, jei 53 straipsnyje nurodyti formalumai yra įvykdyti, tai yra, jei yra pateiktas pažymėjimas ir sprendimo kopija, atitinkanti jos autentiškumui patvirtinti būtinas sąlygas, privalo paskelbti sprendimą vykdytinu. 41 straipsnio formuluotė šiuo atžvilgiu nepalieka abejonių: nustatyta, kad sprendimas paskelbiamas vykdytinu „iš karto“, kai užbaigiami minėti formalumai. Paaiškėjo, kad geriau vartoti prieveiksmį „iš karto“, o ne nustatyti tikslų terminą, nes būtų buvę sudėtinga nustatyti sankciją už šio termino nesilaikymą; todėl formuluotė yra panaši į 1988 m. Konvencijos formuluotę, kurioje numatyta, kad pirmoje proceso stadijoje teismas, į kurį kreipiamasi, turi priimti nutartį „iš karto“, tačiau tikslus terminas nenustatytas ([4]).

149. Pagal 41 straipsnį teismas, į kurį kreipiamasi, negali atlikti peržiūros, kad nustatytų, ar yra pagrindų atsisakyti pripažinti sprendimą pagal 34 ir 35 straipsnius. Pažymėjime privaloma nurodyti informacija nėra skirta tokiai peržiūrai atlikti, o tik teismo, į kurį kreipiamasi, darbui palengvinti priimant nutartį, ar sprendimą paskelbti vykdytinu. Net ir data, kada buvo įteiktas bylos iškelimo dokumentas, jei sprendimas buvo priimtas atsakovui nedalyvaujant procese, nurodoma tik tam, kad būtų nustatyta, jog prieš teismo procesą, vykdomą atsakovui nedalyvaujant, buvo įteiktas bylos iškėlimo dokumentas, kurio įteikimas yra būtina minimali sąlyga, kad būtų galima pripažinti atsakovui nedalyvaujant priimtą sprendimą, o ne

([1]) Pažymėjimą išduodanti institucija turi surinkti reikiamą informaciją iš pažymėjime nurodomo sprendimo, tačiau jai gali prireikti suinteresuotosios šalies pagalbos. Todėl, pavyzdžiui, jei pagal kilmės valstybės teisės nuostatas bylos iškėlimo dokumentą turi įteikti ne teismas, o ieškovas, ieškovas turės pateikti pažymėjimą išduodančiai institucijai įrodymą, kad tas dokumentas buvo įteiktas, kad į pažymėjimą būtų galima įrašyti datą.

([2]) Jenard ataskaita, p. 55–56.

([3]) Jenard ataskaita, p. 56.

([4]) Todėl vienintelė uždelsimo pasekmė yra ta, kad institucija, į kurią kreipiamasi, gali užsitraukti atsakomybę, jei tai numatyta nacionalinėje teisėje arba Bendrijos teisės aktuose, kadangi Konvencija taps *acquis communautaire* dalimi. Pasikartojančius uždelsimo atvejus gali svarstyti 2 protokole numatytas nuolatinis komitetas.

tam, kad teismas, į kurį kreipiamasi, galėtų patikrinti, ar yra įvykdytos 34 straipsnio 2 dalies sąlygos. Galima pažymėti, kad, jei bylos iškelimo dokumentas nebuvo įteiktas, pažymėjime įteikimo datos galima nenurodyti. Tačiau šiuo atveju gali kilti klausimas tik dėl bylos iškelimo dokumento įteikimo datos nenurodymo pažymėjime pasekmių, nekonstatuojant, kad jis nebuvo įteiktas. Todėl ir šiuo atveju teismo vykdomas nagrinėjimas yra grynai formalus.

Draudimas atlikti peržiūrą remiantis 34 ir 35 straipsniais taip pat užkerta kelią prašymo atmetimui remiantis kitais pagrindais, nei tuose straipsniuose nurodyti pagrindai, kurie yra vieninteliai pagrindai atsisakyti pripažinti kitoje Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje priimtą sprendimą. Todėl prašymo negalima atmesti dėl to, kad teismas, į kurį kreipiamasi, nustato, jog sprendimas nepatenka į Konvencijos taikymo sritį. Faktas, kad kilmės valstybės teismas išdavė V priede numatytą pažymėjimą, patvirtina tai, kad sprendimas patenka į Konvencijos taikymo sritį. Tikrinimas, ar pažymėjimas yra teisingas, prieštarautų principui, kad procedūros pirma stadija turėtų apsiriboti formaliu nagrinėjimu. Tikrinant pažymėjimo teisingumą reikėtų atlikti sprendimo teisinį vertinimą, o jį reikėtų palikti atlikti antroje proceso stadijoje.

Šioje pirmoje stadijoje taip pat negalima teigti, kad teismo sprendimas prieštarauja viešajai tvarkai, nors šis atsisakymo pripažinti sprendimą pagrindas atitinka bendrą interesą. *Ad hoc* darbo grupė ilgai diskutavo, ar nereikėtų rekomenduoti dar pirmoje stadijoje atlikti viešosios tvarkos kriterijaus patikrinimą; buvo nemažai pasisakymų už tokį patikrinimą, tačiau galiausiai įsivyravo nuomonė, kad šio patikrinimo nereikia atlikti, iš dalies todėl, kad viešosios tvarkos kriterijumi buvo retai remtasi praktikoje taikant ankstesnę Konvenciją, o iš dalies todėl, kad dėl to galėtų užsitęsti sprendimo paskelbimas vykdytinu. Kaip ir kitų atsisakymo pripažinti sprendimą pagrindų atveju, pareikšti, kad sprendimas prieštarauja viešajai tvarkai, bus galima antroje proceso stadijoje.

150. Vienintelė šių taisyklių taikymo išimtis yra numatyta 1 protokolo III straipsnio 2 dalies b punkte, kai, atsižvelgdama į 70 straipsnio 1 dalies c punkte nurodytoje prisijungiančiojoje valstybėje priimtus teismo sprendimus, Susitariančioji Šalis pateikia pranešimą, kad pasilieka teisę leisti teismui, kurio jurisdikcijai priklauso sprendimų paskelbimas vykdytinais, savo iniciatyva ištirti, ar esama kokių nors pagrindų atsisakyti pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą. Tokios išlygos galimybė prieštarauja principui, kad pirmoje proceso stadijoje neturėtų būti atliekama peržiūra, kuris yra esminis Konvencijos sistemos principas, tačiau ši galimybė numatyta apdairiai. Tokia išlyga galioja penkerius metus, išskyrus atvejus, kai Susitariančioji Šalis ją atnaujina (III straipsnio 4 dalis). Galima daryti išvadą, kad ši nuostata reiškia, jog išlyga turėtų būti persvarstyta ir, jei ji nėra būtinai reikalinga, turėtų būti panaikinta.

151. Atsižvelgiant į tai, kad šioje stadijoje teismas, į kurį kreipiamasi, atlieka tik formalų patikrinimą, aktyvus skolininko dalyvavimas nėra reikalingas. Todėl 41 straipsnyje pakartojama, kad šalis, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, šioje stadijoje negali teikti prašymų.

Pareiškėjas iš karto informuojamas apie nutartį, susijusią su prašymu dėl teismo sprendimo paskelbimo vykdytinu, pagal valstybės, kurioje prašoma vykdyti sprendimą, teisėje nustatytą tvarką. Jei nutartimi sprendimas paskelbiamas vykdytinu, jis turi būti įteiktas ir tai šaliai, kurios atžvilgiu jį prašoma vykdyti. Gali atsitikti taip, kad sprendimas paskelbiamas vykdytinu tai šaliai dar neįteikus užsienio teismo sprendimo. 42 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad tokiu atveju užsienio teismo sprendimas turi būti įteiktas kartu su nutartimi paskelbti teismo sprendimą vykdytinu.

2. **Teismo sprendimo paskelbimas vykdytinu: antra stadija (43–46 straipsniai)**

a) *Skundai dėl nutarties paskelbti teismo sprendimą vykdytinu (43–44 straipsniai)*

152. Bet kuri šalis gali apskųsti nutartį, susijusią su prašymu dėl teismo sprendimo paskelbimo vykdytinu, Konvencijos III priede išvardytiems teismams. Taigi skundai dėl nutarties, užbaigiančios pirmą proceso stadiją, yra suvienodinti. 1988 m. Konvencijoje, kaip ir Briuselio konvencijoje, buvo numatyti dviejų rūšių skundai – vieni dėl nutarties vykdyti teismo sprendimą, kuriuos galėjo pareikšti šalis, kurios atžvilgiu buvo prašoma vykdyti sprendimą (36–39 straipsniai), kiti dėl nutarties atmesti prašymą, kuriuos galėjo pareikšti prašymą pateikęs kreditorius (40–41 straipsnis). Kadangi pirma stadija šiuo metu yra tik formalumas, *ad hoc* darbo grupė svarstė pasiūlymą panaikinti skundus dėl prašymo atmetimo, kadangi tikėtina, jog prašymas nebus atmestas. Jei pažymėjime pasitaikytų neatitikimų, teismas, į kurį kreipiamasi, paprastai pareikalautų jį ištaisyti arba, jei būtų pateikta nevisa informacija, pareikalautų pažymėjimą pabaigti pildyti. Tačiau kad ir kaip netikėtina, vis tiek išliko galimybė, kad prašymas bus atmestas ir kad, siekiant apsaugoti pareiškėjo teises, nutartį reikės peržiūrėti, todėl buvo nuspręsta palikti skundo pateikimo galimybę, tačiau nenustatant specialių taisyklių, kurios skirtųsi nuo skundus dėl sprendimo paskelbimo vykdytinu reglamentuojančių taisyklių.

153. 43 straipsnyje numatyta, kad bet kuri šalis gali pateikti skundą neatsižvelgiant į tai, ar nutartimi leidžiama vykdyti teismo sprendimą, ar prašymas atmetamas. Tačiau praktikoje tik ta šalis, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, bus suinteresuota ginčyti sprendimo paskelbimą vykdytinu ir tik pareiškėjas bus suinteresuotas ginčyti prašymo atmetimą. Be to, pastaruoju atveju apie nutartį atmesti prašymą informuojamas tik pareiškėjas, kaip numatyta 42 straipsnio 1 dalyje, taigi skolininkui apie ją oficialiai nepranešama, ir todėl jis negali pateikti skundo. Nors šių dviejų rūšių skundai teisės akto tekste yra suvienodinti, jie lieka skirtingi savo esme, kaip 1988 m. Konvencijoje.

Skiriasi ir laikas, per kurį jie privalo būti pateikti. Konvencijoje nenustatyti laikotarpiai, per kuriuos pareiškėjas gali pateikti skundą dėl prašymo teismo sprendimą paskelbti vykdytinu. Šiuo skundu dėl nutarties, apie kurią net nepranešta skolininkui, yra suinteresuotas pareiškėjas, todėl pareiškėjui paliekama teisė pasirinkti laiką, kada pateikti skundą, o tai praktiškai prilygsta pakartotiniam prašymo pateikimui, tik šį kartą su juo supažindinamas skolininkas. Kita vertus, reikia nustatyti skundo dėl sprendimo paskelbimo vykdytinu pateikimo laikotarpį, kuriam praėjus, jei šalis, kurios atžvilgiu jį prašoma vykdyti, nepateikia skundo, sprendimą būtų galima vykdyti. Todėl 43 straipsnio 5 dalyje nustatytas vieno mėnesio laikotarpis nuo nutarties paskelbti sprendimą vykdytinu įteikimo. Jeigu šalies, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, kitoje nei ta, kurioje sprendimas buvo paskelbtas vykdytinu, šis laikotarpis yra du mėnesiai nuo jo įteikimo minėtai šaliai asmeniškai arba nuo pristatymo į jos gyvenamąją vietą dienos. Nustatomas ilgesnis laikotarpis, kadangi atsakovui gali būti sunku susitarti dėl savo gynybos valstybėje, kuri nėra jo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė), kur jam gali tekti susirasti advokatą ir tikriausiai reikės dokumentų vertimo. 43 straipsnio 5 dalyje nurodyta, kad Konvencijoje nustatyto laikotarpio negalima pratęsti atsižvelgiant į atstumą, ir ši taisyklė pakeičia visas priešingai teigiančias nacionalines taisykles. Konvencijoje nenustatytas laikotarpis tuo atveju, jei šalies, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra Konvencijos neprivalančioje laikytis valstybėje. Kadangi toks laikotarpis nenustatytas, jį galima nustatyti valstybės, į kurią kreipiamasi, nacionalinėje teisėje.

154. Abiejų rūšių skundai turi būti nagrinėjami rungtyniniuose teismo procesuose. 43 straipsnio 3 dalyje nurodytos tik „ginčų sprendimo tvarką reglamentuojančios taisyklės“. Nesant jokių kitų nurodymų, turi būti laikomasi įprastinės procedūros, numatytos teismo, į kurį kreipiamasi, nacionalinės teisės aktuose, jei šia procedūra užtikrinamas abiejų šalių dalyvavimas. Jeigu šalis, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, neatvyksta į pareiškėjo pradėtą apeliacinį procesą, teismas privalo taikyti 26 straipsnio 2–4 dalis net tuo atveju, kai šalies, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) nėra kurioje nors Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje ([1]). Šios pastarosios nuostatos tikslas – užtikrinti gynybos teises, kurias reikia apsaugoti, ypač todėl, kad procesas dėl pareiškėjo skundo dėl atsisakymo sprendimą paskelbti vykdytinu suteikia skolininkui paskutinę galimybę apsiginti ir pabandyti įrodyti, kad užsienio teismo sprendimo pripažinimo reikalavimai neįvykdyti ([2]).

b) *Apeliacine tvarka vykdomos peržiūros taikymo sritis pagal 43 straipsnį (45 straipsnis)*

155. Skundą dėl nutarties paskelbti sprendimą vykdytinu nagrinėjantis teismas turi apsvarstyti teismo sprendimą atsižvelgdamas į pagrindus, kuriais remiantis jo reikėtų nepripažinti ir atitinkamai nepaskelbti vykdytinu. Šioje stadijoje taip pat egzistuoja pripažinimo prezumpcija, kadangi teismas nesprendžia, ar įvykdytos pripažinimo sąlygos, o sprendžia, ar yra 34 ir 35 straipsniuose nustatytų atmetimo pagrindų.

Jei skundą yra padavęs kreditorius, kuris pirmoje proceso stadijoje padavė prašymą, o prašymas turėjo būti atmestas grynai formaliai patikrinus pažymėjimą, apeliacinėje stadijoje kreditorius neišvengiamai turės nurodyti visus atmetimo pagrindus, norėdamas įrodyti, kad jų byloje nėra, o teismas turės nagrinėti juos visus, kadangi net vieno iš jų egzistavimas reikštų, kad skundas bus atmestas.

Jei skundą yra padavusi šalis, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, kita vertus, toji šalis gali remtis tuo, kad egzistuoja vienas ar keli atmetimo pagrindai ir nebūtinai turi nurodyti juos visus. Dėl to kyla klausimas, kokiu mastu skundą nagrinėjantis teismas turi atsižvelgti į apelianto pareiškimus.

156. Rengdama naują sprendimų vykdymo procedūrą *ad hoc* darbo grupė pakankamai nuodugniai aptarė klausimą, ar apeliacinis teismas savo paties iniciatyva gali nagrinėti visus arba kai kuriuos užsienio teismo sprendimo nepripažinimo pagrindus, ypač tuo atveju, kai pripažinimas gali akivaizdžiai prieštarauti viešajai tvarkai. Daugelis ekspertų laikėsi nuomonės, kad tuo atveju, jei pripažinimas prieštarautų viešajai tvarkai, atsisakymas pripažinti sprendimą atitiktų viešąjį interesą, o tai neturėtų būti vien tik šalių reikalas, ir kad, atsisakius tai svarstyti pirmoje proceso stadijoje, būtų teisinga leisti teismui savo iniciatyva jį svarstyti antroje stadijoje, net jei skolininkas to neprašė. Atitinkamai, atsižvelgdami į tai, kad pirmoje stadijoje nesvarstomi atsisakymo pagrindai, kai kurie ekspertai laikėsi nuomonės, kad antroje stadijoje vadinamosios procedūrinės viešosios tvarkos kriterijaus patikrinimą reikėtų atlikti griežčiau, nei konkrečiai numatyta 34 straipsnio 2 dalyje, teismui jį peržiūrint savo iniciatyva.

Galų gale šie debatai pabaigoje nebuvo atspindėti nė vienoje iš nuostatų, reglamentuojančių skundus nagrinėjančių teismų įgaliojimus. 45 straipsnio 1 dalyje apsiribojama nuostata, kad teismas „atmeta [jei skundą pateikė pareiškėjas] arba panaikina [jei skundą pateikė šalis, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą] sprendimo paskelbimą vykdytinu tik esant vienam iš pagrindų, nustatytų 34 ir 35 straipsniuose“. Tame straipsnyje nurodytas teismo atliekamos peržiūros tikslas ir pagrindai, kuriais remdamasis jis turi priimti nutartį, tačiau nenurodyta, kaip ta peržiūra turi būti atliekama. Tai, kad Konvencijoje apie tai nieko nepasakyta, reiškia, jog klausimas, ar teismas gali svarstyti atmetimo pagrindus savo ar šalies iniciatyva, turės būti sprendžiamas paties teismo atsižvelgiant į viešąjį interesą, kuriuo teisinėje sistemoje, kuriai priklauso teismas, gali būti pateisinami veiksmai, kuriais užkertamas kelias sprendimo pripažinimui. Jei tokio viešojo intereso nėra ir atmetimo pagrindas iš esmės yra

([1]) Taikoma ne 1988 m. Konvencijos 40 straipsnio 2 dalis, o 43 straipsnio 4 dalis.

([2]) Taip pat žr. Jenard ataskaitą, p. 53.

šalies, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, intereso reikalas, prievolė iškelti klausimą paliekama suinteresuotajai šaliai. Toks vertinimas gali būti atliekamas tik remiantis nacionaline teise.

157. Abejonių kilo ir dėl to, ar antroje stadijoje galima ginčytis dėl to, kad užsienio teismo sprendimas nepatenka į Konvencijos taikymo sritį. Jau buvo minėta, kad tai, jog kilmės valstybės teismas išdavė pažymėjimą, savaime rodo, kad sprendimas patenka į Konvencijos taikymo sritį. Jei pažymėjimas išduotas atlikus teisinį vertinimą, jį galima ginčyti apeliacinėje stadijoje, ir visos Konvencijos aiškinimo problemos tuo atveju turi būti sprendžiamos atsižvelgiant į Teisingumo Teismo praktiką, o jei toliau abejojama ir yra įvykdytos sąlygos – klausimą perdavus svarstyti Teisingumo Teismui, kad jis priimtų prejudicinį sprendimą pagal Europos bendrijos steigimo sutartį. Konvencijos 45 straipsnio 2 dalyje bet kuriuo atveju aiškiai nustatyta, kad šio būdo negalima taikyti siekiant peržiūrėti užsienio teismo sprendimo esmę.

158. Atsižvelgiant į tai, kad antroje stadijoje atliekama peržiūra, ji gali trukti ilgiau nei pirmoji stadija, tačiau ir antroje stadijoje teismas privalo priimti nutartį iš karto, per trumpiausią nacionalinėje teisėje numatytą laikotarpį, laikydamasis principo, kad laisvam teismo sprendimų judėjimui neturėtų kilti kliūčių, pavyzdžiui, neturėtų vėluoti procesas dėl vykdymo.

c) *Tolesni skundai (44 straipsnis)*

159. Sprendimą, kuriuo užbaigiama antra stadija, priimtą išnagrinėjus pareiškėjo arba šalies, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, skundą, galima ginčyti tik pateikus skundą, nurodytą Konvencijos IV priede, kuriame kiekvienai Konvencijos privalančiai laikytis valstybei nurodyta skundo aukštesniam teismui forma arba iš tiesų visiškai neleidžiama pateikti tokio skundo ([1]). Konvencijos 44 straipsnyje nenurodoma, kaip šalys teikia tolesnius galimus apeliacinius skundus. Galima daryti išvadą, kad skundų teikimas yra reglamentuojamas konkrečios valstybės nacionalinės teisės nuostatomis ir turi vykti teisėje nustatyta tvarka, kuria reglamentuojami įvairūs aspektai, pavyzdžiui, laikotarpis, per kurį skundas turi būti pateiktas, ir tai, kad jį galima teikti atsižvelgiant į teisėje nustatytus apribojimus, tad tokie skundai paprastai gali būti teikiami tik dėl teisės klausimų. Be to, pagal Konvencijos 45 straipsnį teismas atlieka peržiūrą atsižvelgdamas tik į 34 ir 35 straipsniuose nurodytus atsisakymo pagrindus. Kadangi nacionalinėje teisėje skundai paprastai šiuo lygiu apsiriboja teisės klausimais, žemesnio teismo sprendimo peržiūra atsižvelgiant į 34 ir 35 straipsniuose nurodytus atmetimo pagrindus apsiribos išvadų pataisomis dėl teisės klausimų, o ne dėl faktų.

([1]) Kaip Maltos atveju, kai tolesnių skundų negalima pateikti jokiam kitam teismui, išskyrus bylų dėl išlaikymo atveju.

Dar kartą pabrėžiama, kad jokiomis aplinkybėmis neturi būti peržiūrima užsienio teismo sprendimų esmė ir teismai nutartis turi priimti iš karto.

d) *Skundas dėl užsienio teismo sprendimo, kurį prašoma vykdyti (46 straipsnis)*

160. Nereikėjo keisti taisyklės, kad pagal 43 ar 44 straipsnius skundą nagrinėjantis teismas gali sustabdyti bylos procesą, jei kilmės valstybėje pateikta apeliacija dėl pirminio teismo sprendimo. 46 straipsnyje atkartojamas 1988 m. Konvencijos 38 straipsnis, ir jo nereikia papildomai aiškinti ([2]).

4. ***Laikinosios ir apsaugos priemonės (47 straipsnis)***

161. 47 straipsniu įtraukta didelė ir svarbi naujovė, palyginti su atitinkama nuostata 1988 m. Konvencijos 39 straipsnyje, kuriame buvo nustatyta, kad per apeliacijai pateikti nustatytą laikotarpį ir iki tokios apeliacijos išsprendimo negalima imtis sprendimo vykdymo priemonių, kitų nei šalies, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, turto apsaugos priemones. Ta nuostata, pagal kurią apsaugos priemonių galima imtis tik pasibaigus pirmai sprendimo paskelbimo vykdytinu stadijai, palikta 47 straipsnio 3 dalyje, tačiau 47 straipsnio 1 dalyje aiškiai nustatyta, kad apsaugos priemones galima skirti prieš įteikiant nutartį paskelbti sprendimą vykdytinu ir tol, kol priimama nutartis dėl galimų skundų. *Ad hoc* darbo grupė sutiko, kad tokia nuostata reikalinga, tačiau gana nuodugniai svarstė, kur ji turi būti įrašyta, t. y. ar ji turėtų būti skirsnyje dėl vykdymo, ar, kaip iš pradžių siūlė Komisija, būtų įrašyta iš karto po taisyklės, kad užsienio teismo sprendimai turi būti pripažįstami nereikalaujant pradėti jokio specialaus proceso (33 straipsnis) ([3]).

162. Klausimas, kur įrašyti naują nuostatą, iš dalies buvo susijęs su klausimu, ar, jei pasirodytų, kad teismo sprendimas atitinka vykdymui keliamus reikalavimus, galima pradėti jį vykdyti iki sprendimo paskelbimo vykdytinu, kad būtų galima imtis vykdomųjų priemonių, jei jos nėra galutinės. Tačiau buvo pastebėta, kad apsaugos priemonės ir laikinas vykdymas nėra tas pats ir kad gali kilti sunkumų, jei vykdymas būtų pradėtas vienoje valstybėje, o po to nutrauktas, nes teismo sprendimas nebuvo paskelbtas vykdytinu. Kai kuriose teisinėse sistemose apsaugos priemonių imamasi pačioje sprendimo vykdymo proceso pradžioje, tačiau tokį požiūrį pradėjus taikyti visuotinai, jis gali prieštarauti nacionalinei procesinei teisei ir būtų nukrypta nuo principo, kurio paprastai laikomasi, kad vykdymas yra reglamentuojamas atskirų valstybių teisės nuostatomis ir nėra pakeistas Konvencija ([4]).

([2]) Žr. Jenard ataskaitą, p. 52.

([3]) Dok. COM(97) 609 galutinis buvo pasiūlyta naują straipsnį įrašyti po dabartinio 33 straipsnio ir išdėstyti jį taip: „Susitariančiojoje Valstybėje, kurioje paskelbiamas galutinis įsakymas, priimti teismo sprendimai suponuoja teisę, kurios pagrindu galima skirti laikinąsias apsaugos priemones, laikantis valstybės, į kurią kreipiamasi, teisės nuostatų, net kai jie nėra vykdytini arba nėra paskelbta, kad jie yra vykdytini valstybėje, į kurią kreipiamasi“.

([4]) Teisingumo Teismas, Byla 148/84 *Deutsche Genossenschaftsbank* prieš *Brasserie du Pžcheur*, [1985] Rink, p. 1981, 18 punktas.

Dėl šių priežasčių ir siekiant, kad nebūtų aiškinama, jog nauja nuostata iš dalies keičiama nacionalinė teisė, buvo nuspręsta šią nuostatą įrašyti į straipsnį, susijusį su laikinosiomis ir apsaugos priemonėmis, kurių imasi atsižvelgiant į sprendimo paskelbimą vykdytinu. 47 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad tuo atveju, kai teismo sprendimas turi būti pripažintas, niekas netrukdo pareiškėjui pasinaudoti laikinosiomis, įskaitant apsaugos, priemonėmis, nereikalaujant paskelbti sprendimą vykdytinu, taigi – prieš jį paskelbiant vykdytinu, todėl galima suprasti, kad prašymas taikyti tokias priemones reiškia, jog kreditorius numato, jog sprendimas bus vykdomas.

Todėl 47 straipsnio 1 dalyje nukrypstama nuo ankstesnio teksto, nes laikinųjų ar apsaugos priemonių leidžiama imtis tada, kai užsienio teismo sprendimas yra vykdytinas kilmės valstybėje, visada darant prielaidą, kad jis atitinka pripažinimo reikalavimus valstybėje, į kurią kreipiamasi, nepaisant to, ar teismo sprendimas paskelbtas vykdytinu. 47 straipsnyje nustatyta, kad valstybės, į kurią kreipiamasi, nacionalinėje teisėje nustatoma priemonių, kurių galima imtis, klasifikacija, prekių, kurių atžvilgiu jos gali būti patvirtintos, rūšis bei vertė, sąlygos, kurias reikia įvykdyti, kad tokios priemonės galiotų, ir išsamios jų įgyvendinimo bei jų teisėtumo užtikrinimo nuostatos ([1]). Be to, reikėtų atsižvelgti į tai, kad nacionalinėje teisėje, į kurią Konvencijoje daroma nuoroda, jokiomis aplinkybėmis neturi būti pažeidžiami šiuo atžvilgiu tiesiogiai arba netiesiogiai pačioje Konvencijoje nustatyti principai, ir todėl ji privalo būti taikoma neprieštaraujant 47 straipsnyje nustatytiems principams ([2]), pagal kuriuos pareiškėjas turi teisę prašyti taikyti laikinas ar apsaugos priemones nuo momento, kada sprendimas tampa vykdytinu kilmės valstybėje.

163. Dviejose kitose 47 straipsnio dalyse atvirkštine tvarka atkartojamos ankstesnės Konvencijos 39 straipsnio antra ir pirma pastraipos, todėl išlieka galimybė imtis apsaugos priemonių šalies, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, turto atžvilgiu per laikotarpį, skirtą skundo dėl sprendimo paskelbimo vykdytinu pateikimui pagal 43 straipsnio 5 dalį, ir iki skundo išsprendimo, taigi laikotarpiu po sprendimo paskelbimo vykdytinu. Kaip ir 1988 m. Konvencijoje, kadangi sprendimą paskelbus vykdytinu atsiranda teisė pasinaudoti apsaugos priemonėmis, kreditorius gali iš karto imtis tokių priemonių be specialaus leidimo, net jei jo kitu atveju būtų reikalaujama pagal teismo, į kurį kreipiamasi, nacionalinę procesinę teisę ([3]). Šiuo atveju taikant nacionalinę teisę taip pat negalima pažeisti Konvencijoje nustatytų principų, pagal kuriuos teisė taikyti laikinąsias ir apsaugos priemones atsiranda sprendimą paskelbus vykdytinu, todėl nėra pagrindo priimti dar vieną nacionalinį sprendimą dėl specialaus ir atskiro leidimo. Nacionalinėje teisėje taip pat negali būti nustatyta, kad kreditoriaus teisė imtis apsaugos priemonių priklauso nuo garantijos pateikimo, kadangi tai būtų papildoma pačių priemonių taikymui keliama sąlyga, kuri prieštarautų aiškiai suformuluotai Konvencijos nuostatai; *Ad hoc* darbo grupė svarstė pasiūlymą šiuo tikslu iš dalies keisti 47 straipsnį, tačiau jį atmetė.

164. Įtraukus naują nuostatą, Konvencija pradėta taikyti laikinosioms ar apsaugos priemonėms, kurių imamasi susiklosčius trims skirtingoms situacijoms: pirmoji, bendro pobūdžio, reglamentuojama 31 straipsniu, kuris yra iš esmės susijęs su laikotarpiu, kuriuo kilmės valstybėje vyksta pagrindinis teismo procesas, tačiau ne tik su šiuo laikotarpiu; antroji susidaro valstybėje, į kurią kreipiamasi, sprendimo paskelbimo vykdytinu metu ir iki nutarties priėmimo (47 straipsnio 1 dalis); trečioji situacija susidaro sprendimą paskelbus vykdytinu ir tęsiasi skundui pateikti skirtu laikotarpiu tol, kol teismai skundą išsprendžia (47 straipsnio 3 dalis). Nustatant priemonių, kurių galima imtis susidarius šioms situacijoms, klases ir jas reglamentuojančias taisykles bei jų taikymo mechanizmus ir priimtinumą, Konvencijoje išimtinai remiamasi nacionaline teise, tačiau nacionalinė teisė taikoma tik laikantis pačioje Konvencijoje nustatytų principų, ir kaip matėme, jos taikymas negali duoti su šiais principais nesuderinamų rezultatų. Tai ypač svarbu nustatant sąlygas, kada galima imtis apsaugos priemonių konkrečiu atveju. Sąlygos nustatomos nacionalinėje teisėje, tačiau kada, siekiant jas taikyti, nacionalinis teismas svarsto, ar įvykdytos pagrindinės *prima facie case* (*fumus boni juris*) ir skubos (*periculum in mora*) sąlygos, jis turi atsižvelgti į Konvencijos taisyklių tikslus ir jų laikytis trijų pirmiau apibrėžtų situacijų atveju.

Priemonę pagal 31 straipsnį skiriantis teismas gali nevaržomas įvertinti, ar yra *prima facie case* ir ar tai skubos atvejis, tuo tarpu pagal 47 straipsnio 1 dalį išvada, kad yra *prima facie case*, padaroma atsižvelgiant į sprendimą, kurį prašoma vykdyti, todėl teismo atliekamas savarankiškas vertinimas būtų nesuderinamas su principu, kad pareiškėjas turi teisę prašyti apsaugos priemonių užsienio teismo sprendimo pagrindu; todėl teismas atlieka savarankišką vertinimą tik dėl skubos klausimo. Kai pagal 47 straipsnį 3 dalį imamasi apsaugos priemonių, vertinimas, ar yra a *prima facie case* arba skubos atvejis negalimas, nes sprendimą paskelbus vykdytinu atsiranda teisė imtis apsaugos priemonių, o Konvencijoje vertinimo, ar jos reikalingos, neleidžiama atlikti atskirai nuo sprendimo paskelbimo vykdytinu reikalavimų vertinimo.

([1]) Teisingumo Teismas, Byla 119/84 *Capelloni and Aquilini* prieš *Pelkmans*, [1985] Rink, p. 3147, 11 punktas.

([2]) Teisingumo Teismas, *Capelloni and Aquilini* prieš *Pelkmans*, 21 punktas.

([3]) Teisingumo Teismas, *Capelloni and Aquilini* prieš *Pelkmans*, 25–26 punktai.

5. ***Kitos nuostatos dėl vykdymo***

a) *Vykdymas tik tam tikrų bylų atžvilgiu; dalinis vykdymas (48 straipsnis)*

165. 48 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad sprendimas gali būti paskelbtas vykdytinu tik vienos ar kelių bylų atžvilgiu, dėl kurių priimtas užsienio teismo sprendimas; ši nuostata atitinka 1988 m. Konvencijos 42 straipsnį, išskyrus redakcinius pakeitimus, reikalingus taikant naują procedūrą, pagal kurią teismas „nebesuteikia leidimo" vykdyti sprendimą, o tiesiog „paskelbia" jį vykdytinu. Tokio pobūdžio sprendimo paskelbiamas vykdytinu yra labiausiai tikėtinas tais atvejais, kai tam tikras sprendimo skirsnis gali prieštarauti viešajai tvarkai arba kai pareiškėjas prašo vykdytinais paskelbti tik vieną ar kelis teismo sprendimo skirsnius, nes jis nėra suinteresuotas kitais skirsniais, arba dar dažniau tais atvejais, kai užsienio teismo sprendimas yra susijęs ir su bylomis, kurioms taikoma Konvencija, ir su bylomis, kurioms ji netaikoma. Reikėtų pažymėti, kad ši nuostata gali būti taikoma ir tuo atveju, kai bylos, su kuriomis yra susijęs teismo sprendimas, oficialiai nėra skirtingos bylos. Jei teismo sprendime nustatyti keli įpareigojimai, ir tik kai kuriems iš jų taikoma Konvencija, toks sprendimas gali būti vykdomas iš dalies, jei iš jo aiškiai matyti tikslai, atitinkantys skirtingas teismo sprendimo dalis ([1]).

166. Nepakeista, tik su redakciniais patikslinimais, lieka ir 2 dalyje nustatyta taisyklė, pagal kurią pareiškėjas gali prašyti sprendimą paskelbti iš dalies vykdytinu net ir vienos sprendimo punkto atžvilgiu, kai skirtingų dalių neįmanoma atskirti pagal jų tikslus. *Ad hoc* darbo grupė svarstė, ar ši nuostata turėtų būti išbraukta atsižvelgiant į automatinį pirmos proceso stadijos pobūdį ir poveikį, kurį daro 52 straipsnis, kuriuo draudžiama rinkti mokesčius, rinkliavas ar užmokesčius, skaičiuojamus pagal atitinkamo ieškinio kainą ([2]). Tačiau ši nuostata nėra grindžiama finansų valdymo tvarkos principais ir ją pašalinus būtų galima manyti, kad kreditorius visada privalo prašyti įgyvendinti visą teismo sprendimą. Dėl šios 2 dalies, kuri dėl minėtų priežasčių liko nepakeista, pareiškėjas, kurio reikalavimas yra iš dalies panaikintas, nes buvo priimtas užsienio teismo sprendimas, gali paprašyti pažymėjimą išduodančios institucijos nurodyti, kad sprendimą vykdyti prašoma neviršijant tam tikros sumos, ir taip pat gali to paprašyti antroje proceso stadijoje, kai pats pareiškėjas arba šalis, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, paduoda skundą.

b) *Sprendimai dėl reguliarių baudos mokėjimų (49 straipsnis)*

167. Šioje nuostatoje pažodžiui atkartojama atitinkama 1988 m. Konvencijos nuostata, kuria numatoma, kad užsienio teismo sprendimas, kuriuo skiriami reguliarūs baudos mokėjimai (pavyzdžiui, delspinigių), yra vykdytinas valstybėje, kurioje prašoma vykdyti sprendimą, tik tuo atveju, jei mokėjimo sumą galutinai yra nustatę kilmės valstybės teismai ([3]). Pastabėta, kad iš šios nuostatos neaišku, ar ji taikoma finansinėms baudoms, skiriamoms už teismo įsakymo nevykdymą, kurios atitenka ne kreditoriui, o valstybei ([4]). Peržiūros metu buvo pasiūlyta, kad šią formuluotę galima atitinkamai naudingai patikslinti. Tačiau *ad hoc* darbo grupė pageidavo nekeisti formuluotės ir konkrečiai įtraukti baudos mokėjimus valstybei, nes teismo sprendimas valstybės naudai gali būti baudžiamojo pobūdžio, tad šios nuostatos pakeitimu į civilėms ir komercinėms byloms skirtą Konvenciją galėtų būti įtrauktas baudžiamasis aspektas. Taigi, galima svarstyti šią nuostatą taikyti baudos mokėjimams valstybei tik tuo atveju, jei šie mokėjimai yra grynai civilinio pobūdžio, ir tik su sąlyga, kad jų vykdymo reikalauja privati šalis sprendimo paskelbimo vykdytinu proceso metu nepaisant to, kad mokėjimai turi būti vykdomi valstybei.

c) *Teisinė pagalba (50 straipsnis)*

168. Nepakeistas principas, kuriuo grindžiama ši nuostata, pagal kurią pareiškėjas, kuriam kilmės valstybėje buvo visiškai arba iš dalies teikiama teisinė pagalba arba kuris buvo atleistas nuo žyminio mokesčio ar išlaidų apmokėjimo, turi teisę palankiausiomis sąlygomis pasinaudoti teisine pagalba arba jam turi būti taikomas didžiausias atleidimas nuo žyminio mokesčio ar išlaidų apmokėjimo pagal valstybės, į kurią kreipiamasi, teisę (žr. Jenard ataskaitą, p. 54, ir Schlosser ataskaitą, 223–224 punktus). Tačiau šios nuostatos taikymo sritis yra platesnė, nes ji taikoma visai 2 skirsnyje dėl sprendimo vykdymo numatytai procedūrai, įskaitant apeliacinį procesą ([5]). Teisinės pagalbos arba atleidimo nuo žyminio mokesčio ar išlaidų apmokėjimo pagrindai nėra svarbūs: jie nustatomi remiantis kilmės valstybės teise ir nėra peržiūrimi. Būtina prisiminti, kad institucijos, priėmusios sprendimą, kurį prašoma pripažinti ir vykdyti, išduotame pažymėjime turi būti nurodyta, ar pareiškėjas pasinaudojo teisine pagalba, ir to pakanka, kad jis įgautų tokią teisę valstybėje, į kurią kreipiamasi.

50 straipsnio 2 dalis grindžiama poreikiu atsižvelgti į vaidmenį, kurį bylose dėl išlaikymo prievolių atlieka kai kurių valstybių administracinės institucijos, kurių paslaugos yra nemokamos; toks poreikis paminėtas ir Norvegijos atveju, todėl Norvegija nurodoma kartu su Danija ir Islandija, kurios jau buvo įtrauktos į atitinkamą 1988 m. Konvencijos nuostatą.

d) *Išlaidų, mokesčių, rinkliavų ar užmokesčių užtikrinimas (51–52 straipsniai)*

169. 51 straipsnyje atkartota atitinkama 1988 m. Konvencijos nuostata ([6]). *Ad hoc* darbo grupė svarstė, ar Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje įprastinę gyvenamąją vietą turinčių asmenų atžvilgiu *cautio judicatum solvi* reikalavimo draudimą reikėtų taikyti ir pagrindiniam procesui. Tačiau taip būtų

([1]) Teisingumo Teismas, Byla C-220/95 *Van den Boogaard* prieš *Laumen*, [1997] Rink., p. I-1147, 21–22 punktai, su nuoroda į Anglijos teismo sprendimą, kuris tame pačiame sprendime dėl skyrybų bylos nustatė tiek santuokinius šalių santykius, tiek išlaikymo klausimus.

([2]) Žr. 169 punktą.

([3]) Jenard ataskaita, p. 53–54.

([4]) Schlosser ataskaita, 213 punktas.

([5]) 1988 m. Lugano konvencijos 44 straipsnyje jos taikymas apsiriboja „32–35 straipsniuose numatytomis procedūromis".

([6]) Jenard ataskaita, p. 54.

buvusi nustatyta vienoda taisyklė, kurios iš esmės nereikėjo, kad būtų užtikrintas laisvas sprendimų judėjimas, todėl darbo grupė nusprendė verčiau jau nesikišti į nacionalines sistemas. Be to, reikėtų atsižvelgti į tai, kad kai kuriose Konvencijos privalančiose laikytis valstybėse reikalavimas pateikti užtikrinimą dėl užsienio pilietybės arba dėl to, kad nėra gyvenamosios vietos ar nuolatinės gyvenamosios vietos šalyje, jau uždraustas 1954 m. kovo 1 d. Hagos konvencija dėl civilinio proceso (17 straipsnis) ir vėlesne 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencija dėl tarptautinės teisės kreiptis į teismą (14 straipsnis) ir kad Europos bendrijos valstybėse narėse pilietybe grindžiamas užtikrinimas bet kuriuo atveju yra draudžiamas.

52 straipsnyje atkartotas 1988 m. Konvencijos 1 protokolo III straipsnis, pagal kurį sprendimo paskelbimo vykdytinu procese draudžiama valstybėje, kurioje prašoma vykdyti teismo sprendimą, rinkti kokius nors mokesčius, rinkliavas ar užmokesčius, skaičiuojamus pagal atitinkamo ieškinio kainą.

V SKYRIUS

AUTENTIŠKI DOKUMENTAI IR TEISMO SUSITARIMAI

1. *Autentiški dokumentai (57 straipsnis)*

170. 57 straipsnyje iš esmės atkartota 1988 m. Konvencijos atitinkama nuostata (50 straipsnis; žr. pastabas Janard ataskaitoje (p. 56) ir Schlosser ataskaitoje (226 punktas)), kuri šiek tiek pakeista pagal naująją Konvenciją [1]. Teisingumo Teismas aiškiai nurodė objektyvius kriterijus, kuriuos reikia taikyti, kai yra dokumentas, kuris gali būti paskelbtas įgyvendintinu pagal šią nuostatą. Teismo nuomone, neabejotinai privaloma nustatyti autentišką dokumento pobūdį ir, kadangi tarp privačių šalių sudaryti dokumentai nėra savaime autentiški, būtina, kad viešoji institucija arba kita institucija, kuriai kilmės valstybė yra suteikusi tokius įgaliojimus, suteiktų jiems autentiškų dokumentų pobūdį [2]. Šiuo atveju Teismo aiškinimas grindžiamas ataskaita dėl 1988 m. Konvencijos, pagal kurią dokumento autentiškumą, ne tik jo pasirašymo, bet ir turinio autentiškumą, turėjo nustatyti viešoji institucija [3]. Suprantama, kad teisės aktai turi būti skelbiami vykdytinais tik tuo atveju, jei jie yra vykdytini kilmės valstybėje.

Remiantis 57 straipsnio 2 dalimi, susitarimai dėl išlaikymo prievolių, kurie yra sudaryti su administracinėmis institucijomis arba kurių autentiškumą jos yra patvirtinusios, taip pat turi būti laikomi autentiškais dokumentais. Ši nuostata yra įtraukta todėl, kad tam tikrose valstybėse išlaikymo klausimus sprendžia ne teismai, o administracinės institucijos, įgaliotos gauti šalių sudarytus susitarimus ir juos tvirtinti kaip vykdytinus.

171. Autentiškiems dokumentams taikoma nauja paskelbimo vykdytinais procedūra, nustatyta Konvencijos 38 straipsnyje ir paskesniuose straipsniuose. Antroje stadijoje teismas gali atsisakyti paskelbti dokumentą vykdytinu arba atšaukti jo paskelbimą vykdytinu tik tuo atveju, jei dokumento vykdymas akivaizdžiai prieštarautų valstybės, į kurią kreipiamasi, viešajai tvarkai. Apribojimas, pagal kurį viešoji tvarka yra vienintelis atsisakymo pagrindas, pakeičia atitinkamą 1988 m. Konvencijos nuostatą. Kaip ir teismo sprendimų atveju, dokumento paskelbimo vykdytinu procedūra pradedama Konvencijos privalančios laikytis valstybės kompetentingai institucijai, kurioje tas dokumentas buvo parengtas arba užregistruotas, išdavus pažymėjimą pagal Konvencijos VI priede numatytą formą. Toje formoje turi būti nurodyta dokumento autentiškumą patvirtinusi institucija; ši institucija galėjo dalyvauti rengiant tą dokumentą arba gali būti jį tik užregistravusi. Tokį pažymėjimą išduoti įgaliotą instituciją turi paskirti atitinkama valstybė narė, o jei šalyje yra notaro instancija, įgaliojimus galima suteikti ir notarams.

Norint paskelbimo vykdytinu procedūrą taikyti autentiškiems dokumentams, gali tekti atlikti tam tikrus pakeitimus ir reikia numatyti, kad bus siekiama vykdyti kitokio pobūdžio dokumentus. Taigi, pavyzdžiui, 46 straipsnyje pateikta nuoroda į bylos proceso sustabdymą tuo atveju, jeigu kilmės valstybėje buvo pateikta įprastinė apeliacija, autentiškų dokumentų atveju gali apimti pirmosios instancijos procesą, jei šis procesas vykdomas kilmės valstybėje siekiant užginčyti autentiško dokumento galiojimą.

2. *Teismo susitarimai (58 straipsnis)*

172. 58 straipsnyje patvirtinama, kad teismo susitarimai, kuriuos teismas patvirtino vykstant bylos nagrinėjimui ir kurie yra vykdytini kilmės valstybėje, siekiant juos paskelbti vykdytinais, turi būti turi būti traktuojami taip pat, kaip autentiški dokumentai, kaip nustatyta 1988 m. Konvencijoje (žr. Jenard ataskaitą, p. 56). Tačiau paskelbimo vykdytinu procedūra yra grindžiama ne pažymėjimu dėl autentiškų dokumentų, o pažymėjimu dėl teismo sprendimų, nurodytu V priede.

([1]) Pažymėtina, kad Konvencijos redakcijoje italų kalba ankstesnis terminas „atti autentici“ (autentiški dokumentai) buvo pakeistas terminu „atti pubblici“ (vieši dokumentai). Šiuo pakeitimu siekiama atsižvelgti į Teisingumo Teismo praktiką, kaip aiškinama tekste.

([2]) Teisingumo Teismas, Byla C-260/97 *Unibank* prieš *Christensen*, [1999] Rink., p. I-3715, 15 punktas, dėl Briuselio konvencijos 50 straipsnio.

([3]) Jenard-Möller ataskaita, 72 punktas.

VI SKYRIUS

BENDROSIOS IR PEREINAMOJO LAIKOTARPIO NUOSTATOS

1. ***Bendrosios nuostatos (59–62 straipsniai)***

1. **Nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) (59–60 straipsniai)**

173. 59 ir 60 straipsniuose apibrėžiamos fizinių asmenų nuolatinės gyvenamosios vietos ir juridinių asmenų buveinės sąvokos. Šis klausimas buvo aptartas pirmiau nagrinėjant jurisdikciją reglamentuojančias bendrąsias taisyklės (26–33 punktai).

2. **Netyčiniai nusikaltimai baudžiamuosiuose teismuose (61 straipsnis)**

174. 61 straipsnis pakeičia 1988 m. Konvencijos 1 protokolo II straipsnio nuostatą; jis buvo aptartas pirmiau, nagrinėjant 5 straipsnio 4 dalį (64–66 punktai).

3. **Sąvokos „teismas“ apibrėžtis (62 straipsnis)**

175. Konvencijoje dar kartą apibūdinamas „teismas“, nurodant teismo jurisdikciją, jo įgaliojimus, susijusius su sprendimų pripažinimu ir vykdymu, bei apskritai jo vaidmenį teisminio bendradarbiavimo sistemoje, kuri numatoma ir reglamentuojama Konvencijoje. Kai kuriose sistemose, šią sąvoką suvokiant siauresne prasme kaip instituciją, kuri oficialiai įeina į valstybės teisminę struktūrą, ji gali neapminti visų institucijų, atliekančių vieną ar kitą funkciją, kuri Konvencijoje priskiriama „teismui“. Pavyzdžiui, tai gali būti įgaliojimai, susiję su išlaikymo prievolėmis, kurios Norvegijos ir Islandijos teisėje priskiriamos administracinėms institucijoms, tuo tarpu Konvencijoje išlaikymo prievolės yra teismų reikalas, arba įgaliojimai, kurie Švedijos teisėje priskiriami regioninėms administracinėms institucijoms, kurios kartais atlieka juridines funkcijas supaprastintuose (sumariniuose) vykdymo procesuose.

Tai, kad šios institucijos laikomos „teismais“, nustatyta dar 1988 m. Konvencijos 1 protokolo Va straipsnyje ([1]). Dabar Konvencijoje laikomasi bendresnio pobūdžio taisyklės, pagal kurią sąvokai „teismas“ suteikiama platesnė reikšmė ir ji apima visas institucijas nacionalinėje sistemoje, kurių jurisdikcijai priklauso Konvencijos taikymo sričiai priskiriamos bylos. Pagal šią koncepciją „teismai“, kurie turi taikyti Konvenciją, nustatomi pagal jų atliekamą funkciją, o ne pagal jų oficialią klasifikaciją nacionalinėje teisėje. Skirtingai nuo 1 protokolo Va straipsnio konkrečios nuostatos ir analogiškos „Briuselis I“ reglamento 62 straipsnio nuostatos ([2]), naujas 62 straipsnis yra bendro pobūdžio ir apims net ir kitas nei dabar Konvencijos privalančiose laikytis valstybėse veikiančias administracines institucijas, taip išvengiant būtinybės iš dalies keisti Konvenciją, jei prie jos prisijungtų kitos valstybės. Pagal šį straipsnį į sąvoką „teismas“ gali įeiti ir Europos bendrijos sistemoje įsteigtos institucijos ar įstaigos, pavyzdžiui, Alikantėje įsikūrusi Vidaus rinkos derinimo tarnyba (prekių ženklai ir dizainas), kuri vykdo tam tikras teismines funkcijas pramoninės nuosavybės atžvilgiu.

([1]) Jenard-Möller ataskaita, 106–107 punktai.

([2]) Kurioje aiškiai nurodyta, kad supaprastintuose (sumariniuose) teismo procesuose dėl įsakymo sumokėti „teismo“ sąvoka apima Švedijos vykdomąją tarnybą (*kronofogdemyndighet*).

2. ***Pereinamojo laikotarpio nuostatos (63 straipsnis)***

176. 63 straipsnyje atkartota atitinkama 1988 m. Konvencijos nuostata (54 straipsnis): pirmoje dalyje nurodyta, kad Konvencija taikoma tik po jos įsigaliojimo kilmės valstybėje pradėtiems teismo procesams ir oficialiai parengtiems ar užregistruotiems kaip autentiški dokumentams, o kai siekiama pripažinti arba vykdyti teismo sprendimą ar autentišką dokumentą, – po jos įsigaliojimo valstybėje, į kurią kreipiamasi. 2 dalyje dar kartą patvirtinama, kad jeigu byla buvo iškelta prieš įsigaliojant Konvencijai, o sprendimas buvo priimtas po jos įsigaliojimo, sprendimas turi būti pripažįstamas pagal III antraštinę dalį, jeigu buvo laikomasi II antraštinėje dalyje nustatytų taisyklių dėl jurisdikcijos arba jei jurisdikcija grindžiama kilmės valstybės ir valstybės, į kurią kreipiamasi, sudaryta galiojančia konvencija. Tačiau 2 dalyje pirmenybė teikiama ne šiai taisyklei, o nuostatai, kad nebūtina tikrinti jurisdikcijos, jei kilmės valstybėje byla buvo iškelta 1988 m. Konvencijai įsigaliojus tiek kilmės valstybėje, tiek valstybėje, į kurią kreipiamasi. Todėl sprendimai dėl prašymų, paduotų galiojant 1988 m. Konvencijai, traktuojami taip pat, kaip ir teismo sprendimai, priimti įsigaliojus naujajai Konvencijai.

Ankstesnė 54 straipsnio trečia pastraipa, susijusi su Airijos ir Jungtinės Karalystės teismų jurisdikcija tais atvejais, kai prieš įsigaliojant 1988 m. Konvencijai buvo pasirenkama sutarčiai taikytina teisė, išbraukta, kaip pasenusi.

Naujame tekste nebėra ankstesnės 54A straipsnio nuostatos, kurioje teigiama, kad trejų metų laikotarpiu nuo 1988 m. Konvencijos įsigaliojimo jurisdikcija jūrų teisės byloms Danijos, Graikijos, Airijos, Islandijos, Norvegijos, Suomijos ir Švedijos atveju nustatoma remiantis to straipsnio 1–7 dalimis, išskyrus tuos atvejus, kai nepasibaigus minėtam laikotarpiui atskirų valstybių atžvilgiu įsigalioja 1952 m. gegužės 10 d. Briuselyje pasirašyta Tarptautinė konvencija, susijusi su jūrų laivų areštu. Ši nuostata panaikinta todėl, kad jau baigėsi trejų metų laikotarpis, o minėta 1952 m. konvencija galioja daugeliui minėtų valstybių ([3]).

([3]) Konvenciją ratifikavo Danija (1989 m. gegužės 2 d.), Norvegija (1994 m. lapkričio 1 d.) ir Suomija (1995 m. gruodžio 21 d.), prie jos prisijungė Airija (1989 m. spalio 17 d.) ir Švedija (1993 m. balandžio 30 d.). Pagal Konvencijos 15 straipsnį ji įsigalioja po šešių mėnesių nuo ratifikavimo dokumento deponavimo arba pranešimo apie prisijungimą gavimo. Graikija ją ratifikavo 1967 m. vasario 27 d. prieš 1988 m. Konvenciją. Atrodo, kad tik Islandija dar neprisijungė prie Konvencijos.

VII SKYRIUS

SĄSAJOS SU KITAIS TEISĖS AKTAIS

177. Sąsajos tarp Lugano konvencijos ir „Briuselis I“ reglamento, Briuselio konvencijos bei Europos bendrijos ir Danijos susitarimo nagrinėtos pirmiau (18–22 punktuose). Sąsajos su kitomis konvencijomis nagrinėjamos toliau.

1. **Konvencijos, reglamentuojančios tokias pačias bylas (65 ir 66 straipsniai)**

178. 65 straipsnyje atkartojama atsitinkama 1988 m. Konvencijos nuostata (55 straipsnis) su redakciniais pakeitimais, kurie buvo būtini patikslinus Konvenciją, ir taip dar kartą patvirtinamas principas, kad Konvencijos privalančios laikytis valstybės pirmenybę turi teikti Konvencijai, o ne tarp dviejų ar daugiau iš šių valstybių sudarytoms konvencijoms, reglamentuojančioms tokias pačias bylas, kurioms taikoma ir naujoji Konvencija. Tai neturi įtakos nuorodoms į kitas šio pobūdžio konvencijas 63 straipsnio 2 dalyje, 66 ir 67 straipsniuose; paskutiniosios iš tų nuorodų nebuvo atitinkamoje 1988 m. Konvencijos nuostatoje, todėl ji buvo įrašyta ([1]). 65 straipsnis taip pat skiriasi nuo ankstesnio teksto, kadangi jame konkrečiai neišvardytos pakeičiamos konvencijos, o pateikiama nuoroda į VII priedą.

66 straipsnis taip pat liko nepakeistas, palyginti su atitinkama 1988 m. Konvencijos nuostata (56 straipsnis): joje teigiama, kad pakeistos konvencijos toliau galioja byloms, kurioms netaikoma Lugano konvencija.

2. **Konvencijos, susijusios su konkrečiomis bylomis (67 straipsnis)**

179. 1988 m. Konvencijos nuostata dėl sąsajų su konvencijomis, susijusiomis su konkrečiomis bylomis (57 straipsnis), kartais buvo laikoma sunkiai suprantama ir aiškinama, todėl buvo manoma, kad ją reikia persvarstyti siekiant išvengti netikrumo ją aiškinant. Tačiau *ad hoc* darbo grupės nuomone, šios nuostatos formuluotės nereikėtų iš esmės keisti, kadangi ataskaitose dėl 1978 m. Briuselio konvencijos ir 1988 m. Lugano konvencijos pateikti paaiškinimai yra pakankami, kad būtų išvengta daugelio netikrumo atvejų, kurie gali atsirasti taikant šią nuostatą. (Žr. pastabas Schlosser ataskaitoje (238–246 punktai) ir Jenard-Möller ataskaitoje (79–84 punktai)).

Taigi nepakeistas principas, kad galiojančioms ir būsimoms konvencijoms, susijusioms su konkrečiomis bylomis, teikiama pirmenybė prieš Lugano konvenciją (1 dalis) ir kad išlieka galimybė jurisdikciją pagrįsti konkrečia konvencija, net jei atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta (būstinė) yra kitoje Lugano konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, kuri nėra tos konkrečios konvencijos šalis, nors 26 straipsnio privaloma laikytis (2 dalies); tačiau reikėtų pažymėti, kad šis principas taikomas tik konkrečioje konvencijoje numatytu mastu. Taisyklė, pagal kurią pirmenybė teikiama konvencijoms, susijusioms su konkrečiomis bylomis, yra bendrosios taisyklės išimtis, nes paprastai Lugano konvencijai teikiama pirmenybė prieš valstybių sudarytas konvencijas jurisdikcijos klausimais, ir ši išimtis turi būti aiškinama tiksliai, kad Lugano konvencija nebūtų taikoma tik klausimams, kurie aiškiai reglamentuojami konkrečia konvencija ([2]).

180. Be to, 67 straipsnyje nustatytas būsimų konvencijų sudarymo apribojimas, kurio nebuvo 1988 m. Konvencijoje: Lugano konvencija neužkertamas kelias tokių konvencijų sudarymui, tačiau dabar nustatyta, kad nepažeidžiami įsipareigojimai, atsirandantys pagal kitus tam tikrų Susitariančiųjų Šalių sudarytus susitarimus. Reikėtų nepamiršti, kad „Briuselio I“ reglamentu (71 straipsnis) nenumatytas konvencijų, susijusių su konkrečiomis bylomis, sudarymas, o minimos tik toliau taikomos galiojančios konvencijos. Ši nuostata dera su principu, kad Bendrija, o ne valstybės narės turi įgaliojimus sudaryti konvencijas dėl jurisdikcijos ir sprendimų pripažinimo, o tai gali pažeisti „Briuselis I“ reglamentą; šiuos įgaliojimus Teisingumo Teismas patvirtino nuomonėje 1/03, kurioje jis padarė išvadą, kad bylose, kurioms taikomas šis reglamentas, šie įgaliojimai yra išimtiniai ([3]). Todėl būtina pareikšti, kad Europos bendrijos valstybės narės negali sudaryti kitų susitarimų, susijusių su konkrečiomis bylomis, išskyrus netikėtinu atveju, kai jie nepriskiriami Bendrijos kompetencijai, arba kai Bendrija įgalioja valstybės narės juos sudaryti.

181. Su šiuo klausimu tam tikru mastu yra susijęs pakeitimas, padarytas sprendimų pripažinimo ir vykdymo srityje. Nepakeista taisyklė, kad Lugano konvencijos privalančioje laikytis valstybėje, naudojantis jurisdikcija, numatyta konvencijoje, susijusioje su konkrečia byla, priimti sprendimai turi būti pripažinti ir vykdomi pagal Lugano konvencijos III antraštinę dalį (3 dalis), taip pat nepakeistas atsisakymo pagrindas, įrašytas tarp III antraštinėje dalyje nurodytų pagrindų, kuriuo remiantis atsisakymas galimas, jei valstybė, į kurią kreipiamasi, nėra konkrečios konvencijos šalis, o šalies, kurio atžvilgiu prašoma pripažinti ir vykdyti sprendimą, nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra toje valstybėje (4 dalis). Tačiau dabar 4 punkte įrašyta papildomas atsisakymo pagrindas, t. y. kad šalies nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) turi būti Europos bendrijos valstybėje narėje, jei valstybė, į kurią kreipiamasi, yra Bendrijos valstybė narė ir konkrečią konvenciją turėjo būti sudariusi Bendrija, tai yra, kad konvencijos sudarymas yra ne valstybių narių, o

([1]) Jenard ataskaita, p. 59; Jenard-Möller ataskaita, 77 punktas.

([2]) Teisingumo teismas, Byla C-406-92 *Tatry* prieš *Maciej Rataj*, [1994] Rink., p. I-5439, 24–25 ir 27 punktai, dėl Briuselio konvencijos taikymo *lis pendens* ir susijusiems veiksmams, kai tie aspektai nereglamentuojami konkrečia konvencija, kuri apsiriboja tam tikromis jurisdikciją reglamentuojančiomis taisyklėmis (atitinkama konkreti konvencija buvo 1952 m, Briuselio konvencija, susijusi su jūrų laivų areštu).

([3]) Šio dokumento 7 punktas.

pačios Bendrijos kompetencija. Šia taisykle siekiama užkirsti kelią sprendimų pripažinimui ir vykdymui Europos bendrijoje, jei jie grindžiami jurisdikcijos taisyklėmis, dėl kurių esmės turėjo tartis Bendrijos institucijos.

Šis pakeitimas reiškia, pavyzdžiui, kad jei Šveicarijos teismas savo jurisdikciją grindžia konvencija, susijusia su konkrečia byla, jo sprendimą kitos Lugano konvencijos privalančios laikytis valstybės pripažins remdamosi III antraštine dalimi. Jei šalies, kurios atžvilgiu prašoma pripažinti ar vykdyti sprendimą, nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra valstybėje, į kurią kreipiamasi, pripažinti sprendimą gali būti atsisakyta. Ši nuostata taikoma neatsižvelgiant į tai, ar valstybė, į kurią kreipiamasi, nepriklauso Europos bendrijai (pavyzdžiui, Norvegija), ar ji yra valstybė narė (pavyzdžiui, Prancūzija). Tačiau jei valstybė, į kurią kreipiamasi, yra Bendrijos valstybė narė, ji gali taip pat atsisakyti pripažinti ir vykdyti sprendimą atsakovo, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra kitoje Bendrijos valstybėje narėje, atžvilgiu, jei konkreti konvencija, kuria Šveicarijos teismas pagrindė savo jurisdikciją, yra susijusi su Bendrijos kompetencijai priskiriama byla. Nepaisant to, sprendimas gali būti pripažintas remiantis valstybės, į kurią kreipiamasi, nacionaline teise.

182. Galų gale nepakeista ir 5 dalies nuostata, kuria numatyta, kad tais atvejais, kai sprendimų pripažinimo ar vykdymo sąlygos yra nustatytos konvencijoje, susijusioje su konkrečia byla, kurios šalimis yra ir kilmės valstybė, ir valstybė, į kurią kreipiamasi, tos sąlygos taikomos, nors pripažinimo ir vykdymo procedūroms gali būti taikoma Lugano konvencija.

Bendrijos teisės aktai, kuriais reglamentuojama jurisdikcija arba sprendimų pripažinimas ar vykdymas, susiję su konkrečia byla, turi būti aiškinami tokiu pačiu būdu, kaip konvencijos, susijusios su konkrečiomis bylomis, kaip numatyta 3 protokole (žr. 206 punktą dėl šio protokolo).

3. **Susitarimai, susiję su įsipareigojimais nepripažinti teismo sprendimų (68 straipsnis)**

183. 68 straipsnyje iš esmės atkartota, atlikus keletą redakcinių pakeitimų, atitinkama 1988 m. Konvencijos nuostata (59 straipsnis): pagal ją pripažįstama, kad nuolat taikytini yra susitarimai, pagal kuriuos Lugano konvencijos privalančios laikytis valstybės įsipareigojo nepripažinti teismo sprendimų, priimtų kitose Konvencijos privalančiose laikytis valstybėse, prieš atsakovus, kurių nuolatinė gyvenamoji arba gyvenamoji vieta yra trečiojoje valstybėje, kurioje 4 straipsnyje nurodytais atvejais teismo sprendimas gali būti pagrįstas tik 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta jurisdikcija. Ši taisyklė buvo nustatyta Briuselio konvencijoje siekiant sumažinti sprendimų, priimtų remiantis taisyklėmis, numatančiomis per plačią jurisdikciją, pripažinimo poveikį Bendrijoje ([1]); vėliau ji buvo atkartota Lugano konvencijoje kartu apribojant galimybę sudaryti šio pobūdžio susitarimus su prie Konvencijos neprisijungusiomis šalimis, kuriems užkertamas kelias 2 dalimi tam tikrais atvejais, kai sprendimą priėmęs kilmės valstybės teismas pagrindė savo jurisdikciją tuo, kad toje valstybėje yra atsakovui priklausantis turtas, arba toje valstybėje esančio turto areštu, kurį atliko ieškovas ([2]).

184. Nuostatos taikymo sritis dar labiau susiaurinta naująja Konvencija. 1988 m. Konvencijoje buvo pripažįstamas galiojančių ir būsimų šio pobūdžio sprendimų taikomumas, ir valstybės galėjo nevaržomos sudaryti naujus susitarimus, tuo tarpu naujosios Konvencijos 68 straipsnio 1 dalyje padaryta bendro pobūdžio nuoroda tik į susitarimus, sudarytus prieš jai įsigaliojant, o susitarimus ateityje galima sudaryti tik tuo atveju, jei jie neprieštarauja įsipareigojimams, atsirandantiems pagal kitus tam tikrų Susitariančiųjų Šalių sudarytus susitarimus. Šiuo atveju reikėtų nepamiršti, kad „Briuselis I“ reglamente (72 straipsnis) neminima susitarimų sudarymo ateityje galimybė, o kalbama tik apie susitarimus, sudarytus prieš jai įsigaliojant, netiesiogiai uždraudžiant valstybėms narėms sudaryti naujus šio pobūdžio susitarimus. Kaip jau minėta aiškinant 67 straipsnį ([3]), ši nuostata dera su principu, kad Bendrija, o ne valstybės narės turi teisę sudaryti susitarimus dėl jurisdikcijos ir sprendimų pripažinimo, o tai gali pažeisti „Briuselis I“ reglamentą; šią teisę Teisingumo Teismas patvirtino nuomonėje 1/03, kurioje jis padarė išvadą, kad bylose, kurioms taikomas šis reglamentas, ši teisė yra išimtinė ([4]). Taigi tik tos Konvencijos privalančios laikytis valstybės, kurios nėra Europos bendrijos valstybės narės, dabar turi teisę pagal 68 straipsnį sudaryti susitarimus su prie konvencijos neprisijungusiomis valstybėmis, kuriuose numatomi įsipareigojimai nepripažinti sprendimų.

Tai, kad valstybės ateityje vis dar gali su prie Konvencijos neprisijungusiomis valstybėmis sudaryti susitarimus dėl sprendimų nepripažinimo, įtikino *ad hoc* darbo grupę nepritarti pasiūlymui, pagal kurį būtų buvusi išbraukta 68 straipsnio antra dalis, siekiant suderinti šį straipsnį su atitinkama „Briuselis I“ reglamento nuostata (kurioje, akivaizdu, tokios dalies nėra, nes ji bus taikoma tik tuo atveju, jei valstybės galės nevaržomai sudaryti būsimus šio pobūdžio susitarimus), ir palikti valstybių laisvės apribojimą, kuris jau buvo nustatytas toje dalyje.

([1]) Jenard ataskaita, p. 61.
([2]) Šis apribojimas į Briuselio konvenciją įtrauktas 1978 m. Stojimo konvencija: Schlosser ataskaita, 249–250 punktas.
([3]) Šio dokumento 7 punktas.
([4]) Šio dokumento 180 punktas.

VIII SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

1. ***Pasirašymas, ratifikavimas ir įsigaliojimas (69 straipsnis)***

185. Ši konvencija teikiama pasirašyti Europos bendrijai, Danijai ir valstybėms, kurios, teikiant pasirašyti šią konvenciją, yra ELPA narės. Kaip jau minėta (8 punktas), Konvenciją 2007 m. spalio 30 d. pasirašė Europos bendrija, Šveicarija, Norvegija ir Islandija, o 2007 m. gruodžio 5 d. – Danija. Konvencija turi būti ratifikuota ir, kaip ir 1988 m. Konvencijos, jos depozitarė yra Šveicarijos Federalinė Taryba, kuri saugo Konvenciją Šveicarijos Federacijos archyvuose (79 straipsnis). Ji įsigalioja pirmąją šešto mėnesio, einančio po dienos, kurią Bendrija ir ELPA narė deponavo savo ratifikavimo dokumentus, dieną. Šis laikotarpis yra dvigubai ilgesnis už 1988 m. Konvencijai įsigalioti skirtą laikotarpį ir buvo nustatytas atsižvelgiant į laiką, kurio reikia Konvencijos privalančių laikytis valstybių vidaus teisės aktams patikslinti. Tačiau valstybėms, kurios ratifikuoja Konvenciją arba prie jos prisijungia vėliau, ji įsigalioja pirmąją trečio mėnesio, einančio po dienos, kurią šalis deponavo savo ratifikavimo arba prisijungimo dokumentus, dieną.

Susitariančiosioms Šalims, kurioms naujoji Konvencija įsigalioja, ji pakeičia 1988 m. Konvenciją nuo įsigaliojimo dienos. Numatyta išimtis, susijusi su 2 protokolo 3 straipsnio 3 dalimi, pagal kurią, kaip paaiškės (201 punktas), toliau taikoma 1988 m. Konvencijos 2 protokolu nustatyta keitimosi informacija apie nacionalinių teismų sprendimus sistema, kol ją pakeis nauja sistema. Tai įvykus, 1988 m. Konvencija bus visiškai pakeista: 69 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad kituose dokumentuose pateikiama nuoroda į 1988 m. konvenciją turi būti suprantama kaip nuoroda į naująją Konvenciją.

186. Valstybių narių ne Europos teritorijos, kurioms buvo taikoma Briuselio konvencija, nepateko į „Briuselis I“ reglamento teritorinę taikymo sritį pagal EB sutarties 299 straipsnį („Briuselis I“ reglamento 68 straipsnis); Konvencija suteikė progą šiai problemai išspręsti. 69 straipsnio 7 dalyje numatyta, kad Bendrijos valstybių narių ir šių teritorijų santykiams bus taikoma naujoji Konvencija, kuri pakeis Briuselio konvenciją (ir 1971 m. Protokolą dėl jos aiškinimo), nuo jos įsigaliojimo dienos tų teritorijų atžvilgiu pagal 73 straipsnio 2 dalį.

2. ***Prisijungimas (70–73 straipsniai)***

187. Konvencija iš dalies pakeista ir supaprastinta kitų valstybių prisijungimo prie Konvencijos procedūra, pagal kurią anksčiau buvo numatyta Susitariančiosios Šalies „parama“ ir aktyvus depozitaro vaidmuo renkant informaciją, reikalingą prie Konvencijos pageidaujančios prisijungti valstybės tinkamumui nustatyti ([1]). Paaiškėjo, kad ši sistema nėra labai veiksminga, be kita ko, todėl, kad gali sudaryti sąlygas nepriimti paraišką pateikusios valstybės, net jei tą valstybę remia Susitariančioji Šalis, ir todėl, kad gali skatinti varžytis, kas rems paraišką pateikusią valstybę. Be to, buvo įrodinėjama, kad valstybės depozitarės vaidmuo turėtų būti neutralus ir kad prisijungimo procedūra neturėtų būti grindžiama tos valstybės kvietimu prisijungti prie Konvencijos. Atitinkamai buvo nustatyta kita procedūra, pagal kurią sutikimas priimti paraišką duodamas tinkamai išnagrinėjus paraišką pateikusios valstybės teisminę ir procedūrinę sistemą.

Konvencijoje išskiriamos valstybės, kurios tampa ELPA narėmis po Konvencijos pateikimo pasirašyti (70 straipsnio 1 dalies a punktas); Europos bendrijos valstybės narės, veikiančios tam tikrų ne Europos teritorijų, kurios yra tos valstybės narės sudedamoji dalis arba už kurių santykius su užsieniu ši valstybė narė yra atsakinga, vardu (70 straipsnio 1 dalies b punktas) ([2]); ir kitos prie Konvencijos neprisijungusios valstybės, įskaitant ne Europos valstybes (70 straipsnio 1 dalies c punktas). Kiekvienu atveju prisijungimo prie Konvencijos procedūra prasideda paraiškos pateikimu depozitarui kartu su jos vertimu į anglų ir prancūzų kalbas, kad depozitaras nepatirtų vertimo išlaidų, tačiau toliau ji skiriasi: a ir b punktuose nurodytų valstybių atveju ji reglamentuojama 71 straipsniu; c punkte nurodytų valstybių atveju ji reglamentuojama 72 straipsniu.

71 straipsnyje numatyta, kad paraišką pateikusiai valstybei tereikia pateikti informaciją, reikalingą Konvencijai taikyti, kuri yra nustatyta I–IV ir VIII prieduose, ir pranešimus, kuriuos ji pageidauja pateikti pagal 1 protokolo I ir III straipsnius. Šią informaciją reikia nusiųsti depozitarui ir kitoms Susitariančiosioms Šalims. Tai įvykdžiusi, paraišką pateikusi valstybė gali deponuoti prisijungimo dokumentą.

72 straipsniu nustatyta atskira procedūra, taikoma kitoms paraišką pateikusioms valstybėms, nurodytoms c punkte. Be informacijos, reikalingos šiai Konvencijai taikyti, ir pareiškimų pagal 1 protokolą kitos prie Konvencijos pageidaujančios prisijungti valstybės privalo pateikti depozitarui informaciją apie jų teisminę sistemą, vidaus teisės aktus, susijusius su civiliniu procesu ir sprendimų vykdymu bei jų tarptautinę privatinę teisę, susijusią su civiliniu procesu. Depozitaras perduoda šią informaciją kitoms Susitariančiosioms Šalims, kurios turi pritarti prisijungimui; jos įsipareigoja siekti tokį sutikimą duoti per ne ilgesnį kaip vienerių metų laikotarpį. Gavęs Susitariančiųjų Šalių sutikimą, depozitaras turi pakviesti paraišką pateikusią valstybę prisijungti prie Konvencijos – deponuoti savo prisijungimo dokumentą. Nepaisant to, Susitariančiosios Šalys gali ir toliau

([1]) 1988 m. Konvencijos 62 straipsnis; žr. Jenard-Möller ataskaitą, 89–90 punktus.

([2]) Danijos prašymu derybose buvo paaiškinta, kad dabartinė Farerų salų ir Grenlandijos padėtis 1988 m. Konvencijos atžvilgiu liks nepakitusi pagal naująją Konvenciją. Žr. Jenard-Möller ataskaitą, 95 punktą.

nevaržomos pareikšti prieštaraujančios prisijungimui iki jis įsigalios, t. y. iki pirmosios trečio mėnesio, einančio po dienos, kurią buvo deponuotas prisijungimo dokumentas, dienos. Jei jos pareiškia prieštaraujančios, Konvencija įsigalioja tik tarp prisijungiančiosios valstybės ir prieštaravimo nepareiškusių Susitariančiųjų Šalių.

188. Aprašyta procedūra taikoma ne tik kitoms valstybėms, bet ir regioninėms ekonominės integracijos organizacijoms, kitoms nei Europos bendrija, kuri jau yra Konvencijos šalis ir kurios dalyvavimas Konvencijoje jau reglamentuojamas reikiama nuostata. 2006 m. spalio mėn. diplomatinėje konferencijoje aptarta, ar šias organizacijas reikėtų konkrečiai paminėti 70 straipsnio 1 dalies c punkte greta žodžių „bet kuri kita valstybė“. Buvo pažymėta, kad konkrečiai paminėjus tokias organizacijas, jos galės prisijungti prie Konvencijos, ir Konvencijos nereikės iš dalies keisti bei kad tokio prisijungimo galimybės yra tikėtinos, kadangi su šiomis organizacijomis jau vyko derybos Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos metu. Tačiau nuspręsta, kad šie privalumai yra ne tokie svarbūs, kadangi naujojoje Konvencijoje numatytos lankstumo galimybės – lengviau padaryti pakeitimus, kurie būtini, kad tokios organizacijos prisijungtų prie Konvencijos remiantis kiekvienos iš jų ypatybėmis. Galiausiai pasiektas sutarimas, kad šiuo metu ir artimiausioje ateityje nereikia konkrečiai paminėti regioninių ekonominės integracijos organizacijų, nors turi būti aišku, kad prie Konvencijos šio pobūdžio organizacijos gali iš tikrųjų prisijungti.

189. Svarstant 71 ir 72 straipsniuose nustatytas prisijungimo prie Konvencijos procedūras, taip pat buvo svarstyta, ar tikslinga į Konvenciją įtraukti „federalizmo sąlygą“, kad prie Konvencijos galėtų prisijungti valstybės, kurių skirtinguose teritoriniuose vienetuose veikia dvi ar kelios teisės sistemos, ir nereikėtų iš dalies keisti Konvencijos, kad būtų atsižvelgta į tokių valstybių reikalavimus, susijusius su Konvencija joms nustatytų įsipareigojimų įgyvendinimu. Kai kuriose federacinėse valstybėse nėra centrinės valdžios, kuri pritartų konvencijai jų federacinių vienetų vardu ir kai kurios taisyklės būtų patikslintos šiuo tikslu, o federalizmo sąlyga sudarytų tam galimybes ir nereikėtų iš dalies keisti Konvencijos. Tačiau kita vertus buvo abejojama, ar tokia nuostata reikalinga, nes prie Konvencijos prisijungiama laikantis konkrečios procedūros, kurios metu galima išnagrinėti visas galimas išlygas, kurios yra reikalingos dėl federacinės struktūros ypatumų. Galiausiai federalizmo sąlygos buvo atsisakyta ir Konvencijoje neminimos valstybės, skirtinguose teritoriniuose vienetuose taikančios skirtingas teisines sistemas. Be abejo, federacinės valstybės turi galimybę susitarti dėl tinkamos prisijungimo prie Konvencijos procedūros.

3. *Denonsavimas, Konvencijos persvarstymas ir priedų pakeitimai (74–77 straipsniai)*

190. 74 straipsnyje nurodyta, kad Konvencija sudaroma neribotam laikotarpiui ir kad ji gali būti bet kada denonsuota; denonsavimas įsigalioja pasibaigus kalendoriniams metams, einantiems po dienos, kurią pasibaigia šešių mėnesių laikotarpis, kai depozitaras gavo pranešimą apie denonsavimą.

191. 76 straipsnyje nustatyta, kad bet kuri Susitariančioji Šalis gali prašyti persvarstyti Konvenciją. Persvarstymo procedūroje numatyta į posėdį sušaukti 2 protokolo 4 straipsnyje nurodytą nuolatinį komitetą (žr. 202 punktą), kurį sudaro Susitariančiųjų Šalių atstovai ir kuris turi surengti reikiamas konsultacijas dėl persvarstymo, o prireikus, vėliau – diplomatinę konferenciją Konvencijos pakeitimams priimti. Ši procedūra taikoma Konvencijai ir prie jos pridėtiems trims protokolams, kurie išvardyti 75 straipsnyje, kuriame nurodyta, kad jie yra Konvencijos sudedamoji dalis.

Reikėtų pažymėti, kad 2006 m. diplomatinei konferencijai pateiktame konvencijos projekte buvo pateikti du kiti protokolai, 4 protokolas dėl pramoninės nuosavybės teisių, kuris šiame dokumente aptartas kartu su 22 straipsnio 4 dalimi ([1]), ir 5 protokolas dėl ryšio tarp Lugano konvencijos ir 2005 m. Hagos konvencijos dėl susitarimų dėl teismingumo ([2]). 5 protokolo projekte buvo numatyta, kad Konvencijos privalančiose laikytis valstybėse esantys teismai turi taikyti Hagos konvencijos 26 straipsnio 2 ir 3 straipsniuose nustatytas taisykles ([3]), kuriomis paaiškinama, kada Hagos konvencija nedaro poveikio kitų konvencijų, taigi ir Lugano konvencijos, taikymui. Pagal protokolo projektą Lugano konvencijos privalančios laikytis valstybės teismas turėtų sustabdyti jame nagrinėjamą bylą pagal Hagos konvencijos 6 straipsnį, jei atsakovas užginčija teismo jurisdikciją remdamasis tuo, kad yra nuostata dėl teismo pasirinkimo, pagal kurią pirmenybė teikiama kitoje Konvencijos privalančioje laikytis valstybėje esančiam teismui, ir turėtų atsisakyti jurisdikcijos, jei šalių pasirinktas teismas prisiėmė jurisdikciją pagal Hagos konvencijos 5 straipsnį. Galų gale diplomatinė konferencija nusprendė šio protokolo neįtraukti remdamasi tuo, kad Hagos konvencija dar neįsigaliojusi, kad protokole numatyta tvarka darytų poveikį Lugano konvencija, kurioje yra nuostata dėl teismo pasirinkimo, nustatytai sistemai *lis pendens* ir kad daugeliu atvejų nėra tikėtina, kad taikant šiuos du tarptautinius dokumentus atsirastų kolizija, tad nėra tikros būtinybės nustatyti konkrečias derinimo taisykles.

192. Devyniems Konvencijos priedams, kurie šioje aiškinamojoje ataskaitoje minimi ne vieną kartą, taikomos procedūros skiriasi. Šiuo atveju persvarstymo procesas yra supaprastintas: siekiant sudaryti galimybę priimti pakeitimą išvengiant įprastos persvarstymo procedūros sudėtingumo ir formalumų, įvairios Konvencijos taikymo ypatybės ir tam tikrose nuostatose reikalaujamų pateikti pažymėjimų formos pateikiamos prieduose, o ne Konvencijos pagrindiniame tekste, kaip 1988 m konvencijos atveju.

([1]) Žr. 101 punktą.

([2]) 2005 m. birželio 30 d. Konvencija dėl susitarimų dėl teismingumo, priimta Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos 20-ame posėdyje.

([3]) Žr. T. Hartley ir M. Dogaouchi aiškinamąją ataskaitą dėl Hagos konvencijos, 271–282 punktus.

77 straipsnyje nustatytos dvi skirtingos priedų persvarstymo procedūros, taikomos atsižvelgiant į priedų turinį, ir du supaprastinimo lygiai.

Pirmoji procedūra taikoma priedams, kuriuose pateikiama Konvencijos privalančių laikytis valstybių teikiama informacija apie Konvencijos taikymą: Konvencijos 3 straipsnio 2 dalyje ir 4 straipsnio 2 dalyje nurodytos jurisdikcijos taisyklės (I priedas); teismai arba kompetentingos institucijos, kurioms gali būti pateiktas 39 straipsnyje nurodytas prašymas (II priedas); teismai, kuriems galima pateikti 43 straipsnio 2 dalyje nurodytus skundus (III priedas); skundai, kuriuos galima pateikti pagal 44 straipsnį (IV priedas) ir pagal 65 straipsnį pakeičiamos konvencijos (VII priedas). Šią informaciją depozitarui valstybės pateikia per pagrįsta laiko tarpą prieš įsigaliojant Konvencijai, o vėliau – pakeitimams, papildymams ar išbraukimams. Depozitaras pagal 2 protokolo 4 straipsnį pasitaręs su nuolatiniu komitetu atitinkamai pakeičia priedus. Kita tvarka taikoma kitiems priedams, kuriuose išdėstyta:

pažymėjimo dėl teismo sprendimų ir teismo susitarimų, nurodyto 54 ir 58 straipsniuose, forma (V priedas); pažymėjimo dėl autentiškų dokumentų, nurodytų 57 straipsnio 4 dalyje, forma (VI priedas); 79 straipsnyje nurodytos Konvencijos kalbos (VIII priedas) ir 1 protokolo II straipsnio taikymas (IX priedas). Šiuo atveju visi prašymai dėl pakeitimų teikiami nuolatiniam komitetui pagal 2 protokolo 4 straipsnį ir jis tiesiogiai juos priima nerengiant Susitariančiųjų Šalių diplomatinės konferencijos.

4. *Depozitaro pranešimai, Konvencijos kalbos (78 ir 79 straipsniai)*

193. Tai nusistovėjusios konvencijų sąlygos, tad jų nereikia komentuoti.

IX SKYRIUS

PRIE KONVENCIJOS PRIDEDAMI PROTOKOLAI

1. *1 protokolas dėl tam tikrų jurisdikcijos, procedūros ir vykdymo klausimų*

194. Šis protokolas buvo labai supaprastintas palyginti su atitinkamu 1988 m. Konvencijos 1 protokolu, iš dalies dėl susijusio Briuselio konvencijos patikslinimo, kuris paskatino priimti „Briuselis I“ reglamentą, kuriame kiek įmanoma sumažintas panašių situacijų skirtingas aiškinimas, o tai rodo, kad reikalingas vienodumas, kuris yra būdingas Europos bendrijos teisės aktams. Pavyzdžiui, atsisakyta nuostatos, kuria buvo numatytos specialios sąlygos atsakovui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra Liuksemburge, pagal kurią tokiam atsakovui nebuvo taikoma 5 straipsnio 1 dalis dėl sutartinių prievolių, o jurisdikciją suteikiantis susitarimas asmeniui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra Liuksemburge, turėjo galioti tik tuo atveju, jei tas asmuo aiškiai ir specialiai yra su tuo sutikęs (ankstesnio protokolo I straipsnis). Vis dėlto, specialios sąlygos buvo paliktos „Briuselis I“ reglamente (63 straipsnis), tačiau tik šešerių metų laikotarpiu nuo reglamento įsigaliojimo, todėl jos nebetaikomos.

Protokole nebeminimi ginčai tarp vienoje iš tam tikrų valstybių registruoto laivo savininko ir įgulos nario (ankstesnio protokolo Vb straipsnis), kuriems „Briuselis I“ reglamentas galiojo šešerius metus, tačiau tik Graikijos atveju („Briuselis I“ reglamento 64 straipsnis). Kitos nuostatos, jas pakeitus arba ne, buvo įtrauktos į Konvencijos tekstą. Pavyzdžiui, ankstesnio protokolo Vd straipsnio nuostata dėl Europos patentų biuro jurisdikcijos be pakeitimų buvo įtraukta į 22 straipsnio 4 dalį (žr. 99 punktą).

195. Protokole likusios nuostatos jau aptartos kitose šios aiškinamosios ataskaitos dalyse: visų pirma, I straipsnis, susijęs su teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimu, aptartas kartu su 26 straipsniu; II straipsnis, susijęs su ieškiniais dėl laidavimo ar garantijos, arba bet kurių kitų su trečiąja šalimi susijusių bylų, aptartas kartu su 6 straipsnio 2 dalimi ir III straipsnis, susijęs su išlygomis dėl 34 straipsnio 2 dalies arba dėl prie Konvencijos prisijungiančiųjų šalių, aptartas kartu su atitinkamai 34 ir 41 straipsniais. Todėl nuorodą į pastabas reikėtų pateikti tose vietose.

Tik reikėtų pridurti, kad protokolo IV straipsnyje aiškiai nurodyta, kad protokole nurodyti pareiškimai gali būti panaikinti bet kuriuo metu apie tai pranešant depozitarui. Panaikinimas įsigalioja pirmą trečio mėnesio, einančio po dienos, kurią buvo pranešta depozitarui, dieną. Šia nuostata paprasčiausiai apibrėžiama teisė, kurią Susitariančiosios Šalys būtų vis tiek turėjusios, ir norima atkreipti dėmesį į pageidavimą peržiūrėti tokias deklaracijas ir jas panaikinti, kai jos tampa nebūtinai reikalingos, taip dar labiau suvienodinant Konvencija nustatytas taisykles.

2. *2 protokolas dėl vienodo konvencijos aiškinimo ir nuolatinio komiteto*

1. Bendra informacija

196. Kaip ir 1988 m. Konvencijoje, 2 protokolas yra susijęs su vienodu Konvencijos aiškinimu ir, kaip matyti iš jo pavadinimo, su nuolatiniu komitetu, kuris buvo įsteigtas ankstesniu protokolu. Tačiau taisyklės dėl Konvencijos aiškinimo ir nuolatinio komiteto vaidmens labai pasikeitė. Jos buvo pakeistos daugiausia siekiant atsižvelgti į Europos bendrijos dalyvavimą Konvencijoje vietoj jos valstybių narių, o dėl to tikslinga svarbesnį vaidmenį suteikti Teisingumo Teismui ir nustatyti kuo lankstesnį ir greitesnį Konvencijos persvarstymo, siekiant ją pritaikyti prie Bendrijos teisės raidos, mechanizmą.

Jau preambulėje paaiškėja, kokio požiūrio laikomasi – neapsiribojama nuoroda į Konvencijos ir 64 straipsnyje nurodytų dokumentų esminę sąsają ir į atitinkamą Teisingumo Teismo jurisdikciją priimti sprendimus dėl tų dokumentų aiškinimo, o teigiama, kad pati Konvencija tampa Bendrijos teisės dalimi ir todėl Teisingumo Teismas turi jurisdikciją priimti sprendimus dėl pačios Konvencijos, kurią taiko valstybių narių teismai, aiškinimo. Preambulėje toliau teigiama, kad vienu metu atlikus Lugano ir Briuselio konvencijų peržiūrą buvo parengtas bendras pataisytas tekstas, remiantis Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų sprendimais, kuris buvo įtrauktas į „Briuselis I“ konvenciją, ir daroma išvada, kad pageidautina užkirsti kelią skirtingam aiškinimui ir užtikrinti kuo vienodesnį įvairių teisės aktų aiškinimą; tai iš tiesų yra būtina Bendrijos valstybėms narėms ir valstybėms, kurios yra Lugano konvencijos Susitariančiosios Šalys, bendros teisminės erdvės sąlyga.

2. **Pareiga atsižvelgti į precedentą (1 ir 2 straipsniai)**

197. Remiantis preambulėje išdėstytais principais, protokolo 1 straipsnyje reikalaujama, kad teismai tinkamai atsižvelgtų ne tik į kitų Konvencijos privalančių laikytis valstybių teismų sprendimus, kaip nustatyta atitinkamoje 1988 m. Konvencijos 2 protokolo nuostatoje, bet ir į Teisingumo Teismo sprendimus dėl pačios Konvencijos, dėl ankstesnės 1988 m. Konvencijos ir dėl 64 straipsnio 1 dalyje nurodytų dokumentų, o visų pirma – dėl „Briuselis I“ reglamento.

Ši pareiga grindžiama tuo, kad Konvencijos ir reglamento nuostatos yra tokios pačios ir yra taikomos tiek, kiek jos yra visiškai analogiškos. Kai šie du tekstai skiriasi, Konvencijos privalančių laikytis valstybių teismai turės atsižvelgti tik į nacionalinių teismų priimtus sprendimus dėl Konvencijos taikymo.

Europos bendrijos valstybių narių teismams ši pareiga yra antraeilė po jų pareigų pagal Europos bendrijos steigimo sutartį ir 2005 m. Bendrijos ir Danijos susitarimą. Nors oficialiai Konvencija ir „Briuselis I“ reglamentas yra atskiri ir savarankiški dokumentai, valstybių narių teismai gali kreiptis į Teisingumo Teismą, kad jis priimtų prejudicinį sprendimą dėl Konvencijos nuostatų aiškinimo pagal EB sutarties 234 ir 68 straipsnius, kadangi jos yra Bendrijos teisės sudedamoji dalis. Vis dėlto, priimti prejudicinį sprendimą gali būti prašoma ir dėl „Briuselis I“ reglamento aiškinimo, o atitinkamos nuostatos gali sutapti su Konvencijos nuostatomis; todėl net ir šiuo atveju Teisingumo Teismo pateiktas aiškinimas neišvengiamai darys poveikį Konvencijos nuostatų reikšmės ir taikymo srities aiškinimui.

Kai Teismo prašoma pateikti aiškinimą, jo aiškinimas yra privalomas konkrečioje byloje, o tai reiškia, kad aiškinimo prašantis teismas privalo ne tik į jį atsižvelgti, bet ir taikyti jį spręsdamas ginčą. Todėl Bendrijos valstybių narių teismų pareiga yra griežtesnė nei Bendrijai nepriklausančių valstybių, kurios yra Lugano konvencijos šalys, teismų pareiga, nes pastarieji privalo vykdyti ne tokią konkrečią pareigą – „tinkamai atsižvelgti“ į bet kuriame atitinkamame Teisingumo Teismo sprendime nurodytus principus.

198. Reikėtų nepamiršti, kad protokolu siekiama užkirsti kelią skirtingiems Konvencijos, „Briuselis I“ reglamento ir kitų 64 straipsnyje nurodytų dokumentų aiškinimams ir juos aiškinti kiek įmanoma vienodai. Todėl, kai Teisingumo Teismo prašoma pateikti aiškinimą, jis turėtų turėti galimybę atsižvelgti į valstybių, kurios nėra Europos bendrijos narės, nuomones. Valstybių, kurios nėra Bendrijos narės, teismai šiuo tikslu negali prašyti priimti prejudicinį sprendimą, todėl protokolo 2 straipsnyje numatyta, kad tokios valstybės gali pateikti pareiškimus arba rašytines pastabas, kai Bendrijos valstybės narės bendrosios kompetencijos arba specializuotas teismas kreipiasi prašydamas priimti prejudicinį sprendimą. Tokio pobūdžio dokumentų pateikimas reglamentuojamas Protokolo dėl Teisingumo Teismo statuto ([1]) 23 straipsniu ir jie gali būti teikiami ne tik dėl Konvencijos, bet ir dėl 64 straipsnio 1 dalyje nurodytų teisinių dokumentų atsižvelgiant į poveikį, kurį jų aiškinimas gali daryti Konvencijos nuostatoms, kurios paprastai yra identiškos.

3. **Keitimasis informacija apie nacionalinių ir Bendrijos teismų sprendimus (3 straipsnis)**

199. Konvencijos privalančių laikytis valstybių teismai, kaip reikalaujama, turi atsižvelgti į Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų sprendimus, todėl privalo veikti veiksminga informacijos apie sprendimus, priimtus taikant Konvenciją, ankstesnę 1988 m. Konvenciją ir „Briuselis I“ reglamentą bei kitus 64 straipsnyje nurodytus dokumentus, sistema. Veiksmingo mechanizmo poreikis ypač akivaizdus tuo atveju, kai sprendimus priima nacionaliniai teismai, kurie, atsižvelgiant į didelį Konvencijos privalančių laikytis valstybių skaičių, veikia pagal skirtingas procedūrines sistemas ir vartoja skirtingas kalbas, ir negalima tikėtis, kad visi nacionaliniai teismai visas jas vartotų.

1988 m konvencijos 2 protokolu sukurta informacijos mainų sistema buvo grindžiama iš esmės tuo, kad kiekviena Susitariančioji Šalis centrinei įstaigai, kuri paskirta atlikti Teisingumo Teismo sekretoriaus funkciją, perduoda pagal Lugano konvenciją ir Briuselio konvenciją priimtus sprendimus; centrinė įstaiga klasifikuoja tuos sprendimus; centrinė įstaiga perduoda atitinkamus dokumentus Susitariančiųjų Šalių kompetentingoms nacionalinėms institucijoms ir Europos Komisijai. Buvo galima sušaukti nuolatinio komiteto, sudaryto iš Susitariančiųjų Šalių atstovų, (aptariamo toliau) posėdį siekiant pasikeisti nuomonėmis apie centrinės įstaigos valstybėms perduotą teismų praktiką.

([1]) Protokolas (Nr. 6), pridedamas prie Europos Sąjungos sutarties, Europos bendrijos steigimo sutarties ir Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutarties.

Pagal šias nuostatas nuolatinio komiteto posėdį vieną kartą per metus sušaukia Šveicarijos Federalinė Vyriausybė, kuri yra 1988 m. Konvencijos depozitarė. Pirmaisiais metais informacija buvo keičiamasi tiesiogiai, tačiau po penktojo posėdžio, kuris įvyko 1998 m. rugsėjo 18 d. Interlakene, komitetas dirbo remdamasis rotacijos tvarka išrinktų atstovų parengta ataskaita dėl praėjusių metų teismo sprendimų, kurią jis svarstė, kad pabrėžtų visus nustatytus ir nustatytų ateityje galimus aiškinimo nacionaliniuose teismuose skirtumus ir iš anksto rastų sprendimą.

200. Ši informacijos mainų sistema gerokai pakeista naujojo protokolo 3 straipsniu. Europos Komisijai pavesta sukurti naują sistemą, kuri turi atitikti kelis nustatytus kriterijus: ši sistema turi būti viešai prieinama ir joje turi būti pateikiami paskutinės instancijos teismų ir Teisingumo Teismo priimti sprendimai bei kiti ypač svarbūs teismo sprendimai, kurie tapo galutiniai ir buvo priimti pagal naująją Konvenciją, 1988 m. Lugano konvenciją ar naujosios Konvencijos 64 straipsnio 1 dalyje nurodytus dokumentus, o visų pirma pagal „Briuselis I“ reglamentą. Teismo sprendimai yra klasifikuojami ir pateikiama jų santrauka. Kitaip nei ankstesniame protokole, 3 straipsnyje neminimi vertimai, tačiau akivaizdu, kad klasifikuoti sprendimai turės būti bent jau iš dalies išversti, jei ne į visas Konvencijos privalančių laikytis valstybių kalbas, tai bent jau į kelias kalbas, kad jie būtų prieinami eiliniams teismams, kurie taikydami Konvenciją turi į juos atsižvelgti.

Pareiga sukurti viešai prieinamą informacijos sistemą yra labai svarbi ir skiriasi nuo ankstesnės sistemos, pagal kurią informacija turėjo būti teikiama tik valstybėms ir jų atstovams nuolatiniame komitete, nors faktiškai Teisingumo Teismo sekretorius leido naudotis informacija plačiam teisinių profesijų atstovų ratui (teisininkams, teisėjams, notarams, universitetų dėstytojams ir t. t.). Nauja tvarka siekiama, kad bet kuris suinteresuotas asmuo turėtų geriau struktūrizuotą prieigą prie sprendimų ir galėtų lengviau bei visapusiškiau naudotis su Konvencija susijusia teismų praktika.

Konvencijos privalančios laikytis valstybės toliau yra įpareigotos perduoti sprendimus Komisijai. Teisingumo teismo sekretoriui bus pavesta atrinkti bylas, kurios ypač svarbios Konvencijos įgyvendinimui užtikrinti, ir pateikti jas svarstyti pagal protokolo 5 straipsnį vykstančiame ekspertų susitikime (žr. toliau).

201. Kol Komisija sukurs naują sistemą, toliau bus taikoma ankstesnė Teisingumo Teismui patikėta sistema. Vis dėlto, ši tvarka gali būti taikoma iš karto – informaciją apie sprendimus surenka Teisingumo Teismo sekretorius ir perduoda valstybėms pagal protokolo 5 straipsnį vykstančiame ekspertų susitikime, o ne ankstesnio protokolo 3 straipsnyje nurodytam Susitariančiųjų Šalių atstovų nuolatiniam komitetui, kuriam naujojo protokolo 4 straipsniu pavedamos kitos užduotys.

4. **Nuolatinis komitetas, kurį sudaro Susitariančiųjų Šalių atstovai (4 straipsnis)**

202. 1988 m. Konvencijos 2 protokolu buvo numatyta įsteigti nuolatinį komitetą, kurį sudarytų Susitariančiųjų Šalių atstovai ir kurio posėdžiuose stebėtojų teisėmis galėtų dalyvauti Europos Bendrijos (Komisija, Taryba ir Teisingumo Teismas) ir ELPA, kad jis nagrinėtų, kaip plėtojasi teismų praktika, kuria keičiamasi pirmiau aprašytoje informacijos mainų sistemoje, ir Konvencijos bei kitų konvencijų, susijusių su konkrečiomis bylomis, sąryšį bei, remdamasis nagrinėjimo rezultatais, svarstytų, ar galėtų būti tikslinga inicijuoti Konvencijos peržiūrą tam tikrais klausimais ir šiuo tikslu pateikti rekomendacijas.

Naujojo protokolo 4 straipsnyje tebėra numatytas nuolatinis komitetas, bet kadangi jis sudarytas tik iš Susitariančiųjų Šalių atstovų, o Europos bendrijos valstybes nares pakeitė pati Bendrija, šis komitetas yra mažesnis už jo pirmtaką. Tai reiškia, kad dėl naujo komiteto sudėties jis nėra itin tinkamas keitimuisi informacija ir nacionalinių teismų sprendimų svarstymui, kaip buvo pagal 1988 m, konvenciją, todėl komitetui pavestos kitos, svarbesnės užduotys, susijusios su Konvencijos įgyvendinimu ir jos peržiūra.

203. Komitetui pavesta atlikti konsultavimosi ir peržiūros funkcijas. Komitetas turi konsultuotis dėl Konvencijos ir kitų tarptautinių dokumentų sąryšio, dėl 67 straipsnio taikymo, įskaitant ketinimą prisijungti prie dokumentų, reglamentuojančių konkrečias bylas, ir teisės aktų, pasiūlytų pagal 3 protokolą, dėl galimos Konvencijos peržiūros pagal 76 straipsnį ir dėl dalinių I–IV priedų ir VII priedo pakeitimų pagal 77 straipsnio 1 dalį. Be to, Komitetas turi svarstyti naujų valstybių prisijungimo klausimą ir gali prašyti 70 straipsnio 1 dalies c punkte nurodytas prisijungiančiąsias valstybes atsakyti į klausimus apie jų teismų sistemas ir Konvencijos įgyvendinimą, taip pat apsvarstyti galimus Konvencijos pakeitimus, reikalingus jai taikyti prisijungiančiosiose valstybėse. Visose šiose srityse Komiteto uždavinys yra svarstyti Konvencijos įgyvendinimo aspektus ir prireikus parengti Konvencijos peržiūros konferencijos darbą.

204. Nuolatiniam komitetui pavestos Konvencijos peržiūros funkcijos nėra tik diskusijos ir sprendimų rengimas. Komitetas turi pats priimti sprendimus tam tikrais klausimais, kuriems būtina iš dalies pakeisti Konvenciją ir jos priedus. Jis privalo tvirtinti autentiškas redakcijas naujomis kalbomis pagal 73 straipsnio 3 dalį ir padaryti reikalingus VIII priedo pakeitimus. Be to, jis gali iš dalies keisti V ir VI priedus pagal 77 straipsnio 2 dalį. Galų gale jis gali būti sušauktas svarstyti pareiškimų ir išlygų, kurias Susitariančiosios Šalys pateikė pagal 1 protokolą, panaikinimą ir priimti sprendimus dėl tokio panaikinimo pasekmių, padarydamas padaryti reikiamus IX priedo pakeitimus. Tai yra svarbios funkcijos, kurioms atlikti pagal 1988 m. Konvenciją būtų reikėję sušaukti Susitariančiųjų Šalių diplomatinę konferenciją, kad būtų galima iš dalies pakeisti Konvenciją, ir kurioms dabar taikoma supaprastinta persvarstymo procedūra, kurią paprasčiau taikyti todėl, kad daug informacijos įtraukta į priedus, o ne į patį Konvencijos tekstą.

Procedūra yra dar supaprastinta suteikiant komitetui įgaliojimus nustatyti procedūrines taisykles, susijusias su jo veikla ir sprendimų priėmimu, kuriose turėtų būti nustatoma galimybė konsultuotis ir sprendimus priimti rašytine tvarka, Susitariančiosioms Šalims nesusitinkant. Nepaisant šios procedūrinių taisyklių nuostatos, kiekviena Susitariančioji Šalis neabejotinai ir toliau turi galėti laisvai prašyti sušaukti komiteto posėdį.

5. **Ekspertų susitikimai (5 straipsnis)**

205. Visų Konvencijos pravalančių laikytis valstybių forumo, kuriame būtų svarstoma su Konvencija susijusios teismų praktikos raida, reikalingumo klausimas, kuris anksčiau buvo išspręstas įsteigus nuolatinį komitetą, dabar sprendžiamas numatant kitokio pobūdžio konsultavimąsi – prireikus ar kai tikslinga sušaukiamas ekspertų susitikimas. Ekspertų susitikimą, kaip ir pagal 1988 m. Konvenciją komiteto posėdžius, depozitaras gali sušaukti nesant oficialaus prašymo, kai jis mano, kad tai rekomenduotina. Ekspertų susitikimo tikslas – pasikeisti nuomonėmis dėl Konvencijos įgyvendinimo, ypač dėl teismų praktikos ir naujų teisės aktų, paprastai Bendrijos teisės aktų, kurie gali turėti įtakos Konvencijos taikymui, raidos. Akivaizdu, kad tokie apsikeitimai nuomonėmis yra naudingi siekiant analogiškai ir vienodai aiškinti Konvenciją ir „Briuselis I“ reglamentą.

Šiuose susitikimuose dalyvauja daugiau įvairių ekspertų nei nuolatinio komiteto posėdžiuose, tačiau iš esmės, ir tai yra suprantama, šie susitikimai ir tokios pat sudėties, kaip buvo numatyta ankstesniu 2 protokolu, kadangi jiems pavesta ta pati užduotis – keistis nuomonėmis apie teismų praktiką. Todėl jų dalyviai – ekspertai iš Susitariančiųjų Šalių, Konvencijos privalančių laikytis valstybių, Teisingumo Teismo ir ELPA. Susitikimuose gali dalyvauti dar platesnis ekspertų ratas, jei manoma, kad kitų ekspertų dalyvavimas reikalingas.

Nors ekspertų susitikimo uždaviniai yra siauresni, nustatytas ryšys su nuolatiniu komitetu. Jei susitikimų metu kyla klausimų dėl Konvencijos įgyvendinimo, dėl kurių, dalyvių nuomone, reikia papildomų Susitariančiųjų Šalių konsultacijų arba juos reikia išsamiau išnagrinėti siekiant peržiūrėti Konvenciją, apie juos gali būti pranešama nuolatiniam komitetui, kuris imasi tolesnių veikamų.

3. ***3 protokolas dėl Konvencijos 67 straipsnio taikymo***

206. Protokole dėl Konvencijos 67 straipsnio taikymo iš esmės atkartojamas ankstesnis 1988 m. Konvencijos 3 protokolas dėl tos konvencijos 57 straipsnio taikymo. Protokole numatyta, kad su konkrečiais klausimais susijusios nuostatos, kurios reglamentuoja jurisdikciją arba teismo sprendimų pripažinimą ar vykdymą ir kurios yra įtvirtintos Europos Bendrijų institucijų aktuose, yra prilyginamos 67 straipsnio 1 dalyje nurodytoms konvencijoms. Šio prilyginimo pagrindai yra visapusiškai išaiškinti ataskaitoje dėl 1988 m. Konvencijos, į kurią reikėtų daryti nuorodą (Jenard Möller ataskaita, 120–125 punktai). Tačiau toje ataskaitoje pareikšta, kad nuoroda daroma tik į Bendrijos aktus, o ne į Bendrijos valstybių narių teisės aktus, kuriuose tai suderinta pagal tuos aktus, pavyzdžiui, direktyvas, kadangi „Bendrijos aktus prilyginant konvencijoms, sudarytoms dėl konkrečių bylų, galima nurodyti tik tą aktą, kuris prilygsta tokiai konvencijai ir todėl negalima nurodyti nacionalinių teisės aktų“ (125 punktas).

Naujasis protokolas papildytas nuostata (3 punktas), kuria nustatyta, kad kai Susitariančioji Šalis arba keletas Šalių kartu įtraukia kelias arba visas Europos bendrijos institucijų aktuose esančias nuostatas į nacionalinę teisę, tuomet šios nacionalinės teisės nuostatos prilyginamos konvencijoms, susijusioms su konkrečiomis bylomis. Šia nuostata siekiama sudaryti palankesnes sąlygas valstybėms, kurios nėra Bendrijos narės, priderinti savo nacionalinę teisę prie Bendrijoje priimtų teisės aktų ir suteikti toms valstybėms galimybę tuos pakeitimus atlikti pakankamai lanksčiai, ypač tuo atveju, kai atitinkami Bendrijos dokumentai yra direktyvos.

207. Protokolo 2 punkte atkartojamas atitinkamas ankstesnio protokolo straipsnis ir numatyta, kad jeigu Bendrijos aktas neatitinka Konvencijos, Susitariančiosios Šalys pagal 76 straipsnį ir nepažeisdamos 2 protokole nustatytos tvarkos privalo nedelsdamos svarstyti Konvencijos pakeitimo klausimą. Ankstesnis protokolas buvo taikomas tik su Konvencija nesuderinamiems Bendrijos aktams, tačiau naujas 2 punktas taikomas ir nesuderinamiems pasiūlymams dėl Bendrijos aktų, todėl Konvencija gali būti iš dalies keičiama tuo pačiu metu, kai galutinai priimamas Bendrijos aktas.

2009 m. prenumeratos kainos (be PVM, įskaitant paprastosios siuntos išlaidas)

ES oficialusis leidinys, L ir C serijos, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 000 EUR per metus (*)
ES oficialusis leidinys, L ir C serijos, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	100 EUR per mėnesį (*)
ES oficialusis leidinys, L ir C serijos, spausdintinė versija ir metinis kompaktinis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 200 EUR per metus
ES oficialusis leidinys, L serija, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	700 EUR per metus
ES oficialusis leidinys, L serija, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	70 EUR per mėnesį
ES oficialusis leidinys, C serija, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	400 EUR per metus
ES oficialusis leidinys, C serija, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	40 EUR per mėnesį
ES oficialusis leidinys, L ir C serijos, mėnesinis kaupiamasis kompaktinis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	500 EUR per metus
Oficialiojo leidinio priedas, S serija (Konkursai ir viešieji pirkimai), kompaktinis diskas, leidžiamas du kartus per savaitę	daugiakalbis: 23 oficialiosiomis ES kalbomis	360 EUR per metus (30 EUR per mėnesį)
ES oficialusis leidinys, C serija. Konkursai	konkursų kalbomis	50 EUR per metus

(*) Egzempliorių kainos: iki 32 puslapių: 6 EUR,
33–64 puslapiai: 12 EUR,
daugiau nei 64 puslapiai: kaina nustatoma kiekvienu atveju.

Europos Sąjungos oficialųjį leidinį, leidžiamą oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis, galima prenumeruoti bet kuria iš 22 kalbų. Jį sudaro L (teisės aktai) ir C (informacija ir pranešimai) serijos.

Kiekviena kalba leidžiamas leidinys prenumeruojamas atskirai.

Oficialieji leidiniai airių kalba parduodami atskirai, remiantis 2005 m. birželio 18 d. Oficialiajame leidinyje L 156 paskelbtu Tarybos reglamentu (EB) Nr. 920/2005, nurodančiu, kad Europos Sąjungos institucijos laikinai neįpareigojamos rengti ir skelbti visų aktų airių kalba.

Oficialiojo leidinio priedas (S serija. Konkursai ir viešieji pirkimai) skelbiamas viename daugiakalbiame kompaktiniame diske visomis 23 oficialiosiomis kalbomis.

Pateikę paprastą prašymą *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* prenumeratoriai gali gauti įvairius Oficialiojo leidinio priedus. Apie priedų išleidimą prenumeratoriai informuojami pranešime skaitytojui, kuris skelbiamas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Pardavimas ir prenumerata

Leidinių biuro leidžiamų mokamų leidinių galima įsigyti mūsų pardavimo biuruose. Pardavimo biurų sąrašą galima rasti internete adresu

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lt.htm

EUR-Lex (http://eur-lex.europa.eu) – tai tiesioginė ir nemokama prieiga prie Europos Sąjungos teisės aktų. Šiame tinklalapyje galima skaityti *Europos Sąjungos oficialųjį leidinį*, susipažinti su sutartimis, teisės aktais, precedentine teise bei parengiamaisiais teisės aktais.

Išsamesnės informacijos apie Europos Sąjungą rasite http://europa.eu

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIUKSEMBURGAS

LT